

ספר

מל ולא פרע

משנה הלכות

תשובות להלכה בענין מילה ופריעה בבת אחת
וקצת ביאורים בעניני מילה שלא כרינה

אשר חנן ה' את עבדו מקים מעפר דל

מנשה הקמן

אבדק"ק אונגוואר וראש ישיבת בית שערים בכרוקלין נוא יארק

בן לאאמו"ר הקדוש חסיד ועניו מרן ר' אליעזר זאב

שנהרג ונשרף עקה"ש, הי"ד

הוצאה חדשה עם כמה תיקונים והוספות

יוצא לאור ע"י

מכון משנה הלכות גדולות

שנת תשס"ב לפ"ק

Published and copyrighted © 2002

by

MISHNE HALACHOTH GEDOLOTH INSTITUTE

5306 16th Avenue

Brooklyn, NY 11204

Author

RABBI MENASHE KLEIN

of Ungvar

Dean of Yeshiva Beth Shearim

1578 53rd Street

Brooklyn, NY 11219

מכון משנה הלכות

3301 West Strathmore Avenue

Baltimore, MD 21215

(888) 498-8642

MishnaHalachos@mail.com

להשיג באר"י:

מרכז הספרים

רחוב הרצל 2

בני ברק

(03) 619-4114

מכון משנה הלכות

ת.ד. 50066 קרית אונגוואר

רמות, ירושלים

(02) 586-9097

Printed in the U.S.A. by:
EDISON LITHOGRAPHING CORP.
37-25 Tonnelle Ave.
North Bergen, N.J.

(212) 741-2212 / (201) 902-9191

חיים אלימלך גראס . יוסף אסטרייכער

הקדמה

ישמחו השמים ותגל הארץ בשמחת התורה

ויהי אברם בן תשעים שנה ותשע שנים וירא ה' אל אברם ויאמר אליו אני א-ל-ש-די התהלך לפני והי' תמים ואתנה בריתי ביני ובינך וארבה אותך במאד מאד (בראשית י"ז א-ב). ובגמ' אמר רבי גדולה מילה שכל המצות שעשה אברהם אבינו לא נקרא שלם עד שמל שנאמר התהלך לפני והי' תמים (גדרים ל"א ע"ב) ותניא ר' יהושע בן קרחה אומר גדולה מילה שכל זכיות שעשה משה רבינו לא עמדו לו כשנתרשל מן המילה שנאמר ויפגשוהו ה' ויבקש המיתו (שמות ד') וכו' ד"א גדולה מילה שאלמלא היא לא ברא הקב"ה את עולמו שנאמר כה אמר ה' אם לא בריתי יומם ולילה חקות שמים וארץ לא שמתי וברש"י עה"ת ואתה בריתי ברית של אהבה וברית הארץ להורישה לך ע"י מצוה זו.

והנה מאז נצטוה אברהם אבינו על המילה קבלו עליהם בניו אחריו למול את בניהם ביום השמיני בשמחה ועד למסירת נפש וכמ"ש ז"ל מה דכתיב כי עליך הורגנו כל היום זו מצות מילה (גיטין נ"ז ע"א) והיו העכו"ם הורגין מהם על שמלו את בניהם וגזרו גזירה אחר גזירה ובזמן חשמונאים גזרו על המילה ומצאו אשה שמלה את בנה ותלו אותה ואת בנה על העץ ועוד כמה גזירות ובזמן ר"ג הנשיא גזרו על המילה (ע"ז יו"ד) ואלמלא אמו של אנטוניוס הי' נהרג רבינו הקדוש ועוד כמה וכמה זמנים ולא אחד בלבד עמד עלינו לבטל מאתנו מצוה יקרה אלא שבכל דור ודור עומדים עלינו ח"ו לבטל מלימוד תורה ומצות ה' והקב"ה מצילנו מידם.

והיות כי מחמת עול הגלות וטלטול הדרך נתמעטו המוחות ולימוד התורה פוחת והולך ונתקיימה בעו"ה נבואת עמוס (ה') הנה ימים באים נאם ה' אלקים והשלחתי רעב בארץ לא רעב ללחם ולא צמא למים כי אם לשמוע דברי ה' וכתוב ונעו מים עד ים ומצפון ועד מזרח ישוטטו לבקש את דבר ה' ולא ימצאו ואמרו ז"ל שבת קל"ח ע"ב עתידה תורה שתשכח מישראל ודרשו דבר ה' זו הלכה דבר ה' זה הקץ דבר ה' זו נבואה ותניא רבי שמעון בן יוחי אומר חס ושלום שתשכח תורה מישראל שנאמר כי לא תשכח מפי זרעו (דברים ל"א) אלא שלא ימצאו הלכה ברורה ומשנה ברורה במקום אחד ופרש"י הלכו ברורה בטעמים שלא יהא בה מחלוקת ע"ש. ומה"ט אמרו לן חז"ל לסמוך על הקבלה

בקיום המצות ולא לשנות ממה שמסרו לנו רבותינו ז"ל כי כל קבלתם אמיתית היא עד משה רבינו ע"ה, ועד שאמר משה קבל תורה מסיני ומסרה ליהושע ויהושע לזקנים וזקנים לנביאים ונביאים מסרוה לאנשי כנסת הגדולה וכן מהם דור אחר דור עד דורנו אנו אשר נמסר לנו קבלה אמיתית מפי אבותינו ורבותינו ועד אברהם אבינו כדכתיב כי ידעתיו למען אשר יצוה את בניו ואת ביתו אחריו ושמרו דרך ה' לעשות צדקה ומשפט, ועיין רמב"ן עה"ת פ' בא עה"פ ולטוטפות בין עיניך בד"ה ועתה אומר לך כלל בטעם מצות רבות וכו' שנעשה תמיד זכרון ואות לאשר ראו עינינו ונעתיק הדבר אל בנינו ובניהם לבניהם לדור אחרון ע"ש, ובכל מקום שנמצא מחלוקת בין החכמים הקבלה מכרעת ואפילו הקבלה מפי ע"ה וכמ"ש (בכורות מ"ה) פוק חזי מאי עמא דבר ובפרט בענין קיום המצות ומעשיהם שאין אתנו יודע עד מה באופן קיומם רק ממה שקבלנו מאבותינו ואבות אבותינו מדור דור. והרבה פעמים אנו סומכים על הקבלה אפילו נגד גמרא שלן שמפורשת להיפך מ"מ סומכין אקבלה שקבלו אבותינו קבלה אמיתית לסמוך בזה על ספרים חיצונים וכמ"ש בזה להדיא הראשונים בתוס' פסחים ע"ב ד"ה אבל בא"ד וז"ל ובכמה דברים אנו סומכין על ספרים חיצונים ומניחין גמרא שלנו דכפ"ב דמגילה (ל"ח ע"ב) אמרי' ר"ח אב שחל להיות בשבת מפטירין חדשיכם ומועדיכם דהיינו חזון ישעיהו ואנו מפטירין השמים כסאי וכן הוא בפסיקתא ובפרשת ויחל אנו קוראין בתענית שלנו אע"ג דתנן במגילה (שם) שקורין בתעניות בקללות וברכות ואנן סומכין על מסי' סופרים (פ"יז ה"ז) ע"כ וכ"כ בא"ז הגדול ועוד כמה מהראשונים ז"ל.

ופשוט שאם יבא מי שהוא כהיום וירצה לשנות לקרות בתענית צבור ברכות וקללות לא נשמע ולא נאבה לו ואם יתריס כנגדן נדונו כזקן ממרא ואילו הי' בזמן הבית הי' נהרג הגם שבא יבא בטענה שעושים נגד הגמרא שלנו כי כבר קבלו אבותינו לקרות ויחל, וכן הוא פשוט ג"כ לענין קיום מצוות מילה וכבר העיד לן הרמב"ם ז"ל בפ"ב מהל' מילה מנהג ישראל כיצד מוהלין בחתוך הערלה ואח"כ בפריעה בצפורן וכתב שם וכבר נהגו כל ישראל בסכין ע"ש לומר דבחתוך בסכין והפריעה בצפורן וכל המשנה הרי זה משנה במצוות מילה ומנהג ישראל ועיין בסמוך.

ובגמ' פסחים דף ס"ו בהלכה שנתעלמה מפי בני בתירה ומפי הלל הזקן ששאלוהו במי ששכח ולא הביא סכין מע"ש לשחוט את פסחו בע"פ שחל להיות בשבת כיצד ינהוג ואמר להן הלל הזקן הלכה זו שמעתי ושכחתי אלא הנח להן

לישראל אם אין נביאים הן בני נביאים הן למחר מי שפסחו טלה תוחבו בצמרו מי שפסחו גדי תוחבו בין קרניו ראה מעשה ונזכר הלכה ואמר כך מקובלני מפי שמעי' ואבטליון, גם בעיקר הקרבת ק"פ שנשתכחה מפי בני בתירה לא רצו לסמוך על דרשת עצמם ולא על ק"ו של הלל עד שאמר להם גז"ש שקבל מרבתי מפי שמעי' ואבטליון. ובס' או"ז הגדול באלפא ביתא אות למ"ד מ"ם נו"ן כי תורה שבקבלה שקבל מרבתי הוא עיקר והביא מהא מעשה דהלל ומירושלמי פסחים פ"ו ר' זעירא בשם ר' אלעזר כל תורה שאין לה בית אב אינה תורה כלומר כל תורה שאין לה קבלה אינה תורה לסמוך עליה למעשה אלא הקבלה היא העיקר למעשה ולא מסברא אע"ג דסברא נמי דאורייתא היא כדאמר איבע"א קרא איבע"א סברא אפ"ה הקבלה היא העיקר, ויש לאדם לומר הקבלה אפילו קבלה מקטן ממנו כדאמר בירושלמי וכל השומע מפי הקטן מישראל כשומע מפי משה רבינו ע"ה ומפי הגבורה כביכול ע"ש.

וביבמות ק"ב אם יבא אליהו ויאמר חולצין במנעל אין שומעין לו שכבר נהגו בסנדל ובתוס' מנחות כ' ע"ב ד"ה נפסל כתבו מנהג אבותינו תורה הוא ובמדר"ש כ"ח מנהג שעשו אבותינו אל תשנה אותו ובירושלמי פסחים ורש"י מגילה כ"ה ע"ב דאפילו מנהג נשים תורה הוא וכ"כ הרשב"א בתש' סי' שכ"א ובתה"א דף ל"ד מדפי הספר, ועיין טח"מ סי' שס"ה בשם רש"ג וברבינו בחיי עה"ת בבארות שסתמום פלשתים וחזר יצחק וחרפן ויקרא להן שמות כשמות שקרא אביו אברהם אמר הגאון הטעם שמזכיר שקרא להן שמות אלו לכבוד אביו שאפילו שם הבאר שקרא אביו אל ישנה וכ"ש וק"ו שלא לשנות שום מנהג או קבלה מאביו ע"ש. ועיין סוכה (ל"ב ע"ב) רב אחא מהדר אתרי הואיל ונפק מפומי דר"כ. ועיין מנחות י"ח כמדומה אלינו שעד עכשיו לא כיוונו שמועתינו עד עתה אמר לו הן ר' הן אלא שר' יהודה פסול שנה לי וחזרתי לי אבידתי זלגו עיניו דמעות של ר' אלעזר בן שמוע אמר אשריכם ת"ח חביבין אליכם וכו' הא מפני שר' יהודה בנו של ר' אלעאי ורבי אלעאי תלמידו של ר' אליעזר לפיכך שנה לך משנת רבי אליעזר וכו' ע"ש ומצינו בהלל שאמר הין מפני שחייב אדם לומר בלשון רבו.

והרמב"ם פ"ב מהל' מילה ה"א כתב הכל כשרין למול וכו' ומצוה מן המובחר למול בברזל בין בסכין בין במספרים ונהגו כל ישראל בסכין והנהגה שאע"פ שמצוה מן המובחר למול בברזל בין בסכין ובין במספרים ואפ"ה כתב הרמב"ם ונהגו כל ישראל בסכין ופשוט שאם יבא מוהל ויאמר שבמספרים יותר טוב למול

ומצוה מן המובחר ולכן ישנה למול מסכין למספרים יעבור על מנהג ישראל שנהגו כל ישראל בסכין והגם שהוא מצוה מן המובחר מדין מנהג אין לשנות ופשוט וק"ו הוא בשאר ענינים, למשל פריעה שמצוה לקרוע בצפורן ולהחזירה לכאן ולכאן לאחר הקריעה שאם משנה הרי הוא משנה קבלת ומנהג אבותינו והיינו אפילו אם לא הי' בזה רק משום מנהג אבותינו.

ופוק חזי כמה צווחו קמאי על המציצה בפה שכמה מוהלים ולזלו בה שאמרו שאין זה ממצות מילה אלא לשם בריאות ועכשיו נשתנו הטבעים והכו על קרקדם בדורות שלפנינו שגם היום מוהל שאינו מוצץ מעבירין אותו כמ"ש בגמ' להדיא האי אומנא דלא מייץ מעבירין אותו והגם דליכא פסול בעצם המילה שהרי לא אמרו על אומנא דלא מייץ כאלו לא מל. וכמו שאביא בעזה"י תקנות על זה.

ועתה קמו איזה מוהלים אשר חכמים הם בעיניהם ופשוט יד בעיקר העיקרים במצוה הראשונה החביבה עלינו זו מצות מילה שלא לקיים מצות פריעה כלל לא בצפורן ולא בכלי כמו שרצו המתחדשים שלפנינו ולא די בזה מה שרצו לשנות המשכילים מדורות שלפנינו והגם ששינו קבלת אבותינו ורבתינו מדור דור שגם על זה יש בה סטיה מדרכי אבות אלא שינו לגמרי אופן קיום מצוה זו ממה שקבלנו אופן קיומה למול בסכין ולפרוע בצפורן והם מבטלים לגמרי מצות פריעה ע"י שחותכין עור הפריעה לגמרי יחד עם עור הערלה ואפילו על מה שרצו איזה מוהלים רק לפרוע עור הפריעה במספריים ולא בצפורן כמה צווחו ומחאו מחאה אחר מחאה ואמרו שיש בזה ביטול קבלת משה מסיני כמבואר בשו"ת בנין ציון (ח"א סי' פ"ח) וכל הבאים אחריו עד שבטלו המנהג הרע הזה וכ"ש במוהלים האלו שלבטל מצוות פריעה כולה יצאו רק לחתוך עור הפריעה ולא רק מצות צפורן רק כל אופן קיום המצוה מבטלים בשאט נפש.

והנה פשוט דהרמב"ם והרשב"א והרא"ש והטור והב"י והש"ך והט"ז והפמ"ג והגרע"א והח"ס ותלמידיו והבעש"ט ותלמידיו והגו"א ותלמידיו והחידושי הרי"ם מגור והגר"ח ובניו והר"ח והח"ח והכת"ס והבית שערים והדר"ת והמנח"א ואבותינו ורבתינו ואנחנו אחריהם גם הם נימולו כמונו בחתוך קודם ואח"כ פריעה בצפורן כמו שמקובל לנו מפי אבותינו ורבתינו עד הלמ"מ כלנו בעזה"י נמולו כפי שקבלנו מרבתינו בחתוך הערלה ובפריעת הקרום הרך בצפורן הנקרא פריעה וגם המוהל או מוהלים שהם עכשיו שינו סדר המילה ומבטלין הפריעה לגמרי לא שמבטלין פריעה בצפורן אלא שמבטלין הפריעה

לגמרי ע"י שחותכין כל עור הפריעה גם הם נמולו כמונו וחתוך קודם ואח"כ פריעה בצפורן כמו שמקובל לנו מאבותינו ורבנותינו עד הלמ"מ והאיך לא יבושו המוהלים האלו מרבנותינו ומאבותינו שבטלו מצות פריעה בישראל או שיאמרו שהם ידעו יותר טוב היאך למול מהם והיינו אפילו אי מצד הדין לא הי' בזה איסור רק מצד הקבלה והמנהג הי' די בזה שלא לשנות סדר ואופן המילה.

ובגמ' (עירובין י"ט ע"א) אמר רשב"ל פושעי ישראל אין אור של גיהנום שולטת בהן ק"ו ממצבת הזהב וכו' אלא הא דכתיב עוברי בעמק הבכא הוא זמיחייבי האי שעתא בגיהנם ואתי א"א ומסיק להו ומקבל להו בר מישראל שבא על בת עובר כוכבים דמשכה עולתו ולא מבשקר ליה פרש"י אברהם אבינו אינו מכיר שהוא יהודי דמשכה עולתו ודומה לו כמי שאינו נימול ועיין יו"ד סי' רס"ג ס"ה ברמ"א ואסור למול עו"כ שלא לשם גירות אפילו בחול וכתב הט"ז הטעם כיון שאמרינן דאברהם אבינו עומד ומבחין מי הוא שנימול שאינו מניחו לגיהנם וזה שכל את העו"כ מבטל סימן המילה בישראל והש"ך שם סק"ח כתב דמשום איסור מילה בעו"כ נגעו בה וכן משמע בב"י סי' רס"ו ע"ש ולכאורה במל ולא פרע אלא שחתך עור הפריעה לגמרי מי יודע אם מחשב זה אברהם למצות מילה שיעלהו א"א מגיהנם דבעי עכ"פ שיכירהו שהוא נימול כמו שצריך והרי חסר ליה מצות פריעה בצפורן ולא מבשקר ליה וממילא לא יסיק להו ויניחם לגיהנם ומי יודע מה עוד גרם להו ע"י חתוך עור הפריעה הזה ע"י קלקול הפריעה שלו.

משל למה הדבר דומה לראובן שהי' לו קופסה של בשמים קטנה בירושה ובכל יום בבקר נכנס לראות את הקופסה פעם אחת לקח הקופסה לבדקה ונפלה מידו ונשבר הדלת ונפלה רוחו בקרבו ותיכף הלך לאומן אם יוכל לתקנו. האומן כשראה שהקופסה ישנה מאד כמעט אין שויון אמר לראובן לתקן את זה יעלה לך לערך 25 דינרין ואני אתן לך קופסה חדשה בעד 15 זוז וזרוק את זה, השיבו ראובן לא, אני אשלם לך רק שתבטיח לי שתתקן כמו שהי'. לקח האומן שנית בידו ואמר אם תתן לי חמשים זוז אתקן הוציא ראובן חמשים זוז מכיסו ונתן לו רק שתעשה כמו שהי' בלי שום שינוי כלל. לשבוע ימים חזר ראובן וראה את הקופסה שתקן ממש כמו שהי' ולקחה ומחמת שמחתו לא יכול להתאפק והתחיל לרקד בפני האומן אז שאלו האומן מה זו אתה עושה דברים משונים עם קופסה זו השיב לו ראובן דע לך ידידי יקירי קופסא זו הוא אצלנו ירושה מדורי דורות עד אברהם אבינו ואבי ז"ל קודם מיתתו מסר לי הקופסה הזו ואמר לי שכל זמן שלא תשבר הקופסה אני בטוח שיש לי שייכות והמשך עם כל זקני דורי דורות

עד א"א ואם ח"ו ישתבר הקופסה אז אדע שזה סימן שח"ו נפסק השלשלת ואין רוצים להתיחס עמדי עוד.

והנה לפני שבוע בשעה שלקחתי את הקופסה ונפלה מידי ונשברה הרגשתי ממש שח"ו נפסק החבל ומאסו בי אבותי וזקני והן אני נשארתי לבדי ונצטערתי על זה מאוד והתעניתי תעניתים ושכתי לה' והתפללתי לו כדת מה לעשות והנה אבי מורי בחלומי אמר לי אל תצטער יותר בני כי שמע ה' לתפלתך ועתה לך אצל האומן ותתקן את הקופסה ואם יתקן לך כראוי אז תדע כי סו' עונך וחטאתך תכופר ושוב נתקשרת בחבל הזהב והי' זה סימן אם יתקן ממש כמו שהי' זה סימן שעדיין הקשר קיים אבל אם ישונה משהו אין זה הקשר הראשון ועתה שאני רואה שתקנת ממש כמו שהי' זה סימן שע"י אני מתקשר להחבל עם דורי דורות עד א"א אבל אם היית משנה בזה או היית נותן לי קופסה אחרת אין זה הקופסה של אבי ז"ל ונפסק החבל ח"ו.

וה"נ בברית מילה אנו מברכין אקב"ו להכניסו בבריתו של א"א ויש לנו המשך בכל יום שאנו נזכרים מברית מילה ע"יז אנו נזכרים מהחבל הזהב שנתקשרנו עם אבינו הזקן עד א"א ע"ה ולכן בא א"א על פתחו של גיהנם וכל מי שמכיר בו שמל הרי הוא נקשר בו אז אין מניחו לילך לגיהנם אבל מי שמשנה מצות מילה ממה שנצטוינו אז אברהם אבינו לא מבשקר ליה כלומר אינו מכיר אותו שזה מבני בניו כי אין זה מצות המילה שבני בניו מקיימין אלא חושב שזה מילה של איזה גוי ערבי או ישמעאלי שהם מלין וחותרין העור לגמרי ודי ואין עושין פריעה בצפרנים דוקא שיוכר שהוא לשם מצות השם אלא לשם מורנא וכיוצא בו ואין זה מצות מילה המקשרת אותנו לא"א.

ולכן פלא שבשום מצוה לא מצינו לברוכי על שם א"א רק במצות מילה שהגם שמצוה זו נמי אין אנו מקיימין אותה אלא ממה שנצטוינו מפי משה רבינו כמ"ש הרמב"ם בפיה"מ בפ' גיד הנשה וגם בתשובה הובא בספר כתבי הרמב"ם ובנו ר' אברהם (אגרות הרמב"ם למר יוסף בן גאבר) וז"ל שם וזכרת לנו ג"כ שתפשו עלינו אמרו שהמילה אמנם אנחנו נצטוינו בה על ידי משה רבינו ולא ע"י אברהם אבינו, ואמרו שאלו י"ג בריתות שנגזרו עליה אמנם הי' עם אברהם, וזה המאמר מאמרו סכלות גדולה וראי' עליו שלא ידע דבר מעקרי הדת ומאמרינו הוא אמת שאין בו ספק שתרי"ג מצוות שנאמרו למשה בסניני בכללם הוא המילה וגה"נ כמו שאמרו ז"ל נכתב במקומו ואמנם אנחנו הולכים אחר מה שנצטוינו

בסיני שנזכר לנו איסור גיה"ע המוקדם והמילה המוקדמת וי"ג בריחות הנזכרים במילה ראוי לשאול אלו הסומים שרוצים להדמות לבעל העינים לומר להם אם הכתובים שיש באותה הפרשה י"ג בריחות נאמרו לאברהם וזכרם אברהם וכתבם וכשבא משה רבינו העתיק אותם הפסוקים שכתבם אברהם וכתבם בתורה כמו שכותבים שאר בני אדם דברי זולתם וחרוזי זולתם או אם אלו הכתובים הנזכרים בתורה נאמרו למשה מפי הגבורה.

וכל מי שלא יאמין שאלו הפסוקים עם כל התורה כולה נאמרו למשה מפי הגבורה הוא בכלל האומר אין תורה מן השמים ומאין היינו אנחנו יודעים אילו לא ידע משה רבינו מה שנאמר לא"א בעת שנצטוו על המילה. ואמנם נודע ממה מסיני א"כ עיקר זו המצוה וחיובה ממה, ואלו הי"ג בריחות ממה נצטוינו ממה שהודיעו השם וכו' ואין בתורתנו חלוק תורה צוה לנו משה כולה מורשה מהשי"ת וכל מה שיש בה ממה שקדם לזולתו כמו ז' מצות לנח ומילה לאברהם לא להאמין בו אנחנו מפני שהדבר זה מוקדם אלא מפני הצווי האחרון המיוחד בנו אנחנו קהילת יעקב עכ"ל ע"ש.

ומ"מ הגם שהחייב שנצטוינו עליה הוא ממה מסיני מ"מ אנו מברכין להכניסו בבריתו של א"א שזה הוא החבל המקשר אותנו עם הראש צורים אב הראשון הזקן אברהם אבינו ע"ה וכל מי שממשיך בדרכיו ואינו משנה ממה שנצטוינו בהל' מילה הרי הוא נקשר בא"א ובאם משנה בה אין זה מצות מילה ח"ו.

וכל זה אי לא הוה רק ענין של מנהג אבל באמת יש בזה איסור לחתוך עור הפריעה מדינא דהלכה, דאפשר דהו"ל חותך העור ועי"ז מבטל ממש מצות פריעה ונשאר הבן בדין מל ולא פרע דהו"ל כאלו לא מל דחסר מצות פריעה וכבר אמרתי לפרש לשון כאילו לא מל הרי באמת לא מובן והו"ל מל ולא פרע אינו כלום או הרי זה לא מל ולשון כאילו בכ"ף הדמיון משמע כאילו לא מל אבל באמת מל, והלא זה אינו, ולהנ"ל י"ל דמיירי במל וחתך עור הפריעה ונמצא דלא נשאר לו אותו העור, וא"כ ערל לא הוי ומיהו לא קיים מצות מילה וז"ש מל ולא פרע כאילו לא מל ומיושבת בזה קושיית תוס' שבת דמאי קמ"ל הא כבר ידוע כיון דהגיד מכוסה לא הוי מילה ולהנ"ל אתי שפיר דהא קמ"ל, וק"ל.

עוד אחת מה שרציתי להעיר להמתחדשים במצות מילה הנה באמת רוב מצות במשך הגלות נשתכחו מינן פעמים עיקר המצוה ופעמים אופן קיומה ולמשל

מצות תפילין וכתובת ס"ת ומזוזה שישנם בזה כמה מחלוקות בכשרותן וכתובתן בפתיחות וסתומות וחסירות ויתירות עד שפסקו בש"ע מי שמתנוזג בחסידות להניח שני תפילין רש"י ור"ת ויש מניחים גם שימוש רבה ומצות אתרוג יש חשש משום מורכב מצה יש ספק בשיעורין מרור אי דאורייתא או דרבנן במאכלות כמה ספיקות ובקיאיות בכמה ענינים שאין אנו בקיאים תק"ש ספק בתרועה וכו' אם היא גנוחי גנח או ילולי יליל ולכן עמד ר' אבהו ותקן לתקוע כלהו וגם באלו מחמת רבוי הגלות ועונותינו גרמו השכחה ויש מספקים בקולות אם הוא ג' קולות או ט' או י"ח כידוע מצות ציצית חסר תכלת וכן עוד הרבה מצות ממצות התורה אשר נוהגין בזה"ד ואפ"ה יש מספקין בזה.

אבל מצות מילה הוא מצוה אחת אשר עדיין מקיימין אותה כנתינתה למשה רבינו מסיני חותך בסכין ופרוע בצפרנים ומוצץ בפה בלי שום שינוי וכמה פעמים התחכם השטן גם על מצוה יקרה זו ורצה לבטלה או לשנותה ממה שקיימה מעולם ופעמים גזרו לבטלה לגמרי וכשראה השטן שלא הצליח יצא בתחבולות לבטל הפריעה שלא לקרוע העור התחתון וכך להורידו תחת העטרה כמעשה דהמנהיג כמובא בפנים הספר, עד שבא בעל המנהיג ובטלה ופעמים רצה לבטל עכ"פ המציצה ולפעמים רצו לבטל הפריעה בצפרנים רק שיפרעו במספרים במקום הצפרנים וגם על עצם הפריעה שלא לפרוע כלל שהי' זמנים שמלו ולא פרעו וכעת התחכם לחתוך עור הפריעה ולבטל המצוה לגמרי כלומר לבטל הפריעה בצפרנים ולחתוך עור הפריעה עד שלא תתקיים עוד מצות פריעה.

והנה כבר הי' לעולמים כאלו לערך לפני שתי מאות שנים קמו איזה מוהלים והמציאו שינוי במצות מילה כעין מה שעושי' היום המתחדשים והצליחו קצת וסמכו עצמם על כותל רעוע וקנה רצוץ על מכתב שהמציא אחד שהי' נכתב בלשון יון והעתיקו ללשון הק' ושהוא מכתב רב האי גאון והבינו בו שבימיו הי' מנהג בבבל למול באופן זה ועמדו חכמי האמת שבדורם ובטלום וחמת המלך שככה ונשתכח הענין עד שבא מי שהוא ברור שלפנינו וג"כ רצה להתחכם כזה והכה על קרקדו הגר"מ שפירא בספרו אור המאיר כמובא ג"כ בפנים.

ועכשיו קמו שנית המתחדשים באמריקא לשנות סדר ואופן המילה ממה שקבלו אבותינו וזה לי לערך שלשים שנה שנודעתי מזה וכתבתי כמה תשובות בזה שאסור לשנות אפילו שינוי כ"ש ודברתי עם כמה גאוני הזמן שיחיו ולהבחיל"ה ששבקו לן חיים זיעועכ"י וכולם שוים לבטל מנהג רע הזה הן מטעם מנהג והן

מטעם קבלה והן מצד הלכה, ובקשו ממני חכירי ומרבותי לאסוף הדברים בחיבור אחד.

והיות כי זיכני השי"ת ג"כ להיות אמצעי להכניס ילדי ישראל לפני אבינו שבשמים במצוות מילה, ולאחר שראיתי מהנעשה נתעוררתי יותר ממעשה השחתה ושינוי הזה ודיברתי עם מוהל אחד שעושה מילה בלי פריעה ובלי מציצה רק חותך עור הפריעה עם עור הערלה ושאלתיו האם בעירו שהוא בא משם גם כן מלו כן ואמר לאו ושאלתיו אם הוא בעצמו נימול כן ואמר לאו אלא מלו אותו ופרעו בצפורן ועשו מציצה כפה ושאלתי על אבותיו ורבותיו אם נימולו בהמצאה החדשה שלו ואמר לאו אלא שבכל מדינות פולין וליטא ורוסיה ובכל העולם כולו מלו בחיתוך הערלה ואחר כך פריעה הצפורן ומציצה כפה ואז שאלתיו אם כן מי נתן לך רשות לשנות מצות מילה שנהגו אבותינו ואבותיך ורבותינו ורבותיך ואבות מדורי דורות והם קיבלו אופן קיום המצות. ובפטרטי דברים השיב שכן יותר טוב ויותר נאה ושאלתיו א"כ ח"ו משה רבינו והבאים אחריו לא ידעו שכן יותר טוב ויותר נאה.

ובאמת לא ידענו מה בין זה המשנה ומבטל מצות פריעה ומציצה מהרפורמים המבטלים יו"ט שני של גלויות וכיוצא בהם חלק מחלקי המצוות ושאר חלקי התורה ואדרבה אם לדון הרי יו"ט שני של גלויות אינו אלא איסור מדברי סופרים מכח מנהג ששלחו מתם הזהרו במנהג אבותיכם שבידיכם שמא תחזור הדבר לקלקלו וישתכחו החשבון הגם שאנן עכשיו בקיאים בקביעי דירחי נואף שח"ו לדידן אין ג"מ לבטל במזיד בין דרבנן לדאורייתא כי כבר אמרו בעירובין דף כ' בני הזהרו בדברי סופרים יותר משל תורה שדברי תורה עשה ולא תעשה והעובר על דברי תורה חייב מיתה אבל לבטל מצות פריעה היא איסור דאורייתא ובשבת יש בו משום חילול שבת כמו שנתבאר אי"ה בפנים הספר לבר מהשינוי שעושה במצוה גדולה מצות מילה.

וידעתי גם ידעתי מך ערכי ומיעוט ידיעתי בתורה אף על פי כן יצאתי ללקוט בשושנים ולחבר ענינים האמנם דברים פשוטים הם ומלוקטים מספרים אחרים אשר יותר מלאכה מחכמה ולא להוסיף על תורת משה ולא לגרוע ממנה כאנו אלא להביא מה שכתבו רבותינו בענין זה ואפילו אילו היה הדבר שקול או ספק היה לנו לאסור השינוי הזה כמו שכתב הרמב"ם באגרות הרמב"ם למר יוסף בן גאבר מאנשי בגדאד נדפס בכתבי הרמב"ם ובנו ר' אברהם עמ' 16 מז"פ הספר.

ולענין להוסיף על שני בדי ערבה וזה לשונו, ואמנם הערבה אני רואה שאין ראוי להוסיף בה על שני בדים כמו שאין ראוי להוסיף על לולב אחד ואתרוג אחד וזולתנו מן הגאונים מתירים הוספות הערבה כמו שמותר להוסיף בהדס ואנחנו אין דבריהם אצליהם תזק אלא הוספת ההדס מצאנוה כתוב ר"ל בהושענה וכל דבר שלא נמצא כתוב בביאור לחכמים שהיא מותר נשאר אותו על גבולו בלי תוספות וגרעון מפני שאין הפרש אצלינו בין התוס' על הדבר המוגבל או בין החסרון ממנו וכשלא נעשה אלא שני בדים קיימנו מצוה מן המובזר ר"ל שאין בה חשש תוספות ולא גרעון זו היא דעתנו ומי שרוצה להלך אחריה ילך ע"ש. והנה שהיו מן הגאונים שהתירו להוסיף על בדי הערבות מ"מ כתב הרמב"ם דכל דבר שלא נמצא כתוב בביאור נשאר על גבולו ואפילו לא נמצא לאיסור אין להתיר וכ"ש דבר שמפורש להיפך והקבלה מכרעת שכן נהגו זה אלפים שנה שבודאי ישאר על גבולו ולא לשנות ח"ו.

עוד נשאל הרמב"ם בתשובה סי' ז' הנ"ל אם מותר לרקום פסוקים על טלית והשיב כי המעשה הזה היא חדש לא שמענו כמות מעולם ע"כ ומבואר כי על מעשה חדש אף אם לא ראה שום איסור בדבר מ"מ כיון שהוא חדש אין לנהוג חדשות בתורה וכבר ידוע פסקו של מרן הח"ס ז"ל חדש אסור מן התורה ומצאנו לו רב רבינו הגדול הרמב"ם ז"ל.

עוד יש טעם על ליקוט החיבור הזה לפי מה שכתבו ז"ל שבת י"ד ע"א בגזירות י"ח דבר הבא ראשו ורובו במים שאובין וטהור שנפל על ראשו שלשה לוגין מים שאובים פריך בגמ' מאי טעמא גזרו ביה רבנן טומאה אמר רב ביבי אמר רב אסי שבתחילה היו טובלין במי מערות מכונסין מסריחין והיו נותנין עליהן מים שאובים התחילו ועשאום קבע גזרו עליהם טומאה מאי קבע אמר אביי שהיו אומרים לו אלו מטהרין אלא אלו ואלו מטהרין אמר ליה רבא מאי נ"מ הא קא טבלו בהנך אלא אמר רבא שהיו אומרין לא אלו מטהרין אלא אלו מטהרין ופירש"י שהתחילו לומר דלא מי מקוה מטהרין אלא השאובין ותיישנין דלמא אתי לביטולי תורת מקוה וטובלין בשאובין והתורה אמרה אך מעין ובור מקוה מים ע"כ ע"ש.

במצוות מילה נמי אם נשתוק יאמרו לאחר שהתחילו ועשאום קבע כמה מוהלים וכמה מהדור הצעיר כבר נימולו כן והתחילו לומר שהמל כפי מה שמהלו אבותינו הרי הוא משנה מנהג ישראל שהרי כבר המנהג לחתוך עור הפריעה

בסכין ויאמרו על המוהלים על פי הקבלה שהם משנים המנהג לפרוע בצפורן ודבר זה כבר יש לו אזנים וקצתם אומרים שזה דרך ומנהג חסידים למול ומנהג המתנגדים לחתוך עור הפריעה ולא למצוץ ולכן למען מצות מילה ולמען שמו הגדול אספתי ענינים אלו כדי לעורר דעת יודעי דת ודין שיש בזה שינוי במצוות מילה הן מצד הדין והן מצד המנהג ולא יאמרו מדשתקו רבנן ש"מ מינח ניחא להו והמוהלים ששינו על דעת עצמם עשו כן ואל אחינו בנו ישראל הכשורים בני תורה היקרים והמסולאים מפז אפנה להבין ולהשכיל בדברים שבפנים ולהכיר דברי אמת למי החותמת בהכרת החותם ואל מי הפסולים.

ואחר הדברים האלה קמתי אני הקטן בישראל ושינסתי את מתני להודיע בשער בת רבים שאסור לשנות מצות מילה כפי הנוהגת בישראל מימות משה רבינו ועד דורינו אנו שמסרה ליהושע ויהושע לזקנים וזקנים לנביאים בקבלה אמיתית על ידי חיתוך הערלה באיזמל ואחר כך פריעה העור הרך והדק בצפורן דוקא וכל המשנה מהיום והלאה אופן המילה ממה שקבלנו מאבותינו ורבותינו והקדושים הרי הוא בכלל מבטל מצות פריעה בצפורן הניתנה לנו מסיני וע"י יהושע ואסור לשום בר ישראל ליתן ילד למול למוהל כזה וצריכים להעביר אותו מאומנותו תיכף ומיד ואם יחזור בו כשגגה יחשב לו ושב ורפא לו.

הנני עוד להעיר דמוהל או מוהלין שנהגו עצמן עד היום למול באופן הנ"ל חייבים לבקש מחילה מכל הנימולים ההם עד היום על שחבלו בהם בחתיכת עור הפריעה מה שאסור מן התורה לחבול בנפש ישראל וגם ביטלו מהם מצות פריעה בצפורן שאפשר הם בכלל מל ולא פרע ובעבירה שבין אדם לחבירו אין יום הכיפורים מכפר עד שימחול לו חבירו ונימולים לא יהיו אכזרים וימחלו להם בלב שלם, ומהיום והלאה כל יהין איש להרים ידו נגד שום דבר שביקדושה וקיום המצוות שנהגו אבותינו ורבותינו הן מצד הדין והן מצד המנהג אלא יקיימו הכל כפי הקבלה והמסורה המסורה לנו מסיני.

אלה דברי אסקופה הנדרסת תחת רגלי חכמי התורה האמיתיים ומתאבק בעפר רגליהם והרחמן הוא ישלח לנו הולך תמים בזכות חתן למולות דמים ויבשר בשורות טובות וניחומים לעם אחד מפורד ומפורד בין העמים. המצפה לישועת ה' כהרף עין בלב ונפש,

מנשה הקטן

דברים אחדים להוצאה חדשה

ב' לסדר להזהיר גדולים על הקטנים

למען אחי ורעי החרדים למצות ה', המול לכם כל זכר

שוב ח"ו מצות מילה בסכנה להבטל מאחינו בני ישראל, וזאת הפעם דוקא הסכנה לא מן העכו"ם שרוצים לבטלה, אלא מן המתחדשים שרוצים לעקור מצות פריעה, שנתנה ליהושע, כלומר לחתוך יחד עור הערלה עם עור הפריעה, ולא כמו שעשו אבותינו שחתכו עור הערלה באיזמל וקרעו עור הפריעה בצפרנים וגילו העטרה והחזירו עור הפריעה לכאן ולכאן אחורי העטרה. הנה זה לנו מצוה ראשונה שנצטווה אבינו הזקן במצות מילה כדכתיב התהלך לפני והיה תמים, ואין לנו עוד מצוה מתרי"ג מצות שמברכין על עשייתן אקב"ו להכניסו בבריתו של אברהם אבינו, ובגמ' נדרים ל"א ע"ב גדולה מילה שנכרתו עליה שלש עשרה בריתות, ר' יוסי אומר גדולה מילה שדוחה את השבת החמורה, ר' יהושע אומר גדולה מילה שלא נתלה לו למשה הצדיק עליה מלא שעה, ר' נחמי' אומר גדולה מילה שדוחה את הנגעים, רבי אומר גדולה מילה שכל המצות שעשה אברהם לא נקרא שלם עד שמל וכו'. ובמשנה (כריתות ב') שלשים ושש כריתות ל"ד כולם לאוין והפסח והמילה מ"ע, ובגמ' נזיר מ"ח ע"ב אחרות למה לי סד"א כי שרא רחמנא לטמא למ"מ נזיר וכהן דאיסורי לאוי הוא אבל מילה ופסח דכרת לא יטמא למ"מ קמ"ל. ובגמ' עירובין י"ט ע"א אפי' פושעי ישראל שמת עובר בעמק הבכא ומחייבי ההיא שעתא בגיהנם ואתי אברהם אבינו (בפתחו של גיהנם) ומסיק להו ומקבל להו בר מישראל שבא על בת עו"כ דמשכה ערלתו ולא מבשקר ליה. פרש"י אינו מכיר ליה שהוא נימול.

הנה דגדולה מילה שמצלת אפי' פושעי ישראל מגיהנם ואברהם אבינו בכבודו ובעצמו יושב על פתחו של גיהנם להצילם, אבל בא על נכרית משכה ערלתו ואף שנימול משכה ערלתו ולא מכיר שזה נימול, ולכאורה צ"ב דמ"ש הבא על העריות דנמשכה ערלתו והלוא ראינו שלאחר מעשה החטא ערלתו לא נשתנה ולא נמשכה, ועיין מחלוקת הט"ז והש"ך בטעם דאסור למול את העכו"ם וכתב שהוא ענין רוחני דנמשכה ערלתו ועיין ריקנטי מש"כ בזה.

והנה בני ישראל עם קדושים קבלו מאבותינו ואבותינו מאבותינו עד משה רבינו

ואברהם אבינו ע"ה אופן המילה ולכן כשמלין אנחנו מברכין להכניסו בבריתו של אברהם אבינו דוקא מילה זו אנו רוצים כי אחרת אם נשנה במילה זו ממה שמל אברהם אבינו שוב לא יכיר את המילה שזו הברית מילה שנצטוו עליה אלא יחשוב שזה מה שכרת איזה עכו"ם מהערלה אעפ"כ אינו נקרא נימול והיות כי כלנו בני איש אחד אנחנו וכלנו מזרע אברהם אבינו ורוצים להיות במחויצתו, לכן פלא שבאו כמה מתחדשים ורצו לשנות מצות מילה ולחתוך גם עור הפריעה, וחזק ממה שיזיק לו לענין פ"ו אפשר עוד שיקטל מצות מילה ולא יכיונו אברהם אבינו וח"ו מי יודע כמה אלפים מבני ישראל ח"ו יפלו לגיהנם מפני שלא נמולו כהוגן אלא שינוי סדר ואופן המילה ממה שמבואר בגמ' וגם יחסרו מצות מילה. וכבר מבואר ברמב"ם ובטוש"ע (יו"ד סי' רס"ד ס"ג) סדר המילה שיחתוך את הערלה, ואח"כ פורע את עור הפריעה שהוא עור רך תחת הערלה, וז"ל כיצד מוהלין חותכין את כל העור החופה את העטרה עד שתתגלה כל העטרה ואח"כ פורעים את הקרום הרך שלמטה מן העור בצפורן ומחזירו לכאן ולכאן עד שיראה בשר העטרה. ופשוט דלא יחתוך את העור הרך אלא יקרע ויחזור אותו וישכלל וישאר שם ואח"כ מוצץ המילה בפה ואח"כ עושה ומשים מיני רפואות, וכבר הארכתי בזה בכמה מקומות, וב"ה עשיתי וכתבתי חבור קטן על מצוה זו הנקרא מל ולא פרע אמנם היות כי שמעתי ששוב נתפשטה המחלה זו לשנות מצות מילה, לכן החלטתי בעזה"י לחזור ולהדפיס הספר הנ"ל וגם לפרסם החתימות שקבלתי אז מגדולי ישראל שח"ו לשנות ממצות מילה שקבלנו אלא להחזיק מצות מילה כמו שעשו אבותינו ובזה נתקשר בקשר חזק עם אברהם אבינו אשר מברכים בשעת מילה להכניסו בבריתו של א"א, ונזכה לחיים ארוכים בעוה"ז ולביאת משיח צדקינו בב"א ולעוה"ב בג"ע.

העתקנו פה מצוות המילה מספר מצות המלך

(א) מצות פריה ורביה (מ"ע א')

צוה הקב"ה לאדם לפרות ולרבות, שנאמר (בראשית א' כ"ח) ויאמר להם אלקים פרו ורבו, ואיכא דיליף לה מואתם פרו ורבו (בראשית ט' ז'), ונוהג בכל מקום ובכל זמן בזכרים ולא בנקבות.

משרשי המצוה שהשם ב"ה חפץ בישובו של עולם כדכתיב לא תהו בראה לשבת יצרה, ומתוך כך יודע עזו ותכליתו יתברך שמו ואמונתו, כי ברוב עם הדרת מלך, והיא מצוה גדולה שבה תלוי קיום התורה והמצות כי לכני אדם ניתנו ולא למלאכי השרת, וגורם לשכינה שתשרה בישראל, גם שישאיר אחריו מי שיקיים התורה והמצות במקומו ולא ימחה שמו

משנה הלכות

זמן החיוב. חיוב המצוה מבין י"ח שנה, עד כ' יכול להשהות שימצא הגונה לו, עברו עליו עשרים שנה עובי על מצוה זו בכל יום.¹ ואם חשקה נפשו בתורה ואין יצרו מתגבר עליו זכור לטוב עד כ"ה שנה,² וי"א אפילו כל ימיו כבן עזאי רק שיהא בטוח בעצמו, ואין זה נמצא בזמן הזה.¹

פרטי דינים. אשה שנתעברה באמבטי או בהזרעה מלאכותית, וכן יש לו זרע פסול, נחלקו הפוסקים אי קיים בהם³ (ועיין מש"כ בספרי שו"ת משנה הלכות ח"ב סי' כ). אשה פטורה מפיו, וי"א דחייבת משום לשבת יצרה⁴ (מג"א סי' קנ"ג סק"ט, ועיין עצי ארוזים סי' ה' סעיף י"ב וב"מ ר"ס א') ומיהו לכולי

(א) קיום המצוה. מי שיש לו זכר ונקבה ויש להם בנים, אפילו זכר מן הנקבה ונקבה מן הזכר, קיים המצוה, לא היה להם אלא זכר ונקבה מאחד מהם, ומשני אין לו, וכ"ש שלא היה להם אלא נקבות או זכרים אפילו מהשניים, לא קיים המצוה.⁵ ומדרבנן אפילו יש לו כמה בנים צריך לישא אשה בת בנים ולא יבטל מפריה ורביה,⁶ אם לא שמכיר בעצמו שאינו ראוי להוליד או שחייש משום קטטה.⁷ ומצוה לפרסם דבר זה כי מלבד המצוה דרבנן שבו יש בו כמה איסורים משום זרע לבטלה ועוד, וכל מי שיראת ה' נוגע בלבו יבין זה. מוכרח ס"ת לישא אשה בת בנים, ואם כבר יש לו בנים מחלוקת הפוסקים.¹

(א) ר"מ פט"ו מה' אישות ה"ד וה' אה"ע סי' א' סעי' ר'. (ב) ר"מ שם הט"ז שו"ע שם סעי' ח'. (ג) שו"ע שם בהג"ה. (ד) שם. (ה) שם סעי' ג', וע' ר"מ שם ה"ב. (ו) קידושין דף ל' ע"א. (ז) ר"מ שם ה"ג אה"ע שם סעי' ד'. (ח) חלקת מחוקק שם ס"ק ח' וב"ש סק"י, ועי' במנ"ח ד"ה והנה לענין זרע פסול. (ט) ועי' משנה ח"ד סי' ק"ס. (י) ועי' ב"ש כאן

מישראל, ונעשה שותף ליוצר כל כמו שאמרו ז"ל שלשה שותפין באדם הקב"ה ואביו ואמו, וכל מי שאינו עוסק בפ"ו כאלו שופך דמים וממעט הדמות.

יבמות ס"א. ר"מ פט"ו מה"א. סה"מ רי"ב, סמ"ג עשין מ"ט, סמ"ק סי' רפ"ד, טוש"ע א"ע סי' א'.

ב) מצות מילה (מ"ע ב')

צוה הקב"ה למול כל זכר בישראל ביום השמיני ללידתו, שנאמר (בראשית י"ז י') זאת בריתי אשר תשמרו ביני וביניכם ובין זרעך אחריו המול לכם כל זכר, (ויקרא י"ב ג') וביום השמיני ימול בשר ערלתו, וגדולה מצוה זו שנכתרה עליה י"ג בריתות. ונוהג בכל מקום ובכל זמן בזכרים ולא בנקבות.

משנה הלכות

אצל המוהל להודיעו שהוא שלוחו כדאמרינן בתענית אפשר קרבנו של אדם קרב והוא אינו עומד על גביו, לפיכך התקינו הנביאים הראשונים שיהא מעמד בירושלים להודיע שהן שלוחם של כל ישראל, והמל את בנו כאלו הקריב קרבן, לכן צריך לעמוד גביה (שבלי הלקט).¹

עלמא יש לה חלק במצות הבעל כיון דא"א לקיים בלעדה, אלא שאינה מצווה.² טרפה אי מוליד חייב בפ"ו.³ גר שנחגיגר ובניו עמו יצא עמהן מצוה זו, עבד שנשחרר ובניו עמו לא יצא עמהן.⁴ וכלל גדול בכה"ת האומר שיבטל מ"ע כופין אותו ב"ד אם יש כח בידם עד שיקיימו.⁵

זמנה. המצוה למול ביום, ומשעלה עמוד השחר יצא,⁶ מל בלילה או בתוך שמנה אינו כלום. ועיין באחרונים אי צריך הטפת דם ברית.⁷ בזמנה דוחה שבת,⁸ ושלא בזמנה או ספק ונולד בין השמשות ויוצא דופן נמול לשמנה ואינו דוחה שבת.⁹ נולד מהול צריך להטיף

ב) המצוה על האב. מ"ע על האב למול את בנו ביום השמיני ואם עבר ולא מל בטל מ"ע.¹⁰ ואם רצה לעשות שליח נחלקו הפוסקים אי מועיל¹¹ לא רצה האב או שאין כאן האב למול מצוה על הב"ד ועל כל ישראל.¹² וכתב בעל הדברות מנהג שאבי התינוק עומד

ס"ק ב'. (יא) ר"ן קידושין פ"ב דף מ"א [דף ט"ז ע"ב מדפי הרי"ף] ד"ה איכא דאמרי. (יב) שעה"מ הלי' שחיטה פ"א ה"א מנ"ח. (יג) ר"מ שם ה"ו שו"ע שם סעי' ז'. (יד) ר"מ שם ה"ו אה"ע שם סעי' ג', חינוך מצוה ר', ועי' מנ"ח שם וכאן, ועי' משנה"ח סי' קנ"ט. (א) ר"מ פ"א מה' מילה ה"א שו"ע יו"ד סי' ר"ס. (ב) ש"ך חר"מ סי' שפ"ב ס"ק ד כופ"ט סי' כ"ח תב"ש שם, ועי' פתחי תשובה טו"ד סי' רס"ד סק"א. (ג) ר"מ שם ה"ב שו"ע סי' רס"א. (ד) הובא בשו"ע יו"ד סי' רס"ה ס"ט ועי' ביאה"ג אות מ'. (ה) ר"מ שם ה"ח שו"ע ורמ"א סי' רס"ב סעי' א'. (ו) עי' רמ"א שם וט"ז סק"ב וש"ך סק"ב. (ז) ר"מ שם ה"ט שו"ע סי' רס"ו ס"ב. (ח) ר"מ שם והלי' י"א-י"ב, שו"ע שם ס"ח וסי' ואר"ח סי' שלי"א. (ט) ר"מ שם ה"ז

משרשי המצוה שרצה הקב"ה לקבוע בעמו ישראל אשר הבדילם להיותם נקראים על שמו אות קבוע בגופם להבדילם משאר העמים בצורת גופם כמו שהם מובדלים מהם בצורת נפשותם אשר מוצאם ומוכאם אינו שוה, ונקבע ההבדל בגולת הזהב לפי שהוא סיבה לקיום המין, מלבד שיש בו תשלום צורת הגוף. והעם הנבחר חפץ השי"ת להשלים ותכונתו ורצה להיות ההשלמה ע"י האדם, ולא בראו שלם מבטן, לרמוז עליו כי כאשר תשלום צורת גופו על ידו, כן בידו להשלים צורת נפשו בהכשר פעולותיו ושיפור מעשיו.

שבת פרק י"ט ויבמות פרק ד' ופרק ה', קידושין דף כ"ט, ר"מ ה' מילה, סו"מ מ"ע רט"ו, סמ"ג עשין כ"ח, סמ"ק ס"י קנ"ז-נ"ח-נ"ט, יראים מ"ע י"ט, יו"ד ס"י ר"ס.

משנה הלכות

אופן קיום המצוה. קיום המצוה לחתוך הערלה המכסה ראש הגויה, וכבר נהגו כל ישראל באיזמל, ולפרוע קרום דק שלמטה ממנה כדי שתתגלה ראש העטרה שבאבר. ומן המצוה למצוץ אח"כ את המילה שיצא הדם ממקומות הרחוקים ולא יבא לידי סכנה. מילה גי' פ"ה לכן מוצצין בפה, ועם הכולל גי' אלקים ומוצצים בפה להחליש כח הדינים הקשים, ובערלה יש ב', ערלה ופריעה, ובברית הלשון ב' חומות, שפתים והשנים (רי"ח וויטאל). זורקין הערלה בעפר, ו"בבבל זורקין במים. מזבח נוטריקון מילה זמנה ביום ח', מי יעלה לנו השמימה ר"ת מילה וס"ת הוי"ה, מכאן אמרו רז"ל שמגעת עד כסא הכבוד הנקרא שמים (הבהיר).

דס ברית ואינו דוחה שבת. ויש להזהיר המון עם ביוצא דופן שהוא שכיח מאד בזמננו.

על מי חל החיוב. לא מלו אותו כשיגדיל חייב למול את עצמו, לא מל את עצמו משהגיע לכלל עונשין חייב כרת. (וי"א דוקא כשמח אינו מהול). אבל אין לאב חיוב כרת במילת בנו אלא שעובר על עשה ואין בכל התורה מ"ע שחייבין על בטולה כרת אלא זו ושחיתת פסח. אשה אינה מצוה למול את בנה. ועל הארון למול את עבדיו ילידי ביתו ומקנת כספו. יליד ביתו לשמנה וקנין כספו ביום שנלקח. מלת גרים עיין רמב"ם פ"ג מא"ב ובטוש"ע יו"ד ס"י רס"ח.

וי"א, שו"ע ס"י רס"ג ס"ד ורס"ו ס"י י'. (י) ר"מ שם ה"ב שו"ע ס"י רס"א. (יא) ראב"ד שם ורמ"א שם. (יב) ר"מ שם. (יג) ר"מ שם ה"א. (יד) מכות י"ד ע"ב. (טו) רמ"א שם. (טז) ר"מ שם ה"א וה"ג, שו"ע ס"י רס"ז ס"י א'. (יז) ר"מ שם פ"ב ה"ב שו"ע ס"י רס"ד ס"י ב"ג. (יח) פרקי דר' אליעזר וש"ע ס"י רס"ה ס"י. (יט) טור שם בשם דברים שכן בני מזרח לבני מערב. (כ) שו"ע ס"י רס"ד ס"י א'. (א) מנ"ח. (ב) ר"מ פ"ט מהל' קרבן פסח ה"ט. (ג) ועיין ר"ח שבת קל"ו ע"א ד"ה תניא. (ד) ר"מ פ"ט ה"ט וע"י מנ"ח. (ה) ועיין ר"מ שם פ"ה ה"ה. (ו) מנ"ח וע"י כ"מ ומ"ל שם ה"ו. (ז) שם. (ח) שם פ"ט ה"ח. (ט) שם פ"ה ה"ה.

שלא יאכל ערל פסח (ל"ח י')

הזהיר הקב"ה שלא יאכל הערל מן הפסח, שנאמר (שמות י"ב מ"ח) וכל ערל לא יאכל בו, והוא ערל שמתו אחיו מחמת מילה, ואין צריך לומר עבריין למולות. ונוהגת בזמן הבית ועבר עליה ואכל כזית ממנו לוקה.

משרשי המצוה לפי שבעוד כחות הטומאה והערלה עליו לא ידבק בשכינה, כי רחוק מרשעים ישועה, ובהגלות אות ברית קודש והשכינה מתדבקת בישראל. וזה טעם באברהם שנפל על פניו קודם שכל. וכן מצינו להבריל בבלעם נופל וגלוי עינים, דכל שהערלה עליו אין והשכינה מתדבקת בו. גם כי עיקר שיעבוד מצרים היה לטהר ברית קודש, ולכן הים ראה וינס בשביל ארונו של יוסף ששמר עצמו מחטוא עם אשת פוטיפר, דהכועל ארמית נמשכה ערלתו. וכליל פסח שהקב"ה בעצמו הוציאם לכן כל ערל לא יאכל בו לעולם, דליל שימורים הוא לדורות.

פסחים צ"ו, יבמות ע"א, ר"מ הקי"פ פ"ה ופ"ט, סה"מ ל"ח כ"ז, סמ"ג לאוין שנ"ה, ידאים מצות ת"ט.

משנה הלכות

העמידו דבריהם במקום כרות וצ"ע. מילת בניו לאחר ח' ימים מעכב את אביו מלעשות הפסח.² בן שמונה אע"פ שחי עכשיו אין ערלתו מעכב לאביו מלאכול בפסח (עיין מש"כ בספרי שו"ת משנ"ה ח"ג סי' ק"ע).³

איזה ערל מעכב הפסח. מילת זכרים ועבדים שאינם ראויין למול אינו מעכב לאביו ואדון.⁷ טבילת אמהותיו מעכב כמילת עבדיו, תוספתא.⁸ אשה, כיון דאינה מצווה למול בנה אינו מעכבה מלאכול, אבל מילת עבדיה וטבילת שפחותיה כיון דמצווה למולם ולטובלם מעכבין.¹ קטן אין מילת עבדיו מעכבין מלהימנות ולאכול, מכילתא ור"מ.¹

שאר פרטי דינים. ערל מחויב במצה דאורייתא ואוכל במרור.⁷ שחט הפסח קודם שכל אותם פסול.⁹

עכו"ם או מומר שכל. עכו"ם שכל לדעת השאלתות וגדולי הפוסקים פסול אפי' בדיעבד, ויש לזהר ברופא עכו"ם ואפי' ישראל מחלל שבת בפרהסיא.²

(יז) מתו אחיו מחמת מילה. דעת רש"י ר"פ הערל ותוס' זבחים ט"ז וכ"ב, וחגיגה ד' ע"ב, ורשב"א, והחנינוך, דערל שמתו אחיו מחמת מילה נמי בכלל. ור"ת בתוס' זבחים וחגיגה הנ"ל דדוקא אם היה מתירא למול או עבריין, אבל מתו אחיו מחמת מילה אנוס הוא ואוכל בפסח. וביראים מצוה ת"ט הכריח מירושלמי דלא כו"ת.⁸

פרטי סוגי ערלים. נולד מהול ונמשכה ערלתו דינו כערל, ועיין ידאים הנ"ל וז"ל תולדות הערל לאוסרו בכל דבר שערל גמור אסור בעל בשר שאינו נראה מהול, ובמנ"ח פשיטא ליה דלא

תוכן הענינים

נתיב א' - בירור בדין פריעה שצריכה להיות בפ"ע דוקא

(א) בגמרא שבת דף קל"ג ופירש"י חותך את הערלה. (ב) דברי הרמב"ם והטור ושו"ע שדייקו לומר 'אח"כ פורע', הערות בלשונו הזהב של הרמב"ם ומבאר דבעינן דוקא חיתוך הערלה והפריעה בציפורן. (ג) האי 'ואח"כ פורע' שכתבו הפוסקים בדוקא הוא כמבואר בש"ס דלשון אח"כ דוקא הוא, דברי החת"ס להעביר מוהל שאינו עושה כהוגן. (ד) דברי רבינו יעקב הגוזר דבעינן דוקא פריעה בציפורן. (ה) ראייה מדברי הנמוקי יוסף דפריעה דוקא אחר חיתוך מענין מילה בצרעת. (ו) וכן הוא בזהר הק' ובס' אור יקר להרמ"ק.

נתיב ב' - מילה ופריעה שתי מצוות הן

(א) דברי הלקט יושר ושו"ת הרמ"א דמילה ופריעה שני מצוות הן. (ב) וא"כ יש לעשות כסדר קודם חיתוך ואח"כ פריעה. (ג) ישוב לקושיית השו"מ בדין דשני מוהלין בשבת. (ד) הערה מל ולא פרע אי הוי חצי מצוה כחצי שיעור באב שיודע רק למול ולא לעשות פריעה. (ה) לפי דברי הלק"י יתיישב השיטה דהאב עושה מילה אע"פ שאינו יכול לפרוע.

נתיב ג' - פריעה ביחד עם מילה אסור בשבת משום ריבוי בשיעורין

אי היה מותר לעשות הפריעה בפעולה אחת עם החיתוך היה אסור לעשותו בזה אחר זה בשבת. (ב) דברי השאגת אריה שאסור למוהל לסלק ידיו משהתחיל למול עד שגמר הפריעה. (ג) דברי הלבוש דא"א לחתוך בב"א המילה עם הפריעה.

נתיב ד' - פריעה ע"י חיתוך אסור בשבת

(א) לפי המבואר בגמ' שבת קל"ג ופירש"י שם יוצא דאסור לחתוך עור הפריעה בשבת כיון דעיקר מצותו ע"י פריעה. (ב) פלפול בדברי הנחל אשכול דבפריעה בצפורן בשבת ליכא דאורייתא. (ג) דברי החת"ס והדבריי חיים דפריעה נמי נקרא מילה.

נתיב ה' - חיתוך עור הפריעה לגמרי יש בו משום חובל

(א) עוד טעם שאסור לחתוך עור הפריעה שאסור לחבול אדם מישראל וכאן דלא צוותה התורה לחתוך רק לפרוע א"כ בחותך עור הפריעה מה שלא צוה הבורא הו"ל בכלל הלאו דלא תחבול. (ב) ויסוד זה מדוייק ג"כ בדברי הרמב"ם דאסור לחתוך עור הפריעה. (ג) וכן מבואר באות שלום בבן שמל את האב שחותך יותר מן המוכרח הרי הוא בכלל חובל. (ד) ועוד ע"פ דברי חיים בתשובה דהיכא

דהמילה כשרה אסור לחזור דחושש בו אם הוא מזרע עמלק וא"כ הי"נ לחתוך מזרע בני ישראל עור הפריעה שהתורה לא צוותה לחתכו הו"ל בכלל זה. ה) ועוד דלפי המציאות כדי לעשות פריעה ע"י חיתוך גורם לצרור דם בהתינוק ויש בו משום חובל בחיורו אפילו בחול.

נתיב ו' - מצוה לפרוע בצפורן

(א) הביא מילקוט שמעוני וזוה"ק וריקנטי דמילה דומיא דמליקת העוף וא"כ בעי דוקא ע"י צפורן. (ב) דברי האשכול דבעינן פריעה דוקא בצפורן וכן מבואר מדברי הנחל אשכול ומהר"ץ חיות. (ג) דברי השו"ת בנין ציון וערוה"ש דהמשנה לעשות פריעה בכלי ולא בצפורן הרי זה משנה מהמקובל מהלכה למשה מסיני. (ד) דברי המנהיג דבעינן פריעה דוקא אחרי החיתוך. ה) תמוה בדברי בעל המילואים שבס' זכרון ברית ראשונים דאחר שביורו דאסור לחתוך עור הפריעה ציין אלו כלים להשתמש בהם. (ו) פלפול בדברי המלא הרועים שכתב דמילה הוי רק מניעת הטומאה מלשכון על האדם. (ז) העתן משו"ת מהרי"ד להג"ר יצחק דאנציג בפעטרבורג דפריעה צריכה להיות דוקא בצפורן.

נתיב ז' - ביאור בדברי רבינו חננאל בהא דמל ולא פרע

(א) בדברי האגרות משה שהתיר מילה כזו ואעפ"כ מסיים דמהיות טוב יקיים פריעה בצפורן. (ב) דוחה פירושו בדברי הר"ח בשבת קל"ז זימשמע שיכול לעשות מילה ופריעה בבת אחת. (ג) הטפת דם ברית אינו במקום מילה. (ד) ביאור בדברי הר"ח עפמ"ש"כ הרמב"ם בפיהמ"ש.

נתיב ח' - ביאור דברי ירושלמי כאילו לא מל

(א) מביא מה שדייק באגרות משה מירושלמי בדומנם היו מוהלים שעשו חיתוך ופריעה בב"א. (ב) מקשה על פירוש הנ"ל בירושלמי. (ג) מבאר הירושלמי בא"א לפי דברי השאג"א שאין להמוהל לסלק ידיו על שיגמור כל המילה. (ד) חקירה מתי מקיים מצות פריעה כשמתחיל לקרוע או בגמרו ויבואר לפי"ז דברי הירושלמי. ה) יבואר דברי הירושלמי בא"א ע"פ דברי האשכול וזהו דמל ולא פרע קאי על המוהל. (ו) עוד פירוש בירושלמי משו"ת בית אב. (ז) גם לפי ביאורו של האגרות משה בהירושלמי שהיו עושין מילה ופריעה בבת אחת עדיין יקשה קשיותו וא"כ אין להוכיח מזה לעשות מילה ופריעה בבת אחת. ח) לפי"ד דמותר לעשות מילה ופריעה בב"א איך שייך לברך ברכת להכניסו בבריתו של אברהם אבינו עובר לעשייתן והרא"ש כתב לאומרו קודם פריעה כדי שיהיה עובר לעשייתן.

נתיב ט' - דעה זו לעשות מילה ופריעה בב"א כבר נתבטל ע"י הקדמונים

(א) מנהג זה הובא בשלחן גבוה בשם מנהג שאלוניקי וחלקו עליהם בעל פרי ארמה ועוד אחרונים. (ב) ובירושלמי גופא קודא למילה ופריעה ב' מילות. (ג) הביא דברי המג"א בסי' קצ"ו סק"א רכל קושיא יש לה תירוץ ואף אם יש לנו איזה הערה או קושיא א"א לשנות בשביל זה מנהג שנוהגין מדורי דורות. (ד) דוחה דברי מי שרצה לומר שדברי הפוסקים שכתבו 'אח"כ פורעין' שהוא ל"ד. (ה) והירא וחרד לדבר ה' שרוצה לקיים מצות מילה כתיקונה יעשה כפי הנהוג כבו מדורי דורות ואל ישנה מאומה מכיון שמנהג שאלוניקי כבר נתבטל ע"י גדולי הקדמונים.

נתיב י' - פלפול בדברי האגרות משה

(א) נראה פשוט לפי דברי הראשונים דבזמן הש"ס היו נוהגין לעשות מילה ופריעה בזאח"ז. (ב) הביא מרש"י עה"ת פ"י לך שא"א לא עשה מילה ופריעה בב"א. (ג) דברי האור זרוע הגדול דמבואר מדבריו לעשות מילה ופריעה בזאח"ז. (ד) דוחה מש"כ באגרות משה לד"ק מרש"י לעשות מילה ופריעה בב"א. (ה) וכן מדויק מלשון המשנה לעשות מילה ופריעה בזאח"ז, וא"כ יוצא דגם בזמן המשנה היו עושין כן. (ו) דעת האבודרהם ומטה משה כמעשה דמשה רבינו ואהרן הכהן דסדר המילה הוא מל ואח"כ פורע. (ז) דברי רבינו המהרי"ל שנודע לגדול חכמי אשכנז דמילה ופריעה שני דברים הם. (ח) וכן מדויק מדברי הזוה"ק פרשת אמור.

נתיב י"א - ביאור לשון הירושלמי התמוהין

(א) מביא דברי הירושלמי התמוהין שדייק מהם באגרות משה לעשות פריעה ביחד עם המילה. (ב) האחרונים נתלבטו בהירושלמי והגיהו בה וא"כ אין לד"ק משם נגד המנהג, ויתיישב הירושלמי אפילו לפי גירסתו לפי"ד הרמב"ם שהמל בשבת ולא גמר עד שיצא השבת חייב. (ג) עוד בפ"י הירושלמי לפי רמב"ם הנ"ל דהו"א שאפילו זריז אסור לנסות ידיו קמ"ל דמותו וכן מבואר בתוס' הרא"ש ובשבלי הלקט. (ד) עוד בירושלמי ע"פ ביאור מחלוקת הרמב"ם והראב"ד מי שלא מל הוא עומד בכל יום בחיוב כרת. (ה) פ"י חדש בירושלמי דקמ"ל דרביעבד שעשה מילה ופריעה בב"א דיצא. (ו) מה שתמה באגרות משה דא"א לפטור המל ע"י שהשני אינו רוצה לפרוע, כן משמע בגמ' שבת, ומבואר בחת"ס דכל שהמוהל סומך על אחר לפרוע מותר למול בשבת. (ז) וכן מבואר עוד בש"ס דהמכון לגמור אע"פ שלא גמרו אינו חייב. (ח) לתרץ עוד בירושלמי ע"פ חקירת הפוסקים בחילול שבת ע"י בישול ונזדמן לו חולה שיש בו סכנה אי נפטר מחילול שבת למפרע וה"נ יש לחקור בפריעה. (ט) עוד בירושלמי לפי דברי האשכול ובה"ג דקמ"ל דפריעה מותר בשבת. (י) סוף דבר מבואר בירושלמי לעשות הפריעה אחר החיתוך וללא כמוהלי שאלוניקי.

נתיב י"ב - המוצא תשובה שאינו מפורסמת אין סומכין עליה

(א) דברי הריב"ש בשו"ב דדבר שאינו מוזכר ברי"ף וברמב"ם בודאי אין כן ההלכה וה"נ כאן דדברי תשובת רב האי גאון לא הביאהו הפוסקים א"כ אין לסמוך על דבר שכנגד מנהג ישראל. (ב) וזוה נדחה גם מה שהביאו דברי רב האי גאון משו"ת שערי צדק, וגם י"ל דחלקו עליו. (ג) ובודאי אין הפ"י בתשובה הנ"ל כמוהלי שאלוניקי שא"א לומר שנתחדש מנהג בדבר הנוהג בכל דור ודור. (ד) ומבואר בשל"ה ובציוני ובוזה"ק דפריעה הוא ע"י קריעה דייקא וכ"כ בשו"ת אור המאיר ובמהר"ץ חיות בדעת רב האי גאון גופא.

נתיב י"ג - מצוה שנוהגת בתדירות אין לומר שנשתכח אופן קיומה

(א) הערה באגרות משה דמ"נ אין לעשות כמנהג שאלוניקי. (ב) מדייק מלשון הרמב"ם דעיקר מצות מילה למול ואח"כ לפרוע ולא לחתוך עור הפריעה. (ג) מה שרצה לדייק באגרות משה מירושלמי דהיו נוהגין לעשות חיתוך ופריעה בב"א אין לומר כן דעדיין לפי תירוצו אינו מיושב דברי הירושלמי. (ד) ובשו"ת בית אב פירש הירושלמי בענין אחר. (ה) ותו דאם איתא דמותר בב"א למה נהגו בשבת לעשות פריעה אח"כ. (ו) והא גופא דהמקור היחיד למנהג זה אינו מביא ראיה מירושלמי הנ"ל. דברי האור זרוע דהקבלה מדור דור מכריע בכל עניני ההלכה. (ז) וכן כתב הרמב"ם לענין קריאת התורה. (ח) ומה שלא נמצא מפורש כמנהגינו כי דבר הפשוט אין צריך לכתבו מרוב פשטותו. (ט) ומדוייק בלשוננו הזהב של הרמב"ם דפריעה בציפורן דוקא. (י) רבינו בחיי פרשת תולדות שהתורה הודיע לנו שמות הבארות שלא לשנות מדברי האבות ומנהגייהם ומכש"כ במילה שמסרו אבותינו ע"ז.

נתיב י"ד - גם בדברי המקובלים מבואר שאין לעשות חיתוך ופריעה בב"א

(א) האוה"ח הק' דצריך לעשות ג' דברים במצות מילה, מילה פריעה ומציצה. (ב) בס' אור יקר להרמ"ק דמילה ופריעה שני ענינים נפרדים הם. (ג) וכן מדוייק בזה"ק ובשו"ת זרע אמת דאף שא"צ להטיף דם ברית להמל ופרע כאחת מ"מ אין לעשות כן. (ד) דברי המאירי ביבמות דקודם בא חיתוך ואח"כ לקרוע עור הפריעה. (ה) וכיון שלא מצינו בשום מקום לעשות חיתוך ופריעה בב"א הוי המנהג מוכחש והעושה כן ה"ז חובל בחבירו. (ו) ומה גם שלאו מר בר רב אשי חתם עלה. (ז) דברי הרה"ג מצעהלים זצ"ל שאין לחתוך ביחד הערלה ועור הפריעה דאין לשנות נגד רבותינו וחייב לעמוד בכל מאמצי כח נגד המתחדשים האלו. (ח) כללי המילה לרבינו יעקב הגוזר דכל העושה מילה בלי פריעה אינו אלא טועה. (ט) ראיה מדברי רש"י יבמות דף כ"א ע"א דפירש פריעה לגלות ולהוסיף וא"כ מבואר דעור הפריעה אין חותכין אותה אלא קורעין ומגלין העטרה ומוסיפין העור על עור הגיד.

נתיב ט"ן - תשובה להמציא חדשות במצות מילה

א נגד המתחדשים לעשות פריעה וחיתוך בכ"א. ב) טעם שעושין חיתוך בפ"ע ואח"כ פריעה לכבוד א"א שנצטווה רק על החיתוך. ג) חובה על מפיצי המנהג לתקן הקלקול. ד) וכן עשו בירושלים עיה"ק כשרצו מוהלים להשתמש בהמגן קלעמפ. ה) ואין לדאוג שמא יחסרו לו מזוננו ואדרבה זכות המילה יגן עליו. ו) וע"כ אין לשנות המנהג כלל.

נתיב ט"ז - קריעת עור בציפורן אי הוה מלאכה דאורייתא

א) ביאור בענין פריעה בציפורן ולפי"ז יוצא בחותך עור הפריעה בשבת מה שלא נצטווה ע"ז יש בו משום חילול שבת שהרי חובל שלא במקום מצוה. ב) ועוד דפריעה בציפורן הוי רק מלאכה כלאחר יד וחותר בסכין חייב משום חובל כיון דאפשר לקיים מצות מילה שלא בסכין מאן התיר לו לחתוך עור הפריעה בשבת והו"ל מחלל שבת בפרהסיא. ג) וכן כתב בס' כורת הברית לר' אליהו פוסק שצריך פריעה בציפורן. ד) לפול בדבריו בענין מילה בצרעת.

נתיב י"ז - בדעת המהר"ם שיק בחיוב הפריעה

א) מש"כ המהר"ם שיק דשייך לחתוך עור הפריעה ביחד עם המילה היינו רק בדיעבד כמבואר שם. ב) ובעצמו כתב בתשובה דאין לחתוך עור הפריעה מהלל"מ. ג) מש"כ במהר"ם שיק דמהני פריעה בלילה קשה דהרי מצוותו ביום. ד) ועוד דמפורש במאירי שבת קל"ג דפריעה בלילה לאו מצוה הוא. ה) בדין דמוהל שעושה החיתוך ולפעמים עור הפריעה אינו אלא במקרה או שנחתך עמו או שנפלה מעצמו אז זה מועיל. ו) לחלק בין נחתך עור הפריעה שא"צ להטיף דם ברית שהרי עשה מה שבידו להיכן דפרע בלילה דהוי כאילו לא פרע כלל. ז) וכן הוא בגמ' שבת הנ"ל. ח) סוף דבר דסב"ל להמהר"ם שיק דפריעה בציפורן הוא מהללהמ"מ.

נתיב י"ח - מבואר באחרונים שאין לעשות פריעה ע"י חיתוך

תמה מה שהביא השואל מדברי הדרך פקודך ומהרש"ם ואחיעזר לעשות הפריעה בחיתוך, והם כתבו רק שאם עשה כן בדיעבד. ב) מה שרצה לומר שאין הפריעה חלק מהמצוה. ג) דעת הדברי מלכיאל דכמו שאין לבטל מצות סנדקאות שהוא מחלקי המילה כ"כ בפריעה. ד) דרך דרוש על מאמר הזוה"ק בפרוע פריעות בישראל כי קודם דבורה הנביאה בטלו פריעה מישראל ודבורה תיקנה לחזור ולפרוע כראוי וקשה היתכן לומר שנשתכחה פריעה מכל ישראל ונראה שהם עשו חיתוך ופריעה יחד ונראה לישראל כאלו בטלו מצות פריעה ודבורה הנבואה תיקנה לפרוע כדין.

נתיב י"ט - אין להביא ראייה ממנהג שאלוניקי שלא היה מנהג ותיקי.

(א) דבר זה אי עושין מילה ופריעה יחד הוא כבר מחלוקת האחרונים ולא קיי"ל כמנהג שאלוניקי. (ב) והא גופא דלא מצינו מי שנוהג כך עד שבאו המתחדשים ראייה גדולה הוא שנתבטל מנהגם. (ג) ומה שהביאו ראיות מהאחרונים הוא רק לענין שאם מל ולא פרע כאחד שא"צ להטיף דם ברית וזה מלתא דפשיטא ואינו ענין לכאן.

נתיב כ' - חתך הערלה ונחתך גם עור הפריעה אי קיים המצוה

(א) מעתיק לשון הזרע אמת דשקיל וטרי בחתך עור הפריעה אי צריך להטיף דם ברית ומ"מ סיים דכ"ז רק בדיעבד. (ב) ומה שהביא מגמ' יבמות שחתכו עור הפריעה אינו ראייה דשם איירי בגדולים שא"א לקרוע בציפורן. (ג) ומה שהקשה מראיות זרע אמת מגמ' יבמות דמבואר שהיה פריעה ע"י חברות צורים ולא ע"י צפורן לק"מ כיון שמפורש במדרש וכל הפוסקים דבעי פריעה בציפורן ולא מצינו בגמ' להיפך קיי"ל כן ובפרט שהמדרש הביא מעשה רב. (ד) דברי הזרע אמת יש לדחות מכמה אנפין, חדא לפי דברי הקובץ שיעורים שמביא ראייה מגמ' זו דיש איסור דרבנן שלא לחתוך עור הפריעה בסכין. (ה) דבנ"י שמלו שנית היו כבר גדולים וא"א לקרוע בציפורן. (ו) לפי לשנא אחרינא ברש"י וגירסת הר"ח איירי במילה עצמו ולא בפריעה וכן מבואר ברד"ק ובריטב"א. (ז) דמבואר בגמרא שם דחברות צורים עשו לאלו שלא מלו עדיין כלל. (ח) מפלפל בדברי הראשונים למה עשו חברות צורים.

נתיב כ"א - ליישב קושית הזרע אמת מגמ' חולין

(א) מדוייק בגמ' שלא אמרו שם בכל פורעין חוץ מקרומיות של קנה דפריעה בציפורן דוקא. (ב) מעיר כמה דיוקים בלשון הרמב"ם (ג) ומחדש זמצות חיתוך מעיקר הדין בכל מיני ברזל ומנהג ישראל הוא בסכין אבל פריעה הוא מעיקר הדין בציפורן. (ד) ומישב לפי"ז מש"כ הרמב"ם דבעי פריעה אחר הזיתוך. (ה) ותו דהרמב"ם דייק לומר 'ואח"כ פורעים'. (ו) ופלא על הזרע אמת דיוצא מדבריו דלשון הגמ' והפוסקים נכתבו שלא בדיוק. (ז) ולדידן קיי"ל כמנהג ישראל דבעי פריעה בציפורן דוקא מהלל"מ.

נתיב כ"ב - כמה הערות במצות מילה ופריעה

(א) לברר דמילה ופריעה שני מצוות הן. (ב) דברי הלק"י דהוי שני מצוות וראיה לזה מהמבואר במדרש דמשה מל ואהרן פרע ואי הוי מצוה אחת הרי דהמתחיל במצוה צריך לגמרו. (ג) דברי הגה"ק ממונקאטש זצ"ל דשכיח בעת החיתוך שנחתך עמו גם עור הפריעה משמע שאירע כן אבל לא שעשה כן בכונה. (ד)

תמה דאם מילה ופריעה מצוה אחת הן ובפרט להעושיין בפעולה אחת למה נקרא זה חיתוך וזה פריעה. ה) מגלה יסוד חדש בדברי הגמ' מל ולא פרע דהליל ולא גילה, ומחדש עפ"י דברי רש"י נשא עה"פ ופרע את ראש האשה פירש"י סותר את קליעת שיערה כדי לבזותה א"כ לשון פרע הוא התגלות וגידול ולא לשון סילוק והסרה, ולפ"ז אתי שפיר דמילה הוא לגלות העטרה ולא יסיר העור בחיתוך אלא יגלה העור וישאר העור ויחזיר ויגדל. ו) וראיה לזה מלשון רש"י יבמות כ"ח ע"א. ז) וכזה מיושב דיוק בלשון הרמב"ם. ח) וכן משמע מרש"י יבמות כ"א דפרע הוא לשון גילוי וגידול. ט) מפלפל בדברי החת"ס אי מילה ופריעה הם מצוה אחת או ב' מצוות. י) ועוד דאיכא חשש סכנה בחיתוך עור הפריעה דהוי מכה של חרב.

נתיב כ"ג - החותך עור הפריעה עם הערלה בשבת חייב

א) החותך עור הפריעה עם הערלה בשבת חייב והעיר השואל מדין ציצין שכ"ז שלא סילק ידו חוזר במילה ופריעה ולכאורה הא הו"ל חבלה שלא לצורך. ב) ולק"מ דהתורה התירה וק מה ששייך למצוות מילה אבל מה שאינו ממצות מילה חבלה בעלמא הוא וחבלה אסור בין בחול ובין בשבת. ג) וראיה מגמ' סנהדרין שכל שחבל יותר מהצורך הרי הוא בכלל חובל. ד) ובדברי הומב"ן שם דמכה לרפואה מותר ולא יותר. ה) ולפ"ז אם חתך בשוגג שחכמים אמרו שגם זה בכלל המצוה הו"ל שגגת לאו אבל חיתוך במזיד הו"ל חובל בעלמא. ו) ולק"מ מציצין שהם ג"כ חלק ממצות מילה. ז) וביסוד הנ"ל מיישב שיטת הרמב"ם. ח) עכ"פ פשוט דציצין הוי בכלל המצוה ואין בו משום חובל. ט) וראיה לכך מגמ' שבת דף קל"ה מי שיש לו שתי ערלות אין מחללין עליו את השבת הטעם דהתורה לא התירה למול אלא עור אחד וא"כ כש"כ עור הפריעה שאסור לחתכו בשבת.

נתיב כ"ד - אי מותר להאב למול בשבת במקום שיש מוהל אחר

א) במש"כ הטור דאב לא ימול בשבת דלדידיה הוי תיקון. ב) בשו"ת מחנה חיים ח"ב דחיתוך הערלה ופריעה הוי שתי מעשי חבלות ופריעה לא הותרה לחתוך בשבת. ג) ונראה דהחותך עור הפריעה בשבת חייב משום גוזז ותולש. ד) ועוד י"ל דחייב משום ממחק. ה) סברא נוספת שהרי במדבר לא פרעו מפני עינוי הדרך הרי שפריעה הוא יותר צער ממילה וא"כ בכ"ש שלא לחתוך עווי הפריעה ולסכן הילד. ו) א"כ החותך עור הפריעה חייב משום גוזז ותולש וממחק והקורעו הוי מלשאצ"ל ורק מדרבנן, ואפילו אי הוי אסור מדאורייתא דוחה את השבת שכך עיקר מצוותו לפרוע בציפורן ודברי המאירי יבמות דפריעה בא לאחר חיתוך. ז) לשון הגאון הר"י וועלץ זצ"ל שאפילו בית דינו של שמואל הרמתי וכל גדולי ישראל עמהם אין לשנות וה"נ בזה.

נתיב כ"ה - החותך עור הפריעה עובר גם על לא תעמוד על דם רעך

(א) עור טעם למה בעינין פריעה בציפורן עפ"י ספר המכיר (לקדמון אחד) דמחללין שבת על המילה כיון דהוי מכת חרב וסכנה לגוף, וא"כ בפריעה דליכא חיוב גדול אלא צריך לקרוע א"כ אסור לחתוך עור הפריעה בברזל מטעם סכנה של מכת חרב וא"כ בחותך עור הפריעה בשבת לא די שמסכן הילד אלא הר"ל מחלל שבת. (ב) מדייך בלשון הרמב"ם דפריעה דוקא אחר המילה. (ג) וגם במש"כ 'כל' העטרה.

נתיב כ"ו - בדברי המתחדשים במצוות מילה לחתוך עור הפריעה

(א) במנהג המתחדשים לחתוך עור הפריעה שזה נגד קבלת ובריתנו וכל הפוסקים ור"י לומר שלא דייקו בלשונם. (ב) כמה שרצה להביא ראיה משו"ת דברי חיים פשיטא דאינו כן רק כתב דבדיעבד כשר וכמש"כ באות שלום. (ג) ומיישב בזה לשון הרמב"ם. (ד) לשון תשובת רב האי גאון שהעתיקו מלשון ערבי הוא מגומגם ואינו נראה כלשונו. (ה) מביא פירוש חדש בתשובת רב האי גאון הנ"ל. (ו) גימגום לשון התשובה הוא מהמעתיק וע"כ אין להביא ראיות משם. (ז) דברי הרשב"א דיש תשובות הגאונים דלאו מר בר רב אשי חתם עליה. (ח) ובלחמות ה' להרמב"ן דא"א לסמוך על תשובות שאינן מוחזקות.

נתיב כ"ז - ביאור דברי רב האי גאון מהמהר"ן חיות

(א) מביא פירושו של המהר"ן חיות בתשובת רב האי גאון. (ב) והמבואר בדבריו דלא כהמתחדשים לעשות פריעה וחיתוך בב"א, ומקשה עוד בלשון רב האי גאון. (ג) ומבאר פירוש אחר בדברי רב האי גאון, ועכ"פ אין לשנות מהמקובל.

נתיב כ"ח - לא נמצא בשום פוסק שהיו עושין מילה ופריעה בב"א

(א) בשו"ת יביע אומר להגר"ע יוסף שליט"א ג"כ מסיק שלא לשנות מלעשות פריעה בצפרנים ומביא מכמה מקומות דמילה ופריעה שני מצוות הם. (ב) ובעצם פי' פריעה מבואר ביבמות כ"א וברש"י שם שהוא לשון גילוי וגידול ולא לשון חיתוך וסילוק. (ג) ומהא דלא נמצא בשום מקום מימות אברהם אבינו שנצטוה על המילה שהיו עושין מילה ופריעה בב"א מבואר דאין לעשות כן. (ד) ואדרבה מפורש להיפך לעשות מילה ופריעה בזאח"ז וכוה נתבטל מנהג שאלוניקי. (ה) וכן מבואר בלשון הרמב"ם דפריעה בציפורן דוקא. (ו) מפלפל אי פריעה בציפורן הוי מלאכה דאורייתא ואי צריך קרא להתירו בשבת. (ז) ובענין מציצה בפה דוקא ובמש"כ בשם האגרות משה דמשמע מירושלמי דהיה להם אומנים גדולים שהיו עושין חיתוך ופריעה בב"א צ"ע שהרי המתחדשים טוענים דבאופן זה נח יותר. (ח) מפלפל בדברי הרמב"ם בענין פריעה בציפורן.

נתיב כ"ט - מבני הגאון ר' עמרם שליט"א בענין עשה דמילה דוחה ל"ת דצרעת (א) במש"כ ביביע אומר דע"י פריעה וחיתוך בב"א שייך מילה בצרעת דלהוי עשה דוחה ל"ת בעידניה דאל"כ הרי הלאו עובר בחיתוך ומילה רק עם גמר הפריעה. (ב) מחלק בין שאר מצוות למילה דאה"נ דכל שלא פרע לא קיים המצוה מ"מ הוי בעידניה כיון שמתעסק בהמצוה. (ג) מביא ראייה מנמוקי יוסף דבמילה כל שמתעסק נחשב כמקיים המצוה באותו רגע.

נתיב ל' - אברהם אבינו עומד על פתחו של גיהנם וכל הנימול מצילו ביאור הפסוק רוממות אל בגרונם וחרב פפיות בידם

נתיב ל"א - פריעה בידים מציל מיד הישמעאלים

מביא דברי הקדושת לוי דישמעאלים יש להם זכות מילה ומ"מ אנן עדיפא דישי לנו גם פריעה - ויבואר בזה הפ' רוממות אל בגרונם - מבאר דא"א לא מל עצמו קודם ציוו ה' כיון שאבריו לא פעלו רק לפי רצון ה' - מבאר איך קיים א"א פריעה והאיך ידע בכלל שיש מצוה כזו - כיון דבשמים הכל למעלה מן הזמן ע"כ אפשר לדעת אפילו מה שתלמיד ותיק עתיד לחדש - לפי הנ"ל דאיברי אאע"ה פעלו רק ציוו ה' יובן הפסוק וימל אברהם את יצחק בנו כאשר צוה אותו אלקים - וכן יבואר מש"כ רש"י בהעלותך מגיד שבחו של אהרן שלא שינה ומש"א דוד המלך ורגלי מוליכות אותי לבימה"ד.

נתיב ל"ב - עוד ראייה דאין לחתוך עוד הפריעה

בדברי הזוה"ק דעור הערלה שאיהו הנחש צריך לחתכה ועור הפריעה נקרע ונשאר דבוק ביסוד.

נתיב ל"ג - פ"י ותגע לרגליו ועשתה לו פריעה

מביא פ"י רבינו אביגדור צרפתי ותגע רגליו פ"י פריעה - ומבואר בירושלמי דמילה ופריעה ב' מצוות נפרדים - מצות פריעה סגולה לשלום בית ולבנים כמובא ביסוד יוסף - ומזמן שבאו מוהלים חדשים לעשות חיתוך ופריעה בב"א נתרבו חשוכי בנים ל"ע - ובמדרש חזית דע"י הפריעה יש שלום בעולם - ומה"ט נתרבה מחלוקת בין איש לאשתו בזה"ז בדבר המזלזלים במצות פריעה - סוד הפסוק הנה ה' רוכב על ע"ב ק"ל.

נתיב ל"ד - תשובת האדמו"ר בעל בית ישראל מגור ועוד גדולי ישראל

נתיב ל"ה - רבינו הגדול הבה"ג דאין לעשות חיתוך ופריעה בב"א

נתיב נ"ה - פסק הקהילת יעקב נגד העושים חיתוך ופריעה בב"א

נתיב נ"ו - דעת ערוה"ש שהפריעה יהי' דוקא בצפורן והמציצה כפה

נתיב נ"ז - דעת מהר"ם שפירא זצ"ל להעביר מוהל שאינו עושה פריעה בצפורן

נתיב נ"ח - שו"ת חלקת יעקב דפריעה בצפרנים דוקא

נתיב נ"ט - פסק הגה"צ אבדק"ק צעהלים זצ"ל דפריעה בציפורן דוקא

נתיב ס' - פסק בעל שבט הלוי נגד העושים חיתוך ופריעה בב"א

נתיב ס"א - עורד מבעלי הקבלה שלא לחתוך עור הפריעה

נתיב ס"ב - אי יש מצוה למול בביהמ"ד דוקא

אין להביא ראיה מהנהוג בזמנינו - בדברי הזה"ק דהליכה לברית מילה הוי מצוה - ובדברי האות שלום בזה - גם מדברי מהרי"ל ורמ"א משמע למול בביהכ"נ - ואין לבטל מילה בביהכ"נ מפני חששות של שיחה בטילו - דברי התשב"ץ קטן באשה להיות מוהל בביהמ"ד.

נתיב ס"ג - על מה סמכו להביא תינוק ע"י עכו"ם בשבת למול בבימה"ד

מ"ש דאינו נכון שעכו"ם יהיה לו חלק בהבאת התינוק למילה - כיון דאפשר למול בבית נמצא דההליכה אינה מוכרחת ואינו פוסל כדמצינו בקדשים - בשבת תיקון עירובין להביא התינוק לביהמ"ד - דברי האות שלום בשם זוה"ק ואור זרוע בגודל ענין הליכה לברית מילה ולביהמ"ד ודעת המחמירים שלא לצאת עם התינוק ע"י עכו"ם דרך רשות שאינה מעורבת - וגם דעת המחמירים אין הטעם משום הבאה ע"י עכו"ם - ואפילו נימא דמצוה על האב ויכול למול בבית מ"מ דוחה שבות דאמירה לעכו"ם כיון שהוא מצוה למול ברכים.

נתיב ס"ד - מראה ירוק אם צריך לבדוק ע"י לאבארטאריא

עדיף לבדוק לפי מראה עיניו ירקות הילד ולא ע"י בדיקה שע"י הוצאת דם כדי שלא לחבול בתינוק.

נתיב ס"ה - קטן שיש בו מראה צהבת אי מותר למול

ביאור אי צהבת בזמנינו הוא בכלל ירוק - צהבת שבא אחר הלידה דעת הצפנת

פענח להחמיר דהוי מחלה - וממ"נ אם צהבת זו אסרוהו בגמ' הרי אסור ואם הוא מחלה אחרת ג"כ אסור למולו- וגם צריך לראות אם הצהבת הוא באמצע התפשטותה או שהיא הולכת וכלה מאיליה.

נתיב ס"ו - מילה ביום השמיני ומחלת צהבת איזה מהם נדחה

מה שיש טוענים שאם לא ימולו תינוק עם צהבת א"כ רוב בריתות לא יתקיים ביום השמיני ללידה אינו טענה שהרי בהכי חייבו רחמנא במצוות וחי בהם - דברי הריטב"א דהרוצה לחוש ליום המעונן ולא לסמוך על הנאמר שומר פתאים ה' הרשות בידו - אם אין חיוב למולו מחמת צהבת א"כ המל הרי הוא חובל שלא במקום מצוה.

נתיב ס"ז - חילוק בקביעות ההלכה ע"פ התורה או הרופאים

קביעת התורה הוא ודאית מוחלטת ודהרופאים הוא רק ע"פ השערה - ואין לסמוך עליהם רק לחומרא - העתק משו"ת הרא"ש בענין נאמנות הרופאים.

נתיב ס"ח - מילה לתינוק החולה בחולי הצהבת (געל זוכט)

דברי שו"ת הריב"ש שאין לנו לרדן בדיני תורתנו ומצותיה ע"פ תכמי הטבע והרפואה - שו"ת טוב טעם ודעת ומהר"י אסאד ובית יצחק ועוד להחמיר להמתין ז' ימים אחר שהתרפא כדי למולו - והמציאאות בזמנינו מראה כדבריהם ובירקות הבאה מחמת חולי ודאי ימתין ז' ימים.

נתיב ס"ט - אסור למול ילד שהוא ירוק עד שיעבור ז' ימים

העתק תשובת בית יצחק בשם אחרונים להחמיר להמתין ז' ימים אחר שנתרפא מחליו - דברי האות שלום בזה - פלפול בענין הצהבת והירקות בזמנינו - דברי הצפנת פענח דצהבת שבא אחר הלידה חמור יותר - דברי ספר אוצר יד החיים בשם השו"מ והגאונים מבעלזא שנהגו להמתין ז' ימים.

נתיב ע' - המל תינוק שהוא ירוק אי צריך להטיף דם ברית לכשיכריא

אם מלו כשהיה ירוק קיים המצוה מ"מ - ואין לצער התינוק ע"י הטפת דם ברית וכשיגדיל יכול לעשות הטפת דם ברית בעצמו

נתיב ע"א - מציצה אי הוי חלק ממצות מילה

בדבר אשר חקר אי מציצה הוי חלק מגוף מצות מילה אי הוי רק ענין רפואי, ואי הוי רק ענין רפואי א"כ אפשר לסמוך על קביעת הרופאים - וכבר תיקן מאן דהו כביהכ"נ שלו שלא לעשות מציצה כלל - והיום אומר לו עשה כך ומחר אומר

לו עשה כך - עד שיבטלו מצות מילה בכלל - ואע"פ שאינו מקרא עכ"פ הוא מהללמ"מ - ומבוארת בזוה"ק ובספר הקנה שקיבל מאליהו - ראייה מפורשת מהגמ' שבת קל"ג בחיוב מציעה - והוא מקובל בידינו כמש"כ הרמב"ם לגבי אתרוג ותפילין אע"פ שלא נתפרשו לא נמצא חולקים עליהם - ובאמת תמוה על הגר"ש הכהן מו"צ מווילנא שכתב שהיא רק ענין רפואי ובאמת דרפואת חז"ל מהני ודאי ודהרופאים לא ומאן יימר דיועיל רפואתם לסכנת מילה כמש"כ החת"ס - מבאר גמ' שבת לפי"ד מהר"ש הכהן - וכבר אמרו החת"ס ומהר"ם שיק והגר"ז מבריסק שמציעה הוא חלק ממצות מילה גופא - במילה ראינו שמירה יתירה אע"ג דהוי סכנת מכת חרב ושומר מצוה לא ידע דבר רע.

נתיב ע"ב - עוד בענין מציעה אי הוי חלק ממצות מילה

ובאמת הוא פלוגתת החכמת אדם דסוכר שהוא חלק ממצות מילה והערוד השלחן דפליג - והחת"ס והבית שערים כתבו דבספק בהלכות שבת לעיין בח"א - ומבואר בגמרא שבת - ובש"ת מהר"ם א"ש אוסר ליתן מציעה לאחר שבכת עוד טעם דמציעה הוי כהטד"כ וא"כ ודאי הוי חלק ממילה עצמה - פלפול איך מברכין ברכת להכניסו בכריתו של א"א אחר המילה ולפני הפריעה כדי שיהא עובר לעשייתן והלא אאע"ה לא נצטווה רק על המילה.

נתיב ע"ג - מציעה אי שייך דוקא להמוהל שמל

כמה טעמים למה מציעה צריך להיות דוקא ע"י המוהל עצמו - וי"ל עוד דעצם המציעה לא נתחדשה רק להמוהל עצמו - ועכ"פ אין לזוז מהמקובל בידינו.

נתיב ע"ד - בדעת הבני ציון בענין הנ"ל דפריעה ומציעה מה"ת

בש"ת בני ציון משבח אופן עשיית פריעה ע"י מוהלי שאלוניקי שמעולם לא ירד טיפת דם מהנימול - וכשלא נתעוררת הדם לצאת א"צ לעשות מציעה בכלל, ע"כ - וקשה לפי"ד דאדרבה דהמציעה פועל שיתעורר הדם לצאת - ולפי"ד בימי הש"ס ושאר מוהלים דעלמא עושים שלא כהוגן - ובגמ' מוכח להיפך דאפילו שאינו שותת דם צריך לעשות מציעה - וכן הוא במאירי - ועוד דלפי"ד המציעה בשבת יהא אסור - וגם בחול יהא אסור משום חובל - ועוד קשה לפי"ד צריך להעביר כל המוהלים שהם מסכנים התינוקות - וגם מדבריו עולה שלא כל המוהלים בשאלוניקי היו עושים פריעה כפי שעושים המתחדשים היום - ביאור דברי המדרש משה מל אהרן פורע ומי עשה המציעה.

נתיב ע"ה - חתך עוד הפריעה מה שלא צריך לתיקון הברית

מה שלא הזכיר המחבר מאיסור חתיכת עוד הפריעה יותר מעשיית חלון - כיון

שהסביר אופן עשייתה ולא אמר לחתוך עדיין החיתוך באיסורה עומדת - ומה שאומרים המומלים שא"א לדקדק לחתוך במצומצם - אמת הוא אבל הוא חסרון באומנות - ועכ"פ העושה כל מה שבידו לעשות שפיר עשה שלא נתנה התורה למלאכי השרת - דברי האר"י הק' והגריעב"ץ והגר"א שלא לחתוך עור הפריעה ביאור דברי היעב"ץ - פלפול בחובל בקטן ובעור שאין בו דם - מבאר מש"ס ורמב"ם דאכל פורטא יש איסור חובל ואפילו אין בו דם ואפילו בקטן - ולתקן מום יופי אי יש בו משום חובל או עכ"פ משום לא ילבש - אי צריך פריעה במילת גדול.

נתיב ע"ו - בענין עור הפריעה שנדבק על העטרה אי צריך להורידו

בענין קטן בן שש שעור הפריעה מכסה העטרה בפחות מרוב - ז"ז נובע ממה שלא עשו תחבושת כראוי בשעת מילה - ועכ"פ צריך לתקנו ואפשר לתקנו בקל.

נתיב ע"ז - נימול ע"י מחלל שבת לענין הטפת דם ברית

בנידן מי שנימול ע"י מחלל שבת - כל שיודע שעשו ברית ביום שמיני למילתו כדת וכדין א"א לחייבו בהטפת דם ברית - דעת האות חיים ושלום דרוב מחללי שבת בזמנינו הם תינוקות שנשבו וע"כ אין צריך הטפת דם ברית - פלפול בדברי החת"ס שמחייב הטד"ב ממי שנימול ע"י מחלל שבת - מתוס' ורעק"א משמע כשיטת החת"ס - ועכ"פ יש על מי לסמוך שלא לעשות הטד"ב - ויש לצרף דעת הדברי חיים שהחוזר על מילה כשרה חושש שהוא מזרע עמלק - דעת הדרך פקודין שאין לכבד מומר אפיקורת ומחלל שבת במצוות מילה - ועכ"פ כשיגדל הילד יכול לקיים בעצמו הטד"ב ע"י מחט כדי לצאת כל הדעות.

נתיב ע"ח - מהו לומר לעכור"ם לתקן צפרניים בשבת

חוקר כשאין מוהל עם צפרניים מחודדות אי מותר לומר לעכור"ם לתקנו - י"ל תלוי בפלוגתא אחרונים יו"ד סי' קצ"ח ס"כ בשכחה ליטול צפרניה בשבת ויו"ט - בעקרי הד"ט חקר בזה - דרכי משה בהל' מילה כתב דפריעה בצפרניים הוי דאורייתא וע"כ יש להקל כשא"א בא"א.

נתיב ע"ט - מוהל שעושה ברית שלא כהלכה אם צריך למחות

בדבר המוהל שעושה שלא כדת אם להעבירו - עובדא ומעשה רב מהדברי חיים שאמר דמוטב שישתמד מלכבד מלך ערל בסנדקאות - ומזה נראה גודל החיוב לעשותה כהלכה.

נתיב פ' - מראי מקומות וקול קורא בענין המתחדשים לעשות פריעה ע"י חיתוך

פסק רבינו הגדול הרמב"ם ז"ל

ז"ל הרמב"ם בהל' מילה ה"ב כיצד מוהלין חותכין את כל העור המחפה את העטרה עד שתתגלה כל העטרה, ואחר כך פורעין את הקרום הרך שלמטה מן העור - בצפורן ומחזירו לכאן ולכאן (ואינו חותכו) עד שיראה בשר העטרה ואח"כ מוצץ את המילה עד שיצא הדם ממקומות רחוקים כדי שלא יבא לידי סכנה וכל מי שאינו מוצץ מעבירין אותו.

הנה כתב מפורש חותכין את עור המחפה שהוא הערלה, ואחר כך פורעין ולא בבת אחת, והפריעה היא בצפורן דוקא ואח"כ מוצצין. וכתב ג"כ שלאחר הפריעה מחזיר הקרום שפרע לכאן ולכאן שיחזור ויתרפא וירבק ויגדל עם הגיד ולא שיחתוך ח"ו.

כללי המילה לרבינו גרשום ב"ר יעקב הגוזר ז"ל

אלו הן הל' מילה מדעתי ומה שהעתקתי מספר הל' מילה. מוהלין, פורעין, מוצצין, ונותנין עליה איספלגית וכמון.

מוהלין היכי דמי: חותכין הערלה באיזמל, וכיצד עושין, קודם שיתחיל המוהל למול צריך בעל ברית להעמיד ירכיו סמוכים ביחד שלא ישמוט לו הנער בין ברכיו ויבא לידי סגנה, וצריך כמו כן שיחזיק שני שוקי הנער בשתי ידיו שלא יבעט הילד ברגליו ויקלקל המילה, ויסתכן נפש הילד על ידו, ועוד צריך שישפיל ערות הילד בחיקו של ב"ב כנגד פניו, וכנגד האורה, כי טוב לו האורה, וצריך בעל הברית לצדד את ירכיו כשתופס הנער בחיקו, כדי שלא יעשה המוהל צל לעצמו בשעת המילה ויסתכן בילד. והמוהל צריך לנגב האבר קודם שיתחיל למול, יען כי רוחץ מקודם ומחמת לחלוחית המים יתפוס מן העור יותר מדאי והוא סכנה, וכן אם ישתין לפני המילה צריך לקנח האבר, ואח"כ ממשמש בגיד מעט, ויתקשה האבר קצת ויצא הגיד מן הבשר חרצה ויועיל לו שיבחין בין העור לבשר, אח"כ יקח הערלה בידו אחת בין שלש אצבעותיו וימלול אותה בראשי האצבעות, ויבחין איזה העור ואיזה הבשר. וצריך שיחזיק הערלה בכל כוון, וכן צוה רבינו יעקב הגוזר והוא היה אומן מובהק וכמה פעמים הזהיר לתלמידיו ע"ז עבור שלא תשמוט הערלה קודם גמר החיתוך, כי כן ענינו מיד כשמרגיש בו הקטן, האבר נמשך מעצמו הרבה מאד, לפיכך כל אדם יזהר בזה ולא יבא לידי סכנה. אחרי כן יקח האיזמל בידו השנית ויכרות הערלה בבת אחת סמוך לצפורן בלי פחד בעזרת מלכנו. וכשיתחיל למול יחתוך מן הצד כדי שלא יפגע לא בכיס ולא בגיד מלמטה שהמים והזרע עוברין בתוכו, ואם ימול מלמעלה למטה אז

היא סכנה מפני שהעור נמשך אחר ידו בסוף כריתתו, וכן אתה מוצא בכל דבר רך ועגול כשמתחילין לחתוך בו מצד אחד נמשך השאר שבידו הרבה מאד, לפיכך ימול קצת מן הצד ויחתוך הערלה בפ"א, ויזהר שלא ישמוט הערלה מידו כמו שאמרנו, ואם אירע שנשמטה הערלה מידו ימהר ויתפוס אותה פעם שנית וימול סמוך לצפורן ואל ירך לבבו ע"ז ויהיה המקום בעזרו.

פורעין היכי דמי, פורעין קריעת עור שני והוא מכסה ראש הגיד וחתת הערלה, וכיצד עושין אחר כריתות הערלה ממהר וזורק מידו הערלה והסכין אל תוך הכלי שבו חול או עפר, ואע"פ שאין ראייה לדבר זכר לדבר שנא' ושמתי את זרעך כחול הים, ויקח האבר בידו אחת קודם שיכסה הדם את הנקב, ויתן הצפורן המתוכן לכך בתוך הנקב, וישוב ויתפוס העור גם בידו השנית ג"כ, וימשוך אותו העור אליו מעט, ויקרענו הנה והנה לכל צדי הגיד בלי חמלה עד שיתגלה כל העטרה או הרוב, וזהו פריעה כמו שנצטוה יהושע כשנכנסו ישראל לארץ. מה שתקנו לכסות הערלה והדם בעפר ע"ש מי מנה עפר יעקב, כי כן עשו אבותינו במדבר, ובמדרש ברייתא דר"א מפורש הכל. ד"א לפי שנמשלו ישראל לעפר הארץ שנא' והיה זרעך כעפר הארץ, לפיכך נותנין הערלה והדם בעפר הארץ או בחול.

והמוהלים שעושין פריעה שענין שלוקחין האבר והופכין העור לאחורוי' בלא קריעה לא יישר בעיני אבא מרי, כי זאת הפריעה גורמת שיוכל לבא לידי קלקול, שיעשה אותו כרות שפכה בגרירת הצפורן, לפי שאין העור נפרד ממקום חיבורו אלא בקושי גדול, וגם גורם לזה שיצא דם הרבה בפשיעתו, ורוב פעמים לא יעלה בידו לגלות כל העטרה על זה האופן, ועוד מכמה טעמים אין ג"ל זאת הפריעה כשרה, לפי שאין פריעה אלא לשון גילוי בשר כמו שחטיטה מפורעת פ"י שחטיטה מגולה. ועוד כך הוא ודאי דבעינן קריעה ממש דקתני מתני' אלו ציצין המעכבין את המילה כגון שנקרע העור אוזן מכאן ומכאן, ציצין הוא עור היוצא סמוך לצפורן דקתני בפ' המצניע (שבת צ"ד ע"ב) ציצין שפירשו מן היד, ולגבי ציצית נמי אמרינן אין ציצית אלא ענף, מכאן למדנו לפריעה שהיא קריעה ממש וכל העושה פריעה בלא קריעה אינו אלא טרועה לפי שלא עשה ליקוטין למילה הנקראין ציצין. ויש אומנים כשעושין פריעה קורעין העור על בשר האצבע ולא בין הצפרנים, לפי שאינן יודעין לכוין תפיסת עור בין הצפרניים, וכן הוא עיקר. אבל אבא מרי קיבל לעשות פריעה בין צפרני הגודל והאצבע, וכל העושה פריעה על ענין זה צריך להאצבע השלישי האמצעי שייסייע לשנים להחזיק עמהם כדי שלא ישמוט לו העור עד שיקרענו, כי העור התחתון הוא חלוק ודבוק לבשר מאד לפיכך הוא קשה לתפוס. והמוהל כשבא לעשות פריעה יזהר שלא יתפוס מן העור העליון הנשאר מן הערלה כאשר ראה אבא מרי פעם אחת כי המוהל מחמת בהילותו טעה וקרע את העור העליון, ובעור התחתון לא נגע לגמרי, ולא

הרגיש בדבר עד שהביאו הנער לבית, והיה הדם שותת ויורד מאד, ויהי כאשר ראו הקלוקל וכי לא נעשתה הפריעה כהלכתה, מיד קראו לאומן אחר ועשה פריעה כדין בעור התחתון, אח"כ העמידו הדם ולא לבשו הנקובין למילה עד למחרתו ולא הזיק לנער כלום ויחי הנער.

מוצצין היכי דמי. המוהל חייב לעשות מציצה, כיצד עושין, אחר הפריעה מכניס מיד האבר לתוך פיו ומוצץ את הדם מן האבר כדי שלא יקרוש הדם בפי האמה והוא סכנה לילד אם לא ימצוץ, כד"א בפר"א, אמר רב פפא האי אומנא דלא מייץ מעברינן ליה מפני שהדם נקרוש בפי האמה והיא סכנה לפיכך אף בשבת נמי שרי, אע"פ דדם המילה חבורי מחבר, וכשהוא יוצא ע"י מציצה עושה חבורה אפילו הכי שרי משום סכנתא, ודומיא דאספלנית וכמון ורחיצה דכי לא עביד הוי סכנה וכן הלכה, ואחר המציצה גומע גמיעה מן היין עם הדם שבפיו וממהר וזורק מפיו על המילה שניהם הדם עם היין כי היכי שימהר רפואתו נכך וכו', ע"כ.

והנה לן אחד מראשונים מבעלי התוס' ז"ל שביאר לנו סדר מילה ופריעה ומציצה, וכן איתא מר' יעקב הגוזר הכל אחד.

פסק רבינו הגדול הטור ז"ל

ז"ל הטור יו"ד סי' רס"ד כיצד מלין חותכין את הערלה כל העור החופה העטרה עד שתתגלה העטרה ואחר כך פורעין את הקרום הרך שלמטה מהעור בצפורן ומחזירו לכאן ולכאן עד שיראה בשר העטרה ואח"כ מוצצין המילה וכל מוהל שאינו מוצץ מעבירין אותו וכו' מל ולא פרע כאילו לא מל.

הנה כתב נמי מפורש חותכין את הערלה ואחר כך פורעין ולא נבט אחת והפריעה הוא בצפורן ואח"כ מוצצין וכתב נמי ומחזיר את הקרום לאתר הפריעה לכאן ולכאן כלומר סביב הגיד שיחזור ויתרפא ויבריא עם הגיד ולא שיחתוך אותו הקרום חלילה שהוא חלק מהגיד שצריך לה.

פסק רבינו הב"י והרמ"א בש"ע

ז"ל הש"ע יו"ד סי' רס"ד ס"ג כיצד מלין חותכין את הערלה כל העור החופה העטרה עד שתתגלה העטרה ואח"כ פורעין את הקרום הרך שלמטה מהעור בצפורן ומחזירו לכאן ולכאן עד שיראה בשר העטרה ואח"כ מוצצין המילה עד שיצא הדם ממקומות הרחוקים כדי שלא יבא לידי סכנה וכל מוהל שאינו מוצץ

מעבירין אותו ע"כ.

הנה נמי כתב מפורש בלשון רבינו הרמב"ם והטור והוסיף ביאור דרבינו הרמב"ם כתב חותכין כל העור המחפה את העטרה והטור שינה בלשונו וכתב חותכין את הערלה כל העור החופה העטרה ורבינו דייק וכתב כלשון הטור שלא נטעה דחותכין את כל העור המחפה את העטרה עד שתתגלה העטרה שיש לטעות שגם עור הפריעה בכלל ולכן כתב כלשון הטור חותכין את הערלה החופה העטרה (הגם שחביב על הב"י ז"ל לשון הרמב"ם עד לאחת) אבל עור הפריעה אסור לחתוך אלא פורע בצפורן ומחזירו לכאן ולכאן ולאו בבת אחת אלא אחר כך וכן כתבו כל הפוסקים נושאי כלי הרמב"ם והש"ע.

עוד דייקו הרמב"ם הטור והשו"ע דבחותכין הערלה כתבו עד שתתגלה העטרה לשון גילוי אבל בפריעת הקרום בצפורן כתבו עד שיראה בשר העטרה והחילוק פשוט למבין.

מבואר מיהא מלשון הרמב"ם והש"ע שכתבו ואח"כ פורעין את הקרום דמצות מילה היא קודם לחתוך העור הערלה בסכין ולא לכרות עור הפריעה ואח"כ לפרוע הקרום הך שלמטה בצפורן דוקא ולא לחתכו אלא משאירו ומחזירו לכאן ולכאן כדי שיתרפא וישאר חלק מן הגיד למטה מן העטרה וזה ברור מאד.

נתיב א'

בירור בדין פריעה שצריכה להיות בפ"ע דוקא
ולא ביחד עם החיתוך

לכתחלה פרש"י חלוק כעין כיט דחוק
היו עושין ומלבישים את ראש הגיד
עד העטרה וקושרין שם כדי שלא
יחזור העור לכסות הגיד ע"ש.
ומדכתב שלא יחזור העור לכסות הגיד
פשוט דאעור של פריעה קאי דהיינו
הקרום המתחמץ שלא חתך המוהל אלא
פורעו כלומר קורעו בצפורניו ומחזירו
לאחוריו. דאילו אעור הערלה האריך
יחזור ויכסה הגיד הרי נחתך הוא.
ומבואר מזה דבימי חכמי המשנה
והש"ס עד קבלה למשה מסיני זה הי'
סדר המילה חותך עור הערלה ואח"כ
פורע עור הפריעה בלי חיתוך
ומשאיירה שם רק פורע הקרום
בצפורניו ומגלה ראש הגיד שהוא
העטרה הידוע לפנינו.

(ב) והרמב"ם פ"ג מהל' מילה ה"ב
כתב כיצד מוהלין
חותכין את כל העור המספה את
העטרה עד שמתגלה כל העטרה
"ואחר כך" פורעין את הקרום הרך
שלמטה מן העור בצפורן ומחזירו
לכאן ולכאן עד שיראה צמר העטרה,
"ואחר כך" מונץ את המילה עד שיצא
הדם ממקומות הרחוקים כדי שלא
יצא לידי סכנה, וכל מי שאינו מונץ

(א) בדבר המוהלים שעושים החיתוך
עם הפריעה בפעם אחת
כלומר שהעור הפריעה שמתח עור
הערלה נדבק על הגיד והמוהל סובב
העור הפריעה עם חמיכת צרול כמין
יחד ואח"כ מכניס כמין צבת תחת
עור הערלה והפריעה ותופסת הערלה
עם עור הפריעה יחד שלא יפרדו
ואח"כ חותך ב' עורות יחדיו באופן
שאין צריך לפרוע עוד כלל שעור
הפריעה נעשית בחיתוך העור וצבת
אחת עם עור הערלה. והנני בעזר
צורי וגואלי.

תבן התם שבת קל"ג עושין כל צרכי
מילה בשבת מוהלין ופורעין
ומוצנין וכו' ופרש"י מוהלין חותך את
הערלה ופורעין את העור המכסה
ראש הגיד ע"כ. נראה שפי' אחיצת
מוהלין היינו שחותך את הערלה
ופורעין לא פי' בחיתוך או שחותך
העור המתחמץ אלא פי' ופורעין את
העור המכסה ראש הגיד ומבואר
דהני תרי מילי נינהו ושתי שמות להם
זה בחיתוך וזה בפריעה ולא בחיתוך
ולכן באמת יש לו שני שמות החיתוך
נקרא המילה ופריעה הוא עור הדק
הנקרע. עוד שם ואין עושין חלוק

העטרה או שיאמר עכ"פ חותמין וכו' עד שמתגלה עטרה ופורעין הקרום הרך וכו'.

וגם מדדייק הרמב"ם ז"ל לומר "ואחר כך" פורעין את הקרום משמע דהכי דוקא צעני לעשות וכן צא הלכה למשה מסיני על מצות מילה שקודם יחתוך את כל העור המחפה את העטרה ואח"כ יעשה הפריעה ולא שיחתוך שניהם כאחת, דהכי דייק הלשון אח"כ ובסמוך אביא ראי' ברורה מגמ' דכל מקום שנאמר אח"כ דוקא הוא, וגם מדכתב ואח"כ פורעין את הקרום וכו' משמע דעור הפריעה לא יחתוך כמו הערלה אלא פורע דאל"כ הול"ל ואח"כ יחתוך את הקרום הרך באיחמל, ומדשינה וכתב במחילה חותמין הערלה לשון חיתוך ובאיחמל ואח"כ פורעין את הקרום בצפורן פשוט דכל אלו לעיכובא הן ומדכתב בצפורן משמע דצעי קריעת קרום הזה בצפורן דוקא, דאל"כ היל"ל ואח"כ קורעין את הקרום הרך וכו' בצפורן למ"ל, גם כי ח"ו לומר כי כל רבותינו הראשונים אשר כל אות ואות תורה שלמה הוא כתבו שלא בדקדוק מיצת "ואחר כך" ומיצת "בצפורן" ולא לישתמיט שום פוסק מן הראשונים לומר שהוא שלא בדקדוק עכ"פ מכל זה נראה פשוט דעת רבותינו דהפריעה צעי דוקא לאחר חיתוך עור הערלה ולא עור

מעצירין אותו ואחר שמונך נתן עליה אספלינית או רטייה וכיוצא בהן וכלשון הזה ממש כתב הסמ"ג והא"ח הראשון (מלוניל) צה"ל מילה וכ"כ בכל צו ה"ל מילה וכ"כ הטור יו"ד ס"י רס"ד וז"ל כיצד מלין חותמין את הערלה וכו' "ואחר כך" פורעין את הקרום הרך וכו' וכ"כ בש"ע שם פ"ג ובשאר פוסקים ראשונים ואחרונים רובם ככולם צלי שינוי.

ואיכא למידק בלשון רבינו הגדול הרמב"ם ז"ל והפוסקים שכתבו כולם כיצד מוהלין חותמין וכו' עד שמתגלה עטרה "ואחר כך" פורעין ולכאורה הני מיצות ואחר כך פורעין לדיוקא הן. ואין לומר דליכא נפקותא דוקא באופן זה דודאי איכא נפקותא גדולה דאי נימא דאפשר לפרוע ולמול כאחת וכדעת המתחדשים ודאי הכי עדיף לכתחלה שלא לצער החינוק פעמיים, אחת בחיתוך ואחת בצריעת העור, ואפילו נימא דליכא איסור בזה אחר זה אבל ודאי ה"י מצוה מן המובחר בבת אחת שלא לצער החינוק והכי היל"ל כיצד מוהלין חותמין את כל העור המחפה את העטרה עם עור הפריעה יחד עד שמתגלה כל העטרה לפי דעתם ומי שאי אפשר לו לחתוך בבת אחת יפרע אח"כ וכו' ואם נשאר מעור הערך שלמטה מן העור הערלה פורעו ומחזירו לכאן ולכאן עד שיראה צער

הפריעה אלא אחר שחתך עוד הערלה ונגלה עור הפריעה או פורע את עור הפריעה שקוראים לו קרום הרך, נמצא שיש לו שם בפני עצמו קרום הרך ופריעה על שם שפורע כלשון ופרע לו את בית השחיטה. וגם צעי דוקא בצפורן ולא בסכין כמו שהוא לפי ענין המוהלים דשאלתן.

ג) ואין לומר דהאי אח"כ לאו בדוקא כתבו וכוונתו רק שכן הוא סדר הדברים והגם שראיתי לאחד האחרונים שרצה לומר כן, וזה טעות או מויד דודאי כ"מ שכתבו אח"כ לדיוקא הוא ואצ"ל לו ראי' גמורה מגמ' זכאים מ"ב ומנחות ט"ז דפריך שם בד"א בקמינה וכו' ומשני אימא כבר נתן את הלבונה במחשבה ופריך עלה חדא דהיינו רישא, ועוד הא תניא ואח"כ קשיא ופרש"י ועוד הא תניא בצרייתא אחריתי או שנתן את הקומץ בשתיקה ואח"כ נתן לבונה במחשבה קשיא ע"כ. הנה מבואר מדכתיב אח"כ עבד ליה הגמ' פירכא ודוקא הוא ומכי זה נשאר בקושיא, וע"כ דכן הוא נמי צדידן בדוקא שהפריעה יהיה אח"כ. ופשוט כשמש צנחרים ללהרמז"ם ושאר רבותינו הראשונים נמי שכתבו כ"ל מוהלין חותכין וכו' עד שמתגלה עטרה ואחר כך פורעין דוקא הוא - אחר כך ולא צנת אחת, ופירושו כ"ל מוהלין וכו'

הנה גמר בזה מצות מילה שהוא החיתוך ושוב צא לחלק השני צדין מצות מילה שהוא הפריעה ולכן אמר ואח"כ פורעין שהוא מצוה לפרוע העור הרך והכוונה שיש שם שמי עורות, עור העב והחזק הנראה לכל והוא שצריך לחתוך וזה נקרא מילה, אבל יש עוד עור למטה מחת העור הקשה וגם זה יש בו קיום מצוה אבל לא לחתכו כמו עור הערלה אלא צריך לקרעו בצפורן ולהחזירו לכאן ולכאן עד שיראה בשר העטרה, אבל עור זה רך הוא ולכן נקרא קרום וזה הקרום אסור לחתכו כעור הראשון אלא מחזירו לכאן ולכאן וח"ו לומר דכל הני ליטנא ואח"כ פורעין את הקרום הרך שלמטה מן העור בצפורן ומחזירו לכאן ולכאן עד שיראה בשר העטרה הכל מיותר ח"ו ועוד שמורה היפוך המצוה לדעת האי מחדש שחותך שמי העורות יחד ולא צריך עוד כלום וא"כ מעשיו הם היפוך ממעשה המצוה להרמז"ם והפוסקים שקבלנו ממשה מסיני.

ובדוקא כן כתבו כל רבותינו הראשונים ז"ל, וא"א לומר ח"ו דלא דייקו כל הראשונים בלישנייהו ואנן דייקין על כל קוץ וקוץ מלשון הראשונים ז"ל וכ"ש רבינו הגדול הרמז"ם ז"ל ובעלי הש"ע ומי שאומר כן יבטל תילי תילים של הלכות

שנחמדשו מרבותינו הנדיקים האחרונים רק ע"י דיוקים כאלו וכו' אל יהי חלקי עמהם.

ועיין ח"ס יו"ד סי' רמ"ח וז"ל ועתה שמעוני אחי וישמע אליכם אלקים תקנו ביניכם תיקון גדול שלא ימולו שום תינוק אם לא יבקררהו המולים תחלה ועיינו בר היטב כמצוה עליהם בספר שרביט הזהב וגם לא ימולו כי אם במעמד הרב כאשר אני עושה בקהלתי אע"פ שהמהלים מומחים ובקיאים מ"מ אני עומד שם ומזהירם והם שומעים לי ואחרי דברי לא ישנו ואקוה שיכנסו דברי באזניכם והמהלים בעצמם יחזרו בהם וכו' אמנם אם לא ישמעו ראויים להעבירם מאומנותם וכי עדיפי מטבח שנמצא חלב אחריו שמעבירים אותו מכ"ש אלו אשר בשאט נפש מזולזלים במצוה רבה כזו וממנהג בני ישראל לבקש מוהל ירא ה' למול בנו וכי אלו יראי ה' יקראו אם לא ישמעו לקול מורים ח"ו וכו' ע"ש.

אזמו עד שיחן הצפורן המתוקן לכך בתוך הנקב ויחזור ויחפוט גם צידו השניח כ"כ צאומו הנקב וימשוך אותו העור אליו מעט ויקרענו הנה והנה לכל צידי הגיד בלי חמלה וכו'. ראיתי מוהל שעשה פריעה בע"א היינו שהי מהפך העור בלא קריעה וכאשר ראיתי המעשה הזאת לא ישר בעיני פריעה זאת וכו' אבל פריעתם היא כשרה והגונה לפי שאין לשון פריעה אלא לשון גילוי כעין קריעה כמו גדל פרע ופרע את ראש האשה ופרע לא ישלחו וראשה יהי פרוע וכל מקום דומה פריעה לקריעה כמו און מכאן ואון מכאן וכן ג"כ גבי שחיטה מפורעת וכו' ומסקנא דמילחא דבעינן קריעה ממש מדקחני מחנימין אלו ליצין המעכבין את המילה ע"ש שהעור נקרע לכאן ולכאן וכו' וכ"כ שם בסמוך בנו ר' גרשום הגורז דמצואר דהמוהל הי' מהפך העור הפריעה ומגלה העטרה אבל בלא קריעה ופסלו.

(ה) עוד נלפענ"ד דהנמק"י פ"ב דב"מ הקשה בשם הרנב"ר דמילה בצרעת שדוחה מ"ע דמילה לל"ח דצרעת והא לא הוה בעידנא דבשעה שעקר הלאו ומל וחתך הבהרת עדיין לא קיים העשה של מילה דהרי מילה לא נגמרה עד דפרע דקיי"ל מל ולא פרע כאלו לא מל ע"ש. והר"ר יוסף בנמק"י כתב

(ד) ובס' זכרון צרית ראשונים לר' יעקב הגורז וז"ל פריעה הי"ד פורעין כו' קורעין עור שני המכסה ראש הגיד תחת העור כיצד אחר שתתך הערלה ימהר ויזרוק הערלה והסכין אל תוך כלי של חול ועפר וכו' ויקח האבר צידו אחת קודם שיכסה הדם את הנקב ויחפוט

דשאר המפרשים ז"ל לא סברי הכי דיכולים לומר שמילה כל מה שנעשה בה הוא גוף המצוה עצמה. ואם לא גמרה לא נעשית אלא חצי מצוה כמו מטיל בו זניית אבל השבת אבידה עיקר גוף כוונת המצוה צבית הבעלים והשאר הוא כהכשר מצוה ע"ש, ואי נימא דמומר למול ולפרוע יחדיו ולחמוך עור הפריעה צבת אחת עם עור הערלה א"כ מאי קשה להו ממילה אדרבה מילה ופריעה צבת אחת הוא וספיר הוא בעידנא אע"כ דאסור לקון עור הפריעה עם עור הערלה וע"כ הפריעה הוא אחר החימוך בצפרנים ולא הוא בעידנא וזה בס"ד ראי' ברורה.

(ו) וידידי הרה"ג הח' מוה"ר משה מנחם אפפען הי"ו העיר לי מלשון הזהר בהקדמה דף י"ג פקודה שביעה למגזר לתמינא יומין ולעברא זוהמא דערומא וכו' ויברא

אלקים את התמינים הגדולים מריץ אלין ערלה ופריעה גזירו דערלה ופריעה לבתר ואינון דכר ונוקבא וכו' ע"כ נראה מזבאר דחמיכת הערלה הוא קודם ואח"כ הפריעה והוא בצחינת דכר ונקבה דקיי"ל זכר מסגי ברישא ובהדי הדדי אסור רק דוקא זכר ברישא, ובס' אור יקר להרמ"ק ש"צ ס"ו וז"ל ולפי האמת ערלה היא קליפה אמנם פריעה אדרבה היא השבתת הקליפה וכו' כי אל המילה השלימה צריך ב' דברים הא' גזירו דערלה הרי קליפה א' שאנו כורחים, השני גזירו דפריעה הרי קליפה אחרת, והנה דפריעה אין כורחים אלא היא השבתת הקליפה וכו' ע"ש, ועיין דרך פקודיך מצות מילה חלק המחשבה אות יו"ד טעם דהפריעה צריכה להשאר ולא לחככה ועיין מהר"מ מלובלין שבת ק"ל דחשב חימוך הערלה מכשירי מילה והפריעה צרכי מילה והוא פלא.

נתיב ב'

מילה ופריעה ב' מצוות הן

ועיין בשו"ת רמ"א סי' ע"ו ובס' לקט יושר יו"ד עמ' 50 מדפי הספר (דפוס נ"י משכ"ט) הביא טעם להתיר משום דהוי כשנים שעשאוהו וחלקו עליהם דהוא טעות וכי בשביל

(א) שנית נלפענ"ד לפי מה שנחלקו הב"י והרמ"א והקודמים לפנייהם והבאים אחריהם אי מותר למול בשבת ע"י ב' מוהלים או אפי' ג', א' למול וא' לפריעה ואחר למצילה.

ב' מצות הן כשחיטה וזריקה אף דשמייהן הן מצוה אחת כלומר דשמייהן הם מצות מילה מ"מ לענין קיום המצוה הן ב' מצות נפרדות כמו שחיטה וזריקה בקרבן שאף שהוא הכל מצוה אחת של הקרבן הקרבן אבל מ"מ כל מלככה ועבודה מצוה בפ"ע הוא הכ"י במילה יש כאן עבודה אחת החמור והשני מצות פריעה. וכן נראה דעת הרמ"א ז"ל ועוד אחרונים ועיין יו"ד סי' רס"ו בסופו ודו"ק. ועיין בסמוך מש"כ להעיר על תשו' הגר"י שטיף ז"ל.

ב) ולפ"ז צדיק נמי כיון דהני תרי מצות נינהו א"כ פשוט דאין לעשותם יחד אלא קודם למול והדר פורע, חדא אפילו הי' יכול לפרוע צנת אחת עם החיתוך אין עושין מצות חצילות חצילות, והכא כיון דעושין יחד הו"ל חצילות חצילות, והשנית לכיון דהן ב' עבודות צמורה זו ואינו דומה עשייתה של זו לעשייתה של זו שצמורת חיתוך מצוה צמכין ומצות פריעה מצוה ציד האין יקיים תרווייהו ציחד ע"י סכין או תרווייהו ע"י נפורן וכמו שאם הי' צידו לכרות הערלה ציד ודאי הי' אסור לעשות קן דהחורה אמרה צדור הכורת וכבר נהגו באזמל כמ"ש הרמב"ם ז"ל והכ"י בפריעה שצאה הקבלה שהוא צפורן אסור לעשותו בכלי והוא חמור דומיא דשחיטה בקרבן ופריעה צפורן

שעשה חבורה גם לצורך חצירו לא הוי כחיד העושה והאומרים ס"ל דהעושה חבורה אינו מקיים המצוה דמל ולא פרע כאילו לא מל והציאו ראי' (משנת קל"ג ע"ב) מהאי דמהלקטין את המילה וכו' דשרי וכחז הלקט יושר דאינו ראי' מהתם אלא דאומר אינו חייב כרת דעבד פלגא דפרש"י התם משום דהתחיל ברשות אבל מ"מ איכא למימר איסורא איכא (עיין צ"י סוף סי' רס"ו שכתב ג"כ דאיסורא איכא מהא ראי' עצמה) אמנם העלה דלא דמי להאיא דמהלקטין דהרי רש"י פ"י דהיינו ליציץ המעכבים את המילה וא"כ אפילו מילה גופה לא עבד כהלכתה אבל המל כהלכתה אע"ג דלא פרע מ"מ מצוה אחת שלימה קא עבד כדאמרינן בפ' הערל (יבמות ע"א ע"א) דא"ר לא נתנה פריעת מילה לא"א ש"מ דמצוה שלמה קרי ונהי דאחר שנתנה תורה בעינן נמי פריעה מ"מ דמיא ממש לעושה קרבן פסח צי"ד שחל להיות צצנת דלפינן מצמועדו דעשייו דוחה שנת כמו מצות מילה והפסח נשחט ע"י צעלים ישראלים אפילו צצנת כדמוכח בפ' א"ר (פסחים ס"ו ע"א) ואע"ג דכ"ז שלא קבל הכהן את דמו וזרקו לא נעשה ולא כלום אלא דהשוחט קעבד מצוה שלמה צפני עצמו שפיר דמי עכ"ל ע"ש.

מבואר מדברי הלק"י דמילה ופריעה

לקושימו אמנם להלק"י לא קשה מידי
דבאמת מילה הו"ל מצוה בפני"ע
ופריעה ומצוה בפני עמנו וכמו
שמומר לשחוט ולזרוק הכ"י וק"ל
(ועיין משב"ץ דמילה הו"מרה ולא
דחוי' ולפ"ז לא קשה ממילא ובחי'
הארכתי).

ד) ובדברי הלק"י יתיישב לי שיטת
המהדרין צאם האז יכול
לעשות החיתוך עושה אף שאינו יכול
לפרוע ויש לתמוה כיון דמל ולא פרע
כאלו לא מל לא הועיל כלום בחתוך
וע"ש לפי חקירת האחרונים היבא
דאינו יכול לקיים כל המצוה אי יש
מצוה בקיום החזי ולא מציעא למ"ד
דאין שום מצוה בקיום החזי כגון
האוכל חזי שיעור מצוה וכיוצא בזה
א"כ הכ"י הרי אין כאן ריק חזי
שיעור במצוה ולא קיים כלל וא"כ
אדרבה גרוע הוא צמה שעושה חזי
מצוה לא קיים המצוה וגם השני
הפורע ג"כ אינו עושה ריק חזי
המצוה ג"כ לא קיים המצוה וא"כ אף
דהמצוה נמקיימה ע"י שניהם מ"מ
המצוה לא נקראת לא על זה ולא על
זה אלא אפילו למ"ד דיש קצת מצוה
אפילו בח"ש נלפענ"ד בדידן לאיסור.

ה) דבראדה לומר סברא דלא חקרו
האחרונים בח"ש אי קיים
קצת מצוה אלא באופן דחזי לאינטרופי
והכ"י לענין מצוה אמרינן כן דח"ש

דומיא דמליקה ולכן אמרו במדרש
דוקא פריע לפרוע ולמלוך כלומר
דמרווייהו מחד דינא הם.

ובל זה אפילו הי' מרווייהו מצוה
בחימוך אלא שאחד קודם לחבירו
אבל באמת שהם חרי מיני מצוה
שהערלה מצוה בחיתוך והפריעה
מצוה לקרוע הקרום ולהשאיר ולא
לחתוך כמו הערלה, וכמו בקרבן עוף
שמצוה במליקה אם שחט בסכין פסלה
וחייב במזיד הכ"י כאן דמילה במקום
שחיתה בעי איזמל, ולא פריעה בעי
איזמל אלא דוקא בצפורן כמו מליקה.
והחומך הרי הוא עושה היפך המצוה
שנריך דוקא להשאר ונמצא דאדרבה
החומך עור הפריעה עובר בלאו דלא
יחבול.

ג) ובדברינו הנ"ל יתיישב עוד
קושיא אחת וגדולה
היא בשו"מ שו"מ מ"מ ח"ד סי' ז'
תמה אהא דנחלקו הרמ"א וב"י אי
מוחר להיות שני מוהלים בשבת דהא
דמילה דוחה שבת הוא משום דעשה
דמילה החמורה דוחה ל"מ ועשה
דשבת ולפ"ז קשה הא בעינן בעידנא
ואם יעשה עוד אחר א"כ לא נגמר
המצוה ולא הוה בעידנא ע"ש מה
שחי' לפי שיטת הרמב"ר בנמק"י פ"ב
דב"מ דהכשר מצוה דא"א בלעדו הוה
בעידנא ודבריו ז"ע למעיין שם דאחתי
אפשר שיעשו אחד ולא חיי' כלום

היה מצוה משום דחזי לאינטרופי אבל האוכל ח"ש מצוה בסוף זמן אכילתה באופן שאינו חזי לאינטרופי עוד עם ח"ש אחר כה"ג נלפענ"ד דלכ"ע ליכא שום מצוה באכילת ח"ש וכמו שכתבו בזה הנל"מ והשאג"א והגרע"א ושאר אחרונים לענין ח"ש דאסור מה"מ דאם אינו חזי לאינטרופי לכ"ע ח"ש מותר מה"מ עיין שאג"א סי' פ"א ונל"מ פסחים מ"ד והגרע"א סוס"י קנ"ד ואב"מ חש' י"ד ובחומים ובספרי משנה הלכות ח"ג סי' קנ"ט וא"כ כ"ש באכילת מצוה היכא דלחזי לאינטרופי

לכ"ע לאו כלום הוא ומעמה כיון דהאב אינו יכול לעשות הפריעה א"כ אינו יכול לקיים השאר ולא היה חזי לאינטרופי וא"כ כה"ג ליכא מצוה כלל בח"ש. ולמ"ד דעושה שליח אכתי יש ליטב אבל אי קיי"ל דאין עושה שליח א"כ לא ינטרף הפריעה למילה ועיין ש"ך תו"מ סי' שפ"ג וא"כ שמהן לא יקיימו המצוה (וקצת י"ל כיון דבידו ללמוד עיין חוס' ריש גיטין דשמיטה בידו הוא ומיהו אכתי תקשה צמי שאין לו אמצעות צמה לפיכך ודו"ק) אבל להלכ"י אחי שפיר מאד, דהני חרי עבודות נינהו ופשוט מאד.

נתיב ג'

פריעה ביחד עם מילה אסור בשבת
משום ריבוי בשיעורין

(א) ועוד צו שלישיה לפמ"ש גמ' שבת קל"ג ח"ר מהלקטין את המילה ואם לא הילקט ענוש כרת מני ח"ר הונא אומן מתקיף לה ר"פ אומן לימא להו אנא עבדי פלגא דמצוה אחון עבדיתון פלגא דמצוה אלא אמר ר"פ גדול וכתב הב"י א"ת סו"ס רס"ו ופרש"י מהלקטין וכו' כלומר הואיל וכשהתחיל ברשות התחיל ותצורה שעשה ברשות עשה אמאי תייב נימא להו לכו אחס וסיימו המלאכה ע"כ מבואר דס"ל דנהי

דחיוצא דכרת ליכא איסורא מיהו איכא כיון שלא גמר המצוה וצוה פליג ארמ"א וס"ל דלא ימהלו שני מוהלין בשבת ועיין ח"ס בשו"מ ת"ו סי' נ"ט ד"ה ומ"מ נראה לכ"ע ליכא אלא איסורא לאפושגי גברא אבל חיוצא ליכא ועיין ט"ו וש"ך יו"ד סי' רס"ו ושו"מ נוצ"מ א"ת סי' כ"ב.

ואומר אני דאי נימא דמותר למול ולפרוע כאחד אכתי תקשה צמוהל אחד גופיה נמי אמאי החירו

גדולה הול"ל דאם אפשר לעשות
החיתוך והפריעה כאחת יעשהו כאחת
ואם א"א עכ"פ לא יסלק ידיו ואם
סילק ידיו אז גומר אפילו אחר ועכ"פ
לשיטתו ודאי ה"י ראוי יתר שלא לחלל
שבת בפריעה בפנ"ע אלא ודאי
מוכרח להפריעה צריך להיות אחר
החיתוך דוקא וצנפרניים כמ"ש
הרמב"ם ולכן אין טעם לומר לעשות
צבת אחת ולכן לא דיבר מזה כלום
השאג"א ואין לומר דהפוסקים לא היו
יודעים דאפשר למול כך חדא דאין זה
ידיעה גדולה ואדרבה כל צד דעת
ורואה יצין זה.

והשנית שהרי לפי דעת המקילין
כבר היו מלין כן גם בזמן
הירושלמי וכמו שאציא בסמוך בס"ד
וא"כ האריך דבר כזה לא ידעו ולא
יצינו וכי ח"ו בחשכה יתהלכו מאורי
אור גדולי הפוסקים אשר צללם אנו
חיים ודבר זה קשה מהראשון לומר
ח"ו על רבותינו שהם לא ידעו מה
שאנן יודעין ורח"ל מהאי דעתא אלא
פשוט שידעו מזה ולא עשו כי סבירא
להו דאין זה מצות מילה שנצטוונו
עליה מסיני ועכ"פ באופן זה מצטל
מצות פריעה שניתנה ליהושע ע"ה.

ג) והאיר ה' עיני וראיתי לרבינו
הגדול הלבוש יו"ד סי' רס"ו
רס"ו סי"ד וז"ל כתב הב"י וכו' וז"ל
שאין משם רא' וכו' דאטו המוהל

לו למול ואח"כ לפרוע זה אחר זה
ולעשות צ' מלאכות ולחלל שבת
פעמים כיון שצידו לעשות החיתוך
והפריעה כאחד ולמעט בחילול שבת
וא"כ צמוהל אחד נמי לפלוג צין יכול
למול ולפרוע כאחד וצין אינו יכול למי
שיכול לחתוך ולפרוע באחד ימול
בשבת ויעשה הכל כאחד ועכ"פ יהדרו
אחר מוהל כזה וא"כ הו"ל מילה
ופריעה כאחד דומיא דמילה ופריעה
בשמים ולמה לא מצינו שום חילוק בזה
בשום מקום עכ"פ דלכחילה יעשו כן
בשבת וצפרט כי ראינו דכבר היו
מוהלים שידעו מזה לפי דעתם שבזמן
רבינו האי גאון עשו כן וגם
בסאלוניקי עשו כן ואדרבה מי שאינו
יודע לעשות כן לא ימול עכ"פ בשבת
ולמה לא הדרו לעשות כן וגם אין
לומר דלכן לא עשו כן כי זה אומנות
קשה כל כך, כי אדרבה עיינו רואות
דביותר קל הוא למול ולפרוע כאחת
ע"י חיתוך הסכין מלפרוע בצנפרנים
וע"כ דזה אינו ענה כלל משום דאסור
לעשות הפריעה עם החיתוך יחדו.

ב) ועיינן שאג"א סי' נ"ט מה
שהאריך לאסור למוהל
לסלק ידיו משהתחיל למול עד שיגמור
הפריעה אבל אם אירע שסילק ידיו
מותר גם לאחר לגמור ושבת ויו"ט
שום בזה ובפמ"ש הביאו הרי שבאמת
ס"ל דכל שאפשר שיעשה בחקיפות
ולא להרבות במלאכה עושה ולפי הנ"ל

שרושה לחתוך הערלה מעט מעט
 חמיכה קטנה במקום שהיה יכול
 לחתכה צבת אחת לא יהא חייב על
 כל חצורה וחצורה שעושה שלא לצורך
 פשיטא שחייב אבל גבי מילה ופריעה
 שאי אפשר לשום אומן לעשות המילה
 והפריעה צבת אחת שעל כרחו צתחלה
 יחתוך הערלה ואח"כ יפרע והרי הן
 צ' חצורות והמורה המירמן וא"כ כי
 היכי וכו' ה"נ רשאין שני אומנין
 לעשותן זה אחר זה אפילו לכתחלה
 דפריעה מעשה אחר הוא כן נ"ל
 להלכה ולמעשה ע"ש.

מבואר מדבריו ז"ל נמי דא"א לחתוך
 צבת אחת המילה ופריעה
 וממה שדייק שעל כרחו צתחילה

יחתוך הערלה ואח"כ יפרע. כוננו
 לומר דאפילו אם ירצה לזממם יחד
 כמעשה דסאלוניקי אין מנינין לו ועל
 כרחו צתחילה יחתוך הערלה ולכן לא
 כתב סתם שא"א לשום אומן לעשות
 המילה והפריעה צבת אחת ודי וצוה
 ה"י מובן כוננו שא"א צמציאות אבל
 בדוקא הוסיף שעל כרחו צתחילה
 יחתוך כלומר דהחיתוך צאה צתחילה
 קודם הפריעה ואחר כך הפריעה ולכן
 א"א לעשותן שתיים צבת אחת מצד
 הדין. עוד דייק דהמורה המירה צ'
 חצורות כיון דהן צ' חצורות חיתוך
 הערלה ופריעת העור הרך שהוא
 הפריעה, זה כדינו צתחיתוך וזה כדינו
 צפריעה וראי' ברורה לדברינו צס"ד.

נתיב ד'

פריעה ע"י חיתוך אסור בשבת

ראה שנשחיירו צה צינין צין מעכצין
 את המילה וכו' חוזר וחוזק דכולא
 חדא מילתא הוא והרי ניתנה שבת
 לדחות אללה, פירש שקילק ידיו על
 המעכצין חוזר שהרי הן כמילה עצמה
 ועל שאין מעכצין אינו חוזר דהוי
 כהתחלה בפני עצמה ועל אלו לא ניתן
 לחלל את השבת והיינו דקמני כל צרכי
 מילה וכו'.

א) ובגמרא שבת קל"ג ע"ב מכדי
 קמני כולהו כל צורכי
 מילה לאחויי מאי לאחויי הא דת"ר
 המל כל זמן שהוא עוסק צמילה חוזר
 צין על הצינין המעכצין את המילה צין
 על הצינין שאין מעכצין את המילה
 פירש על צינין המעכצין את המילה
 חוזר על צינין שאין מעכצין את
 המילה אינו חוזר. פרש"י המל צשבת
 כל זמן שעוסק צה שלא סילק ידו אם

זה משום מלאכת שבת א"כ ל"ל קרא
להחירה שדומה שבת.

ולפענ"ד אי משום הא לא קשיא
ד"ל דאשמעינן דדומה
שבת בעצם הדין אם יפרעו בכלי או
שא"א לו שהעור קשה מאד שאין
הצפורין יכול לקרעו מחיל קצת בכלי
או בכמה אופנים ואפ"ה דומה אבל
בעצם הפריעה אכן נוהגין בצפורין
שהוא רק דרבנן עוד הקשה עליו דלא
דמי לנטילת שער שדרכו בכלי ולא ביד
אבל פריעה דרכה ביד ולא מקרי
כלאחר יד ולפענ"ד גם הא לאו חברה
הוא דבאמת כיון דעצם דין חבלה בא
דוקא ע"י כלי א"כ אפילו יימא דעור
הפריעה דרכה בכך מ"מ לא משנה
בשביל זה דין מובל שהוא בכלי.

ג) ודע דבשו"ת ת"ס יו"ד סי'
רמ"ט הקשה מנ"ל דפריעה
דומה שבת דנהי דהלל"מ דמל ולא
פרע כאילו לא מל מ"מ לא הוזכרה
בפ' של ארבע"ה בפ' לך לך ומה"ט
ינא לחדש דפריעה נמי איקרי מילה
ע"ש בלשון קדשו ובשו"ת ד"ח יו"ד
ת"ב סי' קי"ח כתב עליו דלא הי' צריך
כ"כ דכיון דנחמדה הלכה לצריך
פריעה והמל בשבת ולא פרע לא קיים
מצות מילה ותייב מיחה על חילול
שבת נמצא דעיקר קיום מצות מילה
דהשחא הוא ע"י הפריעה וסיים אך
באמת א"צ לראי' יותר מש"ס שלנו

והנה מבואר דעל צינץ שנשחירו
שמותר לתחכם לא החירו רק
או שמעכבין המילה שהם דומין שבת
מדין מילה עזמה או שלא סילק ידו
וכיון שהם חדא מילתא עם המילה
חוזר גם על צינץ שאין מעכבין, אבל
מה שאינו חדא מילתא עם המילה
כגון צינץ שאין מעכבין וגם אינו דין
מילה עזמה לא ניתן שבת לדמות
דהו"ל כהתחלה לדעולם על אלו לא
ניתן שבת לדמות לעולם ופשוט א"כ
פריעה בחיתוך ע"י איזמל שמצותה
בצפורין ולא נזכר בשום מקום לצריך
לחוטכה דאין זה מדין מילה עזמה
ולא מדין צינץ ולא נתנה שבת לדמות
אצלה כלל והו"ל בכלל מחלל שבת
התומך עור הפריעה בשבת ודו"ק.

ב) שוב דקדקתי בדבר וראיתי בנחל
אשכול ה"י מילה אות ת'
שהביא בשם ס' תורת שבת שכתב
דבפריעה ליכא מלאכה דאורייתא כיון
שעושה התצורה ביד ולא בכלי ומדמה
לנטילת שער ביד (שבת ע"ד) וכחב
עליו הנח"א דטעות הוא ממה שכתב
הבה"ג דאפילו למ"ד לא נתנה פריעה
לא"א מ"מ דומה שבת שנאמר שוב
מול אח בניי שנית מקיש סוף מילה
לחטילת מילה מה ת"מ דומה שבת
אך ס"מ ד"ש ובעל האשכול כתב עליו
דאין אנו צריכין לכך דכיון דנתנה
ליהושע הלמ"מ היא וכך היתה הלכה
שדומה שבת ואי יימא דפריעה אין

וירושלמי דדרשינן מהמול ימול וכן
שוב מול את בני ישראל שנית.

ולאחר נשיקות כפות ידיהם ורגליהם
הנה האשכול זהל' מילה כ'
(בהלכות גדולות) אפילו למאן דאמר
לא נתנה פריעה לא"א מ"מ דוחה
שבת שנאמר שוב מול את בני" שנית
מקיש סוף מילה לתחילת מילה מה

תחילת מילה ד"ש חף ס"מ ד"ש ואין
אנו זריכין לכך כיון דנתנה ליהושע
הלמ"מ הוא וכך היתה הלכה שדוחה
שבת הנה מחלוקת מרן הח"ס ומרן
הד"ח מצוארת נס' האשכול ומצואר
בבה"ג והגם דספר האשכול נתפרסם
לאחר כן אבל דברי רבינו בה"ג
מצוארים ודו"ק.

נתיב ה'

חתיכת עור הפריעה לגמרי
יש בו משום חובל

(א) ורביעי בקודש נראה לפענ"ד
לחדש דבר לפ"מ דקיי"ל
דאסור לחבול באדם מישראל וילפינן
לה מדכתיב לא יוסיף פן יוסיף
והכוונה דהתורה לא התירה אלא
להכות מה שזוהה התורה וחוך מזה
הרי הוא עובר בלאו ועיין רמב"ם
פ"ה מחובל ומזיק ובגמ' ז"ק דף
ז"א ובח"ס סי' ת"כ סל"א ובגמ'
סנהדרין פ"ד ע"ז רב לא שזיק
לבריה למשקל ליה סילוא דילמא חביל
והו"ל שגגת איסור ופריך אי הכי
אחר נמי ומשני אחר שגגת לאו בנו
שגגת חנק ועיין כ"מ פ"ה מה'
ממרים ד"ה אע"פ ובשו"ת הריב"ש
סי' תפ"ד כתב וז"ל ואע"ג דפסקינן
התם ז"ק דכל שאומר בפירוש ע"מ

לפטור וכו' פטור מ"מ אינו אלא
לענין פטור הממון אבל שיוכל להכותו
ולפלוו לכחלה ולעבור בלאו של מכה
חבירו דאזהרתיה מקרא דארבעים יכנו
ולא יוסף מפני הרשות שנתן לו זה
ודאי לא אפשר ועיין העמק שאלה על
שאלות סי' ש"ס וט"א מגילה כ"ז
ע"א שחקר אי נתינת רשות של
המוכה מועילה להטיר האיסור
מהמכה ומחלק בין אב לבנו ובין אדם
אחר ועיין ש"ע הגרש"ז הל' זקי
נפש ס"ד דאין לאדם רשות על גופו
כלל ופלא על מנ"ח מזה מ"ח שכתב
היפוך זה וז"ע וכבר הארכתי מזה
בספרי משנה הלכות ח"ד סי' רמ"ה.
והנה מצואר עכ"פ מגמ' סנהדרין

הגדול משמיענו דהאי קרום היך חייב להחזירו דוקא ולא לתחבו דהוא חלק מהחיתוק שנותה החורה להחזירו על הגיד מלמטה ולא לתחבו ת"ו וזה לפענ"ד דיוק גדול בדברי הרמב"ם. ומיושב בזה מש"כ הרמב"ם ז"ל שכתב לדינין שאין מעכבין אפילו בחול אינו חוזר עליהם ותמיהו עליו למה. וכחבתי בס"ד דכיון דלינין שאין מעכבין שמוחר לתוחכן הוא משום הדור מנזה אבל חיתוק כיון דלא הוא בכלל הידור מנזה שוב הוא אצלו בכלל לאו דחובל ולכן כתב דאינו חוזר אפילו בחול משום לאו דחובל.

(ג) ועייך אות חיים ושלוס סי' רס"ד ס"ה אות ט"ז שנסתפק באב שלא מל עצמו וצנו מוהל אי מותר למול את אביו והציא מגמ' סנהדרין הג"ל וכתב דהכ"נ צמוהל כיון דאפשר באחר והרי צמוהל נמי אפשר שיחחוך יותר מהמתויב ויהי צשגגת סקילה והמוהל לא הוא רק צשגגת לאו ע"ש ומצואר דכל מוהל שחחוך יותר ממה שנצרך למנזה מילה שנצטוינו עליה הוא בכלל חובל ואם הוא צמויד הרי הוא חייב מלקות ופסול לעדות ובשבת הרי הוא מתלל שבת ת"ו ונריך לכיון לחחוך רק כשיעור הנריך למנזה ולא יותר משהו, ולכן צתתס המל הגס שאפשר שיחחוך קצת יותר לא נתנה חורה למלאכי השרת אבל החחוך עור הפריעה מה

הג"ל ומכל הפוסקים דאפילו אי עסיק צחבלה של מנזה למשקל סילוא מ"מ לא שצקינן לצריה דילמא חביל יותר אלא דצחצרינא הו"ל שגגת לאו והחזירו אבל לא צצנו ולפ"ז פשוט דהחחוך מקצת עור האדם עד שמוציא דס אין לך חובל גדול מזה ובאביו חייב מיתה ובשאר צנ"א הו"ל בלאו ובשוגג שגגת לאו עכ"פ ומעמה צמוהל שאמרה החורה לחחוך הערלה ולהשאיר עור הפריעה ולא לתחבו אלא לפורעו ולהחזירו לכאן ולכאן וא"כ מוהל החחוך את עור הפריעה הג"ל מה שלא נותה עליו החורה לתחבו ואדריצה נותה לפרעו ולהחזירה לכאן ולכאן פשוט דהו"ל בכלל הלאו דלא חחובל ובשלמא תחיכת הערלה לא היה איסור דכך נותה החורה וציוס השמיני ימול והיינו תחיכת הערלה אבל החחוך עור הפריעה מה שלא נותה החורה לחחוך אלא לפרעו ולהחזירו לכאן ולכאן וא"כ נותה החורה שחשאר עליו אותה עור הפריעה והאיך רוזה לתחכה.

(ב) ובאמת נראה לדייק בזה לשון קדשו של רבינו הגדול הרמב"ם ז"ל שכתב פורעין את הקרום וכו' ומחזירו לכאן ולכאן ולשון ומחזירו ז"ע היל"ל סתם פורעין את הקרום היך צצפורן עד שחחגלה צצר העטרה, ומחזירו לכאן ולכאן ל"ל, אבל הוא הדבר אשר דברתי דרבינו

ידי ורב חזיני צנו היקר והנחמד
 חלמיד חבר כולל דישיבתנו הקדושה
 שבעת שרויין למול באופן שיחמוך צ'
 עורות יחדיו אז לאחר שמסבב עם
 מחט הגס תחת העור הפריעה
 להפריד העור מהגיד אז מכניס שם
 כמין צבת קטנה וזוה הוא אוחו צ'
 העורות כלומר עור הערלה ועור
 הפריעה ומהדקן יחד באופן שלא
 יתפרדו צבת שנותן שם הצבת השני
 כדי למוד החמוך והצבת קטנה
 הראשונה הוא אוחו צו כל כך בחוץ
 עד שלפעמים נזרר הדם ונעשה שמור
 בעור הערלה לאחר החמוך ואם אמת
 הדבר שכן הוא אז לפענ"ד פשוט
 שאסור לעשות כן ולא מציעא צבת
 דיך כאן משום עושה חבורה צבת
 שלא לצורך דהאי חבורה בעור הערלה
 אין צריך לעצם המילה שהרי לחמוך
 עור הערלה אין צריך כל זה וא"כ
 הו"ל בכלל מחלל צבת ח"ו מי שעושה
 כן צבת אם אמת הוא שנזרר הדם
 כעין חבורה מפני שהוא כ"כ חזק
 ההידוק, אלא אפילו בחול איכא
 איסורא משום חובל בחזירו שלא לשם
 מצוה דהאי חבלה לא צריך לעיקר
 המילה, ועכ"פ איכא צער גדול לינוקא
 מה שאסור לגרום לו צער ועיין אוח
 חיים ושלום מה שהרעישו אפילו על
 המכשיר כעין צבת השני שהוא צער
 שאינו צריך לינוקא אמנם צוה כבר
 כתבו האחרונים שיש צו רב החועלת
 ומיעוט המזיק דאין כאן צער גדול

שלא נוונו הצורה צ"ה לחמוך אלא
 אדרבה לפי דעת הפוסקים אסור
 לחמוך והתם ודאי יש הבדל ואין
 לחמוך אלא לדקדק אפי' בשוגג וכ"ש
 לחמוך במזיד שהוא בכלל מלקות
 ארבעים על עור הפריעה שחבל
 בקטן, וא"כ פשוט דהחמוכו הוי בכלל
 חובל ממש וז"פ וזרור צס"ד.

ד) ועיין שו"ת דברי חיים ח"צ יו"ד
 סי' קט"ז שכתב דהיכא
 דהמילה כשרה אין מצוה לחזור ולמול
 ואדרבה העושה זאת הוא רוצח וחושש
 אני צו אם הוא מנפשות עמלק ימ"ש
 אשר חמך מילות צני" ע"ש וא"כ
 הכ"נ ח"ו לחמוך מורע צני" עור
 הפריעה שהמורה לא נותה לחמכו
 אלא להניחו ולהחזירו לו וע"ש
 שהוסיף וז"ל ולכן אל ישמע להם ולא
 ילך בדרכיהם שלא עפ"י תורה ולדעתי
 שיחרה צהם שאם יוסיפו לעשות כן
 יפסלו לעדות כמו המכה איש מישראל
 והי' שלום ע"כ, והכ"נ לפענ"ד ק"ו
 צ"ב של ק"ו ח"ו לחמוך עור הפריעה
 ולא ילך בדרכיהם שהוא עובר על
 לאו דפן יוסיף. והגם כי כנראה להם
 דבר חדש הוא אצל בעוה"י הוא אמת
 ועיין ספר דרך פקודיך ה' מילה
 חלק המחשבה אוח יו"ד צסס
 המקובלים טעם שאין לחמוך עור
 הפריעה.

ה) עוד רגע אדבר צו מה שהעיר לי

עליה שמסובב בה שאין בזה שום נזר גדול לינוקא אבל בכה"ג שנושה שם נצת קטן ומאער למינוק ועושה בו חבורה ודאי דאוסר לעשות כן אפילו לפי שיטתו וכ"ש לפי מה שכתבנו בס"ד.

כ"כ אבל בזה שרצ ההיזק שמאטער עד כדי שינרור הדם ודאי דאוסר בזה.

ולפענ"ד פשוט דבזה גם ידידי הגרמ"פ אוסר דהוא לא כתב אלא בכעין מחט הגם שנשאל

נתיב ו'

מצוה לפרוע בצפרניים

דמילה הוה דומיא דקרצן וא"כ כמו דבמליקה צעי דוקא בצפורן הכ"נ צפריעה צעי דוקא בצפורן וסרין פוסלתו ודוקא החיתוך הוא דומיא דשחיטה בקרצן וכמ"ש הל"ק"י הבאתי לעיל אבל הצפריעה הו"ל דומיא דמליקה צעוף ואין לשנות ועיין ש"ע דממדרש הזה למדו לסנדקאות וכן לענין הצדלה צריך להסתכל בצפרנים דומיא דמליקה לקיים בה מצוה קרצן ואפילו נימא דאסמכתא היא ולא דאורייתא מ"מ אסמכתא הוא שהביאו כל רבינו הראשונים ואחרונים והכי נהגו אבותינו מעולם וא"כ לא גרע מכל אסמכתות שהוא חמור מסתם דרבנן כמבואר במס' גיטין ובכמה מקומות.

(ב) שוב האיר ה' את עיני וראיתי בספר האשכול ה' מילה

(א) וחמישיתיו אוסיף עליו לפי מה דאיתא בזילקוט שמעוני תהלים ס"י תשכ"ג בשם הפסיקתא עה"פ כל עצמותי תאמרנה ה' אמר דוד אני משבחך בכל איברי ומקוים בהם מצוה בראשי אני רופפו וקורא בתפילתי בשערות ראשי אני מקיים לא תקיפו פאת ראשכם וכו' יד ימינית אני כותב בה ומראה בה טעמי תורה יד שמאלית בה אני קושר תפילין של יד ובה אני אווז צינת בזמן ק"ש צפרנים לעשות בהם פריעה ומליקת עוף ובהן להסתכל אור להצדלה אף לילות יסרוני כליותי וכו' ע"ש. ועיין בזה וכו' זכאין אינון ישראל דעבדי קרבנין לקב"ה דמקריבי בנייהו לח' יומין לקורבנא וכד איתגורו אעלו בהאי חולקא טבא דקב"ה וכו' וכן מבואר ברקנטי לרבינו מנחם הצבלי ובשאר ראשונים ואחרונים

בזפרנים ליכא מאן דפליג דבעי
בזפרנים דוקא וזה ג"כ ברור בס"ד.

ג) וצפיתי צפיה צשו"מ צנין ציון
ח"א סי' פ"ח שכחז שם
בשאלה שנתהוה בזמנו אי בעינן
לעשות פריעה בצפורן דוקא או גם
במספרים וכחז באריכות דאופן
הפריעה ע"י צפורן הוא מפורסם
ומקובל בכל ישראל ודאי שכן הוא
קבלה ממשנה רבינו ע"ה שעשיית
הפריעה ע"י צפורן דוקא שאע"פ
שלא מצינו בגמ' אבל מצינו במדרש
הוצא בילקוט תהלים סי' תשכ"ג ע"פ
כל עצמותי תאמרנה אמר דוד אני
משבחך בכל אברי צפרייט לעשות בזה
פריעה ומדרש זו הציאו הגמיי"י
ללמוד ממנו שמצוה לחפוס צינית
בשעת ק"ש כמוצא בצ"י א"ח סי'
כ"ד וגם הביא ד"מ יו"ד סי' רס"ה
ללמוד ממנו סנדקאות הרי שהשוה
עשיית פריעה בצפורן למליקת העוף
לצפורן מעכב זה דמלק בצסין
מליקתו פסולה כדחנן בזבחים פ"ז
ולהסמכלת צפריים בשעת הבדלה
שמוזכר בצפרדר"א פ"כ, ולכן המשנים
עשית הפריעה ע"י הצפורן לא בלבד
שעכ"פ משנים מנהג ישראל אלא גם
תקנה שתקנו רז"ל מינים קדמונים
ואפשר שמשנים קבלת מריע"ה ועליהם
יאמר הפורעים העם לשמחה להם
שומר נפשו ירחק מהם ע"ש
באריכות.

סי' ל"ז שכחז וז"ל מוהלין פי' חותכין
כל הערלה המכסה העטרה בצסין
פורעין פי' בצפורן קרום הרך
המכסה העטרה כדאימא במדרש
צפריים לעשות פריעה ומליקת עוף
ולהסמכל זה בהבדלה ע"כ הנה
מבואר להדיא מדברי האשכול שכחז
דפריעה דוקא בצפורן ולא בצסין
ודייק לה ממדרש הנ"ל ולכן כחז
מוהלין פי' חותכין וכו' בצסין פורעין
פי' בצפורן והיינו שלא נטעה ח"ו
דפריעה ג"כ אפשר בצסין או באופן
אחר ולכן כחז פורעין פי' בצפורן
כלומר דפריעה בצפורן דוקא הוא
וכמבואר במדרש הנ"ל ועיין נחל
אשכול שם אות ג' שכחז בחשו'
מהר"ץ חיות מביא רא"י שאין המציאה
צריכה להיות צפה שהמדרש קחשיב
כל אברים שעושין בהן מצות ולא
חשיב פה למציאה והוא ז"ל דחה
דבריו דבמדרש מפורש שם מצוה צפה
(ובאמת כי מצאתי בטעמי המצות
להרדב"ז מצוה פ"ז דהמוצץ צפה
אותה פה אין רמה ותולעה שולט
בה).

והנראה מפורש ממחלוקת המהר"ץ
חיות ונחל אשכול דהא
פשיטא להו דדברי המדרש כפשוטן
ואילו הי' מפורש במדרש מציאה צפה
הי' המהר"ץ נמי מודה דבעי דוקא
צפה אלא לפי שאינו מפורש חולק בו
אבל פריעה דמפורש במדרש שהוא

סי' קכ"ח ח"ל מה ששינו צפ"ר אליעזר דמילה המל ולא פרע כאילו לא מל פי' כל חכמי ישראל ולא פרע ולא קרע, שאחרי שמל אותו קרע בצפריי ידיו בגודל ואצבע את העורות העליונים במשך כל העטרה שתחגלה כולה שאלמלי יגלה אותה בעלמא כמו ופרע את ראש האשה כאשר שמעתי מפי הדיוט אחד שהי' מוהל ולא פורע ומונץ הי' מתערל הילד כבחחילה והבאתי לו ראוי מדאמר ביצמות פרק הערל לא נתנה פריעת מילה לא"א שנאמר ומול את בני ישראל שנית לפריעת מילה למדנו שהפריעה נקראת מילה וכו' ופי' הפסוק כי מולים היו כל העם היוצאים פי' היו פרועים וכל העם הילודים וגו' לא מלו פי' לא פרעו אלא מילה לבדה עשו וכ"כ הר' שמעון קיריא ואני העבד העברתי את המוהל במדינת בורגוש ונחתי אחרים תחמיו ואשר למדמים זכרה לי אלקי לטוב אצ"ן.

ובספר אות שלום להגה"ק ממונקאטש זנוקלה"ה סי' ר"ס ס"ג שציאר באריכות אופן אומנות מילה באות ט' הציא איסור גדולי עולם מדור שלפניו שאסור להשתמש לפרוע במספרים ושהוא מכאיב יותר להתינוק ויזער אותו בשריטתו וחמיכתו בצער העטרה בכלי הברזל הלו עד שימלא מקום להכניסה

הנה נראה מה שהרעיש הגאון ז"ל על עשיית הפריעה במספרים שמשנים בזה קבלת משה רבינו ע"ה והנה החס קיימו מצות פריעה שפרעו באמת הקרום הרך אלא שפרעוהו ע"י כלי ולא בצפורן וע"ז כתב דאפשר דמבטלין בזה קבלת משה רבינו ע"ה וא"כ צדיקן מרווייהו אימנהו זה חדא דהרי כיון שחומך הפריעה עם הסכין הרי הוא בכלל פורע בסכין ועוד גרע מינה דצדיקן מבטל לגמרי מצות פריעה דאינו פורע כלל אלא חומך העור הדק ולכן אין לו עוד מה לפרוע והו"ל כאלו נולד בלי עור הפריעה או כאלו נחמך עור הערלה קודם ח' ימים וכיוצא בזה עכ"פ פשוט מכל הני פוסקים שהבאתי דפריעה הוא דוקא אחר החיתוך של עור הערלה ודוקא בצפורן ולא בשאר כלים וזה ברור בס"ד. ועיין ערה"ש סי' רס"ד סי"ט ח"ל וכ"ש מה ששמענו לדאבון לבבנו שבאזה מדינות יש שגם הפריעה אין עושין ע"י הנפרנים אלא ע"י אחו מכונה קטנה שעושה הפריעה וודאי מלחא דתמיה הוא ואין לנו לדש חדשות כאלה ונהי' כאבותינו ובמדינתנו לא שמענו זה עכ"ל והנה החס ג"כ עכ"פ עשו הפריעה אלא שלא בצפורן וכ"ש צדיקן דמבטלין מצות פריעה לגמרי לצד מאיסורין הג"ל.

(ד) וראיתי בספר המנהיג הלי' מילה

וגם לפרוע עי"ז ותמה על חכ"א וז"ל
 ובפרט מ"ש שם במלואים (לזכרון
 ברית לראשונים) מהמו"ל בענין
 המספריים להפריעה הא"ך ישתמשו
 בה, הנה כבר אסרוה גדולי עולם
 זל"ה בטעמם ונימוקם ומי לנו גדול
 במדינתם מגאוני אשכנז דדור שלפנינו
 מהגמרה"י עטלינגער ז"ל עי' בדבריו
 בשו"ת בנין ציון הנ"ל.

ה) אמנם מלבד זה הנה הוא גורם
 אריכות הזמן וצער להילד
 עד שישתמש בכלי זה לפרוע.
 ובצפריים הוא נעשית בעה"י ע"י בקי
 במהירות יותר ואין לך קשה צפריעה
 רק כשהוא העור הפריעה דק מאוד
 ודבוק להבשר (ועי' בט"ז סי' זה
 ס"ק ט'). ולמדנו וגם בצפריים כחצו
 עזות צוה לגרוד בצפורן עד שיוכל
 להכניסו ולקלוף העור. ואם יצטרך
 צוה ליכנס שם המספריים יוכל לשער
 עד כמה מצער החינוק עד יוכל
 להכניסו שם בדוחק לקלוף העור
 הדבוק ולתת מקום להמספריים כנו'
 ובפרט למי שאינו אומן כ"כ לזה
 תוכלו לשער עד כמה יצער החינוק
 בצריטתו ותחיתתו בצבשר העטרה בכלי
 הצרזל הלו עד ימצא מקום לה
 להכניסה וגם לפרוע עי"ז. ולמי שהוא
 אומן ממילא נקל יותר בצפרינו בכל
 ענין ואם במקום שאין עור דק ודבוק
 כזה הלא אז בלא"ה ממילא נקל יותר
 בצפריים לבד כנו'. וראיתי עתה לבעל

המלואים הלו (בסי' ב' בד"ה צמה
 פורעין) שהציא מהגדולים לאסור
 הפריעה בכלי וגם אח"כ הציא כנ"ל
 שזה מכאיב יותר להחינוק ע"י
 פריעה בכלי. וא"ך שינה טעמו
 והתהפך כחומר חותם וצ"ן אלו
 הכלים לפריעה וייעץ א"ך להשתמש
 בהם וכפי הנראה רוצה לזכות שטרא
 לבי תרי למאמינים וגם למינים שאינם
 מאמינים וכו' וראיתי עתה בשו"ת
 מהר"צ חיות (סי' ס') שכ' ג"כ
 לאסור הפריעה בכלי עי"ש, שכ' ג"כ
 שבאומנות הפריעה בכלי מכאיב יותר
 להחינוק.

ו) ובזה נסמך מה שחכ"א העירני
 ממ"ש באת שלום סי'
 רס"ד סקט"ז מל ולא פרע כאילו לא
 מל וז"ל העירני ת"ח א' דכשאינע
 כ"פ צפרט צמוהל אומן שמוחת היטב
 ומושך למעלה את עור הערלה בעת
 החיתוך עד שמושך עמו גם עור
 הפריעה ומעט הנשאר נופל למטה
 ממילא וכ"פ שלאחר החיתוך נמצא
 נחגלה העטרה כולה וכיון שצמות
 פריעה הוא מ"ע לעשותה כמו חיתוך
 ומצלעדה לא הוי מהול וצכה"ג שלא
 עשו מעשה הפריעה כלל א"כ מדוע
 לא מציינו (אפי' בקס"ד) שיצטרכו
 צכה"ג לעשות עוד מעשה במקום זה
 היינו להטיף עוד קצת דם תמור
 הפריעה כמו בנולד מהול שצריכין
 הטפת דם ברית במקום החיתוך.

רק כמו הסרת המונע בחדם דהיינו הערלה המאוסה ואין מעשה המילה בעצמותה עיקר התכלית. וכן ע"ז נמייסד זרכת המילה אקצ"ו על המילה שזהו המנוה בעצמות, ולא בדרך שלילת הערלה.

ובדי להעמיד עכ"פ במקצת דברי הגאון בעל מלא הרועים ולא לדחותם לגמרי י"ל דבאמת הזרחה היא שייכה רק על החיתוך ומזכרים על "המילה" כד' החמ"ס ושאר האחרונים המחזיקים עמו נ"י "מילה" הוא ענין כריחת הערלה ולא לשון התגלות העטרה רק החיתוך כנו'. (ולפי"ז לא היו צריכין לחוש למ"ס מהאחרונים [כמובא בפמ"ש זריש סי' רס"ה] וכ"כ במגדול עוז שאם יש שני מוהלים אז יכוין הפורע לנאח בזרכת המוהל המזכר והמוהל הזומך יכוין להזיאו בזרכתו מחמת שהזרחה שייכה גם על הפריעה ולפי"ז שייך הזרחה רק על החיתוך) אבל הפריעה אם כי הוא מעכבה דמל ולא פרע כאילו לא מל אבל הזרחה לא נתקנה עליה כיון דאינה (המעשה של הפריעה) התכלית רק שימגלה העטרה ועלי"ז כדברי המלא הרועים הגם דהיא מעכבה דמל ולא פרע כאילו לא מל מ"מ אין המעשה היא תכלית כנו' ולפי"ז יש מקום לד' המלא הרועים כשאירע שא"ז לפריעה כגון שנפלה ממילא למטה עור

והגם ללאו קושיא הוא מעיקרא דכיון דכבר נעשה מעשה החיתוך אין לך מעשה גדולה מזו והחיתוך והפריעה מ"ע א' הוא, עכ"ז השבתי לו על אחר להשתעשע קצת בדרך פלפולא כי הנה זמלוא הרועים (ערך מז"כ אות ח') כ' די"ל דמילה כיון דנעשית הפעולה אשר עליה הסובב של המנוה והוא הסרת הערלה המאוסה וזרושם אות זרית זבשרו נשאר קיים זכה"ג מכשירין אפי' שלא זכונה (אפי' למ"ד מז"כ) ולא היו עיקר העשי"י של המילה מתכלית המנוה. ואין להקשות ממילה שלא זמנה או היכא דנכרי מל דזריך להטיף דם זרית (הרי מזה דלא מהני מה שעכ"פ כבר הפעולה נעשית ונשאר קיים כנו') החס נחסר מגוף המנוה היינו הזמן או הפועל שהוא אינו ישראל משא"כ היכא דנעשית בשלימות רק זלי הכונה אז ינא לכ"ע וא"ז הטפת דם זרית כלל עכ"ד עיי"ש באורך והוצא ג"כ בשו"ת זבי תפארת לאאמור"ר (בסי' ס"ה זבד"ה ומעשה ממילא וכו') עיי"ש אך לכאורה זה לא יתכן דא"כ ח"ו זמלוא חשיבות המנוה מילה מה שהמוהל עושה הפעולה וכ' בכללי המילה לר' יעקב הגור ז"ל (זבד"ה טעם המנוה למוהל) מכאן למוהל כשהוא מל שהמנוה שלו גדולה הוא לפי דעל ידו העולם נתבסס עכ"ל וכן בכל הפוסקים ולפי"ד המלא הרועים היו

כמ"ש (ויקרא א') והקריבו הכהן גו' ומלך ואמרו צמו"כ מלמד שלא תהא מליקה אלא בעצמו של כהן. וכמ"ש רש"י קוץ בצפרניו ממול העורף וכמ"ש בזבחים (דף ז"ג) ואין לנו לזוז מהשו"ע שכתב בצפורן דוקא. וכ"ד המקובלים לפי מש"כ בספר יצירה (פרק א' משנה ג') עשרי אצבעות כו' וכן מוזכר צוהר שהפריעה היא בצפרנים ועי' בספר בנין ציון שו"ת (סי' פ"ח). ועוד כי לפי מלאכתו הוא סכנה וקרוצ לעשות כרות שפכה כי אחר שדוחה העור כשהיא שלמה ולא יקרע מהלד שכלפי בטן יכול להיות שישמוט העור גם מלד של רגליו ובצוה נקל לעשות כר"ש. וכן הודו לי דאקטורים מומחים.

ומלבד זה תמה אנכי הימכן אשר צור וע"ה יעסוק במלות מילה. הלא הרצה דינים מזכרו בשו"ע יו"ד בהלכות מילה שעל המוהל לדעת ולהיות בקי דינים אלו וכי גרע הוא משו"צ שא"י הלכות שמיטה ובדיקה מעבירין אותו ושמיטתו פסולה וכש"כ עניני מילה שנכתרו עליה י"ג ברייתות. ובגמ' מדמין מוהל ושוחט להדדי כמ"ש בצ"מ (דף ק"ט) דטבחא ואומנא כמותרין ועומדים להעבירם בפרט כפי שיעידו עליו האנשים היודעים ומכירים אותו אשר מלבד עממותו הוא מחלל שבת בפרהסיא שצא בעגלון ביום השבת לעיני כל

הפריעה הסובב על העטרה ולא עשו מעשה הפריעה כלל עכ"ל לא כתבו כלל שיטרוך הטופח דם ברית בעד זה כיון שהפריעה לא הוי כלל (המעשה בידים) המכלית רק המכלית שימגלה העטרה וזהו נעשה. זה השבתי רק לפלפולא בעלמא. ודרוש וקבל שכר.

ז) והבני להעמיק צוה מס' שו"ת מהרי"ד להגאון יצחק דאנליג בפעטרבורג (סי' י"ט) מש"כ בענין הפריעה שצריך להיות ציפריים דייקא, וז"ל. ובדרך אגב ראיתי להעירו במלות הפריעה כמה שנשאלתי ברופא אליל אחד מקלי הדעת פורק עומ"ש קרקפתא דלמ"ת. והוא ע"ה וצור גדול התחיל לעסוק באומנות המילה והוגד לי שעושה הפריעה בכלי ברזל [אינסטרומנט] בלא עסק הצפרנים. היינו שדוחה עור הפריעה למטה. והוריתי לפוסלו מאומנות המילה כי הפריעה היא בצפורן דוקא כמבואר ביו"ד (סי' רס"ד) ופורעין את הקרום שלמטה מהעור בצפורן. וכן כתב הרמב"ם בפ"י המשנה (שבת פ"ט) פורעין היא כאלו אמר קורעין הקרום וקרעה הוא ציד וכמבואר בילקוט הג"ל "צפרנים" לעשות בהם "פריעה" ומליקה.

ואחר שמדמה זה למליקה ומליקה הוא בצפורן דוקא ולא בסכין

למול את התינוק ביום השבת והוא בעצמו מוציא את מעני גפריית אשר במלתחו ומדליק את הנר לנקות את סבינו ולנחמנו. וזה יקרא חלול השם. וחלול המצוה. ואוחס האנשים המשמשים בו למוהל עושים עבירה גדולה ונותנים יד לפושעים. כי עבודתו פסולה. וכבר מבואר ביו"ד (סי' רס"ד) שראוי להדר אחר מוהל טוב וצדיק. ובג"ד שחיס אלו ליחנהו בו לא אומן טוב הוא באומנתו ולא צדיק ביראתו. ותחת אשר המוהלים המומחים שלנו עושים עבודתם במהירות נפלא ברגעים אחדים. והרופא אליל הזה שוהה בעבודתו זמן רב עד שמחליש התינוק והנה הנער בזכה כי נפל צידי לא יוכל קום.

ואספר לידידי כתר"ה שיחה נאה שאמר לי אחד מגדולי הדאקטורים דפה איש חלמודי וספרא רבא ה"ר יה"ל בן-כהן-גדק שראה בעיניו את עבודת המילה מהרופא האליל הזה ואמר בדרך שחוק לוא ראו בעלי החברה מצער בע"ח ממאה השחורה דזמננו היו גוזרים לבטל עסק המילה כמו שגזרו שחיטת הבהמה מצער בע"ח כי באמת מעשיו בזה הוא באכזריות נוראה. ברם צריך אני להודיע כי כפי אשר הוגד לי עושה עבודת המילה לא על צרכי הסנדק רק מניח את התינוק על השלחן בהכר והסנדק עומד ואוחז

צידו הכר הוא התיק שהתינוק מונח בו. והוא עון פלילי כי כבר נודע שחופס התינוק הוא על צרכיו דוקא כמוזכר בפוסקים. וכמו שהבאתי למעלה מהילקוט (תהלים ל"ד) ע"פ כל עצמותי תאמרנה וחשב שם כל האצרים שעושה בהם המצוה וצרכים בהן אני עושה סנדיקום לילדים בשעת מילה ופריעה לכך נאמר כל עצמותי וכו' הרי דהסנדיקום הוא דוקא על הצרכים. וגם אצל הקראים לא יעשה כן וצפרטו אצל ישראל אשר נל מנהג בישראל הוא הלכה גמורה. ועבודה כזו להניח התינוק על השלחן בהתיק שלו והסנדק אוחז רק בהתיק הוא מוזר לנו לעדת ישראל גוי קדוש והוא עבודה שהיא זרה לנו, ומי האיר להרופא האליל הזה לעשות מעשה זר כזה. וכמו כן הוא גוי-זר-תוק. והנני אומר להלכה אשר האנשים אשר נגע יראת ה' בלבבם יראו למחות צידו. וכן לא יעשה בישראל לבטל מנהג ישן נושן מאלפי שנים. וד' הטוב יכפר.

והנה לפי מה שהבאתי לעיל דברי הרמב"ם שכתב שפורעין הוא קריעה דוקא לשנים מב' הצדדין. בזה נ"ל ליישב תמיהת המוספות בשבת במ"ש במתני' מל ולא פרע את המילה כאלו לא מל וכחבו המוס' חימה אמאי איצטרך. למיתני הא כיון דכבר תנא דבשר החופה את רוב העטרה מעכב המילה וכי לא פרע

עדיין רוב עטרה מכוסה. ע"כ ונ"ל לישב דהמתני' צא לאשמועינן דהיכא דדחה את עור הפריעה מלמטה כשהיא שלמה ולא קרע את העור לשנים אף שהעטרה מגילה. עכ"ז אמרו היכא דמל ולא קרעו היינו שלא קרע לשנים כפי' הרמב"ם הוא כאלו לא מל. וזה יקרה הרבה פעמים היכא דעור הפריעה יכול לדחות למטה אף בלא קריעה לשנים קמ"ל שהוא כאלו לא מל כי אחר שבא הלמ"מ דמזות פריעה הוא בקריעה דוקא ואם לא קרע רק דחה כשהוא שלמה

לא קיים המזוה וסרה תמיתה המוס'. ונסתר בזה גם דברי הספר מכשירי מילה שהאריך שם במנהגי שאלוניקי וכל דבריו שם אין בהם טעם. וכו'

חותם י"ב אייר שנת ה'תרס"ט ליצירה בפעטרבורג עיר הבירה
נאם יצחק דאנציג

הרי שכתב בזה שיש חיוז לעשות הפריעה בצפריים דוקא נסתר מנהג שאלוניקי לעשות החיתוך והפריעה בפעולה אחת.

נתיב ז'

ביאור בדברי רבינו חננאל בהא דמל ולא פרע

(א) ומעתה פש לן מה שהעיר לי שוב כ"ת דבשו"ת אגרות משה (יו"ד סי' קנ"ה) הסיר מילה כזו ועיינתי בספר הנ"ל וראיותיו שהציא להסיר, למען האמת כי סיים שם דמהיות טוב מאחר שבמדרש שוחר טוב נזכר שעושין בצפריים טוב יותר להניח מקצת כדי לקיים ממש כהשומ"ט וא"כ אין מדברי האגרות משה ראי' להסיר ההיפך. אמנם נראה דס"ל רק מהיות טוב הוא אצל באמת הרי הוצאו דברי המדרש הנ"ל מכל הפוסקים הראשונים והאחרונים להלכה וא"כ צ"ע איך כתב רק כיון

שזכר במדרש שוח"ט ולא זכר כלל שהדברים הוצאו ברמב"ם ובש"ע ובראשונים ואחרונים ז"ל דפריעה בצפורן. ומה לעשה הגם שבעל אגרות משה הוא מידדי הנאמנים וחפץ אני בהצדקו ואני קשור באהבתו אמנם האמת אהוב לי מכל ולפענ"ד פשוט הדבר לאיסורא וכמ"ש וכנראה דמחמת הטרודות לא נמצא זמן לחפש בחר ספרי הראשונים והאחרונים שהבאתי שאוקרים בזה.

(ב) וראשונה נראה להשתמע בדברי האגרות משה.

בחמור הנה באמת כבר הבאנו חבל פוסקים ראשונים ואחרונים וצני ציון דערה"ש דיש חילוק גדול וע"י חמור אסור ולדעת הצ"ח אפשר שהוא מקבלת משה מסיני דוקא בצפורן וכן כתבו כל הראשונים הנ"ל שהבאתי וודאי אין זה דין מעצמנו לומר שיהא מצוה שיעשו הפריעה בצפורן דוקא והלא כן פסקו לנו חז"ל והורו לן כל רבותינו הראשונים והאחרונים דצני צפורן דוקא וא"כ אפילו אי יפרש דהר"ח ורש"י ס"ל גילה בכל אופן מ"מ יש לנו לשמוע לדברי רבותינו כלם ועכ"פ לכתחלה דצני צפורן דוקא ואין זה חידוש דידן מעצמנו.

ג) אלא דצניקרא ראינו מה שהביא מנימול שלא כדין ע"י עכו"ם וכדומה מאי יועיל אח"כ הטפת דם ברית תמהני דאטו הטפת דם ברית הוא במקום מילה והני תרי מילי נינהו ועכו"ם שבא להתגייר וחתך הערלה בהיותו עכו"ם שלא לשם מילה ואפ"ה צריך הטפת דם ברית אף שפשוט ללא מל ובאמת דא הוא מחלוקת ר"מ ורבינו הבה"ג ולמ"ד דאינו מועיל כלום הי' אפשר לישב אמנם אכן קיי"ל דמטיף דם ברית, אבל האמת בנימול שלא כדין ע"י עכו"ם וכדומה לענין המילה אינו מועיל לקיים מ"ע דמילה ופשוט ללא הוה בנימול אלא ללא הוה ערל ועיין ז"פ הל' מילה דאיכא ב' מצות אי

והנה האגרות משה שם פלפל בדברי הר"ח שבת קל"ז שפי' מי שמל ולא פרע את המילה כאילו לא מל ופי' כלומר לא קרע את העור וגילה את העטרה כאילו לא מל ופי' שם דהכוונה הוא כמו שפי' רש"י ז"ל שפי' פרע גילה ומשמע קתם גילה בכל אופן הוא הרי זו פריעה. ואין לפרש דכוונת הר"ח שאף שגילה את העטרה אם לא עשה ע"י קריעת העור בצפורן נחשב לא פרע ויש לו דין ערל אף שהעטרה מגולה וזה לא שייך שיחוקן אח"כ בהטפת דם ברית וא"כ יקשה איך מועיל בנימול שלא כדין ע"י עכו"ם וכדומה במה שטיף אח"כ דם ברית הא עכ"פ הי' מעשה החתיכה שלא כדין הא חתן שהוא ערל כאילו לא מל בנעשה שלא כדין א"ו פירושו כאילו לא מל הוא דוקא כשנשאר עור הפריעה שלא גילה את העטרה ואין חילוק איך נעשה והוסיף דמאחר שפי' המשנה הוא רק כשלא גילה כלל את העטרה מנגן שוב לומר מעצמנו דין שיהי' אף מצוה לכתחלה שיעשה הפריעה דוקא בצפורן לכן פשוט שאין שום חילוק באיזה אופן יעשה אם בקריעה בצפורן או בחמור דהמצוה הוא שיגלה העטרה גם מעור הרך עכ"ל בקיצור ע"ש.

ואומר אני דמה דפשיטא לי' דאין שום חילוק באיזה אופן יעשו הפריעה אם בקריעה בצפורן או

נראה דהרמב"ם מפרש דהנקודה מה שצא להשמיענו אינו ר"ל דצלא פריעה לא הוה מילה דזה כבר שמענו וכקושיית החוס' דמאי קמ"ל אלא קמ"ל דהמהל חוזר ופורע בשבת ואע"פ שסלק ידו מן המילה ולא הוה בכלל ציית שאין מעכבין את המילה ע"ש ואם מל ולא פרע חייב כרת ומיושבת בזה קושיית החוס' מאי קמ"ל הא כבר חני בשר החופה רוב העטרה מעכב ולהרמב"ם קמ"ל דאע"פ שסלק ידו אפ"ה חוזר ופורע בשבת ולא הוה צ' תלויה. ולפ"ז דא אחי נמי ר"ת לאשמעינן דחוזר וקורע בשבת.

שלא יהא ערל וא' לקיים מצות מילה והוא ז"ל כחז דעל האב מוטל החיוב למול ועל הב"ד החיוב שלא יהא ערל ועכ"פ פשוט דאם נחתך עור הערלה והפריעה באיזה אופן שהוא אינו ערל אבל לא קיים מצות מילה עד שיקיים באופני המצוה וא"כ אין מכאן ראיה שלא יהא מצוה לפרוע אפילו לכתחילה ויש להאריך אלא שאין הז"ג.

(ד) ומיהו בעיקר פירושו בדברי הר"ם לפענ"ד דהרמב"ם בפיה"מ שם פי' וז"ל ואמרס כאילו לא מל ר"ל שישוב ויפרע בשבת ואע"פ שסלק ידו מן המילה ע"ש

נתיב ח'

ביאור דברי ירושלמי כאילו לא מל

ואיך הי' מקום לטעות שיחסייב כרת שהוצרך להשמיענו שפטור ומה שפי' הפ"מ דאיירי שהפורע הוא איש אחר אינו נכון כלל שקאי על אחר שהלשון משמע שהוא על זה עצמו שכל בכתילה ולכן העלה דבזמנס היו מוהלים שהיו יכולים לעשות מיוחד ופריעה יחדיו ולא הי' מקום לומר שאם לא עשה כן אלא עשה צב' פעמים שיחסייב כרת עפ"א עשה שלא לצורך משמיענו ר"א שממרק ואינו חושש ע"כ.

(א) עוד הביא שם ראיה מירושלמי ס"פ ר"א דמילה על המשנה דמל ולא פרע את המילה כאילו לא מל חני וענוש כרת רב אחא בש"ר אבזה הדא דחומר כשאין בו כדי למרק שאין שהוא ציוס השבת לגמור לעשות גם הפריעה אז חייב כרת על התצורה אבל אם יש שהוא ציוס כדי לעשות הפריעה פורע ואינו חושש ופטור מכרת ואדרבה קיים מצות מילה ע"ש ותמוה טובא הא זו היא מעשה מילה לחתוך ואח"כ לפרוע

מל וענוש כרת ודוקא כשאין בידו למרק אבל יש שהות לגמורי גומר הפריעה אף לאחר שסילק את ידיו ואינו חייב כרת ונמצא קמ"ל דבדיעבד לאחר שסילק גומר.

ד) שנית נלפענ"ד לומר דנר חדש צס"ד והוא דיש לחקור הפורע בצפורן מתי מקיים המצוה בשעה שקורע העור הדק או בשעה שמגלה העטרה ולכאורה נראה בשעה שמגלה העטרה ועד שלא גילה העטרה כולה אכתי לא נגמרה המצוה ומעתה הכא ברגע אחרונה ורואה לעשות פריעה ולפעמים אפשר שלאחר שחתך הערלה ורואה לפרוע הגם שעדיין יש שהות לגמור בסחט אפשר שעד שיקרע בצפורן והעור קשה או לאזיה סביבה לא יוכל לגמור ונמצא חילל שבת שמה שקרע העור ולא גילה העטרה ובפרט שאפשר שאפילו לקרוע כולה לא יצליח בשעה קלה רק יקרע קצת ויעשה חבלה דלענין חילול שבת כל שקרע והוציא דם חייב על חילול שבת והמצוה לא קיים עד שמתגלה העטרה וא"כ הו"ל לחוש שמא לא יוכל לגמור ואפילו לענין ברכה חששו שלא יברך מקודם אלא לאחריו.

ועיין חולין י"ד ע"א השוחט בשבת ובזיה"כ אע"פ שמתחייב בנפשו שחיתתו כשרה ובתוס' שם אפילו

ב) ולפענ"ד בהורמנא דמר פי' זה צ"ע בדברי ירושלמי חדא דא"כ למה באמת אין חוששין לחתוך פעמים כיון דיכול לחתוך בפעם אחת דמיירי בירושלמי במוהלים שיכולים לחתוך בפעם אחת למה התירו לחתוך ואח"כ לפרוע ולחלל שבת פעמים ילמדו המוהלים האומנות לעשות שבת אחת, אפילו נימא דבדיעבד מותר עכ"פ לכחלה הו"ל לומר שיכרות הערלה ועור הפריעה כיון בפעם אחת ולא ליסתמיט חנא בשום פוסק ובשום מקום לרמוז לדין זה ואף אי נימא דאומנות גדול הוא מ"מ הו"ל להשמיטנו דהיו מהדרין בזה וכמו דתנן בנן קמאר שכתב השם בד' קולמוסין וכיוצא בזה, ובפרט לפמ"ש השאג"א והלבוש שהבאתי לעיל, ולפי מה שמבואר בדברי רש"י שבת קל"ג הנ"ל.

ג) ומיהו הקשה אדם קשה ככרזל דא"כ מאי קמ"ל דממרק הא מצותו בכך ובאמת כי קושיא זו קדומה היא, הוא גם בתשו' בית אב חמישאה ומינה דייק אדרבה דכה"ג מקרי לא פרע כלל כמ"ש לעיל ואשר נלפענ"ד בתרי אנפי או יאמר לפמ"ש השאג"א הבאתי לעיל דלכתחלה צריך שלא לסלק את ידיו עד שיגמור כל המצוה ולאחר שסילק את ידיו אינו חוזר על צינין המעבדין קמ"ל דאע"פ שסילק כיון דמל ולא פרע כאילו לא

שנית גם ע"י קריעת העור ונמצא דקמ"ל טובא.

(ה) ועוד זו שלישיה דנלפענ"ד דמעיקרא לא קשיא מידי ללא זכר השר את כתבו מדברי האשכול ה"ל מילה ה"ל ל"ז וז"ל ח"ר מהלקטין את המילה וכו' ואם לא הלקט חייב כרת וכו' מתקיף לה ר"פ לימא אנא עבדא פלגא דמזוה אחון נמי עבדימו פלגא דמזוה אלא אר"א כגון דאמי בה"ש ואמרו ליה לא מספקת פי' לא תוכל לגמור המילה בעוד יום וכיון שלא תגמור כהלכה אתה חייב משום חבורה ואמר להו מספקינא ועבד ולא איסתפק דאשכח דחבורה עבד וענוש כרת והכי אמר בירושלמי מל ולא פרע כאילו לא מל וענוש כרת ר' אבובו דתימר כשאין זו ביום כדי למרק פי' לגמור כולו ולעשות הפריעה אבל אם יש עוד ביום כדי למרק ממרק ואינו חושש ע"כ.

הנה נראה דרבינו האשכול מביא ראיה מירושלמי אהתקפתא דר"פ דלימא אנא עבדי פלגא דמזוה וכו' וכיון דאיכא שהות לגמור אפילו הוא אינו גומר יכול לומר אנא עבדי פלגא דמזוה ורק אם לא הניח שהות בהיום לגמור או חייב כרת וא"כ רא"י לפי הפ"מ דאיירי דהפורע הוא איש אחר ובנחל אשכול שם אות ד' כתב עושה

במזיד ומשום דכפעם אחת לא חשוב מומר והקשו המפרשים הא כיון דשחט פורתא חייב אחילול שבת והשוחט אח"כ הו"ל כבר מומר ועיין חולין מ' שם אמר ר"ה הימה בהמת חבירו רבואה לפני עו"כ כיון ששחט בה סימן אחד אסרה וכו', איחזיה ר"נ לר"ה השוחט חטאת בשבת בחוץ לעו"כ חייב שלש חטאות ואי אמרת כיון ששחט בה סימן אחד אסרה אשחטי חוץ לא ליחייב ועיין רש"י דה"ה לחצי סימן ועיין כתובות ל"ד ע"א טובא לעו"כ כיון דשחט ביה פורתא איסור ליה אידך כי קא טבח לאו דמרא קא טבח אמר רבא באומר בגמר זביחה הוא עובדה ועיין רש"י שם לאו דמרי' טבח דהא איסורא עליה וחייבא דתשלומי ארבעה וחמשה טביחה כתוב בהו ועד גמר שחיטה לא מיחייב ומקמי דמטי גמר שחיטה איסורא בהנאה על זעליה וכו' ע"ש, ועיין חוס' שם ד"ה כיון וא"ת כל טובא נמי לאו דמריה קא טבח דמכי שחט פורתא קניא בשינוי וכו' ע"ש ולדידן מיהו לענין פריעה נמי יחוש דמשיחתי לפרוע הרי כבר חילל שבת ואם לא יספיק לגמור המזוה יהא בחילול שבת ולא קיים המזוה ולזה א"ר אחא בשם ר"א הדא דתימר כשאין זו כדי למרק שאין שהות ביום השבת לגמור אבל אם יש שהות ביום כדי לעשות הפריעה פורע ואינו חושש שמה לא יוכל לגמור ונמצא מחלל שבת

הפריעה ופי' המפרש שאחר יכול לפרוע והראשון אינו חושש דאמר אנא עבד פלגא דמנזיה אהון נמי עבדימו פי"מ ואינו חייב כרת (וא"כ פי' ואינו חושש כלומר המל אינו חושש ולא הממרק היינו הגומר ולפי"ז טובא קמ"ל הירושלמי דיכול לומר אנא עבדי פלג"מ) ולפי"ז מש"כ במשנה מל ולא פרע כאלו לא מל אמוהל קאי אס מל ולא פרע בשבת כשאין שהות או אין אחר שידוע לפרוע חייב.

ומיזשב בזה קושיית התוס' דמאי קמ"ל הא כבר תני החופה רוב העטרה מעבד דקמ"ל כשאין שהות לפרוע חייב המוהל והתי"ט מיישב למ"ד לא נתנה פריעה לא"א אבל לירושלמי דק"ל נתנה פריעה לא"א עיין הלכה ז' וכן לגי' ר"ח ביצמות בבלי נמי מסיק א"כ בהדיא תנא שאינו יונא אס לא פרע והדרא קושיא לדוכתא מאי קמ"ל בהך מל ול"פ להכי מפרש מחני' כאלו לא מל דאחומן קאי שחייב כדת כשאין שהות כדמוקי לה בירושלמי ומינה תברא למ"ש מהרש"ל ביצמות הא דאמר שבת קל"ג ע"ב אנא עבד פלגא דמנזיה היינו שהניח זיץ המעבדים אחר שכל ופרע אבל מל ולא פרע חייב כרת דבערלה ליכא מנזיה כלל ואנן חזינן דלירושלמי מל ולא פרע אינו חייב כשיש שהות ביום דליעבד אחר ע"כ ע"ש.

מבואר עכ"פ דהס נמי מפרשים דירושלמי מיירי דאפשר ע"י אחר וכפ"מ הנ"ל ובאמת נ"י מדברי הרמב"ם צפיה"מ שהצאחי לעיל נמי יש ליישב דברי הירושלמי דקמ"ל ממרק ואינו חושש אף דסילק כבר את ידו וכמ"ש לעיל אשר לכן לפענ"ד א"א לדייק מדברי הירושלמי דין חדש דמיירי במוהלים אומרים שיכולים לעשות החמור והפריעה יחדיו שהוא אומנות יתירה ואדרבה הוא חסרון לפי דעתנו וכפי מה שהבאנו מכל הני רבותינו הפוסקים הראשונים והאחרונים ז"ל.

(ו) שוב מנאחי דבשו"ת בית אב חמישאה סי' רע"ו וסי' רע"ז פי' כן דברי הירושלמי דא דמינא בשאין בו כדי למרק אבל יש בו כדי למרק ממרק ואינו חושש פי' דא"א לומר דקאי על מל ולא פרע דר"ל שאחר יפרע דזה לא מהני לפטור הראשון מכרת לפי דעת הי"ש"ש יצמות פ"ח סי' ג' דמל ולא פרע אפילו יבא אחר ויפרע ג"כ חייב הראשון כרת ולומר דקאי על המוהל גופיה שיוכל למרק זה פשוט ומאי קמ"ל ובתכרה ז"ל דהפירוש מל ולא פרע שלא עשה פריעה אע"פ שלא נשאר מה לפרוע חייב כרת וזה הפי' שאין בו כדי למרק כלומר שלא נשאר מעור הפריעה אבל אס יש בו כדי למרק כלומר שנשאר מעור הפריעה

ותוֹתֵךְ דְּכוּלָּא תְּדַא מִילְתָּא הוּא וְהָרִי
 נִיתְנָה שְׂבַת לְדַחַת אֲלֵלָה פִּירֵשׁ שְׁסִילֵק
 יָדָיו עַל הַמַּעֲכָבִין תְּחַזֵּר שְׁהָרִי הֵן
 כְּמִילָה עֲזָמָה וְעַל שְׁאִין מַעֲכָבִין אִינוּ
 תְּחַזֵּר דְּהוּי כְּהַתְּחַלָּה צְפִינִי עֲזָמָה וְעַל
 אֲלוּ לֹא נִיתָן לְחַלְלֵי אִתְּ הַשְּׂבַת ע"ש.

וּמַבּוּאָר דְּהָא דְּכָל צְרִיבֵי מִילָה מַרְבִּי
 צִיָּין שְׁאִין מַעֲכָבִין אִתְּ
 הַמִּילָה קוּדֵם שְׁסִילֵק אִתְּ יָדָיו שְׂדוּחִין
 אִתְּ הַשְּׂבַת אֲבָל מִיתוּךְ וּפְרִיעָה שְׁהֵם
 צְרִיבֵי מִילָה וּמַעֲכָבִין אִתְּ הַמִּילָה אִין
 צְרִיךְ לְרַבּוּת דְּהוּא פְּשׁוּט שְׂחֹזֵר וּפּוֹרַע
 אִו תּוֹתֵךְ דְּהוּא דִּין הַמִּילָה וְאִפִּילוּ כָּל
 הַיּוֹם כּוּלוּ. וְא"כ אֲכַתִּי הַדְּרָא קוֹשִׁית
 הַגְּרַמ"פ לְדוּכַחַת דְּמֵאִי קַמ"ל שְׂמוּחַר
 לְפָרַע וּלְגַמּוֹר אִם לֹא תוֹתֵךְ צְבַת אֲתַת
 וְאֲכַתִּי מֵאִי קַמ"ל רַבֵּי אֲתַת הַדָּא
 דְּתִימָא כְּשִׁין צוּ כְּדִי לְמַרְק אֲבָל אִם
 יֵשׁ שְׁהוּת כְּדִי לְמַרְק דְּפּוֹרַע וּפְטוֹר
 וְהָא פְּשִׁטָּא הוּא כִּיּוֹן שְׁהוּא מַרְבִּי
 מִילָה דְּמַל וְלֹא פָּרַע כְּאִילוּ לֹא מַל וְלֹא
 הוּעִיל כְּלוּם צְחִירוּוֹ לִישַׁצ קוֹשִׁיתוּ
 וְא"כ גַּם הַתִּידוּשׁ אֲזַל לִיה וְדו"ק.

(ח) עוֹד אֲתַת יֵשׁ לִי לְדִיִּיק לְפִי דַעַת
 הַאֲגָרוֹת מִשְׁה א"כ תְּקַשָּׁה
 ע"כ"פ הַאֲיִךְ וּמֵאִי יִצְרֵךְ הַאֲב צְרַכַת
 לְהַכְנִיסוּ דְּהָרִי כְּחַצוּ הַתּוֹס' וְהַרָא"ש
 לְדַעַת רַש"ש גְּאוֹן וְעוֹד דְּהַאֲב מַצְרֵךְ
 לְאַחַר הַתִּיתוּךְ וְאֲכַתִּי מִקְרִי עוֹבֵר
 לְעֵשִׂיתָן כִּיּוֹן שְׁקוּדֵם הַפְּרִיעָה הוּא וְאִי
 יַעֲשׂוּ הַתְּחוּךְ וְהַפְּרִיעָה יַחַד א"כ מֵאִי

יִמְרַק וְאִינוּ תּוֹשֵׁשׁ כְּלוֹמַר פּוֹרַע וְאִינוּ
 תּוֹשֵׁשׁ וְאֵע"פ שְׁכַבֵּר נְדַחֵף הַעוֹר
 לְמַטָּה פּוֹרַע וּפְטוֹר.

וְאוּלַי יֵשׁ לוֹמַר עוֹד לְפִי דְּצְרִיבֵי ז"ל
 שְׂמַל וְתַתֵּךְ עוֹר הַפְּרִיעָה עַם
 עוֹר הַעֲרֵלָה וְכַדְרֵי הַגְּאוֹן אֲלֵא שְׂמַלֵּד
 אֲחַד נִשְׂאָר קֶצֶת מִעוֹר הַפְּרִיעָה עַל
 הַגִּיד וְלֹא דוּקָא שְׁכַבֵּר נְדַחֵף אֲלֵא
 שְׁכִיּוֹן דְּהַמְצוּה לְקָרוּעַ הַעוֹר הַפְּרִיעָה
 וְלֹא נִשְׂאָר כְּדִי לְקָרוּעַ כְּבַר נַחֲמִיב
 מִיַּתָּה שְׁהָרִי לֹא פָּרַע אֲבָל אִם נִשְׂאָר
 אִפִּילוּ רַק מִקְצַת מִן עוֹר הַפְּרִיעָה
 מִמְרַק וְאִינוּ תּוֹשֵׁשׁ כְּלוֹמַר דְּאִפִּילוּ לֹא
 נִשְׂאָר כָּל עוֹר הַפְּרִיעָה וְע"ד שְׁכַחְצוּ
 הַאֲחֵרוּנִים לְעִינֵן תְּלוּךְ דְּמַעֲיָקֵר דִּינָא
 צְרִיךְ לְפָרַע כָּל הַקְּרוּם הַדָּק וְלֹא
 לְתַתְּכוּ.

(ז) אִיבְרָא דְּצַעֲיָקֵר רַחִי מַמ"ש
 וּמִירַק אֲכַתִּי תְּקַשָּׁה
 קוֹשִׁיתוּ שֶׁל הַאֲגָרוֹת מִשְׁה דְּאֲכַתִּי מֵאִי
 קַמ"ל שְׁאִם לֹא מַל צְבַת אֲתַת יִכוּל
 לְפָרַע אֲת"כ דְּמֵאִי קַמ"ל דוּדֵאִי כִיּוֹן
 לֹא פָּרַע צְבַת אֲתַת עַם הַמִּילָה יִכוּל
 לְפָרַע לְאַחֲרֵיהּ דְּאֵטוּ צְחוּרָה צְבַת
 אֲתַת כְּחַצוּ, צְחוּרָה וְצִיּוּם הַשְּׂמִינִי יִמוּל
 צְשַׁר עֲרַלְתּוֹ כְּחַיִּב, וְכָל שְׁהוּא צְכַלֵּל
 מִצּוֹת מִילָה דוּחָה שְׂבַת וְכַמ"ש רַש"י
 שְׂבַת קַל"ג הַמַּל צְשַׁת כָּל זְמַן שְׁהוּא
 עוֹסֵק בְּמִילָה שְׁלֹא סִילֵק יָדוֹ אִם רָאָה
 שְׁנִשְׂחִירוּ צֵה צִיָּין צִין מַעֲכָבִין אִתְּ
 הַמִּילָה וְכו' צִין שְׁאִין מַעֲכָבִין תְּחַזֵּר

יברך קודם החימוך להני פוסקים א"א עשה כבר וא"כ האיך יברך להני
דמלוי באחרים הוא ולאחר החימוך שיטות וע"כ ס"ל דא"א לעשותן יחד,
כבר אינו עובר לעשייתן דגם הפריעה וי"ל.

נתיב ב'

דעה זו לעשות מילה ופריעה בב"א
כבר נתבטל ע"י הקדמונים

דמים למולות מיכן לשני מילות אחת
למילה ואחת לפריעה (וי"ל דאחי
כמ"ד דא"א נמי מל ופרע) ועכ"פ
קורא אותן שמי מילות.

ג) הנה כתבנו כמה חירושים בס"ד
ואפילו אם יבא המערער
וידחה החירושים האלו מ"מ בשביל
קושיא חדא לא נחדש שינוי בזמנה
שנהגו בה מדורי דורות ולכל קושיא
יש תירוך עיין מג"א א"ח סי' קצ"ו
סק"א שהציא קושיית הגמ"י לענין
צירוף בצרכת הזימון צמי שאכל חלב
עם מי שאכל בשר וכתב המג"א וי"ל
ומי יקל ראשו נגד כל הני רבומתא
ואף בהגמ"י לא נחלק עליהם אלא
הקשו עליהם וכל קושיא יש לה תירוך
ולכן אין להקל וכ"כ הח"ס בכמה
מקומות דבשביל קושיא אין לסתור
ח"ו שום דין דלכל קושיא יש תירוך.
ועיין גמ"י ב"ב ק"ל ע"ב א"ל רבא
לר"פ ולרב הונא ברביה דר"י כי אמא
פיסקא דדינא לקמיכו וחזיתו ציה

א) איברא דמלמא דא לאו חדמא
הוא וכבר נחלקו בה
רבומינו הגדיקים האחרונים ו"ל
דראמי באחרונים שהציאו משלחן
גבוה מנהג מוהלי שאלוניקי הי'
לכרות הערלה עם עור הפריעה יחדיו
באופן שאין צריך לפרוע כלל אלא
שהפריעה נעשית בחימוך העור וצבת
אחת עם עור הערלה וחלקו עליהם
בס' פרי האדמה ועוד אחרים שאין
לעשות כן והציאם בספר זכר דוד
מ"א פכ"א שאסור לעשות כן ועיין
זוכר הצבית להרא"א גר"ו שאין
עליהם ואין הספרים אצלי לעיין
עליהם ומ"מ נראה פשוט דצטלו
מנהגם מאז לאחר שחלקו עליהם
הגאונים האוסרים ולא נשאר מנהגם
זה כידוע.

ב) ועוד יש ציה דצירושלמי בעצמו
שם פי"ט ה"ב המל ימול
מיכן לשני מילול אחת למילה ואחת
לפריעה ור"י בן פזי אז אמרה חתן

דכן הוא טבע הדברים ולא בהקפדה
ע"ש.

ורעדה אחזתי בראותי הדברים הנ"ל
חלזול גדול כ"כ בדברי
תכמינו ז"ל ודברי רבותינו הראשונים
והאחרונים אשר מפיהם לנו תיים
ואנן מדקדקין בהם דיוק קל וכל קוץ
וקוץ תורה שלמה הוא ומוציאין מהם
חילי חילי הלכות וגדול צפורן של
ראשונים ממתן של אחרונים היאך
יהין ויריהב לכחוב על דברי הרמב"ם
ושאר ראשונים מ"ש לאו דוקא הוא
וגם לשון הזוהר לאו דוקא ותלה דלא
תניא בדלא תניא חסמר שערות ראש
לשמוע וכ"ש לראות שכתב עליהם
שדברים נכתבו שלא בהקפדה ות"ו
להקל ראש ולומר אכל הני ראשונים
ובעלי שלתן ערוך שכתבו דבריהם שלא
בדקדוק ללא צורך רק שכן טבע
הדברים וכיוצא בצטויים אלו אשר לולי
ראיתי לא האמנתי ואילו הי' אומר
שיש מחלוקת בדבר ורובה לסמוך
אמקילין אכתי הייתי מהריש אבל איך
אראה ברעה אשר יוכל לזמות מדברים
כאלו היום יאמר דברים אלו הם שלא
בדקדוק ולמתר יאמר דברים אחרים
כתבו שלא בדקדוק וכ"ש שהוא לשנות
מנהג אבותינו שנהגו כן מימות משה
רבינו ועד הנה ת"ו להקל בזה. ולולי
שמעתי אומרים שהוא ת"ת הייתי
מכריז לגנוז את הספר ולא לעיין בו.

פירכא לא תקרעוהו עד שאתיחו
לקמאי אי אית לי טעמא אמינא לכו
ואי לא הדרנא בי, לאחר מיחה לא
מיקרע תקרעוהו ומגמר נמי לא
תגמרו מיניה לא מיקרע תקרעינהו
דאי הואי התם דלמא הוה אמינא לכו
טעמא, מגמר נמי לא תגמרו מיניה
דאיין לדיין אלא מה שעניו רואות.

הרי אפילו בימי האמוראים כבר אמר
להם ר"פ שמקושיא אין לפסוק
ואם מספקא להו ויקשה להם לא
יגמרו מיניה כלום ולא יקרעו רק
יעשו כפי ראות עיניהם דאפילו נימא
דקשה לן מ"מ אי אפשר ללמוד מינה
להלכה לשנות במנהג מה שמקובל
וא"כ הכ"נ כן.

(ד) שוב המציא לי ידידי הרה"ג ר'
משה מנחם אפפען הי"ו
תשובה אחת שנכתבה מאת הרב משה
בונם פירוטינסקי וראיתי שהאריך שם
הרבה בדבר ואסף שיטות בזה וראיתי
שם דרוב ורובא דרובא דכל הפוסקים
שהביא מנרכים פריעה לאחר החיתוך
ובצפורן והרב הנ"ל דתק עזמו דכל
הני פוסקים שכתבו דהפריעה לאחר
המילה לאו דוקא הוא ואין רא"י
דמעכב הדבר אלא דכן טבע הדברים
להקל וגם הביא דברי הזוהר וכתב
ואפשר שנקט ופריעה לבתר כמו לשון
הרמב"ם ואת"כ פורעין וכו' משום

התשובה הנ"ל כי הדברים אך למומר
 אך ראיתי עיקר יסודו שצנה עליו
 ממוהלי סלוניקי שנהגו כן ואני אומר
 ערבך ערבא לריך ואדרבה משם ראוי
 חדא דראינו דכל העולם כולו לא נהגו
 כמוהלי סלוניקי ועליהם אני קורא
 אטו סלוניקי רובא דעלמא נינהו
 ובטלים הם ומבטלים ועוד דהרי
 ראינו צאמת דבטלו מילה זו ולא נשאר
 זכר למו כידוע מאחינו בני ישראל
 שבספרד שכולם נהגו למול כמונו
 כהם וע"כ כיון שחלקו עליהם חזרו
 ובטלוהו ועשו כמנהג קודם ועכ"פ
 הרי מנהג אבותינו ואבות אבותינו
 המקובל לנו עד משה רבינו מסיני
 למול ואח"כ לפרוע ואין לשנות בזה
 אפילו כל שהוא.

ה) ולכן לפענ"ד הירא והחרד לדבר
 ה' הרואה לקיים מצוה
 ראשונה גדולה וחשובה מצות מילה
 שנכתרו עליה י"ג צרימות יקח לעצמו
 מוהל מומחה שיעשה חימוך ואח"כ
 פריעה בצפורן, בזה אחר זה כמנהג
 אבותינו הראשונים ובהלכה פסוקה
 הכל צדיוק וצדקדוק בכל אדם ואדם
 וכדעת רוב הפוסקים שהבאנו לעיל
 והמוהלים היראים והחרדים לדבר ה'
 מהיום והלאה אם לא נהגו כן ינהגו
 כמנהג אבותינו מקודם והגם שאין
 אני כדאי מ"מ כבר אמרו קבל האמת
 ממי שאמרו וצפרט שאין אני אומר
 משלי ולא מחדש כלום אלא של
 רבותינו חז"ל ואל תטוש תורת אמך
 כתיב והנה לא ראיתי לפלפל בכל

נתיב י'

פלפול בדברי האגרות משה

אחד שכב"ק צידדות נאמנה וצאה צנה
 רבה.

א) בבראי הצימה עיינמי עוד פעם
 צהא מילמא חדמא שחדש
 כ"ג דצומן הש"ס היו מוהלין החימוך
 והפריעה צנת אחת לפי הצנת
 הירושלמי שנת פי"ט שפי' זו כ"ג
 ובעניותי הצאמי ראוי להיפוך מש"ס

מוצש"ק ויחי התשל"ג בני יצו"א.
 מע"כ ידי"ע וידי"נ הגאון הגדול
 ליהודים תוי"ש יחדיו צמודים, דזיו
 ליה כבר בתי' נשיא אלקים בתוכנו,
 זקן שבסנהדרין וכו' ארי שבחבורה,
 כל התורה לפניו סדורה, דורש כהלכה
 מפי הגבורה כהדרג"ת מוה"ר משה
 פיינשטיין שליט"א בעמח"ס אגרות
 משה וש"ס.

והניחהו שם לאחר שפרעו עור
הפריעה וגילו את הגיד עד שהצריא
אוחו העור וכהיום רוב מוהלים
נוהגים לעשות זה עם הבאנדאזש.

ובעזה"י אני נוהג להניח אוחו
החלוק קטן כמו שעשו
דימי חז"ל עכ"פ אם לא ישימו כלום
על הגיד אלא יניחו ככה אפשר
שיחזור ויפול העור שהוא הקרום הרך
על הגיד ולפעמים יצטרך להפרידו
אח"כ משם בסכין וצריך לזה כבד
אומנות גדולה. אבל אם עושה כהוגן
אין שום חשש להחזרת הקרום הרך.
והגע עצמך אם מי שהוא שיש לו
מלח יתחוך החוטם שלא יזל, ואם
המוהל איננו צקי ילך וילמוד האומנות
או שיעוזב מלח מילה למי שהוא צקי.

אמנם כי כן מפורש מיהו דבזמן
הש"ס היו חותכין עור הערלה
והשאירו עור הפריעה רק שאח"כ
פרעו בצפורן כמו דנוהגין אצלנו ואצל
אבותינו ולזה הצריכו לעשות החלוק
הנ"ל ואין לומר דרק במקרה הי' כך
דפשוט דעל הכלל כולו יצא במשנה
לומר כן גם מדברי הגמ' אמרה לי
אם ומכל הצאים אצלה נראה דזה הי'
דרכם בקודש לכ"ע שכן הוא מלח
מילה עוד בזמן אב"י לפני גאוני
סלוניקי. ולפ"ז פשוט דגם בא"י היו
נוהגין כן והירושלמי מציא ג"כ משנה
זו כצורתה וצודאי ליכא לפלוגי בזה.

דילן ומשנה שבה קל"ג ולאחר העיון
בעזה"י אמר נורקה צפי והוא לחנן
החס עושין כל צרכי מילה בשבת
מוהלין ופורעין ומוצלין ונוחזין עליה
אספלינה וכו' ואין עושין לה חלוק
לכחילה וכו' ובגמ' שם דף קל"ד
ע"א אמר אב"י אמרה לי אם האי
חלוק דינוקא וכו'. ופרש"י חלוק כעין
כיס לחוק היו עושין ומלבישים את
ראש הגיד עד העטרה וקושרים שם
כדי שלא יחזור העור לכסוח את הגיד,
וכן פי' הרע"ב צפיה"מ והא"ז ה'י
מילה ס"י ק"ו והראב"ה וכל
הראשונים ז"ל.

נראה פשוט לפי פי' הראשונים שם
דהיו מוהלין אז כמו שאנו
עושין חותכין הערלה ואח"כ פורעין
העור הדק שהוא עור הפריעה והיו
מתזירין אוחו לאחוריו מכאן ומכאן
ולפי שהאי עור הדק נשאר חלוי
לאחוריו עד שידבק ויצריא שם
ולפעמים יחזור העור ויכסה את הגיד
וידבק בו וככה יגדיל שם וכמו
שראיחי פעם אצל אדם שהי' כבר בן
שבעים שנה והי' עור הפריעה דבוק
על הגיד שלאחר הפריעה חזר ונפל
על גיד ומה"ט היו נוהגין לעשות
בזמן הגמ' חלוק כעין כיס קטן והי'
בו נקב קטן על ראשו שהי' רק מקום
להכנסת הגיד עד תחת העטרה
בדומק והניחוהו שם יום או יומים
שלא יחזור ויפול העור על העטרה

נימא דפריעה נמי רק גילוי הערלה
הרי ע"י מיעוד איכא גילוי ויש כאן
פריעה, ועיין יראים מלוא י"ט שהביא
לשון המדרש כפרש"י ודו"ק.

ג) ובא"ז הגדול ה' מילה (סי'
ק"ו) כתב עושין כל זרכי
מילה בשבת מוהלין ופורעין ומוצאין
פי' מוהלין חומכין את הערלה,
ופורעין קריעת העור המכסה ראש
הגיד וכו', הנה שפי' הני בתרי מילי
מוהלין חומכין ופורעין קריעת העור
המכסה ראש הגיד והוא כלשון רש"י.
וע"כ דהני תרי מילי וזוה אחר זה
וזה הוא סדר המילה שהי' נהוג אז
בזמנם, אבל לקוץ עור הפריעה לא
שמענו אף מאחד מהפוסקים
הראשונים אשר מימיהם אנו שומים
וזכותם אנו חיים.

ועוד שם אות ג' ואין עושין לה חלוק
בתחלה פי' כעין כים דחוק היו
עושין ומלבישים את ראש הגיד עד
העטרה וקושרין שם כדי שלא יחזור
העור לכסות את הגיד וצמוהלין פי'
חותך את הערלה ופורעין קריעת
העור ועל זה העור הוא מה שחששו
שלא יחזור ועשו חלוק עליה וזה ברור.
עכ"פ לא מצינו בשום אחד מחכמי
הש"ס ומפרשיה לא בראשונים ולא
באחרונים שהיו חומכין את עור
הפריעה אלא קורעין וזה ברור מאד.

ואין להמעקש דהאי חלוק היו עושין
על עור הערלה שלא יחזור ויכסה את
הגיד דהרי עור הערלה היו חומכין
אותה וא"כ היאך יחזור ומאין לנו עור
שיחזור ואי חתכו גם עור הפריעה
א"כ חלוק זה למה ח"פ. ומלשון
רש"י נמי מדויק דבתחלה פי' מוהלין,
חותך את הערלה, ופורעין את העור
המכסה ראש הגיד. והנה שינה בלשונו
דמוהלין פי' חותך את הערלה
וצפורעין פי' את העור וצכיון פי' כן
דעור הפריעה קורא לה עור והערלה
קורא לה סתם ערלה וכשפי' שנומין
החלוק על העור שלא יחזור ויכסה
כוונתו על אותו עור הפריעה וזה הוא
הפי' של שאר הראשונים בזה. ועיין
גם רבינו ירוחם נתיב א' וצמוס' רי"ד
ועוד ראשונים.

ב) ובפי' רש"י עה"ת פי' לך לך
בשר עלתם כתב בצברהם
לא נאמר את לפי שלא הי' חסר אלא
חתוך בשר שכבר נתמעך ע"י תשמיש
אבל ישמעאל שהי' ילד הזקק לחתוך
ערלה ולפרוע המילה לכך נאמר זו
את ע"כ. והוא מצ"ר שם. מבואר
דא"א שקיים מצות מילה ראשונה ג"כ
לא עשה מילה ופריעה צבת אחת
כשמל את ישמעאל, אלא חתך הערלה
ואח"כ פרע את המילה כמו שאנו
עושין, ולכן אמרו במדרש דלכנו מל
ופרע זה אחר זה ולגדול שמל קרא
לזה שלא פרע כיון שנתמעך כבר ואי

דדמיך חיי נותן באכזבו מן היין על
 שפת התינוק והטעם משום דאמרין
 במדבר סיני רבה שימו איש חרבו על
 ירכו משה מל ואהרן פורע ויהושע
 משקה, ובאגרת הרמז"ס (מאמר
 קידוש ה') הביא מדרש משה מל
 ויהושע פורע ואהרן מוֹנֵץ נויש לדייק
 למה במזרים יהושע מוֹנֵץ ובמדבר
 כתיב משקה אותם, ולפמ"ש אחי
 שפיר מאד דאמרו אומן שאינו מוֹנֵץ
 סכנה א"כ המציאה הוא ליתן חיים
 ולפי שבמזרים מלו לחיים ולכן יהושע
 מוֹנֵץ כדי ליתן להם חיים, אבל במדבר
 שעשו את העגל ולא מלו אלא שלא
 ימותו בלי מילה, לכן יהושע משקה
 שימותו ולא יחיו, ונמצא פלא שמציאה
 נותנת חיים] פי' לפי שכל אותם
 ארבעים שנה לא היו מולים במדבר
 מפני טורח הדרך ומפני שלא נשבה
 רוח נפשויות ועכשיו שהיו עומדים
 ליהרג לא רצה משה ואהרן שיהרגו
 בלא מילה ובלא קבלת מצוה ולכך ה'
 משה מל ואהרן פורע ויהושע משקה
 אותם עפר העגל שעשו כמ"ש ויקח
 את העגל וגו' וארז"ל נולמד שבדקן
 כסוּטוֹת ואותה השקאה היחה להם
 בשעת מילה ופריעה למות ולא לחיים
 ואנו אומרים השקאה זו של שעת
 מילה והפריעה יהי' לחיים ולא כאותה
 של יהושע ומה שאומר ואומר לך
 דמיך חיי שני פעמים לרמוז שזכה
 ע"י המילה לשני עולמות העוה"ז
 והעוה"ב והביאו בספר מט"מ הל'

ד) ולפ"ז מה שרצה כ"ג להביא
 רא"י דרש"י ס"ל דפריעה
 הוא רק שיגלה הגיד אבל שהרי
 מרש"י במשנה הנ"ל נראה להדיא
 דלא היו חותכין עור הפריעה אלא
 היו משאירין אותה אלא כדי שלא
 תחזור היו עושין חלוק והי' העור
 הרך לאחר שקרעוהו ודחפוהו למטה
 מהעטרה תחת החלוק הנ"ל. ואי
 תימא דהיו חותכין עור הפריעה יחד
 עם עור הערלה א"כ חלוק למה כי
 אין עור שיפול על הגיד שזריך חלוק
 למנעו והלא כבר חתך את הכל עור
 הערלה עם עור הפריעה יחד ח"ב
 מאד.

ה) גם מלשון המשנה עושין כל זרכי
 מילה מוהלין ופורעין ומוצין
 וכו' נראה פשוט דמילי מילי קתני כל
 אחד זה אחר זה, זה יוצא זה בא ולא
 יחדיו אשר מכל הנ"ל נלפענ"ד פשוט
 וברור בס"ד דגם בזמן הגמ' היו
 מוהלין כמו שאנו מוהלין חיחוך
 הערלה קודם ואח"כ פורעין קרוע
 עור הפריעה בצפורן ומגלה את
 העטרה ומשאירו על הגיד למעלה
 מעטרה לאחוריו אילך ואילך וכמ"ש
 הרמז"ס וכל הראשונים הבאים אחריו.

ו) ראשא עיני ואביטה נפלאות
 לרבינו אבדורהם הלי'
 ברכות דף קל"ב ע"ב ד"ה אלקינו
 וכו' ח"ל ומנהג כשאומר ואומר לך

אחמנא עליה חילא דלעילא עד
 דאחגזר וכו' צמר דאחגזר אצער
 עליה אצערותא דרוחא עלאה וכו'
 וכו' כדא"ל ואעבור עליך ואראך
 מתצוססת בדמיך וגו' בדמיך חי צמרי
 ואי חימא החס כד נפקו ישראל
 ממצרים דשכיח צינייהו דס פסח ודס
 מילה כדין כחי צדמיך חיי הכא מאי
 צדמיך אלא תרין חד דמילה וחד
 דפריעה חד דגזירו דכנסת ישראל וחד
 דפריעה צדיק יסוד עולם ואלין תרין
 דמין דבר נש קאים בגינייהו צקיומא
 דעלמא דאחי הה"ד צדמיך חיי ע"כ.

והנה אי נימא דמילה ופריעה צצת
 אחת א"כ אחי צמילה חד
 דמא הוא דמילה ופריעה צצת אחת
 הוא ומאי חילוק צינייהו אכל נראה
 פשוט דזה אחר זה הוא וזה הוא
 צמרי דמי חד דמילה ואחר שמל
 ונפסק דמא חוזר ופורע ומוציא דס
 והיינו תרי דמי והוא דומיא דדס
 פסח ודס מילה דהו"ל תרי דמי וגם
 מדקאמר חד דגזירות דכנסת ישראל
 וחד דפריעה צדיק יסוד עולם מוכח
 דהאי דפריעה לאו צגירו הוא אלא
 צפריעה ונשאר שם, וצאמת כי כבר
 הבאחי מהקדמת הזוהר דף י"ג
 פקודא ז' ויצרא אלקים את החנינים
 הגדולים תרי אלין ערלה ופריעה גזירו
 דערלה ופריעה לצמר ואינון דכר
 ונוקבא ע"ש והוא לשיטתו דבעי קודם
 חימוך ואח"כ פריעה והוא לעיכובא

מילה. הנה מצואר בעזה"י מעשה רב
 ממשה רצינו ואהרן הכהן סדר המילה
 קודם מילה והדר פריעה כדרך שעשו
 משה ואהרן. וע"כ שכן הוא המנהג
 דאל"כ למה משה ואהרן לא עשו
 כאחת.

ז) שוב האיר ה' עיני ומנאחי לרצינו
 הגדול מהרי"ל ז"ל בהל'
 מילה שכתב וז"ל מנחת מילה שני
 דברים מילה ופריעה וזה ושוב מול
 את בני ישראל שנית מהו שנית
 דראשונה היא המילה שנית היא
 הפריעה שני"ת בגימ' פריעה"ת ע"כ.
 הנה לן מצואר מדברי רבן של ישראל
 אשר רוב מנהגי בני אשכנז נמשכים
 אחריו כידוע שהי' מן הראשונים עוד
 קודם מהרי"ק ובעל תה"ד הי'
 תלמידו המובהק והוא הי' רב מובהק
 ומקובל לבני אשכנז וידוע צטיב
 הוראותיהם ומנהגיהם עיין שו"ת חכם
 צבי סי' קכ"ד ד"ה אחרי כמה שנים,
 וגם צרמ"א וע"ז וש"ך ובשאר
 אחרונים דרוב מנהגו לבני אשכנז הם
 מיוסדים ע"פ דעת מהרי"ל. מצואר
 מדבריו ז"ל דראשונה היא מילה ושניה
 פריעה ואין לפרוע צצת אחת אלא
 דוקא זה אחר זה ואדרבה אסמכיה
 אקרא.

ח) ותלמיד אחד מצני הכולל העיר
 לי מדברי הזוה"ק פ'
 אמור ת"ח בר נש דאימיליד לא

וכמ"ש מקרא ג"כ דדמיך וא"כ נראה
לכאורה מצואר גם מזוה"ק דבעי
דוקא חימוך ואח"כ פריעה ולא בכח
אחת ועיין זהר בראשית כ"ב סע"א

בגין דחרין דרגין אינון מילה ופריעה
זכור ושמור לדיק ולדק דכר ונוקבא
והנה שכתב ג"כ חרין דרגין ולא
באחת.

נתיב י"א

ביאור לשון הירושלמי התמורהין

מינה מנהג חדש לשנות בקיום מצוה
מה שלא נהגו גבן. וכ"ש שלא לבטל
מנהגו אפילו היה מפורש מנהגם
שלא כמנהגו והלא כמה הלכות שאין
נוהגין נגד הירושלמי ואדרבה אין
קיי"ל כבבלי נגד הירושלמי וכ"ש
שכבר נהג עלמא אלפים שנה כמנהגו
ולא כגירסא זו בירושלמי וזה אפילו
היינו מואזין כן ירושלמי מפורשת בלי
טעות. ומיהו נראה בכוננת הירושלמי
לפמ"ש הרמב"ם פ"ב ה"ט משגגות
ו"ל אומן שבא למול לפנות היום
ביום השבת ואמרו לו לא נשאר פנאי
ביום כדי שתמול ואם תחחיל למול לא
תשלים עד יציאת השבת ונמצאת חובל
בשבת ולא עושה מצוה ואמר רגיל אני
חריז ובמהרה אמול אם לא השלים
אלא עד יציאת השבת הרי זה חייב
חטאת שהרי החרו בו ועיין כ"מ שם
ובעין משפט ציין לרמב"ם הג"ל כאן.

ומצתה לכאורה כל אומן יחוש לע"ע
למול דילמא יארע לו אחיה

(א) הגנה מה שרעה לדייק מדברי
הירושלמי החמוהים שכתב
כ"ג דמשום ראי' דבזמניהם היו כבר
מוהלין באופן הנ"ל, לפענ"ד לאחר
העיון אין משם ראי' לבד ממנה
שכתבתי במכתבי להרב קראון הי"ו
(עיין לעיל סי' א') נלפענ"ד עוד
דהנה ז"ל הירושלמי (פי"ט ה"ו) מל
ולא פרע אח המילה כאילו לא מל חני
וענוש כרת ר' אחא בשם ר' אבהו
הדא דחימר בשאין צו כדי למרק אבלי
אם יש צו כדי למרק ממרק ואינו
חושש ותמה כ"ג דמאי קמ"ל ר' אחא
דמוחר למול בשבת והנה לבד ממנה
שכתבתי בשם האשכול והאחרונים בזה
כעת נלפענ"ד בחרי אנפי בס"ד.

(ב) ראשונה נראה דהאחרונים
נחלצטו בירושלמי
והגיהו זה עיין באשכול ה"י מילה
הוצא בתורתן של ראשונים שם ובק"ע
ובכלל קשה לדייק מינה הלכה במקום
שכנראה איכא חלופי גירסאות ולדייק

הרי זה חייב חטאת נראה דאם השלים ה"ו עביד מצוה ואינו חייב כלום ולכאורה מנ"ל דלמא כיון דליכא שהות לכל המוהלים אפשר דכבר אסור אפילו למזורז.

ומצאתי דאמי לידי בחוס' הרא"ש שבת קל"ג ע"ב שכתב וז"ל אשתכח דחצורה הוא דעבד וענוש כרת שהרי במזיד עשה חצורה והאי דאמר מספיקנא כדי שלא יאמרו שהוא משומד אומר כן אבל יודע הוא שלא יספיק דאם לא כן לא מחייב כרת מצוה דאם באמת חושב שיספיק מותר לו להתחיל ואם לא הספיק הו"ל בכלל שוגג, ובשבלי לקט הל' מילה אות ג' כתב ח"ר מהלקטין את המילה פי' האומן כגון דאחא בין השמשות וא"ל לא מספקת דכרת איכא דמעיקרא שלא ברשות התחיל ללא נמנה שבת לדחות אכלו גשעה זו ואמר איחי מספיקנא ועבר ולא איספק ואשתכח דחצורה עבד ע"ש נראה מיהו דאם עבר והספיק הרי עבד מצוה וכ"ש שאין עליו שום עונש.

ובראה להוסיף מעתה לחקור צמוהל שכל בשבת ולא פרע דהוה כאילו לא מל ואין לו שהות עוד לפרוע אלא חצי העור אי מותר לו לפרוע חצי העור נראה פשוט דאסור דכיון דלא יפרע כל העור א"כ הו"ל

סיבה או אונס ולא יוכל לגמור וא"כ אפילו אכתי יש שהות למול ולפרוע מ"מ ניוחש אלא ימול בצוקר דוקא וכמו שאמרו לא ישב אדם לפני הספר סמוך למנחה שמא ישבר לו המספרים הכ"כ ליוחש כיון דמל ולא פרע כאילו לא מל ויעשו הרחקה ולא ימול אלא כשעוד היום גדול וע"ז אמר ר' אחא הדא דמימר בשאין צו כדי למרק אבל אם יש צו כדי למרק ממרק ואינו חושש ולשון אינו חושש מדויק כלומר ואינו חושש שיבא לידי חלול שבת הגם שכבר הגיע עת ערב לא גזרו עליו כל שיש עוד זמן למרק.

ג) שביתת י"ל לפי דעת הרמב"ם הנ"ל ובדיוק לשון בשאין צו כדי למרק ולשון שאין צו כדי למרק ז"ע ובאמת הק"ע הגיה בשאין צוהם כדי למרק ובאשכול בשאין צו ביום ומיהו לפי גירסתנו נראה בס"ד וקודם יש לחקור היות כי יש נפ"מ בין מוהל למוהל ולמשל למוהל אחד יש עוד שהות למול שהוא זרין וממולח ולמוהל אחר אין עוד זמן כיון שהוא חטי מאד ומעתה למשל למוהל בינוני אין עוד זמן למול וכמ"ש הרמב"ם אלא שהוא יודע בעצמו שהוא זרין מאד והוא יכול עוד למול אי מותר לו למול או לא ומלשון הרמב"ם שכתב אומן שבת למול לפנות היום ואמר לו לא נשאר פנאי וכו' ואמר רגיל אני זרין וצמורה אמול אם לא השלים

המקצת חבלה שלא במקום מנוה ואסור לחבול וי"ל דהא אחת לאשמעינן מל ולא פרע כאילו לא מל וא"כ מי שצד לע"ע למול לא יניחוהו למול כיון שאין עוד זמן למול ואחא ר' אחא ומנא דהוא דוקא כשאין "צו" כדי למרק אבל אם יש צו כדי למרק ממרק כלומר שאין "צו" כדי למרק דייקו צו היינו צאטו מוהל שאם הוא זריז או לא ואם יש צו כדי למרק אף שאין באחרים כדי למרק אין חושש להם ומיושבים דברי הירושלמי בלי הגהת הגירסא.

ד) ועוד צו שלישיה דהק"ע פ"י וענוש כרת אם לא פרע את המילה ל"א ענוש כרת על שחילל שבת ולפי' קמא ענוש קאי אנימול דהו"ל ערל ולא קאי אמוהל ולל"ק צ"ב מה דתני ר' אחא ומה ענין זה לכאן וי"ל דהנה פליגי הרמב"ם והראב"ד בפ"א מה"מ ה"ב צמי שעבר ולא מל אימתי חייב כרת דעת הרמב"ם דאינו חייב עד שימות והראב"ד השיג עליו דאין צוה תבלין אלא דכל יום עומד באיסור כרת ולפי"ז י"ל דאחר שאמר מל ולא פרע כאילו לא מל וענוש כרת והוסף רב אחא דהיינו דוקא בליכא צו כדי למרק כלומר שמת לאחר שמל ולא פרע אבל בדאיכא כדי למרק ממרק ואינו חושש וכדעת הרמב"ם דאינו חייב עד שמת.

ה) ולולי דמסתפינא הי' אפשר לפרש דברי ירושלמי מהיפוך להיפוך והוא דמאחר דמ"ל למהרי"ל דפריעה דוקא אחר מילה ויליף לה מקרא א"כ אפשר דהוא לעיכובא ומי שמל וחתך עור הפריעה צבת אחת הו"ל כאילו מל ולא פרע א"כ כה"ג מל ולא פרע כאילו לא מל וענוש כרת וא"ר אחא דהוא שאין צו כדי למרק כלומר שחתך כל עור הפריעה ואין צו עוד כדי למרק נמנא דציטל הפריעה והו"ל מל ולא פרע וענוש כרת אבל יש צו כדי למרק כלומר שנשאר עור מעט מן העור הפריעה כדי לפרוע ממרק ואינו חושש, ומיושב צוה לשון ממרק עיין יומא דכה"ג הי' שוחט ונותן לאחר ומרק ופי' לגמור.

ומה נעים לפ"ד הפוסקים דלכתחילה אין לחתוך כלל מעור הפריעה ואין לעשות חלון ועיין יעב"ץ ושאר פוסקים מה שדברו צוה וקמ"ל רב אחא דאם יש צו כדי למרק ממרק ואינו חושש ואפילו לא נשאר כל העור הפריעה אלא דזה דוקא אי נימא דלמהרי"ל הוא לעיכובא כיון דהו"ל חרי מלות וכשעשאו צבת אחת ציטל מלות פריעה והו"ל כאילו מל ולא פרע כלל וצ"ע. שוב ראיתי דכבר רצו קצת אחרונים לפרש כן כירושלמי הנ"ל אלא שלא ראו דברי המהרי"ל

חזר ושנה עוד שם וז"ל משא"כ במל
ע"מ שלא לפרוע ואין כאן מי שיפרע
הרי הוא חייב כרת בלי ספק וכו'
מבואר דאפילו מל ע"מ שלא לפרוע
להדיא אלא כיון שיש שם מי שיפרע
אז הוא פטור מן הכרת מבואר
כדברינו דהיכא דהיכא אחר לפרוע
אפילו לא פרע אין חיוב כרת על
הראשון.

(ז) גם ממה שכתב שם ולא לאומן
שלא הלקיט דפריין הש"ס
לימא אהון עבדימא וכו' ולא משני
שאין כאן מי שיודע להלקיט והוא
אינו רוצה להלקיט וז"ל כיון דלקיטת
צינין אינו נעשה בכוונת מכוון
דמתחילה כשחותך ופורע דעתו לגמור
מלאכתו בבת אחת ואח"כ כשנשארו
צינין והוא רשע ואינו רוצה להלקיט
מ"מ לא יתחייב כרת למפרע דתחילת
מילתו הי' בהיתר וזה מבואר מאד
בלשון רש"י שם למעין במקום לשונו
הנה מבואר דכיון דתחילתו מילתו
היתה בהיתר אף דלאח"כ נעשה רשע
לא מתחייב כרת למפרע הכא נמי כיון
דאיכא מי שיפרע דאז תחילת מילתו
בהיתר ולפענ"ד ברור בס"ד.

(ח) ועל הששית אני בא דנלפענ"ד
עוד לומר לפמ"ש במקום
אחר באחד שחילל שבת כגון בבישול
וגזמן לו אחר הבישול חולה שיבס"כ
וצריך לחבשיל אי נפטר מחילול שבת

הנ"ל ולכן פירשו בעצמם כן ולפ"ז
ודאי קשה לחדש כן אבל לפי דעת
מהרי"ל א"כ שפיר יש לומר כן וז"ע.

(ו) ומה שחמה כ"ג אמה שאמרתי
לפרע היכא דאיכא אחר
לפרוע והוא עשה החיתוך והשני לא
פרע דאז ליכא חיוב סקילה או כרת
אראשון דאמר אנה עבידנא פלגא
דמנזיה וממה כ"ג שיפטר הראשון
בכה"ג שאין השני רוצה לפרוע אמאי
יפטר הראשון הנה באמת מגמ' שבת
דמהלקטין הנ"ל לכאורה מפורש
מדקאמר להו אנה עבידנא פלגא
דמנזיה אהון עבדימו פלגא דמנזיה
מבואר דהאחרים אינם רוצים לפרוע
מדאמר להו הכי משמע דהם אינם
רוצים ואפ"ה איהו פטור היכא
דאיתנהו אחרים שיכולים לפרוע.

ובראה רא"י לדברי מדברי הח"ס
ז"ל ח"ו סי' צ"ט שכתב
בד"ה ומ"מ וז"ל בודאי מי שמל
במקום שאין אומן יודע לפרוע והוא
אינו רוצה לפרוע וא"כ אי אמרינן
חבורה הוא או מלאכה בפ"ע חייב
כרת ולא דמי לאומן שלא הלקיט וכו'
הנה שכתב במי שמל במקום שאין
אומן יודע לפרוע והוא אינו רוצה
לפרוע משמע דאילו הי' שם אומן
יודע לפרוע זולתו אפילו הוא אינו
רוצה לפרוע פטור הוא מכרת דאמר
להו אנה עבידנא פלגא דמנזיה וכן

למפרע עיין ספרי משנה הלכות (ח"ג ס"י מ"ד) ועיין סנהדרין ע"ז ע"ב א"ל רב אחא ומעמה מי שמל לכתחילה ולא נתכוין לפרוע כלל היום ואין מי שיפרע הרי זה חייב כרת ודאי וכמ"ש הח"ס ומיהו אומר אני דאינו חייב רק אם עבר השבת כולו אבל אם יש עדיין זמן לפרוע יוכל עדיין לפרוע ואז יתוקן האיסור אלמפרע ואפילו אי נימא דבעשה מלאכה אחרת ומדמנה לו חשיב"ס לא מפטר אלמפרע התם דוקא דלא הי' לפניו ההיתר משא"כ הכא דהוי לפניו הוא לפרוע ומעמה י"ל דה"ק הירושלמי מל ולא פרע כאילו לא מל וענוש כרת כלומר שהרי לא נתכוון לפרוע וע"ז אומר רב אחא הדא דתימר שאין בו כדי למרק דאז כבר נתחייב בכרת אבל אם יש בו כדי למרק ממרק ואינו חושש דנתקן החיוב למפרע ודו"ק.

(י) תבנא לדינא יהי איך שיהי פי' הירושלמי עכ"פ מצואר דבזמן הגמ' היו מוהלין ואח"כ פורעין ומדברי האשכול הל' מילה מפורש ג"כ דמפרש צירושלמי דקאי אבין השמשות ע"ש ובנחל אשכול ועכ"פ כבר ראו דברי הירושלמי וא"כ מדברי הירושלמי אין ראוי כלל ואדרבה כיון שפירשנו צירושלמי אביה"ש א"כ מוכח דגם צירושלמי היו מוהלין קודם ואח"כ פורעין וכמ"ש ר' אחא בשם ר"א הדא דתימר שאין בו כדי למרק מצואר דהמירוק הי' אח"כ היינו הפריעה א"כ גם אז הי' דרכם לפרוע אחר המילה וכיון שמצואר בכל הפוסקים סדר המילה ולא לשחמיט חד מינייהו להשמיענו סדר מילה באופן המחדשים כלומר שיהי' מילה ופריעה חד וכמו שהסבירו ליה מוהלי סאלוניקי האריך לעשות עכ"פ הי' לן למצוא לאחד מהראשונים המצויים אלנו שכך הוא טוב וראוי לעשות ודאי שאין לעשות כן ודלא כאנשי סאלוניקי שבאמת גם שם בטלו אח"כ אלא כמו שנהגו רבותינו ואבותינו מעולם עד עתה וכמצואר במדרש.

(ט) ועד השביעית אני בא דנלפענ"ד לפמ"ש הבה"ג דמנ"ל דפריעה דוחה שבת דילמא דוקא מילה דוחה שבת ולא פריעה, ובס' האשכול הל' מילה חמה עליו וכ"כ גם שאר ראשונים דפשוט דפריעה דוחה שבת כיון דהוא חלק מן המילה וא"כ י"ל דהא בא להשמיענו כיון שאמר מל ולא פרע כאילו לא מל דענוש כרת וכדי שלא נטעה שהוא מפני שאסור

נתיב י"ב

המוצא תשובה שאינה מפורסמת
איך סומכין עליה

סמך עלה הרמב"ן ז"ל וכ"ש דידן שרק השערה והם צעמם כחצו שמלאו על נייר בלשון ערבי והעמיקו מי יודע משל בטן ילאו הדברים ויד עכו"ם שלטו בו.

הגה מצואר לכיון שלא הביאו הר"ף והרמב"ם בחבוריהם תשובת הגאון לא דבר סמכא הוא ולא סמכין עלה או מטעם ללאו מצטון הגאון ילאו הדברים מזויפים צעמם או מטעם דהגאון לא כתב אלא לאנשי מקומו ואנו לא נוהגים כוחייהו ולכן לא הביאו הפוסקים דבריו בכיון שלא לילך אחריו ומעתה הדברים ק"ו ומה התם דהיתה תשובת רב האי גאון שהיתה ידועה ומפורסמת עכ"פ לרבינו הר"צ"ש ז"ל מ"מ כיון ללא הביאורו הר"ף והרמב"ם ז"ל כתב עליה ללא בר סמכא הוא נגד המנהג וא"כ כ"ש וק"ו צ"ב של ק"ו צדין דעיקר התשובה היא לא שערס אבותינו ואבות אבותינו והמעמיק אומר שהעמיק מלשון ערבי מאיזה פתק מי יודע מה העמיק ומי העמיק ודאי לאו דסמכא היא מדלא הביא צאוס מקום מנהג כזה ולא בר"ף וברמב"ם ובטוש"ע ולא בהצאים אחריהם לשום

(א) ומעתה נבא לעצם טענתם שמלאו תשובה מרוב האי גאון שכתב ערבי ופשוט דאין לסמוך על דבר זה ולשנות מנהג כל ישראל במצוה גדולה שנכתבו עליה י"ג כריתות. ורא"י לדברינו משו"ת הר"צ"ש ס' קס"ח וז"ל גם תשובת רב האי גאון ז"ל שהשיב והאי דנהיגי בני מקומכם לכתוב בלשון שכי"מ וקנו ממנו והששת שמה שטר זה לאחר מיחה אל תחוש שאין בזה הזמן מי שמתכוין להקנות בשטר אלא בלשון צעלמא הם מקנים ורא"י צעלמא הוא לאו רבינו האי חמים עלה ואם היא אמיתית לא הוה משמטיט הר"ף והרמב"ם לכתבה בחבוריהם וגם לא לאחד מן הראשונים ז"ל וכולם כתבו בהדיא דמתנת שכי"מ שיש בה קנין בטלה כדין הגמ' ואפשר כי רב האי ז"ל לבני המקום ההוא שכולם נהגו כן היחה כונתו לא לשאר המקומות וזה אמת ויציב עכ"ל הביא בשו"ת הרמ"א ס' מ"ח ע"ש. ועיין מלחמות ר"ה דף כ"ח צד"ה ועוד וז"ל וכן פסקו בזה רב האי גאון ז"ל והתשובה שכתב ר"י בן גאות בשמו לאו רבנא אשי חמים עלה וכו' והנה אפילו תשובה שהעיד ר"י בן גאות לא

מזינו בכמה ליקוטי ספרי הראשונים וכידוע מס' תמים דעים ועוד תשו' להרשב"א המיוחסות ואין לומר דהאחרונים לא ראו דברי רב האי ונתחדשה הלכה דהוא דבר שהי' נוהג בכל יום לדעתם וגם כי באמת דברי הגאון בשערי דקדק כבר נדפסו בשאלוניקי שנת תקס"ג זה יותר ממאה ותמשים שנה ומוצא הדברים בכורת הצריח ובזכר הצריח ועוד ועכ"פ ידעו מינה ואדרבה דחו מנהג שאלוניקי בשחי ידים וכיון דנהיגן למול ולפרוע זה אחר זה כל המשנה ידו על התחמונה ובפרט לפי המבואר מתכמי הקבלה דהמיוז והמנויה דוקא שישאר עור הפריעה ולא לתמוך כמבואר במגילת סתרים.

(ד) ובשל"ה הק' תורה שבכתב פ' לך ובציוני פ' לך ובזהר החנינים הגדולים תרין אלין ערלה ופריעה גזירו דערלה ופריעה לבתר ואינון דכר ונוקבא מבואר דקודם לתמוך הערלה ואח"כ מצות הפריעה וכ"כ בגלי' ריזא ובד"פ ובמהר"ם זכות נדפס בשלהי מאירי הל' קה"ת ובכל הראשונים והאחרונים לפי מה שבררתי לעיל ובשום מקום לא זכר בראשונים שעור הפריעה חותכין אלא קורעין ודאי אין לסמוך עליהם כלל. וידידי הרה"ג מוהר"פ הערשקאוויטש העיר לי דכן מבואר בשו"ת אור המאיר סי' נ"ת. וגם הוא

אחרון ואדרבה איפכא הציאו כולם ובמנוה שנוהגת בכל יום ואפי' בזמן הגזירות מסרו נפשם לקיימה מה זו ספק פשוט שאין לסמוך על דברים כאלו לצטל הלכה ולשנות מנהג ישראל של יותר מג' אלפים שנה והרי אלו דברים צטלים ומצוטלים וז"פ וצורר מאד. ואם כה נסמוך על הקטעים שנמצאו בגניזות רוב רובה של תורה ת"י שחטנה במשך הימים.

(ב) גם מה שהציאו מרב האי גאון בשו"ת שערי דקדק שער ה' סי' ו' הנה י"ל בחיני אנפי או יאמר דכיון דהראשונים הרי"ף והרמב"ם והרא"ש וכל הראשונים שאנו נמשכים אחריהם לא דברו מדברי רבינו האי גאון והם היו קרובין אליו וגם ברבינו תנחאל לא הזכיר המנהג א"כ ממ"נ אין לסמוך עליו מתרי טעמי א"י דס"ל דאין ראוי לעשות כן ואין הלכה כהגאון ז"ל וכמה פעמים מזינו שהראשונים חלקו אגאונים ואנן בחר האחרונים אזלינן. אלא דכה"ג עכ"פ הו"ל להציאו ולתלוך עליו שאין נוהגין כן ולכן יותר מתבאר דס"ל דלאו מר רב האי גאון תמוס אמשובה הנ"ל דהוא רק מליקוטי תשו' וכל שבכל הראשונים מבואר להיפוך י"ל דלאו מר רב אשי תמוס עלה.

(ג) ועוד צו שלישי דס"ל דאין הפי' בתשו' כאנשי סאלוניקי וכוה

אמת שבשו"ת מהר"ן חיות סי' ס'
פירש דברי רב האי גאון דהפריעה
גם רב האי גאון מודה דבעי דוקא
בלפורן ע"ש מה שהאריך. ועיין
בסמוך הבאתי דבריו.

אשר לכן נלפענ"ד מאחר דמבואר
בגמ' דכן היו מוהלים וכמ"ש
ומבואר בכל הראשונים דכן הוא
הסדר לימול ומבואר בגדול הראשונים
רבינו המהרי"ל אשר כל בית ישראל
נשען עליו כהלכה מפי הגבורה דהוא
לעיכובא כלומר שצריך דוקא פריעה
אחר מילה ולא צמת אחת ודאי דח"ו
לשנות מזה ואפילו נימא דרב האי
גאון כתב כן מ"מ כיון דרבותינו
הראשונים והאחרונים אף אחד לא
כתבו כן הרי קיי"ל בכל מקום דהלכה
כמתראי וא"א לומר דלא ידעו מזה

אם ה' צאמת המנהג כן בצבל משנים
הרבה למול כן ודאי ידעו מזה גם
שאר ראשונים ולא ה' זה בגדר סוד
ואעפ"כ לא מנינו בשום מקום שיכתבו
כן ומדלא זכרו אלא כתבו להיפוך
וכמ"ש המהרי"ל ודאי הכי קיי"ל וגם
כי בעלי הקבלה מכריעים בזה שאין
לחמוך עור הפריעה וכמ"ש המג"א
דצמקום שאין הקבלה חולקת על
הנגלה הכי קיי"ל, ולכן לפענ"ד כל
מוהל אחר שידע מדברי המהרי"ל ז"ל
וכל מה שכתבו בס"ד ואכמי יחזיק
במנהגו מעבירין אותו וכ"ש הוא
ממהלל דלא מייז כללפענ"ד.

אלו דברי ידי"ג קשור באהבתו
דושה"ט ושכ"ק בלב ונפש,
מנשה הקטן

נתיב י"ג

מצוה שנוהגת בתדירות
אינן לומר שנשתכח אופן קיומה

אחד"ש כהדרג"ק צידידות נאמנה.
ספרו היקר והגדול אגרות משה א"ח
ח"ד ויו"ד ח"ג קבלתי ע"י
נכדו היקר הרה"ג וכו' מוה"ר מרדכי
טענדלער שליט"א ושמתמי לקראתו
ועיינתי בו כמה ענינים כמעין

אור ליום רביעי בשבת לסדר ומשה
ידבר והאלקים יעננו התשמ"ב בני"ח
יצו"א. רב הרבנים גאון הגאונים
דמיטמרן גלין ליה כל רז לא אניס
ליה מזה בן מזה פאר הדור והדרו
ציס"ע ע"ה רבש"י כגק"ת מוה"ר
משה פיינשטיין שליט"א עבגצ"א

לא שנאמר שסמך אמה שכתב בתשובה הראשונה דלכתחילה עכ"פ צעי וצ"ע.

ולפענ"ד אסקופה הנדרסת צפני רגלי חכמים בהורמנא

דמלכא ארשום כאן מה שצלבי על זה ובעצם ההלכה כבר פלפלתי בזה עם מעבג"ק בתשובה אחת ואי"ה לקמן בסמוך נפלפל עוד קצת, ומיהו בענינונו אין לנו כח לבטל קבלת אבותינו ואבות אבותינו ולשנות מנחת מילה המקובלת עלינו מדור דור אפילו היו לנו עדים נאמנים על מנהג רב האי גאון במקומותיהם מ"מ לדין ממ"נ אס אבותינו לא ידעו ממנהג זה א"כ ע"כ דלא הי' זה מנהג קדמון ולא משגיחין ביה כיון שאבותינו לא ידעו ולא נהגו. וא"ת ידעו ולא נהגו כ"ש כיון שאבותינו ידעו ממנהג זה ולא נהגו כן ולא קבלו עליהם מנהג זה מנהג אבותינו תורה הוא ואין לשנות

(ב) ומה נמתקו בזה דברי רבינו הגדול הרמב"ם ז"ל צפ"ב מהל' מילה ה"א ח"ל וכל מלין ואפילו צ"ר וכו' ומנזה מן המוצחר למול בצרול בין בסכין בין במספרים ונהגו כל ישראל בסכין ע"כ. ולכאורה כיון דמנזה מן המוצחר בין בסכין בין במספרים מאי קמ"ל ונהגו כל ישראל בסכין.

המתגבר ע"ד מה שאמרו ז"ל זקני ח"ח כל זמן שמזקינים וכו' ואין לי די מילין להודות לפניו וכבר נסיתי כמה פעמים ללצלל בתודה ולא עלתה בידי ולכן אמרתי לעצור במילין אי אפשר ולחכות אינו מן הנימוס ולקחתי את עטי בידי להיות לי לאחיעזר בנתינת תודה מעמקי לבצאי וי"ר שיזכה עוד ליתן לנו מתורתו תורת משה אמת עדי יצא ינון ולו יקחה עמם ובראשם מעבג"ק שליט"א.

(א) ורק לאות שעיינתי בדבריו היקרים אמרתי לרשום מה שראיתי בחי"ד סי' צ"ח בענין מילה ופריעה צנת אחת שכתב דהגם שקשה לסמך על ספרים הנמצאים בקרוב ולסמוך על תשובת רב האי גאון שנמצא עמה אבל צ"ן לספרו הגדול אג"מ א"ח ח"א סי' קנ"ב שמציא ראי' מוכרחת מירושלמי שבזמנם היו מוהלים שחטכו עור ערלה ועור הפריעה צנת אחת ולכן ודאי שהוא תשובה אמתית ויש לסמוך עלה הלכה למעשה ע"כ. והנה בספרו הגדול בח"א שם בסופו עכ"פ סיים דלכתחלה ודאי יוחר טוב לעשות פריעה בצפורן כיון דכן מצוה במדרש אמנם כאן לא הזכיר כדהג"ק כלום מפריעה בצפורן נראה דהדר ביה גם מזה ומותר גם בלי צפורן כן נראה לכאורה מפשטות הדברים אם

הייתי מטריח את מעכג"ק אבל מה
אעשה כי מצות מילה גדילה היא
ובזכותה זכה כולנו לבג"א.

ג) וז"ל הירושלמי סו"פ ר"א דמילה
מל ולא פרע את המילה
כאילו לא מל, חני וענוש כרח ר' אחא
בשם ר' אבהו הדא דמימר כשאין בו
כדי למרק אבל אם יש בו כדי למרק
ממרק ואינו חושש ע"כ. ותמה
מעכ"ג דמאי קמ"ל ר' אחא דאם יש
בו זמן כדי לגמור גומר והרי זה הוא
מצות מילה מעשיה לחתוך ואח"כ
לפרוע ואיך היה מקום לטעות
שיחייב כרת שהוצרך להשמיעו
שפטור וגם מאי הוא שאמר ממרק
ואינו חושש הא כן צריך לעשות. ומה
שפי' הפ"מ דאיירי שהפורע הוא איש
אחר לא נכון כלל לפרש על אחר
שהלשון משמע שהוא על זה עצמו
שכל בחילה. ומחמת קושיא זו העלה
מעכג"ק דבר חדש והנכון שבזמנם
במקומם היו אומנים גדולים שהיו
יכולים לעשות שיעור הפריעה יתפרד
מהגיד ויתחתך בחתיכה אחת עם עור
הערלה ולכן היה מקום לומר אם לא
עשה כן אלא עשה צב' מעשים שחתך
ואח"כ פרע שיחייב כרת מכיון שיכול
לעשות צבת אחת ועשה צב' פעמים
שנמצא שפי"א עשה שלא לצורך
והשמיעו ר' אחא צש"ר אבהו
שמרק ואינו חושש שאף שיכול

אבל נראה דדבר גדול משמיעו
הרמב"ם ז"ל להגם דבין צסקין
ובין צמספריים צמרויהו מצוה מן
המוצחר ומ"מ כיון שכבר נהגו כל
ישראל למול צסקין אסור לשנות מנהג
כל ישראל ולמול שלא צסקין וכל
המשנה הגם שעשה מצוה מן המוצחר
מ"מ שינה מנהג ישראל שנהגו למול
צסקין, והכ"נ אומר אני אפילו נימא
שאמת הי' מנהג כזה בזמן רב האי
גאון מ"מ כיון שראינו מאבותינו
וכעת נהגו כל ישראל למול ואח"כ
לפרוע ולהניח עור הפריעה ולא
לחתוך עור הפריעה אפילו בלי שום
טעם לא היינו יכולים לבטל המנהג
על לא דבר והיינו צריכין למשכן
נפשנו על מנהג אבותינו משום ואל
חטוש תורת אמן.

אלא דלפענ"ד לא זה שאינו יוצא בזה
מצוה מן המוצחר אלא לפענ"ד
יש בזה איסור גמור, ומשובת רב האי
גאון גם מעכ"ג מודה לנו דלאו רב
האי גאון חמים עלה וכמ"ש גם
מעכג"ק ורק ממה שהכריח מדברי
הירושלמי שמינה הציא רא"י שבזמנם
היו מוהלים בזה האופן והגם שכבר
פלפתי בדברי הירושלמי ג"כ מ"מ
כעת הראו לי בעזה"י מן השמים
ציאור חדש בדברי הירושלמי ואמרתי
ארוחה דברי למעכג"ק ובאמת כי לולי
הי' צבציל מצות מילה היקרה לא

לפרוע עוד וביטל מצות פריעה ולכן גם על המילה שהוא החימוך ל"ל מצוה והו"ל מחלל שבת ולא קיים מצוה ועושו כרת וע"ז קאמר ר"א הד"מ בשאין צו למרק וכו' כלומר שאם לא השאיר קצת מן העור עכ"פ כדי לפרוע אז חייב כרת אבל אם יש צו כדי למרק שנשאר קצת מן העור ממרק ואינו חושש כלומר אפילו לא נשאר כל העור לפרוע וכדעת הפוסקים דחלשון נמי אין לעשות לכחמילה מ"מ צדיעבד כשר, ובאמת כי שוב מלאכי שכן פי' בשו"מ בית אב חמישאה (הבאחי דבריו לעיל) ועיין זרע אמת יו"ד סי' קל"ב. וזוה מדויק נמי לשון ומירק כמו שמצינו בכה"ג ונותן לכהן אחר ומירק שהוא לשון גמר.

ה) ועוד קשה מכולם דא"כ דעיקר מצוה עכ"פ למו"ל בבת אחת ועכ"פ בשבת שלא יחלל שבת פעמיים דמילה דחוי' הוא, א"כ למה באמת הזניחו אופן מילה שמוחר אליבא דכ"ע בשבת והשתבשו למו"ל בזה אחר זה שהוא דוחק ולכחמילה זריץ לחתוך שמהם בבת אחת ועכ"פ מוהלים יראים הי' להם לדקדק בזה.

ועיין חוס' שבת דף ד' הדביק פת בתנור אי התירו לו לרדותה קודם שיבא לידי איסור, ומיירי הכא כגון שמל ולא פרע ואם לא יגמור

לעשות בחצורה אחת ראשי לעשות בשתי חצורות כיון שהוא עכ"פ מעשה מצוה עכ"ל"ה.

ולפענ"ד הגם דודאי נראה קשה לומר כדעת הפ"מ דמיירי באחר ומיהו גם בחי' מרן הדרכג"ק אכתי לא העלה ארוכה דאכתי קשה מה קאמר הדא דתימא בשאין צו כדי למרק אבל יש צו כדי למרק ממרק ולשון בשאין צו כדי למרק משמע דקאי אומן כלומר שאין צו ביום כדי למרק או יש צו ביום די למרק ולפ"ד כ"ק אין הנפ"מ כלל בזמן אלא בהיתר אי זריץ בבת אחת דוקא או אפילו ב' פעמים שרי והכי היל"ל ר' אחא בשם ר"א הדא דתימא כשלא מירק אבל מירק אין חוששין דאז הי' משמע דקמ"ל היתר למרק אח"כ אבל לשון שאין צו משמע דהמסרון בזמן ולא בהיתר או שהיל"ל בקיצור ר"א בשם ר"א אם פרע אח"כ פטור או בלשון ומותר לפרוע אח"כ או ופורע אח"כ ואינו חושש.

ד) גם צעמס החידוש עיקר חסר מן הספר לזיכא שום רמו או רמיזה שמדבר במילה ופריעה יחד לא מלפניו ולא מלאחריו ואדרבה אם היינו רוצים לדייק הי' אפשר לדייק להיפוך דהכא מיירי באחד שמל וחתך עור הפריעה יחד עם עור הערלה ולא פרע בצפורן ולא נשאר עור

יתחייב כרת ועמה רואה שיש לו עוד זמן בצממוס למרק אלא דבזה כבר ג"כ אפשר שהפריעה תמעכב על ידו ולא יוכל לגמור ונמנא שחילל שבת שנית שהרי גם צפריעה יש בו חילול א"כ אפשר הי' ס"ד שלא יגמור כיון שהוא כבר ביה"ש ואפשר שלא יוכל לגמור ונמנא מחלל שבת שנית וא"ר אבזהו שאם יש בו כדי למרק ממרק ואינו חושש ויש להאריך עוד כמה אופנים דס"ד בזה.

(ו) וראי' ברורה כי מכתב זה המיוחס לרז האי גאון אינו מביא שום ראי' מירושלמי זה א"כ ע"כ דלא סמכינן אירושלמי הנ"ל וס"ל דהש"ס דילן חולק ואנן כש"ס דילן עושין והרי כבר כתבו הא"י ועוד דקבלה מברעת בכל עיני ההלכה ולדוגמא הביא מה דמבואר בש"ס דבתענית קורין בצרכות וקללות ואנן קוראין בויחל ע"פ ספרים חיצונים (מס' סופרים) וכן איכא עוד הרבה הלכות שאנן נוהגין שלא ע"פ הש"ס וכיון דנהגין כן הו"ל כאילו יצאה בת קול מן השמים שכן ההלכה ע"ש וא"כ הכ"נ כיון דרבותינו ידעו מכל זה לפי שיטת מעכ"ג וידע שגם היו נוהגין כירושלמי ואעפ"כ נהגו למול כמו שאנן מהליגין וכשראו אנשי סאלאניקי והתחילו למול באופן הנ"ל באו גדולי הדור שבזמנם וצטלוס.

ורבכל העולם כולו לא מלו באופן זה וגם כעת בכל ארץ ישראל אין אף מוהל אחד שימול באופן זה א"כ פשוט דכה"ג אין לנו רשות לשנות הקבלה שמקובלת אל לנו מאבותינו ומאבות אבותינו אפילו אילו הי' בזה מוכח כדצריהם באיזה מקום, כ"ש שבס"ד כבר הבאנו דאין מכל אלו המקומות ראי' כלל לאופן מילה זו. ועכ"פ לא אלימי דברי רז האי גאון הנ"ל אפילו אילו היו אמת לשנות מנהג ישראל שלא נהגו אל לנו כן מעולם וגם לא הביאו דבריו אף אחד מהראשונים ואסור לנו לשנות מנהג אבות.

(ז) והנה בגמ' מגילה ל"ב ע"ב עזרא תקן להם לישראל להשלים החורה פעם אחת בשנה ובני מערבא מסקי לאורייתא בתלת שנין (מגילה כ"ט) וכחז הרמב"ם פי"ג מהל' חפלה ה"א המנהג הפשוט בכל ישראל שמשלימין את החורה בשנה אחת וכו' ויש מי שמשלים את החורה בשלש שנים ואינו מנהג פשוט עכ"ל. והנה אם יבא מי שהוא וירצה לנהוג כמנהג בני מערבא ולהשלים בג' שנים ודאי יהי' עובר אמנהג פשוט ציראל הגם שאין בזה איסור ולא שמתא רק כתב ואינו מנהג פשוט, ח"ו לן לשנות המנהג הפשוט, וכ"ש לחתך עור הפריעה שהוא מנהג בכל תפוזות

ז"ל שכחז מפורש לענין מילה שבכל
מלין ובכל מיני צרול אפילו לכחחילה
ואת"כ כתב וכבר נהגו כל ישראל
בסקין הכ"נ הי"ל להרמז"ם לכחז
בכל פורעין וכו' וכבר נהגו ישראל
לפרוע בצפורן ומדכחז במילה דבכל
מלין ובפריעה כחד ופורעין בצפורן
ע"כ דפריעה ליכא דרכא אחרינא
וזה נלפענ"ד ראייה ברורה דעכ"פ הי'
לו להרמז"ם להשמיענו דיט אופן
אחר לפריעה ג"כ.

ט) ובזה נסחרו דברי מי שרצה לומר
דהרמז"ם רק דרך המילה
משמיענו ולא דייק בדבריו דא"כ למה
השמיענו גם כזה רק דרך הפריעה
והי"ל לומר ולהשמיענו בפריעה כמו
במילה עיין שם פ"צ מהל' מילה הי"א
שכחז בכל מלין ואפילו צור ובזוכוכית
ובכל דבר שכורת ולא ימול בקרומית
של קנה מפני הסכנה ומלואה מן
המוצח למול בצרול בין בסקין בין
במספרים ונהגו כל ישראל בסקין. הנה
ביאר ופי' בדיוק כל אופן המילה כמה
מלין לכחחילה ובמה דיעבד ועד שצא
אפילו להגיד המנהג ואפ"ה לא הזכיר
כלל הפריעה כמה עושין והי"ל בכל
מלין ופורעין צור ובזוכוכית ובכל דבר
הכורת ופריעה מלואה מן המוצח
בצפריים ואת"כ הי"ל לומר כיצד
מוהלין תוחכין את כל העור וכו'
ואת"כ פורעין וכו' בצפורן ומדלל
כחז כלום צדיני מילה מדין פריעה

ישראל שלא לתחוך עור הפריעה
ולפרוע בצפורן ולדעתם החותך עובר
בלאו של פן יוסיף ואפילו הי' מנהג
כזה נמי ודאי שהיינו צריכין לנהוג
מנהג הפשוט בכל ישראל מדור דור.

ח) וזה פשוט בפוסקים וכמה
מקומות והלכות שבגמ' לא
הזכרו כלל אופן עשייתן ולפי שהיה
הדבר ידוע ומפורסם לכל ולא היו
צריכין להשמיענו דבר זה וכן הוא
במילה שהיה מקובל ממהר"ר רבע"ה
או מא"א ע"ה דור אחר דור ולא
היה צריך בגמרא להשמיענו דבר זה
דהפריעה בצפורן ועכ"פ כיון
דמפורש במדרש דבצפורן ובגמרא לא
מפורש להיפוך אדרבה על המיקל
שלא בצפורן להציא ראייה דמוחר
אפילו שלא בצפורן דכמו שאין מפורש
צפורן הכ"נ אינו מפורש להיפוך.

גם מדהציאו כל הראשונים
והאחרונים במלוא פריעה בצפורן
והס הרמז"ם והא"ח והאשכול והכלבו
ובעלי הש"ע וגושאי כליו כולם הציאו
פריעה בצפורן עד אחרון שבאחרונים
ע"כ כולם ידעו מגמרא יבמות הג"ל
דחרכות לורים ואפ"ה כתבו בצפורן
וכלשון המדרש ע"כ ס"ל לצפורן
דוקא, ואדרבה מדכחזו בגמרא חרכות
לורים והס כתבו בצפורן ע"כ לעיכובא
כתבו קן דאל"כ הי"ל לכחז בצפורן
או בכלי. וציותר תקשה על הרמז"ם

האבות ומנהגותיהם ומוסר שלהם ואולי מפני זה לא נשתנה שמו כמו שאר האבות וזו מדה כנגד מדה כן פירש הגאון ז"ל עכ"ל, ומעשה ק"ו בן בנו של ק"ו אם על שמות הבארות שכיון שלא משנה משמות אביו הרי זה לו זכות ומקבל שכר כ"ש על מצות מילה גדולה כזו שמסרו אבותינו נפשם עליה והנהיגו במילה קודם ופריעה לאחריו ובפרטים דוקא שאסור לנו לשנות מדרכי אבותינו ח"ו ואפילו אילו הי' הימר גמור עלי שום פקפוק למוול באופן כזה.

ואיך לומר שלא ידעו מירושלמי הנ"ל כלל דהרי האשכול ועוד מביאים דברי הירושלמי א"כ הרי ידעו מהירושלמי אלא שלא ראו בזה סתירה לקיום מילה שלנו ופשוט מאד לפענ"ד.

שמותם בכל הני לחשז ורק כתב ואח"כ פורעין את הקרום בצפורן מבואר דס"ל דפריעה א"א בכל הני ודוקא בצפורן הוא ולכן לא כתב כלל מדין פריעה קודם כיצד פורעין דא"א באופן אחר וזה ברור מאד והבל יפנה פי הרובה ח"ו לומר דהרמב"ם לא בדיוק כתב דבריו.

י) ראעתיק כאן דברי הגאון רב האי גאון ז"ל מובא ברבינו בחיי פ' תולדות עה"פ וכל הבארות אשר חפרו ח"ל יגיד הכתוב כי מתוך הקנאה וכו' ואח"כ נתגבר יחק וחפר אותן וקרא להן בשמות אשר קרא להן אביו ועשה כן לכבוד אביו וממה שהתורה הודיעה זה נראה שנחשז לו לזכות ויש בזה התעוררות וק"ו שלא ישנה אדם מדרך אבותיו שהרי יחק אפילו שמות הבארות שקרא אותן אביו לא רצה לשנותן וזה ק"ו לדרכי

נתיב י"ד

גם בדברי המקובלים מבואר
שאיך לעשות חיתוך ופריעה בב"א

בחנינת הקליפה רמו שצריך לעשות שלשה דברים במצות המילה והם מילה פריעה ומציה. מילה היא כריחת הערלה והוא אמרו ימול פי' יכרות. הפריעה הוא מה שפורע עור הדק

(א) והנה כל זה הוא לצד ממה שכתבו המקובלים דעור הפריעה אסור לחתוך ועור הערלה הוא לצריך לחתוך ועיין אוה"ח הקדוש פ' תזריע כי הערלה היא

להדיא חד דגזירו שרק אחד היו כורחין שהיא עור הערלה ולא עור הפריעה. ועוד בהקדמה צוה"ק דף י"ג פקודא שביעאה למגור לממניא יומין וכו' ויצרא חלקים את המנינים הגדולים תרין אלין ערלה ופריעה גזירו דערלה ופריעה לבתר ואינון דכר ונוקצא והנה כתב ג"כ גזירו דערלה ופריעה לבתר והיינו לאחר החימוך הוא שהי' פריעה שהוא פי' לבתר והוסיף דהס כזכר ונקבה. ובדרך פקודין חלק הדבור אות כ' ובחלק המחשבה כתב דעור הפריעה אין לחמוך מפי צעלי הקבלה הראשונים ע"ש ובשו"ת זרע אמת יו"ד סי' קל"ב נשאל באחד שחמך עור הערלה ועור הפריעה אי כה"ג מקרי ציטל הפריעה ואי צריך לחזור ולהטיף דם צרית וסייג דאף שלא נעשה פריעה ע"י צפורן א"ל להטיף דם צרית ודוקא לענין דיעבד אצל לכחלה ודאי צריך לעשות הפריעה והציא שם בהגה שהרצ' פרי אדמה ערער על מנהג שאלוניקי.

(ד) והיום צפחתי ספר המאירי על יבמות דף ע"א האירו עיני שכחז וז"ל המילה הוא חמיכת עור הערלה שלמעלה מן העטרה ושמכסה את העטרה וחומכין אותו עד שתחגלה העטרה, הפריעה הוא שאחר חימוך העור פורע קרום הרך שחתמו ומחזירו אינך ואינך עד

לכ' וא"ל לכרות והוא מה שרמז באומרו צער פי' יעשנה כצער שאין צו חיוב ועור הפריעה אינו חוזר וסופה עור העטרה.

(ב) ובס' אור יקר להגר"מ קורדאוויאל כרך ג' דף רל"ב תק"ו פקודא דצריית מילה בגזירו דערלה ופריעה ופי' הרמ"ק בגזירו דערלה ופריעה כלומר היא נחלקת לשני חלקים וכן ראוי וכו' ע"ש ובס' אונרות החיים אות פ"ג ד"ה זמן הב' דע כי במזוה זו (מילה) יש צ' דצריית הא' היא כריחת הערלה אשר אז יש אונאה פחות משמות כנ"ל ואח"כ ע"י הפריעה יש אונאה יתר על שמות ומחגלה גם שליש העליון דחסד ות"ת וציאר שם מנזות מילה שהיא כריחת הערלה. ואח"כ ציאר מנזות פריעה שהוא גילוי דפריעה ר"ל גילוי כי ע"י הסרת עור הערלה המכסה וסובב את האבר הקדוש אז נפרע ומחגלה שליש העליון דת"ת וכו' ע"ש.

(ג) ובזוה"ק פי' אמור (דף צ"א ע"ב) ואעבור עליך ואראך מתבוססת בדמין וגו' מאי בדמין אלא תרין חד דמילה וחד דפריעה חד דגזירו דכנסת ישראל וחד דפריעה צדיק יסודי' עולם וכו' ע"ש הנה כתב להדיא דמילה דגזירו כלומר שכורחין ופריעה לא כורחין וכתב

לחכתו מדין מילה נשאר באיסור חובל.

(ו) וראי' מגמ' סנהדרין (פ"ד ע"ב) רב לא שבק ל' לברי' לטול סילוא, ופשוט דהא משובה לא רב האי חמים עלה וכמ"ש גס מעכ"ג במשוכותו דאין לסמוך עלה ולא נשאר רק ממה שהוכיח בן מירושלמי הנ"ל אבל כיון שביארנו בס"ד למירושלמי אין רא' כלל שהרי האשכול פי' פירוש אחר בדברי הירושלמי א"כ פשוט דאין לעשות ח"ו מעשה חבלה ולחטוך עור הפריעה ומוהל שעושה כן חוששני לו שהוא מזרע עמלק שחומך ערלומיהן של ישראל כמבואר בד"ח הנ"ל וכ"ש דידן דכ"ע מודו דכן הוא המנהג והסדר מקדמת דנא מעולם ועד היום.

(ז) ועכשיו יא' לאור ספר מגדלות מרקחים מש"צ הגה"ק ר' לוי יצחק גרינוואלד ז"ל גאבדק"ק ערוגת הנושם (לעהלים), ובח' יו"ד סי' פ"א שם שכחז ג"כ אודות מוהל שעושה מילה ופריעה יחד ע"י שנחטכו שני העורות ביחד וא"כ לפריעה בצפורן והביא משוכות הבנין ציון דהפריעה צריך דוקא בצפרניים והוא בקבלה לנו עד מרבוע"ה כמו שיש לנו קבלה מה הוא אחרוג דהא מהדר לא נתמעט רק פלפלין אבל יש עוד פירות שיש להם סימנים של דרשת הדר כגון לעמאן וכדומה

שתחגלה צער העטרה כולה וכל שמל ולא פרע כאילו לא מל וכו' ומ"מ משה שננטוה בכל התורה ננטוה במילה ובכל אבזרהא וכו' עד שבא יהושע ונרמזה לו מלות פריעה והיינו שנית כלומר מילה שניה ר"ל פריעה. והנה כתב מפורש דהמילה והפריעה הם שני דברים ומבאר ומפרש בצירור גמור מה ענין מילה שהוא ראשונה והפריעה הוא שאחר חיתוך העור וכו' ודרשה משנית כלומר מונה שניה והיינו כזה אחר זה ושהערלה חומך ועור הפריעה הוא קורע ומחזירו תחתיו והוא שנית.

(ח) ועכ"פ לא מצינו בשום אחד מהמפרשים לא בראשונים ולא באחרונים לא בגמ' ולא במפרשי הש"ס שום רמו ורמזיה שיעשו הפריעה והחיתוך יחד רק מהקטע הנ"ל המציאו להם שצימי רב האי גאון הי' מנהג צבל כן, והרי ודאי כי הוא עדות מוכחשת מכל הפוסקים שלא הזכירו דבר לא חכמי צבל ולא חכמי שאר מקומות הסמוכים להם ואדרבה כתבו היפך ואם הי' זה מנהג מפורסם צבל מדינת צבל היאך אפשר שלא יזכר ולא יפקד מנהג כזה בשום מקום בחיבור מגדולי המחברים ואדרבה בכל מקום מפורש היפוך סדר המילה ושאיסור לחטוך עור הפריעה ובודאי החומך עור זה חייב משום חובל בחצירו כיון שאין צריך

אני קבלתי לעשות הפריעה צין
הצפריים ע"כ ע"ש. מזבאר מדברי
רבינו יעקב הגוזר שהי' קדמון
שפריעה הוא דוקא בצ'פורן והוא
הקריעה הכשרה ולא ע"י חיתוך
צברול ע"ש.

ט) ובמקום אחר כתבתי ללכאורה
הול"ל מל ולא קרע או

מל ולא גילה למ"ד שהגילוי הוא
הפריעה לצד ולמה אמרו לשון פריעה
מל ולא פרע, אבל נראה דבגמ' יצמות
כ"א ע"א שניות רמו' לשניות מן
התורה מנין וכו' ר' אושעיא אמר
מהכא (משלי ד' ט"ו) פרעו אל
תעבר בו שטה מעליו ועבור ופרש"י
פרעו הגילהו לאיסור והוסיף עליו
כדי שלא תעבור בו כמו גדל פרע
ע"כ. והנה ביאר וגילה לן רבינו
הגדול פי' יקר צמיצת פרעו
שפירושו לגלות ולהוסיף כמו גדל פרע
שהוא לגדל שערות ולהוסיף שערות
ראשו ופירושו נמי לגלות הכ"נ
פרעו פירושו לגלות ולהוסיף, ולפ"י
אחי שפיר מאד שקראו ז"ל למזות
גילוי עטרה פריעה שמשמעו גילוי
ולהוסיף שהרי כשקורע העור הרך
לאחוריו מכאן ומכאן כלשון הרמב"ם
הרי הוא מוסיף על עור הגיד הנשאר
דעור הערלה נחתך ממנו אבל עור
הפריעה אין חותכין אלא קורעין
ומגלין העטרה ומוסיפין העור על
עור הגיד ואם כן לכאורה עלתה ראי'

ומהיכן ידעין דאינו כשר וע"כ דיס
לנו צקבלה איס מפיי איס עד
משרע"ה מה הוא אחרוג וכמו כן
אופן עשיית כל המזוות וגם מזות
מילה כן וכתב שם שצריכין לנו למסור
נפשנו מלשנות אופן קיום מזות מילה
שאופן עשייתה נמסר לנו מאצותינו
ואצות אצותינו עד משרע"ה והחותר
עור הערלה והפריעה יחד יפסל
לעדות וסיים סוף דבר שבדאי איכא
מזוה וחיוצ לעמוד נגד המתחדשים
האלו בכל מאמצי כח ע"ש.

ח) ובכללי המילה לר"י הגוזר צעמ'

19 וז"ל אבל פריעתנו
היא כשרה והגונה לפי שאין לשון
פריעה אלא לשון גילוי כעין קריעה
כמו גדל פרע ופרע ראש האשה
ופרע לא ישלחו וראשו יהיה פרוע
ובכ"מ דומה פריעה לקריעה כמו
אוזן מכאן ומכאן וכו' ומסקנא
דמלתא דבעינן קריעה ממש מדקתני
צמתני' אלו הן ציזין המעכבין את
המילה על שם שהעור נקרע לכאן
ולכאן ודומה לו צפ' המצניע ציזין
שפרש לו מן היד פי' עור היוצא
סמוך לצפורן נקרא צין וכו' ומכאן
אנו לומדין לפריעה שהיא קריעה
ממש וכל העושה פריעה בלא קריעה
אינו אלא טועה ויש אומנים כשעושים
פריעה קורעים העור על צשר האצבע
ולא צין הצפריים לפי שאין יכולין
לכוין חציפות העור צין הצפריים אבל

והנני בזה חוזר על הראשונות כי מאד נהניתי מספרו דמר כהדרג"ק ועיינתי בו הרבה והנני בתודה רבה שנית ורק לאות הוקרה הנני משתתף פה קצת עבור הוצאות ידי"נ קשור באהבתו דשכ"ג המתפלל לאריכות ימיו ושנות חיים, עדי יבא אסור בנחשתיים, ויתקע בשופר גדול בירושלים, המצפה לשמוע ממעכ"ג בתשובה מאהבה עלי דברינו אלו בלב ונפש,
מנשה הקטן

מעיקר לשון פריעה שפירושו הוא לגלות ולהוסיף וכמ"ש רש"י להדיא יצמות הנ"ל ומדברי ר"י הגוזר הנ"ל רא"י לפי זה ולפענ"ד הוא דבר יקר.

והנה הארכתי עוד בספרי משנה הלכות ח"ו מס"י ק"ע עד ס"י קע"ח ועוד זכמה תשובות בחלק ז' ואין רוני לכפול הדברים שכתבתי שם ולא באתי רק לפרש דברי הירושלמי שם ספר האשכול וממילא נתארכו קצת גם דברים אחרים.

נתיב ז"ו

תשובה להממציא חדשות במצות מילה

שהנהיגו זה אבותינו ואבות אבותינו ועמה טוען כמ"ע כי גרמתי לו ציוש ולער ואפשר גם פסקי לחיומי ח"ו כי הוא מוהל מומחה ועוד טענות נגדי.

והנה אמרו ז"ל על החושדין אומו ואין צו צריך להודיעו ועמה הנני להודיע כי ח"ו לא נמכוונתי לצערו או לצייו וסהדי לי במרומים וחי נפשי כי לא הכרתי את כ"ת מי הוא וגם לא ידעתי שהוא מוהל וגם לא ידעתי שהוא גר פה בארה"ב, עכ"פ לא ידעתי וגם לא נמכוונתי לצוות לשום אדם וחס ליה לזרעא

ו' לתודש הרחמים התשל"ב בני" יצו"א
מע"כ הרה"ג ר' משה בונם פירוטינסקי שליט"א

(א) אחדשה"ט. מכחזו הגיעני לידי ע"י אחד מתלמידי הישיבה וראיתי שבו הוא מתרעם על אשר השגתי עליו בשערי הלכות חוברת ז' סיון תשל"ב אמה שכתב בתשובה אחת בענין אי מותר לעשות חימוך ופריעה צ"א כפי מה שהנהיגו החדשים פה בארה"ב וכ"ת כתב בזה להיתר ואני השגתי על זה כי ח"ו לסמוך עלה ולשנות אופן המילה

בשני אופנים בחיתוך קודם ואח"כ פריעה הכ"נ לנו מקיימים עד היום בזה אחר זה וצא להראות תרומיהו ואולי מה"ט מזרכין להכניסו בצריתו של אברהם אבינו ולכאורה הלא א"א לא נטווה על הפריעה אבל באמת לנו עושים חיתוך כח"א אלא שמוסיפין פריעה שנטווינו מסיני יהי מאיזה טעם שיהי גם קריעה בצפורן אמרו במדרש שהוא דומיא דמליקה בקרבן וחיתוך במקום שחיטה ופריעה במקום הקרבה ומנייה במקום הדמים ועוד ועוד כמה ענינים המבוארים והלכות גדולות שנו כאן באופן הקיום ולדעת כמה אחרונים אפילו לעשות כעין חלון אסור אלא שתשאר כל עור הפריעה לפרוע וא"כ ח"ו לשנות במעשה קיום מנהו זו ממה שקיימו זה אבותינו ורבותינו ואבות אבותינו הנה כל זה על מה שטען מה שהשגתי עליו. לצד מה שכחתי בתשובה חלק ו' סי' קע"ב וקע"ג בירור בס"ד בהלכה גמורה בש"ס ופוסקים דאסור לעשות שניהם יחד.

(ג) ומזה שטען כי הוא ציווי ברבים הנה אם לא הי' מאמרו נדפס ברבים ולא הי' מתפרסם וגם לא הי' עושה מעשה בפועל לשנות המנהג וגם המשך כמה מוהלים החלשים בדעת אולי לא הייתי כותב כזה אבל אם כבודו הדפיס מאמרו ברבים וגם כותב לי שגם מוכן כעת לדפוס בספר

דאבא לבנות אדם מזרע אברהם יחזק ויעקב וצ"ה וצ"ש כבר השבתי לחלפים תשובות ומכתבים ובאף אחד לא צייתי שום אדם ויעידו עלי ספרי חמשה חלקים בס"ד שלא נמצא בהם בשום מקום ח"ו שמך ציון לשום גברא ואם כי לפעמים כתבו לי בתרעומות השבתי בס"ד בנחת ומי נח לי ודברי חכמים בנחת נשמעים בס"ד זה דרכי בס"ד מיום עמדי על דעתי. ואני מבקש סליחתו ברבים אם ח"ו פגעתי בכבודו.

ומיהו זה דרכי לאדם מועט כמוני לעמוד בפרץ כנגד המתחדשים בכלל ובפרט במנות ה' שקבלנו ונהגנו בהם מפי קבלה עד משה רבינו מסיני ועל כל ולזול תורתנו הקדושה ח"ו כפי שב"ה מפורסם בין עמנו ואין אני נושא פנים בזה לגדול או קטן כל שאני רואה ח"ו שלפי דעתו הוא נגד התורה או הקבלה או אפילו מנהג ישראל ויש צידי וכחי אני מוחה בזה כפי האפשר וה' ית"ש יודע ועד כי כוונתי בס"ד רצויה למען שמו ית"ש.

(ב) וגם אני הקטן אמרתי עוד טעם דהרי מנות מילה ראשונה נטווה רק בחיתוך הערלה ולא נטווה לפריעה ולכבוד של אבינו חוקן חותכין הערלה קודם ואח"כ פורעים כמו שננטווינו אח"כ על הפריעה ע"י משה רבינו וכיון שהמנהג בא עלינו

לא ישתמש אף מוהל במכשיריט הנ"ל וילדי ישראל ימולו כמקובל מדור דור כדין וכלהכה, והמודעה זו נתפרסמה ע"י ועדה המפקחת לעניני מילה בא"י בשנת תשל"א עוד הפעם, והנה רואה שכולם פה אחד הדגישו דמוהלי ישראל לא ימולו אלא כמנהג ישראל המקובל לנו מדור דור ומי זה ישנה בזה, וה"נ בדין ח"ו לשנות אפילו זמ כ"ש.

ה) רמה שטען שנוגע זה לפרנסתו הנה יאמין לי כי ה' זן ומפרנס לכל ות"ו לא יחסר לו מפרנסתו ובטח זמין לו פרנסתו אפילו אם ימול כפי מה שנהגו כל ישראל מקדמת דנא ואדרבה יהי' זכות הרבים תלוי בו שישיב גם אחרים למול רק באופן זה כפי הקבלה ובעצם כי אין לקבל שכר מזה.

ו) ומעתה על דבר אשר אורייתא קמרתחא ציה וכחז שמש"כ בחשובה שכן טבע הדברים להקל וחיבת להקל לא נמצא שם לא מדידה ולא כחז שם גם בעל נפש היה לשון כזה ולא לשונות כאלו יסלת לי מאד מע"כ יעיין נא בחשבותו בעמ' 31 בד"ה ומה שכתב הזרע אחת וכו' אינו ראוי דמעכב רק משום דכן טבע הדברים להקל כנ"ל ע"כ. ומעתה הכר נא דבר אחת למי החותמת ולמי הפחילים ודי בזה,

לרבים ודאי שזריך מתאהב צרבים דוקא ואדרבה הי' זריך להדפיס שם בעתון שהי' מאמרו שם כדי שהאנשים הקוראים זה ידעו מהמתאהב, אמנם כיון שאני מונע עצמי מלהדפיס מאמרי בעתונים שונים ולכן לא הדפיס רק בהקובץ לד"ת משיבתינו הקדושה ובספרי. ובאמת אומר אני שאם עדיין לא הדפיס מאמר זה בספרו ע"ד ענה טובה (אף שלא שאלני) הייתי מיעזו שלא להדפיס היתר ח"ו לשנות קבלת אבות ע"י המתדשות ואם כבר הדפיס אזי עכ"פ יתקן כפי האפשר כי למען מצות ה' לא אחשה ובפרט מצוה אשר מסרו עליה נפשם כמבואר בקרא כי עליך הורגנו כל היום זה מצות מילה ות"ו לזו אפילו זמ כ"ש מקבלת אבות ות"ו יאח בציון לדראון עולם שרצה לשנות מצות ה'.

ד) ובידושלים עיה"ק כשהתחילו חיזה מוהלין להשתמש בהמגן קלעמפ יאח כל רבני הדור ואסרום בד"ץ דעדה התרדית והרבנות הראשית וכחזו דכל מי שבידו למחות נגד מוהלים המשמיחים בהנ"ל מחוייבים למחות ולא ישתמשו המוהלים אלא בסכין כמנהג ישראל מקדמת דנא וכמבואר בהרמב"ם הל' מילה פ"ב ובשו"ע סי' רס"ד וכן קיימו עוד במכתב רבנות הראשית שם אנו בטוחים כי אחרי הוראה ברורה זו

סליחתו, אבל להוי ידוע כי מה זה
 צער כזה נגד צער שגרה ת"ו לשכינה
 ולכלל ישראל שכותב לשנות קיום מצוה
 גדולה כזו והיום ישנה מצוה זו ולמחר
 יאמרו אליכם בניכם אתם אחס יכולים
 לשנות המצוה כפי הזמן א"כ גם
 אנתנו נשנה ת"ו ויסמוך על איזה
 מחיר או סתם מקלו יגיד לו ות"ו
 חפק תורה ולכן חכמים הזהרו והזהרו
 ואם רוצה להמראות אמי פה אל פה
 הנני מוכן ומזומן לקבלו בידידות
 ולהסביר לו גודל הענין לפענ"ד
 והשומע ישמע ותבא עליו ברכת טוב.

עכ"פ אני לא העמקתי רק לשון
 המודפס שם אם לא שנאמר שצדפות
 של כבודו לימא ללשון זה ואז אני מוכן
 לימן הצילום שלי שקיצלתי אותו
 מהגר"מ אפפען הי"ו ולהראות לו.

והנה כי הי' לי להאריך קצת אמנם
 אני טרוד בצרכי רבים ואין
 הז"ג עכ"פ צהא נחתינן וצהא סלקינן
 דת"ו לשנות קבלת אבותינו ואני
 מבקש מכ"מ עוד הפעם שאל יכנס
 במדשות ת"ו לשנות סדר המקובל לנו
 במצוה גדולה זו מצות מילה ואם
 נגרם לו על ידי צער אני מבקש

נתיב מ"ז

קריעת עור בצפורן אי הוה מלאכה דאורייתא

הכא לא ניתן בשביל זה דזה אינו צדין
 מילה ודו"ק כי קרמתי.

(ב) איברא דנלפענ"ד לפי"מ דאנן
 קיי"ל דפריעה צפורן
 הוא א"כ הקורע הצפורן בשבת אין
 כאן אלא מלאכה כלאחר יד והמתוך
 בסכין חייב משום תוצל א"כ כיון
 דאפשר לקיים מצות מילה שלא בסכין
 ומצוותו בכך מאן החיר לן לחתוך עור
 הפריעה והמתוך לכאורה הו"ל מחלל
 שבת צפרהסיא ת"ו ולא מציעא למאן

(א) לפענ"ד כבר כתבתי בכמה
 מקומות דכיון דעור
 הפריעה לא ניתן לחתוך כלומר לא
 נטוינו על זה א"כ החתוך עור
 הפריעה בשבת מה שלא נטווה על
 זה יש בו משום חילול שבת שהרי הוא
 תוצל שלא במקום מצוה ועי' בעה"מ
 ריש פ' הזורק וגרע הוא מרבוי
 בשיעורין המבואר בש"ע לאסור וצ"ע
 בדבר. ואין לפלפל מפני שיטת
 הראצ"ד יומא הביאו הרא"ש דניתן
 שבת לדחות אלל חינוק דעלמא אבל

דאמר דמילה דחוייה היא בשבת א"כ כל שאפשר למעט באיסורים צריך למעט וא"כ הכ"נ כיון דאפשר בצפורן אסור בצמין אלא אפילו למ"ד מילה הותרה מ"מ לא אמרינן הותרה אלא מה ששייך למילה וכיון דאמרו לנו פריעה בצפורן א"כ חימוך עור הפריעה אינה מעיקר מצות מילה לכ"ע ולא שייך לומר הותרה. וקנ"ט יש לדמותו להא דר"ל כל היכא דיש לך עשה ול"ת אם אהיה יכול לקיים שניהם מוטב ואם לאו יבא עשה וידחה ל"ת וא"כ פשוט דאסור בשבת למול ולחמוך עור הפריעה.

ג) ובהיותי שוב בירושלים עיה"ק רכשתי לי ספר כורת הברית מהרה"ג אליהו פוסק הנדפס בשנת תרנ"ג בלעמבערג ונדפס מחדש בירושלים עיה"ק תשכ"ט וכחז שם בס"י רס"ד אות י"ז בנחל ד"ה בצפורן שהאריך בהא דפריעה בצפורן ותמה על הרוז"ס לפרוע במספרים וכחז וכ"ש כי חלילה לנו לפרוע ולעשות כמ"ש בספר מכשירי מילה בשם מנהג שאלוניקי שמבטלין הפריעה ואין פורעין כלל וכו' וכחז חז"ל ואם אמנס שדיעבד מי שעשה כן יבא וכ"ש שלא במתכוין נחתך כל עור הפריעה דינא, אבל לכחילה חלילה לנו לעשות כדבר הזה שהוא

היפוך מש"ס ופוסקים וזוה"ק (בהקדמה דף י"ג) ומקובלים שמשמע צפי' לעשות הפריעה אחר המילה וגם דא"כ ממי יעשה צרכה להכניסו למנהגינו לצרכה אחר מילה וכ"כ במכשירי מילה עצמו בשם הג"ל שכן מנהג שאלוניקי ומעמה סתראי נינהו וע"כ דהאי מנהג לעשות שתייהן צבת אחת ע"י חימוך לאו מנהג ומיקין וראי' מפורשת לאסור לעשות כן מן החורה לכחילה דאל"כ לא היינו מחירין לחלל שבת בשני פעמים למול ולפרוע אח"כ ורק הי' צריך לעשות הכל בצ"א כמנהגם ועי' לבוש סוסי' רס"ו ודו"ק הרי מפורש כמ"ש בצ"ד.

ד) ולא אכחד מעטי מה שטיים שם חז"ל מיהו נלפענ"ד דמאן דעביד כן בשבת או כשיש צרעת בכדי שיהי' בעידנא דמעקר לאו מקיים עשה עי' רס"ו סק"א אין מוחזין בידו ע"כ וכאלו בשבת קיל ולענ"ד לאחר הסליחה זה אינו דאדרבה בשבת חמור הוא כיון דלהלכה עור הפריעה אין צריך לקוצצה ואדרבה צריך להשאירה נמצא דהחומך עור הפריעה בשבת הו"ל חובל שלא לצורך וחייב משום חובל בשבת שלא במקום מצוה וכמ"ש לעיל ופשוט. וכן שמעתי שוב מפי הגרי"ש אלישיב שליט"א.

נתיב י"ז

בדעת המהר"ם שיק בחיוב הפריעה

ולהטיף ממנו דם צרית עוד הפעם
ע"ש וגם זה פשוט.

(ב) איברא דהמהר"ם שייק כחצ
להדיא בתשובה אחרת סי'
רמ"ה גד"ה ולפי פשטות ח"ל ואין
להקשות מאי נשתנה מצות מילה
מפריעה דהרי אמרו מאוסה הערלה
ואית ציה וזהמא טפי ומי עמד בסוד
זה וה' אמר לחתוך עור הערלה וזוה
בהלכה לממ"ס לפרוע את הקרום
הרך ושאין צריך לחתוך את הקרום
הזה אלא לפרועו שע"כ אינה מאוסה
כ"כ שהרי לפשיטות הש"ס (יצמות
ע"ד) לא נטוה א"א עליה אבל עור
ובשר הערלה מאוסה וזוהה תורה
לחתוך כנלפענ"ד ע"ש. הנה כחצ
דאין לחתוך עור הפריעה הוא מהלכה
למשה מסיני שזונו לחתוך עור הערלה
וא"צ לחתוך עור הפריעה ע"כ.

(ג) ומיהו בעיקר דברי המהר"ם שיק
ז"ל צמה שינא לחדש
דפריעה צדיעבד מהני בלילה משום
דכל דבר הנעשה ממילא מועיל אם
עשאו נמי באיסור וכן צמה שדן שם
היכא דמל המוהל ונחתך עמו גם עור
הפריעה לפענ"ד צ"ע רב. חדא דאי
נימא דפריעה כשרה בלילה צדיעבד

(א) ומעתה למכחצו מה שהציא
לחמוה עלי שלא הצאחי
דברי מהר"ם שיק יו"ד סי' ר"מ
לפעמים עושה המוהל החיתוך ועור
הפריעה אינו בנמצא וא"כ או שחחכה
ע"י עור הערלה או שנחרכך ונפל
למטה מעצמו אף דלא הוי אלא
כמתעסק ולא מתכוין ואפ"ה הוי
מילה מעלייתא כיון דעיקר החלית
של הפריעה הוא כדי שחחגלה
העטרה של הגיד וכל ספיקת השואל
הי' שם רק משום שלא נתכוין המוהל
כמבואר.

הנה פשוט דאין משם ראי'
דהמהר"ם שיק מיירי צדיעבד
אם נחתך עור הפריעה אם צריך
להטיף דם צרית שנית כיון שלא פרע
וע"ז שום אדם לא פליג לחזור ולהטיף
דם צרית לא צריך והרי עכ"פ היתה
הטפת דם צרית צוה הילד לשם מילה
בין בחיתוך ובין בחיתוך הפריעה
והתם האצביא משום דהי' הפריעה
בלילה, גם מה שכתב דכל ספיקו של
השואל הי' משום שלא נתכוין המוהל
כמבואר, לא יבואר ולא יתבאר ואין זה
אמת כי ספיקו של השואל שם היתה
אי פריעה של לילה מהני או כיון
דלילה לאו זמן מילה הוא צריך לחזור

עכ"פ א"כ הו"ל מילה מ"ע שלא הז"ג כיון שמל ולא פרע כאילו לא מל והפריעה כשרה בלילה והו"ל מנזתה בין ביום ובין בלילה ועי' תוס' קידושין דכ"ט דמילה הו"ל מ"ע שהז"ג וכן נראה מרוב הראשונים (וידועים דברי החוס' רי"ד ומקנה גם הר"ח א"ז אבל רוב הפוסקים ס"ל דהו"ל מ"ע שהז"ג) ואף שהוא רק בדיעבד מ"מ כבר כתבו תוס' גיטין ג' ע"ב דמדאורייתא ליכא נפקותא בין לכתחלה לדיעבד אמנם אפילו נדחוק ליישב בזה משום דעכ"פ החימוך פסול בלילה.

(ד) גלפגענ"ד דאשחמיטתי מיניה דהשר ז"ל עת כתבו מדברי המאירי שבת קל"ג ע"ב ד"ה מי שמל בשבת ונשאר לו יצין המעכבין ולא חלקים אינו ענוש כרת משום חבורה שלא לשם מנזת שהרי ברשות המחיל ואע"פ שלא סיים וסיים אחר והרי עשה הוא תחילת המנזת (לא) אם אחר עד בין השמשות של מולאי שבת ואמרו לו האיד אחת מחיל ואי אפשר לסיימה בשבת ונמצא חובל שלא לשם מנזת שמל ולא פרע כאילו לא מל ואף הפריעה שגמר בלילה אינה מנזת שאין מנזת מילה אלא ביום ומתורת מקלקל אי אחת פוטרו שהרי מכל מקום תקן הוא צמה שעשה עכ"ל. הנה מבואר מרבינו הגדול המאירי ז"ל דפריעה בלילה לאו מנזת

הוא והו"ל בכלל מל ולא פרע אפילו מל כתיקונו ביום מ"מ כיון דהפריעה נעשתה שלא בזמן המנזת הו"ל כאילו לא מל ודברי המהר"ם שי"ק זע"ג.

(ה) גם צמה שנסתפק הגרמ"ש צמוהל שלפעמים עושה החימוך ועור הפריעה אינו צנמצא ע"כ או שע"י החימוך נחתך עמו או שנפלה מעצמו אם זה מועיל והציא רא"י שלא שמע העולם מפסקים בזה ואע"ג דהפריעה נעשית ממילא דחימוך של המוהל הו"ל כמתעסק ואינו מתכוין ולפענ"ד לולא דברי קדשו הי' נ"ל דלא דמי דכה"ג לא נקרא מתעסק כלל כיון שחומך עור הערלה בכוונה לשם מנזת מילה וכל כמה שהוא חומך עושה לשם מנזת וכיון שהוא שכיח לפעמים שעור הפריעה נמשך קצת עם עור הערלה כידוע למי שבקי קצת באומנות זו א"כ ודאי שהמוהל מכויין על כל מה שיחמוך שיהי' לשם מנזת מילה ואין זה בכלל מתעסק כלל או שאינו מתכוין לענין החימוך ואם מה שנפל מעצמו נמי כיון שע"י החימוך הוא נופל וא"א בלי החימוך והחימוך הוא שגרמה לו ליפול והמוהל כוונתו לפרוע העטרה נמי נראה דלא הו"ל כמתעסק אלא כמתכוין לזה.

(ו) ועכ"פ היכא שנחתך עור הפריעה לדעת מהר"ם

שי"ק דקמיימי מינה ראי' לפריעה
 זלילה לפענ"ד אין ראי' כלל דהכא
 שנחתך עור הפריעה בזמן מנחתו אלא
 שאין כאן מה לפרוע א"כ מה יעשה
 יותר הלא אין לו מה לפרוע ואפילו
 נימא דלא קיים המנחה ולענין הטפת
 דם זריית הרי הדם שומת ויורד ומה
 לו עוד לעשות ואטו יש לך הטפת דם
 זריית יותר מזה וגם כי אח"כ הוא
 מוֹנֵךְ והו"ל בכלל מטיף דם זריית עי'
 ח"י חת"ס למס' גיטין כ"ג דאם מל
 רופא מחלל שבת יראה האב למנוֹךְ
 דם אחר מילחו, ועיין בספרי משנה
 הלכות ח"ג ס"י קע"ט בד"ה ומיהו
 בדברי רבינו הח"ס ז"ל, אבל במל
 ופרע זלילה דהו"ל כאילו לא מל
 מנ"ל דאינו צריך להטיף דם זריית
 עכ"פ חילוק גדול זינייהו לפענ"ד.

ז) ומיהו מגמ' שבת קל"ג הנ"ל
 לכאורה ראי' דבמל ולא
 פרע כאילו לא מל מ"מ מחקן הוה
 זמה שעשה ונמנא לכאורה דאם פרע
 אחר כך בשעת איסור מ"מ אין צריך
 עוד להטיף דם זריית וכן נראה עוד

מדברי המאירי ס"פ ר"אד"מ שכתב
 אין המילה כשרה אלא ע"י ישראל הן
 עבד הן אשה הן קטן הן ערל שמתו
 אחיו מחמת מילה אבל שאר עממין
 אין מילה כשרה על ידם כמו שיכתבאר
 במס' ע"ז ומ"מ אם מל הואיל ואין
 כאן ספק ערלה כבושה אין צריך כלום
 הנה דאפילו על הפסול שמל מ"מ
 כתב דאין צריך להטיף דם זריית כיון
 דאין כאן ספק ערלה כבושה ע"ש.

ח) ובנראה דמע"כ לא ראה דברי
 המהר"ם שיק ולא ידע
 מנהו דאל"כ הרי ה"י רואה שאדרבה
 דעת הגאון ז"ל שאין לחתוך עור
 הפריעה מהלל"מ ועכ"פ בא זה וגילה
 על זה דמש"כ שם בחשונה אין כוונתו
 דח"י מותר לחתוך עור הפריעה אלא
 הכוונה דאם חתך מה עוד צידו
 לעשות וזה כוונתו ונמנא לא די שלא
 הביא ראי' לדבריו מרבינו מהר"ם
 שיק ז"ל אלא הביא מיוצחא גמורה
 מדברי דהעור הפריעה אין לחתוך לא
 ממנהגא אלא מהלכה לנושה מסיני.

נתיב י"ח

מבואר באחרונים שאין לעשות פריעה ע"י חיתוך

א) גם מה שהביא מדרך פקודין
 חלק הדיבור אות ז' שכתב
 ג"כ שאם אירע אחר החיתוך שער
 הפריעה נפל מעצמו אין כאן בית

ראי' ברורה דאסור למול ולחתוך עור הפריעה בכלי אלא צריך לפרוע בצפורן והס לא דברו אלא היכא דא"א או דדיעבד היכא דאירע מקרה כזה ועל זה גם אכן לא פלגינן ופשוט.

(ב) עוד אני תמה מה שהביא אח"כ וז"ל ובדאי ע"פ החיקון ראוי לעשות בצפורן כמו שהביאו מדברי גליא ריזא ועוד אבל אין זה מעיקר דין מילה ואפילו סנדקאות שהביא האשכול מהמדרש כמז רעיא צסי' מ"ב שאין זה ממצות מילה ור"ל דזה רק מחציבות המצוה לעשות מה שאפשר בגופו ממש כמ"ש ר"ל המדרש לענין צפורן ע"כ.

(ג) והנה כמ"ע הוסיף תמיה על תמיהתו חדא דעיין בדברי מלכיאל מה שכתב לענין סנדקאות של שר אחד כתב דח"ו ליתן לעכו"ס דגס סנדקאות מחלקי מילה והרבה אחרונים כתבו דגס הסנדק צריך לעשות שליח מאביו ובש"ע מבואר דסנדק מצותו גדולה משל המוהל אמנם לפי דברי מעכ"ת אני תמה אטו חציבות מצוה מילתא זוטרתא הוא ואני אשאל למע"כ אם מי שהוא יבא ויבטל מצות סנדקאות צפשיעות ובש"ע נפש וכי אין זה בכלל פושע ישראל שמבטל מצות סנדקאות הגם שאינו ממצות מילה לדעת הגר"א אבל היא מצוה שע"י מקיימין ישראל

מיחוש כמו שראיתי כמה פעמים, לא ידענא מאי קאמר הלא הדרך פקודיך כתב מפורש בחלק המחשבה דעור הפריעה אין לחתוך מפי בעלי הקבלה הראשונים ע"ש אות י' וא"כ אדרבה דעת הד"פ דאסור לחתוך עור הפריעה אלא שאם נפל עור הפריעה מעצמו דדיעבד כתב דאין כאן ציט מיחוש וכן מה שהביא בשם מהרש"ם ח"א סי' כ"ז ושו"ת אחיעזר ח"ג סי' ס"ה אות י"ב שכתב ובדאי שאין זה לעיכובא והפריעה כשרה אף בכלי היכא דא"א בצפורן עכ"ל.

ראוני עומד ומשתומם מה שמביא כל הני האחרונים ותמה עלי שלא הבאתים ומינה מקשה עלי והלא מינייהו כולו ראוי לדברינו דהם כלהו אמרו דבעי פריעה בצפורן אלא דדיעבד היכא דא"א בצפורן אף בכלי מותר אבל היכא שאפשר בצפורן אסור בכלי וא"כ מפורש מדברי מרן רבינו חיים עוזר וכל הני פוסקים הנ"ל דאסור לעשות פריעה בכלי היכא דאפשר בצפורן וא"כ כמ"ע וכל הני מוהלין שעושין כן לכתחילה הם עושין נגד רבינו האחיעזר והני פוסקים הנ"ל וכ"ש כי הם לא מדברים אלא שפורעין בכלי אבל לא שחומכין כל העור הפריעה, לדד המהר"ם שיק שמדבר שחתכו עור הפריעה, אבל הרי חבר גזיזי' וכתב דפריעה בצפורן הלמ"מ, עכ"פ פשוט דמהני פוסקים

המנוה ועכ"פ מצואר שמנומו גדולה משל מוהל.

וא"כ פריעה בצפורן נמי שבעצמו מודה כמ"ע שהוא כעין סנדקאות שמצואר באותו המדרש ואף דהכ"נ נימא דאינה מעיקר דין המילה ואם צדיעצד פרע צסקין ילא אצל מ"מ הרי הוא פשע צמה שציטל חציבות המנוה מה שקורא לו כ"ת והיינו פריעה בצפורן שהוא ממש כסנדקאות אפילו לפי דעת מע"כ, וא"כ אדרבה מי החיר לו לצטל מנוה פריעה בצפרנים ולהחיר למוהלים אלו לצטל מנוה פריעה שהיא כסנדקאות ואף שצדיעצד אינו מעכב וכפי שראיתי בתשובתו שם וגם שמעתי וראיתי שאר המוהלים שנוהגים כן לכתחילה לצטל מנוה זו ואדרבה כותב עוד שזה יותר טוב מלמול כמקדם.

ד) ובדרך דרוש נראה מה שהציא צאות חיים ושלוס קי' רס"ד מזוה"ק צראשית ל"ב ופי' לך צ"ג ע"ב צפרוע פריעות צישראל וכו' כי קודם צבורה הנציאה צטלו פריעה צישראל וצבורה תיקנה לחזור ולפרוע כראוי. ותמה הגאון היתכן לומר שגששכחה פריעה מכל ישראל שהיא צרית המקורה מאצותינו מל ולא פרע כאילו לא מל ע"ש מה שתי, ולהנ"ל י"ל דהם עשו מילה ופריעה יחד ולא נראה פריעה לישראל ולכן ממילא

קורא לה צטלו פריעה צישראל וצבורה תיקנה לפרוע פריעות צישראל נגד הכל.

המברכו בברכת כוח"ט לו ולכאש"ל בלב ונפש,

מנשה הקטן

ובדברי עם הרה"ג הנ"ל על הטלפון התנצל עצמו דכוונתו רק צדיעצד ולא לכתחילה כלומר צמקום שאי אפשר למול ואין מניחין צמקום אחר כגון צצמי חולים ידועים והגם שמתשובתו ככתב שכ' ופרסם צעמונים וגם צספרו לא משמע כן מ"מ אני מקבל צצריו שכן כוונתו ואני מקוה שעכ"פ גם צספרו יתקן כן ויהי' עכ"פ תקון רע צמיעוטו כי לפענ"ד אם אין מניחין צצמי חולים רק צאופן זה אז מוטב להמתין ולהוציא מציח"ח ולמולו צצית ע"ד אצותינו וז"ב, כי צעצס יש איסור גמור לקון עור הפריעה וכאילו לא מל.

שוב הוציא לאור את ספרו ותקן לצקוף כצצרינו שעכ"פ יש למול קודם ואח"כ לפרוע רק צדיעצד אם כבר מל המילה כשרה ומעמה ודאי שאין ח"ו לסמוך להקל. וכן גם דעת הגרמ"פ שליט"א ולכן הירא לצבר ה' לא יקח מוהל מהמתחדשים שעושים מילה ופריעה יחד.

הנ"ל

נתיב י"ח

איך להביא ראי' ממנהג שאלוניקי
שלא הי' מנהג ותיקין

מע"כ ידידי הרה"ג וכו'

ובחמת כי פשט דברי הפוסקים
והרמב"ם והטור ומרן בשה"ט מורה
כמ"ש הרב פרי האדמה והרא"י
שהביא מא"ח לענ"ד לא מכרעא וכבר
נהגו במדינות הללו משנים קדמוניות
לעשות מילה ופריעה באפי נפשא
עכ"ל.

(ב) ואומר אני אדרבה משם ראי'
ברורה דלא קי"ל כשלחן
גבוה וכמוהלי שאלוניקי שהרי עיינו
רואות אשר אף שנהגו כן בשאלוניקי
מ"מ בטלה מילה זו ונהגו לעשות כל
חדא באפי נפשה, ואי נימא דהלכה
כוותייהו אמאי הוציחו מילה טובה
ותפשו אומנות דידן אבל פשוט דגם
אז ודאי שהי' איזה מוהל שהתחיל
לעשות כן ולשנות מנהג הקודם שלא
היו נוהגין כן מקודם והרא"י שביא
מהר"י מולכו בשלחן גבוה שהיו שם
מתחכמים בעיניהם ואמרו דהעושה
אלה לא יא' ידי חובת מילה ואי נימא
דמלפנים כן היו מוהלין אי"כ מה
טעם המערערין במלאכה זאת אע"כ
דזה הי' דבר חדש אללס ג"כ ולכן
ערערו. והגם שמהר"י מולכו בשלחן
גבוה שם מיישב אופן הנ"ל אבל אחר
שהרב פרי האדמה חלק עליו וגם

(א) אחדשכת"ר. היום קבלתי
ההעמק מאת
המשובה בענין מילה ופריעה אי מותר
לעשותם כאחת אשר זו נדברנו, והגם
שאי טרוד ולא הי' לי זמן לעבור על
כל הדברים אלא מקופיח מ"מ
מהמעט אשר קראתי ועיינתי זו
ראיתי שאין דברי צעל הקונטרס
ממש לדחות דברינו ואדרבה בהרבה
דברים יש ראי' לדברינו ומכולם אין
תיובתא לדברינו. הנה אחד הראיות
שביא לדבריו הוא שמנהג הזה לאו
חדתא הוא אלא שכבר הי' מפורסם
לפני כז' מאות שנה ע"פ גדולי
רבומינו והביא לזה מחלוקת צעל פרי
האדמה ושלחן גבוה דהשלחן גבוה
מביא מנהג שאלוניקי דמל ופורע יחד
ומשבתו וצעל פרי האדמה חולק עליו
והשלחן גבוה בעלמנו (ציו"ד סי'
רס"ג) הביא שיש מתחכמים במלאכה
זאת דהעושה כן לא יא' ידי חובת
מצות מילה כי מל ולא פרע כאילו לא
מל והוא ז"ל חולק עליו והרב פרי
האדמה חולק וצט' מכשירי מילה
להרב אליהו בר' יוסף שמעא הלוי
ס"ט (ליורנא 1773) אות מ' ח"ל

מקדמת דנא לא נהגו כן אלא כמו שאנו נוהגין נחצטל גם מנהג שאלוניקי מלמול כן ועד היום לא שמענו עוד שימולו כן וא"כ אדרבה ראוי ברורה דכיון דכבר היו בקיאין למול באופן זה ואפילו הכי בטלוהו האין נקום אהן ונחזרהו.

ג) גם ככל האריכות והראיות שהביא שם לפענ"ד לפי מה שראיתי תמנית הדברים מרוב האריכות הוא רק שהביא ראיות שאם חתך עור

הפריעה עם עור המילה אין צריך לחזור ולהוסיף ולהטיף דם ברית ולפענ"ד זה פשוט דלמה יהא צריך להטיף דם ברית והלא הדם שותת ויורד מהחיתוך והוא מוגז וא"כ אין לך הטפת דם ברית יומר מזה אבל שיהא ענין לחתכן יחד אין ראוי אף לאחד מהם ולהיפוך מדברי הפוסקים שהבאנו נראה בעליל דלכתחלה יש למול קודם ולפרוע אח"כ וא"כ הכי נקטינן.

נתיב ב'

חתך הערלה ונחתך גם עור הפריעה
אי קיים המצוה

א) והנה ראיתי בשו"ת זרע אמת לרי' ישמעאל הכהן סי' קל"ב (יו"ד סי' רס"ד) וז"ל, ושאל אם בחתיכת עור הערלה נחתך ג"כ עור הפריעה אם ילא ידי חובת מצות מילה כיון שעשה הפריעה באיזמל ולא בצפורן כנהוג.

תשובה בתחלה אני אומר דתם אני ולא אדע מה מקום לספק מה יוכל לעשות מחדש, כיון שכבר הוסרה גם עור הפריעה דאטו יחזור וידציק עור הפריעה כדי לעשות הפריעה בצפורן מה שא"ל עוד

לעשות. ואולי הספק הוא אם נדמה לנוול מהול או שמא כוונתו לדמות לגר שנימול כשהוא גוי דאעפ"כ מטיפין ממנו דם ברית לאחר שנחגייר כמ"ש בסי' רס"ה ס"ג או נדמהו לקטן שנימול כלילה דלצריך לחזור ולהטיף דם ברית (כמ"ש בסי' רס"ב ס"א בהג"ה) וגם בגוי שמל את ישראל דחשיב כאילו לא נימול וי"א דחייבים לחזור ולהטיף דם ברית ומספק השואל כיון דמל ולא פרע כאילו לא מל והאריך הזרע אמת דאם חתך כל עור הפריעה אי מקרי מל ולא פרע או לא. וסיים אך כל האמור

היינו דוקא בדיעבד אבל לכתחילה ודאי נכון לעשות הפריעה בצפורן כמש"ל זה פשוט מאד עכ"ל.

(ב) והנה מה שדייק מלשון הגמ' יצמות דף ע"א ע"ב א"ר לא ניתנה פריעה לא"א שנאמר בעת ההוא וכו' עשה לך חרבות זורים וכו' ופריך ודילמא הני דלא מהיל וכו' ואי אימא דאין פריעה אלא בצפורן א"כ אמאי לא פריך א"כ מאי קאמר עשה לך חרבות זורים דהא פריעה אינו אלא בצפורן. ולפענ"ד לא קשה דכבר חירונו בזה דהחם בגדולים מיירי שא"א לקרוע בצפורן ואין דנין אפשר מאי אפשר. אלא דגם הא אמת דעיקר השאלה היה מנלן דחרבות זורים לחדש מצות פריעה דילמא אהני דלא מהול ליה והדיוק מלשון שנית באמת וק"ל.

(ג) עוד הקשה מעלתו דמה נעשה עם ראיות בעל שו"ת זרע אמת שהביא מגמ' יצמות דף ע"א ע"ב מקרא דעשה לך חרבות זורים שמעם יליף לה הגמרא פריעה הרי דפריעה הייתה ע"י חרבות וגם מה שבמשנה לא הזכירו בשום מקום ולא בגמרא פריעה בצפורן. והנה מקושיא דלא נזכר בגמרא פריעה בצפורן לפענ"ד ריח קושיא לימא דכיון דמפורש במדרש דבעי פריעה בצפורן ולא מפורש בגמרא להיפך הרי קי"ל

בזה דהלכה כמדרש וזפרטו היכא דהמדרש מספר מעשה רב למדין לכ"ע ע"י ברכ"י או"ח סי' רט"ו צשיו"ב ס"א וכנה"ג א"ח בכללי הגמרא סעיף ע'.

(ד) ומעתה נבוא לדחות דברי הבעל זרע אמת מדברי הגמרא יצמות הנ"ל בכמה אנפי. א) לפ"מ שראיתי בקובץ שיעורים להגר"א וסרמן ז"ל סי' ס"ד אות ח' שעמד בקושיא זו וכחז וז"ל, משמע מסוגיין דאפשר לפרוע בסכין דהא בגמרא מוקי קרא דעשה לך חרבות זורים לפריעה והרמב"ם כחז דפורעין בצפורן ומקורו באגדה דלפרטים להסתכל בהן בהבדלה ולפריעה וז"ל דזה אינו אלא מדרבנן דומיא דלהסתכל בהן להבדלה ע"כ. מצואר דהגאון ז"ל הרגיש בקושיא זו ומי' דפריעה ודאי רק בצפורן היא וס"ל באמת דבצפורן דאורייתא הוא אלא מכח קושיא דחה שהיא מדרבנן ובגמרא מדאורייתא אבל א"כ מצואר מדברי הגר"א ז"ל דפריעה אסור בסכין מדרבנן עכ"פ, וראיה ברורה מדברי הגאון דאסור לחמכו בסכין מדרבנן עכ"פ, אלא דמעיקרא הי' ס"ל דצפורן מדאורייתא היא ומכח הגמרא הנ"ל דחה לעצמו דהא דרבנן אבל ודאי דהלכה בצפורן דוקא.

(ה) שנית נראה לפמ"ש קצת

אחרונים ז"ל דהגם דעיקר פריעה
 היא בצפורן אבל בגדול שנתקשה
 העור עד שא"א לפורעו בצפורן אז
 מותר לפרוע גם הקרום בסכין או
 מספרים וכגון בגדול או ערל שמתו
 אחיו מחמת מילה שלא מל בקטנותו
 ואין ציד אדם לפורעו בצפרניו ולפי
 זה אחי שפיר מאד קושיה הגר"א
 וואסערמאן דהא חנא ס"ל דישראל
 מלו במדבר רק לא פרעו וא"כ הרי
 היו כבר גדולים בני ארבעים שנה שלא
 פרעו ולא היה אפשר לפרוע בצפורן
 לכן עשה להם חרבות נורים דהיכא
 ללא אפשר לא אפשר אבל היכא
 דאפשר בצפורן ודאי אסור למול
 בחרבות נורים וצוה יהיה מדויק
 הלשון עשה לך וכו' ושז מול את
 בני שנית ודרשו שנית זו פריעה,
 ולהנ"ל יהיה מדויק דווקא פריעה
 שהיא שנית שכבר מלו ולא פרעו
 כה"ג בעי חרבות נורים אבל
 כשהמילה אינה שנית הכ"נ ללא נותר
 חרבות נורים לפריעה דאז הפריעה
 בצפורן. עכ"פ לפ"ז שפיר מיושב
 קושיה הגר"א ולפ"ז יש להעמיד
 סברת הגר"א וואסערמאן וחוזר
 ונראה דבצפורן שכתב הרמב"ם הוא
 דאורייתא ללא צריך לדחוק משום
 קושייתו הנ"ל.

(ו) ועוד צו שלישיה דהנה מנינו שם
 חלופי גירסאות בגמרא
 יצמות הנ"ל ולישנא אחרינא שברש"י

ז) ורביעי בקודש נראה דמעיקרא
 לא קשיא מידי דהרי
 בגמרא אמרו וז"ל, אמר רב לא נתנה
 פריעת מילה לא"א שנאמר בעת ההיא
 אמר ה' אל יהושע עשה לך חרבות
 נורים וגו' ופריך ודילמא הכן ללא
 מהול דכתיב כי מולים היו כל העם

היוצאים וכל העם הילודים וגו' ומשני
 א"כ מאי שוב אלא לאו לפריעה. והנה
 נראה פשוט דסברת המקשה היה
 שדחה דלמא החרבות עשה להנך
 שלא מלו במדבר דהרי ישראל לא מלו
 במדבר ארבעים שנה והיו צריכין למול
 דהכי ס"ל ש"ס דילן כמ"ש בסמוך
 ובמדבר מ"ט לא ועי' תוס' שם
 משמע דלא מהול כלל במדבר ולזה לא
 תירץ התרנן כלום אלא שמי' דא"כ
 מאי שוב. והנראה כוונתו דהכ"נ
 דחרבות צורים היה צריך למול אותן
 שלא מלו מפילו לרב אלא דא"כ לא
 היה לומר שוב, דמינה ילפינן פריעה
 אבל לפי"ז פריעה לא ילפינן מחרבות
 צורים וא"כ לא עשו החרבות לפרוע
 אלא למול אותם שלא מלו עדיין,
 והפריעה דרשו משוב או מלשון שנית
 כמ"ש המהרי"ל דמשנית משמע
 פריעה שהיא גימ' שלו ע"ש, וא"כ
 פריעה אהכ"נ דהיא בצפורן ח"פ
 מאד לפענ"ד, וזה א"כ אחי אליבא
 דכ"ע ואין מכאן ראי' לזרע אמת כלל.

(ח) איברא דאומר אני אפילו לדעת
 הפדר"א ומגלת סתרים

שהציוו המוס' ושאר מפרשים
 שבמדבר נמי מלו אלא שלא פרעו או
 מפני העיניו הדרך כדעת המוס' או
 מפני שלא נצטוו משה מפי הגבורה
 על מצות פריעה עד סוף שנת
 ארבעים קודם כניסתן לארץ כפי דעת
 הרמב"ן ז"ל והריטב"א ועוד
 ראשונים, מ"מ החרבות צורים לא
 עשה צביל הפריעה אלא להנימולים
 שלא מלו עדיין שלא יכנסו צלי מילה
 לארץ (ועי' ילקוט שמעוני יהושע ה'
 בשם ויקרא רבה) וימל את בני ישראל
 אל גבעת הערלות מקום שהוא גבעה
 בערלה רב נחמן אומר תן חלק
 לשבעה זה דור שמלן משה לשבעה
 וגם לשמונה זה דור שמלן יהושע
 לשמונה. וכוונתו נראה דהמילה הייתה
 לשמונה. ולכאורה לפי המדרשים מל
 את כל מי שלא מל ארבעים שנה א"כ
 לא הוה לשמונה, אבל לפי"מ שכתבתי
 נראה דהא קמ"ל דיהושע מל אותן
 שהיו צריכין למול בשמונה בחרבות
 צורים, ומיהו הרמב"ן ז"ל כתב דרבי
 ישמעאל בפרקי דר"א פליג אגמרא
 דידן ועי' ישרש יעקב יצמות הנ"ל
 ואין הז"ג להאריך יותר בזה.

נתיב כ"א

ליישוב קושית הזרע אמת מגמ' הולין

(א) עוד כתב שם הזרע אמת ראה מדלא מצינו בגמ' שיאמר אלא לשון

לכאן ולכאן עד שיראה בשר העטרה ואח"כ מוֹנֵץ את המילה וכו'.

ויש לדייק דבחיכת הערלה כחב בכל מלין וכו' ומצוה מן המובחר למול בצרול וכו' ונהגו כל ישראל בסכין, והנה הסביר ההלכה מעיקר דדינא ומצוה מן המובחר ומאז מנהג כל ישראל, וצפריעה כחב רק כיצד מוהלין וכו' ואח"כ פורעין את הקרום הרך שלמטה מן העור בצפורן וכו' ולא זכר כלל שיש אופן אחר צפריעה כמו שזכר במילה, והי"ל למי"ס בהלכה א' לאחר שכחב בכל מלין וכו' ונהגו כל ישראל בסכין, ובכל פורעין ואפילו בדבר כו' ונהגו כל ישראל בצפורן. או הי"ל בקיצור בכל מלין ופורעין ואפילו בצור ובזכוכית וכו' ונהגו כל ישראל בסכין למול ובצפורן לפרוע. ואח"כ כיצד מוהלין וכו' ולמה עזב פורעין בכלל.

עוד יש לדייק בלשון הרמב"ם בה"צ שכחב כיצד מוהלין וכו' עד שמתגלה העטרה ואח"כ פורעין, הי"ל כמו ברישא כיצד פורעין או לא הי"ל כלל ואח"כ אלא עד שמתגלה העטרה ופורעין את הקרום הרך שלמטה, ותיבת אח"כ מיומר לכאורה.

ובמש"ב ומחזירו לכאן ולכאן עד שיראה בשר העטרה. יש לדייק דהאי ומחזירו לכאן ולכאן נמי

מוהלים ופורעים סתם ולא אמרו מוהלים באחמל ופורעים בצפורן וידוע דיכול למול בכל דבר שחותך חוץ מן הקרומית של קנה מפני הסכנה כמ"ש בחולין י"ז והרמב"ם בפ"ב מהל' מילה ועור וש"ע סי' רס"ד וא"כ עד"ז נמי ופורעים סתם ר"ל בכל דבר שפורע.

ואני אומר אדרבה מטונך הרי בגמ' חולין אמרו בכל מוהלים חוץ מקרומיות של קנה ולמה לא כתבו צפריעה ג"כ חוץ מקרומיות של קנה. אמנם פשוט לכיון דדרך מילה לחוד ודרך פריעה לחוד דמילה הוא לכרות ואפשר בכל דבר ופריעה הוא בצפורן דוקא וצריך להאריך בדבר ולכן כתבו סתם מוהלין ופורעין והניחו על הידוע שהי' הדבר ידוע למומחין בהל' מילה כמו בהל' שחיטה.

ב) ואדרבה אגן נדייק להיפך מדברי הרמב"ם ז"ל בפ"ב מהל' מילה ה"א שכחב חו"ל ובכל מלין ואפילו בצור ובזכוכית ובכל דבר שכורת ולא ימול בקרומית של קנה מפני הסכנה ומצוה מן המובחר למול בצרול בין בסכין בין במספרים ונהגו כל ישראל בסכין. (ה"ב) כיצד מוהלין חותכין את כל העור המתפה את העטרה עד שמתגלה כל העטרה ואח"כ פורעין את הקרום הרך שלמטה מן העור בצפורן ומחזירו

ד) ובזה מיושב נמי לשון ואח"כ שכתב הרמב"ם דבעי דוקא פריעה לאחר החימוך של הערלה דאחתו העור נחתך ולא יצוד אויל אבל עור הפריעה חוזר ונאחו ונמרפא על הגיד למטה וז"ל מאד בס"ד.

ה) ומדויק נמי מש"כ הרמב"ם ואח"כ פורעין את הקרום דכבר הבאחי במקום אחר מגמרא זבחים מ"ב ומנחות ט"ז דפריך שם חדא דהיינו רישא ועוד דהא חניא ואח"כ וכו' ופרש"י ועוד התניא בריתא אחריתא או שנתן את הקומץ בשתיקה ואח"כ נתן לבונה במחשבה קשיא, מבואר מדכתב ואח"כ א"ל לומר שיהי' לאו דוקא אלא צבת אחת דואחר כך דוקא הוא אח"כ. א"כ פשוט כיון דדייקו הרמב"ם וכל דייקין מינה דאח"כ דוקא הוא ולא צבת אחת וז"פ וברור מאד.

ו) ופלא על הזרע אחת שכתב ואף דהרמב"ם רפ"ג מהל' מילה כתב וז"ל מוהלין וכו' וכ"כ הטור והשו"ע בס"י רס"ד הנ"ל לאו למימרא שיהי' זה לעיכובא וכו', שהרי ודאי בדיוק נאמר כל אום ואום ואנן דייקין צוה כל קוץ וקוץ מילי הלכות וכ"ש שכן כתבו כל הראשונים ואטו כסומא בארובה כתבו רבוינו הראשונים ז"ל ח"ו אבל הכל בדיוק

מיותר, הול"ל בקיצור ואח"כ פורעין את הקרום וכו' בצפורן עד שיראה בשר העטרה ולמ"ל למימר ומחזירו לכאן ולכאן, דמי לא סגי לן שיחכנו לגמרי ולא יחזירו לכאן ולכאן, ואדרבה לדעתם הרי יפה ונאה לחתוך עור הפריעה.

ג) אבל האמת יורה דרכו דרבינו הרמב"ם בכוונה דייק בלשונו והורה לן החילוק בין מילה לפריעה, דמילה מעיקר הדין הוא בכל דבר ומעיקר המצוה בכל מיני ברזל וממנהג ישראל הוא בסכין אבל פריעה הוא מעיקר הדין בצפורן ולכן לא ביאר כלום פריעה באופן אחר וביאר לן הרמב"ם כן לפי שבגמ' אמרו סתם מוהלין ופורעין סתם לכן הוכרח הרמב"ם ז"ל לפרט החילוק בין מילה לפריעה וזה בס"ד ברור מאד.

ולפי זה אחי שפיר נמי אמאי לא אמר כיצד פורעין אלא ואח"כ פורעין שבפריעה היא מעיקר דינא פריעה צכה"ג, ואחי שפיר נמי מה שאמר ומחזירו לכאן ולכאן כלומר דאופן הפריעה דוקא אחר המילה, ודוקא לקרוע בצפורן ודוקא שמשאר עור הפריעה, אלא שלא מטעה ומאמר יטלנו בסכין ויחכנו, מוסיף הרמב"ם ומחזירו לכאן ולכאן דהאי עור אסור לחתוך רק להחזירו.

צמדה וצמשקל כל אות ואות מדצריהם הקדושים ודברי הזרע אמת נע"ג.

כל ישראל. וכמ"ש להדיא זה פשוט מאד. גם כי עיקר פלפולו הי' אם צריך לחזור ולהטיף ממנו דם צריח ואי זה מקרי לא פרע כלל ואין כאן מצות מילה כלל ודו"ק. ואי"ה לכשאפנה אשנה אולי נאריך עוד בזה, עכ"פ לפענ"ד דאין לזוז ממנהג אבותינו בזה.

ז) ומיהו לדין גם הוא ז"ל כחצ דוקא לענין צדיעבד וכגון שנחתך עור הפריעה עם עור הערלה אף שלא נקרע בצפורן יא' שלא צריך להטיף דם צריח שנית אצל לכתחילה לקיים המצוה כתיקונה וכקבלת משה מסיני צריכים דוקא לעשות הפריעה בצפורן ולאחר המילה ולהשאיר עור הפריעה ולהחזירה לנאן ולכאן וכמנהג

ידידו המברכו בלב ונפש ובברכת חג כשר ושמת,

מנשה הקטן

נתיב ב"ב

כמה הערות במצות מילה ופריעה

ולאחר העיון בדבריו הקדושים ראשונה נראה מתוך דבריו ז"ל דהגה"ק לא הי' צקי באופן מילה זו שחומטין תרווייהו יחד שכתב שם דאומה המכונה לא ראה, ובאמת כי אין זו מכונה כלל אלא שיש לו להמוהל כעין צבת עם שיניים ומכניס הצבת אחת עור הפריעה ומהדק שתי העורות יחד הערלה והפריעה ושומטם עד למטה מהגיד וחותר שני העורות צבת אחת ונשאר הגיד מגולה (ואולי כוונתו שם על המכונה האחרת שנקרא גאמקו קלעמפך בלע"ז שזה

ט"ז לחודש הרחמים התשל"ו בנ"י
צ"א

מע"ב ידידי הרה"ג וכו'

יקרת מכתבו קבלתי בהערות שונות על ספרינו ח"ה וח"ו.

א) מה שז"י צח"ו סי' קע"א במילה ופריעה אי הוי מצוה אחת או צ' מצוות, ואי שפיר לחתוך שניהם כלומר עור הערלה ועור הפריעה יחדיו וז"י לשו"ת מהר"י שטייף ז"ל סי' ק"ו שהאריך בזה.

הי' מין מכונה אחרת ממה שאני מדבר בכלל).

בהנלל יוסף כשאמר מה צנע ולא גמר ע"כ ע"ש.

(ב) ולדידן צנעם הדין אי מילה ופריעה היא מצוה אחת או צ' מצוות כמ"ש הלקט יושר, והגר"י שטייף ז"ל השיג עליו, אמנם בתשובה אחרת הבאתי רא"י ללקט יושר מדברי המדרש נשא פ"א הביאו אבודרהם הל' ברכות דף קל"ב ומטה משה הל' מילה שימו איש חרבו על ירכו משה מל ואהרן פורע ויהושע משקה והחיי"ט פ"ט דשבת מ"ו גרס יהושע מל ואהרן פורע ומשה משקה ולכ"ע נראה מיהו לאחד מל והשני פורע ואי נימא דמילה בפני עצמה לא הוי מצוה בלי פריעה אלא הכל מצוה אחת, א"כ האיך שבק משה בצמצע המצוה והניחה לגמור לאחר היינו הפריעה הא קיי"ל המתחיל במצוה אומרים לו גמור ואין המצוה נקראת אלא על מי שגומרה ובגמ' סוטה דף י"ג א"ר חמא כל העושה מצוה ולא גמרה מעלה עליו הכתוב על שגמרו כאילו עשאו רבי אלעזר אומר אף מורידין אותו מגדולתו דכתיב ויהי בעת ההוא וירד וכו' רבי שמואל בר נחמני אומר אף קוצר אשתו וצניו דכתיב ותמת בת שוע וגו' וכתיב וימת ער ואונן ופרש"י אף מורידין אותו מגדולתו מן השמים למתחיל ואינו גומר אלא א"כ נאנס כמשה בעצב הירדן וירד יהודה שהוא התחיל

מברואר דהמתחיל במצוה ואינו גומרה הרי ח"ו יורד מגדולתו וקוצר את אשתו וצניו ח"ו, וא"כ אי מילה בלא פריעה לא הוי מצוה בפני עצמה א"כ האיך התחיל משה במצוה ולא גמרה ח"ו. וגם מה דקיי"ל דשניהם יכולין למול וכנהוג עלמא, א"כ כולוהו ח"ו כלל המתחיל במצוה ולא גמרה אבל אי נימא דתרי מצוות נינהו א"כ אחי שפיר דזה עשה חדא מצוה והשני עשה חדא מצוה והגם דלענין מנין המצוות תרתייהו חדא מצוה נינהו מ"מ לענין קיום מצוה כל אחד מקיים כחצי שלו וזהו שדייק בלקט יושר שהו"ל כמו בקרבן שאחד עושה השחיטה והשני קבלת הדם והולכה וזריקה ואדרבה כה"ג צרוב עם הדרת מלך כיון שכל אחד עושה מצוה שלימה שלו חש"כ המהרי"ל נמי דהו"ל צ' מצוות מילה ופריעה אלא דלענין הקיום לא קיים עד שיגמור הכל.

(ג) עוד הביא שם מהגה"ק אדמו"ר ממונקאטש בספר אור שלום (סי' רס"ד אור ס"ו) צמיהל שאמר ששכיח טובא כשמושך עור הערלה נמשך עמו גם עור הפריעה וכשנתחמך נחתך גם מעור הפריעה עד שלא נשאר כ"א משהו ונופל

(ד) ומש"כ שם בשם מרן הח"ס שראה בקונקארדנליא שורש חובת מול הוא מלשון הסרה וביאר שפריעה הוא גומרה של מילה וכו' שנמסר למשה שעד זמן יהושע די להסיר ערלה אחת ומזמן יהושע ואילך צריכים להסיר גם ערלה השניה שהיא הפריעה וכו' ואע"ג דא"א לא נכטוה על הפריעה מ"מ נכטוה להסיר הערלה וזה לכאורה לא כהגאון אור המאיר ז"ל עכ"ל.

הנה בזה אגלה לו בס"ד דבר חדש אשר זה זמן רב תמהני מאחר שמילה ופריעה היא מצוה אחת (ובפרט להאומרים שהם פעולה אחת) למה קראו ז"ל לחיתוך הערלה מילה ולגילוי העטרה פריעה, כיון דהכל הוא ענין אחד וטעם אחד לשניהם לגלות העטרה היל"ל מל ולא גילה העטרה מהו לשון פריעה מל ולא פרע. ובשבת קל"ג עושין כל צרכי מילה בשבת מוהלין ופורעין ומוצאין הול"ל מוהלין לגלות העטרה ומוצאין או עד שחמגלה העטרה כיון דהכל הוא רק ענין אחד שחמגלה העטרה ובמשנה דף קל"ז מל ולא פרע את המילה היל"ל מל ולא גילה העטרה או מל ולא פרע העטרה, מהו לשון ולא פרע את המילה וצ"ע ולא ראיתי מי שהעיר בזה.

מאליו אי צריך להטיף צריח שנית וכתב דאין צריך, וצ"ח לחשו' מהר"ם שי"ק יו"ד סי' ר"מ שאם נחתכו שני העורות יחדו לא שמענו פוצה פה והוי מילה מעליומא עכ"ל. ולפענ"ד המעיין במהר"ם שי"ק ובאות שלום יראה דכוונתם רק צדיעצד שנחתכו שני העורות אין צריך לחזור ולהטיף דם צריח אבל פשוט דלכתחילה אסור לחתוך ולא דברו מזה הגאונים כלל אלא שהי' עולה על דעת האומר שציון שחתך עוד הפריעה וצלי מתכוין א"כ הו"ל כמל ולא פרע וצריך להטיף דם צריח שנית כיון דהי' צלי מתכוין וע"ז כתבו דלא הוי כמל ולא פרע וא"צ להטיף. ובאמת הדבר פשוט מאד כיון דמל לשם מילה והטיף דם צריח בהחיתוך שהי' לשם מצות מילה וא"כ מה יועיל עוד אם יטיף עוד דם צריח שנית. ואני אומר אדרבה מדכתבו רק דכה"ג הוי מילה מעליומא ולא דקדקו יותר דאפילו לכתחילה מותר לעשות כן פשוט דלכתחילה ודאי אין לעשות כן אלא שאם אירע לו כן י"א. גם כי העיקר שדקדקו שם מפני שלא הי' בכוונה וע"ז דנו שם הני גאוני ולא נחתו כלל לענין דין פריעה. ופשוט דלכתחילה לא עלמה על דעתם להחיר כן (ובדברי תורת אמת הספרדי הארכמי קאת בספרי ח"ז סי' קע"א וקע"ב בס"ד).

מתזירו לאחוריו לכאן ולכאן והוא נחמדר על הגיד וחוזר וגדל על הגיד.

ולפ"ז שפיר קראוהו תז"ל מילה ופריעה ומל ולא פרע דהני תרי מיילי נינהו ולא ראי זה כראי זה מילה הוא הסרה ופריעה הוא נשאר והולך וגדול הנד השוה שבהם שחרווייהו פעולתם לגלות העטרה ובאמת כי ופרע את ראש האשה נמי הכוונה לגלות השער אבל לא להסיר אותם, ולהסיר נקרא קציצת שערות ולא פריעת שערות שהוא רק גילוי בלי קציצת נמצא דבאמת תרווייהו מילה ופריעה נקרא על שם פעולתן מילה מלשון מיתוך ופריעה מלשון גילוי וגידול, והבן כי הוא דבר חדש בס"ד.

(ו) וכעת נראה דיש לדקדק לשון תכמים מרפא שאמרו מל ולא פרע ומהו לשון פריעה. וראיתי בערוך ערך פרע אויפרייסען מאי מפרעתא א"ר אויא היכא דפרעי טבחי פי' מקום שפוחתין בו הבמה להוציא קרביה כדאמרין שמיטה מפורעת כלומר פתוחה וא"כ לשון פריעה הוא לשון אויפרייסען אבל לא לתחכו.

אמנם בגמ' יבמות כ"ח אר"א קודם שצא שלמה הימה תורה דומה לכפיפה שאין לו אזנים עד שצא שלמה

(ה) ואמרתי לחדש בס"ד דהנה צפ' נשא (ה' י"ת) ופרע את ראש האשה ונתן על כפיה ופרש"י ז"ל סותר את קליעת שיערה כדי לבזותה והוא מספרי. וכחז הרא"ם אעפ"י שהפרע בכ"מ לשון גילוי הוא כמ"ש רש"י בעצמו גבי כי פרוע הוא מגולה כמו ופרע ראש האשה אין זה סותר למה שפי' הכא ע"ש וצפ' נשא עוד שם (ו' ה') קדש יהי גדל פרע שער ראשו פרש"י ופירוש של פרע גידול של שער וכן את ראשו לא יפרע (ויקרא כ"א) ועיין א"ע שם ופרע את ראש האשה וגילה. נראה דלשון פרע או פרוע הוא לשון חגלחת וגידול אבל לא לשון סילוק והסרה והיינו גדל פרע ע"ש. ולפ"ז אחי שפיר מאד דבדיוק אמרו ז"ל מילה ופריעה דהם שני נושאים לכוונה אחת דמילה הוא לגלות העטרה ופריעה הוא ג"כ לגלות העטרה וא"א לזה בלא זה, אלא דאע"פ שהם שניהם למטרה אחת מ"מ פעולותיהם הם הפוכים דמילה הוא שמתוך עור הערלה ומסירה וכמו שפי' בקונקארדאנציה הג"ל שחיבת מול הוא לשון הסרה וזה הוא הצווי על הערלה להסירה אבל פריעה הגם שהיא ג"כ לזאת הכוונה לגלות העטרה אבל פעולתה הוא היפוך שגילה העטרה ולא יסיר העור במיתוך כמו עור הערלה אלא יגלה העטרה וישאר העור ויחזיר ויגדל וכמ"ש הרמב"ם

ועשה לה אונים ר' אושעיא אמר מהכא פרעוהו אל מעבור זו שיטה מעליו ועבור. ופרש"י פרעוהו הגילהו לאיסור והוסיף עליו כדי שלא מעבור זו כמו גדל פרע ע"כ. הנה מצואר דפריעה הוא לגלות הדבר ולהוסיף עליו וזהו גדל פרע כלומר לגלות הראש ולהוסיף גידול פרע וכן ראשו יהי פרוע ובתרגום ראשיכם אל חפרעו לא תרצון פרוע הרי לשון פרוע הוא לגדל בגלוי. וכחז החינוך מזה קמ"ט ראשיכם אל חפרעו ואמר התרגום לא תרצון פרוע ויחזקאל הנביא ביאר ואומר ופרע לא ישלחו וכמו כן נאמר במנורע וראשו יהי פרוע ואמרו בספרא יגדל פרע ולשון ספרא עוד ראשיכם אל חפרעו אל תגדלו פרע. ובמנחה ק"ג ובגדיכם אל חפרומו אל תקרעו בגדים ונכפלה מניעה זו בכה"ג שנאמר בגדיו לא יפרוס וכו' ואמרו בספרא ראשו לא יפרע וכו' והנה פשוט דלשון פריעה היא קריעה וגידול שניהם כאחד וכבר הארכתי קצת בזה.

וזהו שפי' ר"ח שבת קל"ז מל ולא פרע את המילה וכו' פי' מי שמל ולא פרע את המילה כלומר לא קרע את העור וגילה את העטרה כאילו לא מל הנה פי' קרע וגילה את העטרה דפרע היינו קריעה ומה שפרש"י שם פרע גילה נמי הכוונה שע"י הפריעה ; שהוא קורע

אויפרייסען נחגלה העטרה אבל נשארתי עור הפריעה עליו ואלא שמניחו אילך ואילך ומוסיף את עור הפריעה על הגיד מלמעלה ולכן נקרע פרע פריעה ולא אמרו מל ולא גילה העטרה דאז הי' משמע אפילו ע"י חימוך והמורה לא רצתה בחימוך אלא לקרוע ולהשיב אותו ולהחזירו מכאן ומכאן ולא לחתכו. וא"כ עכ"פ נראה דלכן קראו חכמים פריעה שאין לחתכו. והרמב"ם בפיה"מ קל"ג פורעין הוא כאילו אומר קורעין הקרום שעל הערלה הנה לא הזכיר רק דפורעין מלשון קורעין והוא כערך דו"ק.

(ז) ובזה מובן לשון הרמב"ם ז"ל בפ"ג ה"ב מהל' מילה שכ' ואח"כ פורעין את הקרום הדרך שלמטה מן העור בצפורן ומחזירו לכאן ולכאן ולכאורה היל"ל ופורעין הקרום הדרך שלמטה מן העור עד שיראה בשר העטרה ומחזירו לכאן ולכאן למ"ל, ולהנ"ל אחי שפיר דקמ"ל דעור הדרך דוקא מחזירו ולא לחתכו.

(ח) ומצאתי רא"י גדולה לדברינו אלה, מדברי רש"י יבמות כ"א אהא דא"ר אושעיא רמו לשניות מן התורה מנין דכתיב פרעוהו אל מעבור זו שטה מעליו ועבור, ופרש"י ז"ל פרעוהו הגילהו לאיסור

והוסיף עליו כדי שלא תעבור בו כמו גדל פרע ע"כ, הנה מצואר מפרש"י ז"ל דלשון פרעהו משמע גילוי והוספה והוא היפוך מלשון מילה שמשמע חמיכה והוסרה וא"כ רא"י גדולה בס"ד לדברינו דבכוון קראו רבותינו ז"ל לחיתוך הערלה מילה שהיא מלשון חיתוך והוסרה, ולגילוי העטרה פריעה שהוא לגלות העטרה ולהוסיף עליו עור הפריעה כלומר לא להסירו אלא יחזירוהו לאחוריו ויוסיף עליו וכמ"ש כל הראשונים והאחרונים ז"ל שזכרה העור הפריעה לאחוריו ונמצא היא נוספת על עור שלמטה וזה ברור בס"ד ודו"ק היטב.

(ט) ובשו"ת ח"ס יו"ד סי' רמ"ט מתחלה עלה בדעתו לומר דמילה ופריעה הם חרי עניי ופילפל האיך סגי בצרכה אחת על המילה ועל הפריעה והביא שם דברי הנל"ח ודחה אותם, עוד דחק בענין פריעה מאיזה טעם דוחה שבת ואי יש כרח עליו כלומר המל ולא פרע ומכח כל הקושיות חזר בו ודחק לחדש דמילה ופריעה קיים להו לרבנן דפריעה נמי אקרי מילה ע"ש מה שהאריך, ובאמת לאחר קידה ובקשת סליחה מאדונינו מרן רבינו הח"ס ז"ל, רבינו הגדול הבה"ג ובס' האשכול ה"ג מילה כבר הרגישו בקושיא זו מנ"ל דפריעה דוחה שבת

וע"ש מה שמירך וא"כ יש לישב דברי רבינו מרן הח"ס ז"ל. גט עיקר הקושיא האיך יוכל בצרכה אחת על המילה ופריעה לפמ"ש שהוא צ' מנאות לכאורה כמו בצרכה הזבח שהוא צרכה אחת וכל עבודה הוא מנאה בפני עצמה ומצריך על הזבח וכולל כל עבודתו והכ"נ צמנות מילה ע"ש ודו"ק, עכ"פ נלענ"ד אין מדברי הח"ס שום סתירה לדברי האור המאיר ואדרבה לפי מה שפי' יש רא"י לדברינו בס"ד.

(י) עוד י"ל לפי מה דאיתא בספר המכר שאין המילה בעצמותה סכנה וכח הח"ס צמו"מ פ' שמות עה"פ ותקח נפורה נור דהא דמתחללין שבת אחר המילה אם צריך לכך מטעם מכת חרב כי כל מכת חרב סכנה הוא כדאיתא במס' שבת אצל אי מל בקרומית של קנה איננה סכנה אצל יען כי עיקר המנאה מן המובחר למול צברול כמו שאמר הקצ"ה ליהושע עשה לך חרבות נורים ושוב מול את בני ישראל שנית לכן עושין מנאה מן המובחר ושבת נדחית אח"כ ממילא כיון דסכנת נפשות הוא ע"ש.

ולפ"ז מובן מאד למה אמרו פריעה בצפורן דוקא דכיון דכל מכת חרב סכנה הוא א"כ חיתוך הערלה שמוכרח לחתוך צברול ומוכרח

לסכן הולד כיון שמצוותו בכך מותר
למול בצרול אבל עור הפריעה דליכא
מצוה בצרול א"כ אם חותך עור
הפריעה בצרול הרי הוא מסכן
התינוק לכל מכת חרצ סכנה הוא
ומילה מצד עצמה לא הוי בכלל מטעם
מצוה מן המובחר אבל פריעה אסור
בצרול משום סכנה ומה"ט נלטינו
לפרוע בצפורן לא באזמל או מספרים
של צרול וכיוצא בו וא"כ אחי שפיר

דא"כ מדינא אסור לחתוך עור
הפריעה גם מטעם זה.

ומחמת שאין הז"ג להאריך ומלאכים
יחפזון מאימת ימים הנוראים וכל
הגוף רותח מפתח יוה"ד הבא עלינו
ועל כל ישראל לטובה ולכן אקצר
והקוצרים אומרים יברכך בברכת
כוח"ט בספרן של צדיקים לטוב
ולברכה דושה"ט בלב ונפש,
מנשה הקטן

נתיב ב"ג

החותך עור הפריעה עם הערלה בשבת חייב

מע"כ ידידי הרה"ג וכו'

אחדשה"ט וש"ט בידידות נאמנה.

בשבת ובחול אלא מוכרחים לומר
שמילה הותרה בשבת וגם לעיין חבלה
הותרה וכל זמן שלא סילק ידו מן
המילה מותר לחבול ולעשות חצורה.
ומינה תמה גם על הלבוש הבאחי
בספרי שכתב דהמוהל שרואה לחתוך
עור הערלה מעט מעט חתיכה קטנה
במקום שהיה יכול לחתוך צנת אחת
חייב על כל חצורה וחצורה שעושה
שלא לאורך.

(א) בדבר מה שתמה מעכ"ת אמה
שכתבתי לאותם שחומכים
עור הפריעה מה שלא נלטוו חייבין
בחילול שבת ובאיסור חבלה ממה
שפסק המחבר א"ח סימן של"א ס"ב
דכל זמן שלא סילק ידו מן המילה
חוזר אפילו על זנין שאינם מעכבים
ובחי' הר"ן כתב דאפי' כבר סילק ידו
מן החיתוך והתחיל לפרוע מקרי לא
סילק ידו מן המילה דמילה ופריעה
חדא מילתא היא וכן פסקו האחרונים
ותמה דאיך מותר זה הא הו"ל חבלה

(ב) והנראה ללא קשה מידי דודאי
חובל, ומקיים מצוה
מילה, תרי מילי נינהו והוא דהתורה
התירה למול בין בחול ובין בשבת
ויהיה בין הודחה ובין הותרה [דבאמת

דבר זה לא פשוט הוא ורוב הראשונים והאחרונים ס"ל מילה דחוייה היא ולא הותרה והרחבתי בזה קצת בספרי משנה הלכות (ח"ג סימן מ"ב) דעם העט"ח דהותרה ודעם מרן הח"ס ז"ל א"ח סימן פ"ה דמילה לד"ה דחוי' היא אלל שבת ע"ש]. ומיהו לכ"ע לא הותרה ולא הודחה אלל מה ששייך למנות מילה אלל מה שאינו ממנות מילה אלל חבלה בעלמא לכ"ע חייב, וגדולה מזו כתב העט"ח (דס"ל מילה הותרה) א"ח סימן ז' בשו"ת שלו דאפילו למ"ד הותרה מ"מ במכשירין שהיה אפשר לעשותן מע"ש אסור לעשותן עזרו בשבת מכת הותרה אלל מ"מ כיון שהוא עכשיו לפנינו בסכנה בשבת ואם לא נחלל שבת בעזרו אפילו במכשירים אפשר שיבא לידי סכנת נפשות וימות נדחה לפנינו שבת כמו בכל איסורי תורה שאין עומדין צפני פ"ג מקרא דוחי בהם ע"ש באריכות, וא"כ הכ"נ בדין אפילו נימא מילה הותרה מ"מ לא הותר אלל מה ששייך למנות מילה אלל מה שאינו ממנות מילה חבלה בעלמא הוא וחבלה אסור ככל חובל דעלמא שאסור בין בחול ובין בשבת.

ג) וראיה לזה מגמרא סנהדרין פ"ד ע"ב רב לא שזיק לבריה למשקליה סולא דילמא חביל ליה והו"ל שגגת איסור ופריך שם א"ה אחר נמי

ומשני אחר שגגת לאו בנו שגגת חנק. ועי' כ"מ פ"ה מהל' ממריס ד"ה אע"פ ובשו"ת הרי"ש סימן תפ"ד ובש"ע הגרש"ז הל' נוקי נפש ס"ד מצואר דאפילו רופא העושה מלוא ברפואתו מ"מ אם חבל יותר מהצורך הרי הוא בשגגת לאו והא' דאמרו בגמרא יצמות ק"ט ע"א מה לי איסור לאו מה לי איסור ערמ כבר עמד בזה התה"ד סימן ר"נ ועי' גמרא ב"מ דנ"ו ע"א קשיא ליה לר"א מיתה ביד"ש ומשני ליה שמואל דילמא שאני מיתה ביד"ד דחמירא. ועי' שו"ת תורת חסד סימן כ"ט באריכות ובשו"ת מהרי"ט ריש חיו"ד הרי מצואר דאפילו חובל במלוא כל שחבל יותר מהצריך הרי הוא בכלל חובל אלל שאם חבל יותר בשוגג הרי הוא בשגגת לאו ואם חבל במזיד הרי הוא חייב אם הוא יותר מהצריך להמלוא וזה פשוט וברור מאד.

ד) והרמב"ן (הובא בגמק"י סנהדרין פ"ד הנ"ל) חמה דא"כ לא יעסוק אדם ברפואה כלל דילמא טעי והו"ל שגגת סייף, ומי' דמכה אדם לרפואה פטור ומלוא דואהצת לרעך כמוך הוא ואפ"ה לא שזיקין לבריה דילמא חביל ליה טפי. וכ"כ הר"ן שהרופא המומחה כשיטעה אינו שוגג אלל כאונס ולדידהו לכאורה ליכא שגגת לאו נמי בטעה מ"מ פשוט דזה דוקא ברופא

סילק ידו מן החימוך ולהר"ן אפילו מן הפריעה, דבאמת צ"ע שצ"ע מעכבין הם ג"כ ממצות מילה ולכתחילה אמרה חורה לחתוך כל עור הערלה וא"כ צ"ע אלו צכלל היתר הם צחול וצכלל היתר או דחוויה צצבת דמצוה אחת היא אלא דאם כבר פירש או ההלכה דאין צריך לחזור עליהם דכך צאה ההלכה דאומן צ"עין הם צכלל הערלה לחתוך אותן ואם לא חותכם אין חוזר עליהם.

(ז) ובמקום אחר כתבנו להגר"א מ ש"ך ז"ל (ר"מ פאנוציו) לישב צוה שיטת הרמב"ם שכתב בה"י מילה דעל צ"עין שאין מעכבין את המילה חוזר עליהן צין צחול וצין צצבת כל זמן שלא פירש ואם פירש עצמו אינו חוזר עליהם לא צחול ולא צצבת לפי פי"ה האחרונים, ודלא ככ"מ שם והגר"י הלוי מצריסק והגר"א ש"ך דחקו לישב שהוא נראה נגד הגמרא וכתבתי בס"ד דהרמב"ם ס"ל דצ"עין שאין מעכבין הם צכלל המילה כל זמן שלא פירש ולא סילק ידו הרי הוא צכלל המילה אבל לאחר שפירש ידיו וגמר מה שגמר אף שנשארו עוד צ"עין מ"מ כבר המילה כשרה היא כך ואינו חוזר אלא משום הידור מצוה ולזה כבר אסור לחזור ולצבול דעומד נגדו איסור צבלה צחול ואיסור סקילה צצבת ולכן ס"ל דלאחר שפירש אינו חוזר, ולשאר הפוסקים

צטעה וחבל יותר מהצריך או מוהל צחתך יותר ממה צצריך למצוה צין צעור הערלה וצין צפריעה אבל העושה צמזיד צידוע שאין צריך עוד לרפואה זו והוא חותך וחובל צצבירו שלא לשם רפואה פשוט דהוא צייב אחצלה ואם הוא צצבת הרי הוא צייב סקילה צמזיד וצבהררה וצחול מלקות ככל חובל צצבירו דהם לא דברו אלא צרופה צטעה צאמת וז"פ מאד.

(ה) ולפי"ז צדידן נמי פשוט מאד שלכו"ע אם חותך מהעור יותר מהצריך למצות מילה פשוט דהו"ל צכלל חובל אלא שאם חתך צשווג שחשב שגם זה צכלל המצוה הו"ל שגגת לאו אבל אם חתם צמזיד הו"ל חובל בעלמא וזה פשוט מאד. א"כ החותך עור צפריעה שאינו צכלל המצוה לחתוך דלא מציינו צשום מקום צתורה ולא צשום אחד מהפוסקים צש"ס או לאחריו שיהא מצוה לחתך עור הפריעה א"כ הו"ל חותך חובל צצבת שלא לצורך וכן צחול. וכן מצאתי לאחר זמן צשו"ת מחנה חיים ח"צ שכתב כן להדיא ע"ש צסימן ק"צ. ומה שהציאו צשם רב האי גאון אין לכפול זה כאן כי כבר הארכתי צזה.

(ו) ולא קשה מציינן שאין מעכבין המילה דחוזר עליהן צין צחול וצין צצבת כל זמן שלא פירש ולא

(ט) עוד נראה להביא רא"י מגמ' שבת קל"ה מי שיש לו שמי ערלות אין מחללין עליו את השבת ופרש"י שמי ערלות שני עורות זה על זה ואמרי לה שני גידין. וביצמות דף ע"ג פרש"י סתם ב' עורות זו ע"ג זו והמאירי כתב מי שיש לו שמי ערלות אין מחללין עליו את השבת ושמי ערלות אלו יש מפרשים שני גידים ואין ידוע איזה עיקר בריחו וי"מ שני עורות של ערלה זה ע"ג זה ומ"מ יש מומים בפ"י זה שכל שיש לו שני ערלות חייב הוא לכרות את שניהן וכריחת שניהם דומה שבת ע"ש. ועי' רא"ש ור"ן ובהגהות רש"י יצמות ע"ג דמשם הראה דאיפשיטא הלכתא דשמי ערלות אין מחללין עליו את השבת.

ובעצתה בשלמא למ"ד דשמי ערלות היינו שיש לו ב' גזיים דבזה מספקא ליה אבל למ"ד דשמי עורות ודאי נדקו הי"מ שבמאירי דחייב למול ומ"ש עור אחד או שני עורות נראה פשוט דס"ל דתורה לא התירה למול אלא מה שהוא בכלל שזומה התורה למול וכיון דכלל אדם ליכא רק עור אחד אולי אינו חייב לחתוך העיר השני או דאמרינן דעל עור השני ליכא לן לימוד דדומה שבת, בכל אופן הרי הראה דאסור לחתוך יותר מעור אחד כיון דלא מצינו להדיא שהתירה תורה וא"כ כ"ש עור

דמתלקים צין חול לשבת י"ל נמי דס"ל דעל צינן בעצמן יכול לחזור משום שהוא בכלל המצוה, אלא דיש לחוש שמא יתחוך יותר. ובשלמא בתחלה לא חיישינן פן יוסיף דרך צומה תורה ולא נחנה תורה למלאכי השרת אבל כשכבר חתך רוב הערלה ולא נשאר רק צינן שאינן מעכבין א"כ יש לן נגדו חשש שמא ירבה ולכן בחול דהו"ל שגגת לאו שפיר מותר לחזור אצינן אפילו אינן מעכבין אבל בשבת דהו"ל שגגת סקילה אינו חוזר ובגמרא סנהדרין הנ"ל דבבנו חששו משום דהו"ל שגגת חנק ואמי שפיר הכל בס"ד.

(ח) עב"פ פשוט וברור דהא דחוזר אצינן שאינן מעכבין משום דבעיקר המצוה הם בכלל הערלה ונחנו לחתוך אבל יותר מזה כל שאין ניתן לחתוך הרי הוא בכלל חובל והחובל במזיד חייב וזה פשוט מאד, ובאמת כתבתי במקום אחר דגם על כל מוהל יש להזהיר שיכוין היטב ולא יתחוך במזיד יותר אפילו מעור הערלה ממה שצריך כי אם מכיון ואם לאחר שכוון הכל אפ"ה יאל לו שחוסך יותר מהצריך הרי הוא בכלל שגגת לאו ונכנס במחלוקת הפוסקים שהבאתי לעיל לענין רופא אם הוא בכלל שוגג או כאונס אבל אם הוא מכיון לחתוך יותר מהצריך הרי הוא בכלל חובל במזיד וחייב לכ"ע.

הפריעה דמנינו במורה שאין צריך
לכרות מן הגיד אלא לפורעו ק"ו הוא
לאסור לחתכו בשבת ואפילו צבת אחת
דכ"ט הוא משתי עורות דבחול חייב

לחתכם ואפ"ה צבת אסור וא"כ
פשוט לחתוך עור הפריעה מה שלא
חייב אסור לחתוך והעושה כן הו"ל
בכלל מחלל שבת ח"ו.

נתיב ב"ד

אי מותר להאב למול בשבת
במקום שיש מוהל אחר

הו"ל חובל בשבת ולא צריך ואסור
לכ"ע ודו"ק.

(ב) ומצאתי בשו"ת מחנה חיים ח"ב
ס"ו ק"א שכמעד להדיא
כמ"ט שהוא לאין הבדל בחובל אם
חומק עור גדול או עור קטן או קורע
קרום גדול או קרום קטן רק בסילוק
ידיו הוא חבלה חדשה אבל צעור
הערלה וקרום הפריעה דהויין שמי
עורות מובדלות זה פרום תחת זה
וחד נסתלק ע"י חיתוך והשנית ע"י
שאוחז ופורע עכ"פ כיון שאינו עור
אחד אז אפילו באופן אחד הוא שמי
מעשה חבלות אטו אם יעשה אדם
אחד שמי חבלות מופרדות זה אחר זה
יהי נקרא מעשה אחת ע"ש. הרי
שכתב מפורש דחיתוך הקרום ופריעה
הוי שמי מעשה חבלות וכיון דעור
הפריעה אינו מצויה לחתוך א"כ
מעשה חבלה זו דפריעה לא הותרה
לחתוך בשבת ח"ו פ.

(א) ודע דבטור יו"ד ס"ו רס"ו הביא
דעת ר' אליעזר הלוי שאם
האב יודע למול אין לו למול בשבת
אם יש אחר שיודע למול דהא מילה
הוא פסיק רישא לדידיה דמכוין לתקן
בנו אבל לגבי אחר לא מקרי תיקון
ואם אין אחר ימול האב והצ"ח והצ"י
הביאו בשם המה"ד שהעולם לא נהגו
כהר"א הלוי הנ"ל ממרי טעמי חדא
דאפילו לר' יהודה חצורה דמילה
חשובה תיקון משום קיום מצות מילה
וא"כ אין חילוק בין האב לאחר
דשניהם מכוונים לקיים מצות מילה
ועוד דקיי"ל דמקלקל בחצורה חייב
וחצורה דמילה חשיב בין לאב בין
דאחר ע"ש.

ונראה עכ"פ דלא יכוין לתיקון עדיף
טפי רק לקיים המצוה וא"כ
אותן שמחמתין יותר מהצריך עור
הפריעה ודאי דכיון דאין צריך לחתוך
זה רק שמכוין ליופי או לשום דבר

אלא דנ"ע מה שכתב דאין הדל
בחובל אם חומך עור גדול או
עור קטן דהוי חבלה אחת ומותר
ופליג בזה ארבינו אלעזר הלוי אמנס
בחמת הרי גמרא מפורשת סנהדרין
הנ"ל דהמוסיף בחבלה וחומך עור
גדול במקום עור קטן הרי זה חובל
בחבירו שלא ברשות.

ג) גם נראה דהקוץ עור הפריעה
בשבת חייב משום גזוז שהרי
החומך עור חייב משום גזוז כמבואר
בירושלמי בפ' כ"ג התולש מן המטה
תלישתה זו היא גזייתה וכן איתא
במספתא הגזוז מן הבהמה ומן החיה
ומן העוף ועיין ש"ע א"ח הנוטל
בפרינו חייב משום גזוז ועיין מג"א
סי' ש"ג סק"ב בשם הריב"ש דהגזוז
בפרינו חייב אע"ג שלא צריך להם
דבמשכן היו גוזזים עורות התחשים
אע"פ שלא היו צריכים להם ולפי"ז
חייב עוד משום גזוז שהרי חומך הוא
עור שאינו צריך לחמוך. ודברי
הריב"ש הם במשנה סי' שצ"ד והגם
דהח"ס שם בהגהותיו חולק על
הריב"ש מ"מ כאן שרואה בחיתוך הזה
הרי יש כאן לכ"ע משום גזוז כיון
שאין צריך לגזוז מדינא שהרי אין זה
בכלל מנות מילה. ועי' ש"מ כתובות
דף ה' ד"ה דס מיפקד פקיד וז"ל
ועוד הקשו תוס' דגבי מילה נמי
אמרינן בפ' ר"א דמילה האי אומנא
ללא מיין סכנתא היא ומעבירין ליה

ופריך פשיטא מדמחללים עליה את
השבת מהו דתימא מיפקד פקיד
קמ"ל דחבורה מחבר מה נביעה שייך
באותה חבורה ומדאיטריך קרא
למישרי מילה בשבת אין ראי' ללא
איטריך משום הוצאת דס אלא להתיר
תלישת בשר דחייב משום תולש
כדאמרינן בשבת גבי נפורן שלא פירש
דחייב חטאת אם נטלו בכלי ומבואר
דחייב במילה משום תלישת בשר וא"כ
בעור הפריעה שליכת חיוב לתולש
משום מילה ואדרבה אסור לדעת
המקובלים ובראשם האר"י הקדוש
ודאי החומך עור הפריעה בשבת חייב
משום תולש.

ד) עוד יש לעיין לפמ"ש בנטילת
נפורן חייב משום ממחך
כשרואה ליפות המקום וכן מוכח
ברש"י שבת עיין טל אורות מלאכת
קולר סי' כ"ד אות ב' וא"כ הכ"נ
כיון שחומך עור הפריעה ורואה ליפות
הגיד שלא יראה עליו עור הפריעה
א"כ הו"ל גם איסור משום ממחך.

ה) ובכך נפל בלבאי לפמ"ש תוס'
בימות ע"א ע"כ ד"ה מ"ט
דאיתא בפרד"א במגלת סתרים
דרבינו נסים דמבדבד מלו ולא פרעו
מפני ענוי הדרך משמע דפריעה הוא
זער יותר ממילה ולכן הגם שמלו
מ"מ לא היו פורעים ויש בזה יותר
סכנה מבמילה עצמה שלא חששו

ומחזירו חילך וחילך עד שתתגלה בשר
העטרה כולה וכל שנול ולא פרע
כאילו לא מל ע"כ.

(ז) והגה אשתמש כאן בלשון הגאון
הישיש יד"ע ויד"י הגר"י
וועלך ז"ל ראב"ד בודאפעסט ולבסוף
בירושלים עיה"ק ושם מנח"כ וכחב
לענין שרצו אז לשנות והמציאו מין
גאמקא קלעמפף וז"ל:

והגה דרך כלל אומר דאף אם
יתכנסון בית דינו של שמואל
הרמתי ואליהו ובית דינו וכל גדולי
ישראל אף עמהם, אין צידן לשנות
ולהתיר למול ע"י הכלי קלעמפף וז"ל
וראו כמה החמירו ז"ל אפילו במנהג
שנתפשט יותר משל חורה דאמרי
במסכת יבמות (ק"ב ע"א) אם יבא
אליהו ויאמר אין חולצין בסנדל אין
שומעין לו שכבר נהג העם בסנדל,
כ"ש וק"ו במצות מילה שאין להתיר
ולשנות ח"ו ממה שעשו אבותינו
ואבות אבותינו מימות משה רבינו
ע"ה למול בסכין ודו"ק ודוגמא לזה
כתבתי במקום אחר ע"ד המציאה בפה
דוקא. והביא דברי הגרמ"מ אפשטיין
ז"ל מסלובאדקא בספרו לבוש מרדכי
(סי' ל') שכתב וז"ל האם לא ידעו
רז"ל מההמארה ליקח סמרטוטין
ולשרותן במים ולסחוט על האבר שיצא
הדם האם ספוגים חסרו להם מוכין
חסרו להם וגם למנוץ ע"י כלי ידעו

מלכות ערלותיהן וחששו על הפריעה.
וא"כ כ"ש שאין לקוץ עור הפריעה
ולסכן הולד ואין לומר דרק לקרוע
בצפורן ולפרוע הוא דגרע ומזער
יותר אבל לחתוך בסכין אינו מזטער
יותר דא"כ כ"ש דאסור לקוץ דאל"כ
תקשה האי גופיה למה לא חתכו עור
הערלה עם עור הפריעה יחד ולא היו
מסתכנין וע"כ דעור הפריעה אסור
לקוץ, ולפרוע לא היו יכולים וא"כ
ממ"נ מכאן רא"י דלקוץ עור הפריעה
סכנה יותר מלחתוך עור הערלה וכיון
דליכא מצוה וחיוב לקוץ אסור לחתוך
ולזער הולד ואולי ח"ו גם להסתכן
וק"ל.

(ו) בקיצור החותך עור הפריעה
בשבת מה שאינו צריך
למצות מילה חייב משום חובל ומשום
גזוז ומשום ממחק לפי כמה שיטות
ואינו עושה פריעה אבל הקורע
בצפרניים הו"ל אל"ג עיין מגן אבות
מלאכת קורע וכבר כתבתי לדעת
כמה לא היו רק אסור דרבנן. ואפילו
דאורייתא דוחה דזה הוי מעיקר מילה
לפרוע בצפורן.

ועיין מאירי יבמות ע"א וז"ל המילה
היא חתיכת עור הערלה
שלמעלה מן העטרה ושמכסה את
העטרה וחוטכין אותו עד שתתגלה
העטרה. הפריעה היא שאחר חיתוך
העור פורע קרום הרך שחתמו

ועוד הרבה גדולים ונאספו מכתביהם
בספר טהרת יו"ט חיי"ח. וכן אומר
אני לעיני זה נמי דהמשה אופן
הפריעה גרוע הוא מזה שמל ועכ"פ
עושה מעשה מצינה כמ"ש אבותינו
רק שמשנה שעושה ע"י כלי הנ"ל
ודו"ק. וגם ע"ז נווחו וצטלוהו וכ"ש
המבטל מצות פריעה לגמרי.

דרשה"ט ושכ"ת בלב ונפש,

מנשה הקטן

כמעשה דמינקת להעלות היין ומדוע
לא המציאו להוציא ע"י כלי ולבלי
למנוץ צפה משום מיאוס הא חרפה
לנו לומר כן אם לא באשר שכן המצוה
למנוץ צפה, ועל כן אין זה גיעול כי
מצות ה' לא תזיק אדרבה תקדש
ותטהר וכו' ורצו כחה להוליד מידות
נעלות אהובה וחביבה ורוממות
רוחניות הנפש ע"ש. וכעין זה כתבו
הגר"ש הלוי וואזנר שליט"א וידידי
הגר"מ שטערנבוך שליט"א וידידי
הגר"מ שטערן אבד"ק דעברענין

נתיב ב"ה

החותר עור הפריעה עובר גם על
לא תעמוד על דם רעך

[ומה שכתב הרמב"ם פ"ג דמילה
הל' ב' ולא ימול בקרומית של
קנה מפני הסכנה והוא מגמרא חולין
י"ז ע"ג אמר רב חסדא חמשה דברים
נאמרו בקרומית של קנה אין שוחטין
בה ואין מלין בה וכו' ופרש"י משום
דכשדוחקים אותה קסמים נוחזים
ממנה ואיכא סכנתא במילה שלא
תנקוב הגיד ומשוה ל' כרות שפכה
ע"כ ע"ש, ומבואר דאדרבה בקרומית
של קנה הוא סכנה לא קשה דהסכנה
מקרומית הוא מזד שיעשה כרות
שפכה אבל ליכא סכנה לגוף היילד אבל
ברזל הוא מכת חרב וסכנה לגוף

(א) נראה לפע"ד לומר טעם למה
פריעה דוקא בצפורן
לפמ"ש בספר המכר לקדמון אחד
שאין המילה בעצמותה סכנה ומרן
הח"ס צה"מ על התורה צפ" שמות
עה"פ ותקח צפורה צר הקשה ליה
דא"כ אמאי מחללין שבת אחר המילה
כיון דהמילה בעצמותה לא היא סכנה.
ומי' ז"ל דהא דמחללין שבת אחר
המילה אם צריך לכך מטעם מכת חרב
כי כל מכת חרב סכנה הוא כדאיתא
במס' ע"ז (דף כ"ה ברש"י וגם
ברי"ף פ' שמונה שרצים) אבל אי מל
בקרומית של קנה איננה סכנה.

צריכה. וצחול הו"ל בכלל חובל וצכלל לא תעמוד על דם רעך שהרי מציאו לידי סכנה שאינה צריכה וגם ליכא כאן זכות המנוה להגין עליו כיון דליכא מנוה לחמוך הפריעה בסכין ודו"ק. ועי' ש"ע או"ח סי' שכ"ח ס"ו מחללין שבת על כל מכה שנעשית מחמת צרול וצחצ"ש ה"י טריפות סי' מ"ד אות ד' כתב דאפילו דרך נחת ועיין הגרע"א ז"ל והוא ראוי גדולה לדברינו א"כ שעור הפריעה דוקא בצפריים משום סכנה שלא תהא מכת צרול ופשוט.

(ב) וברגע נפל מילחא בלבי לדייק לשון רבינו הגדול ז"ל שכתב כיצד מוהלין מוחכין את כל העור המסבב את העטרה עד שתחגלה כל העטרה ואח"כ פורעין וכו' בצפורן ומחירו לכאן ולכאן עד שיראה צער העטרה ויש לדייק למה צמילה כתב עד שתחגלה כל העטרה וצפריעה כתב עד שיראה צער העטרה ולא כתב שתחגלה צער העטרה והלא ע"כ יש שינוי בין לשון שתחגלה ללשון שיראה.

וגר"א דצדיוק שינה בלשונו הטור דצמילה כתב לשון מוחכין את כל העור וכו' עד שתחגלה כל העטרה דצחימוך עיקר הכוונה על החימוך כדי שעל ידו תחגלה העטרה ומיד תחך עור הערלה כולה או

החימוך ו"פ המתברר אבל יען כי עיקר המנוה למול צרול כמ"ש הקצ"ה ליהושע עשה לך תרבות לורים ושוב מול את בני" שנית לכן עושין המנוה מן המוצח ושוב נדחית ממילא כיון דסכנת נפשות הוא וכו' ע"ש.

ולפ"ז נראה פשוט דפריעה צעי דוקא בצפורן ומשום סכנה שהרי באמת גם עיקר חימוך הערלה אי לאו דמנוה מן המוצח צרול היינו חייבים למול בצור או בקנה כדי שלא נסכין הולד במכת חרב שהוא הצרול אלא שכאן שגזירת הכתוב למול צרול דכתיב עשה לך תרבות לורים מלין בסכין אבל פריעה שליכא חיוב צרול אלא לקרוע הקרום א"כ כבר אסור לחמוך עור הפריעה צרול ומטעם סכנה של מכת חרב ולכן צריך פריעה דוקא בצפורן וכן לקרוע ולגלות אפילו בצפורן וכש"כ שלא לחמוך צרול את כל העור, וזה ברור מאד וא"כ עלתה לן ב"ה טעם חדש ויקר למה פריעה דוקא בצפורן ולא בכלי אפילו להשאיר עור הפריעה וכ"ש שלא לחמוך.

וא"כ ממילא החומך עוד צפריעה בשבת לא די שמשחכן יותר הילד במכה של חרב שאינו צריך אלא הרי משחכן יותר הולד במכת חרב והו"ל מחלל שבת כה"ג במכה שאינה

נמגלה כל העטרה כולה ואח"כ פורעים בצפורן שיראה צער העטרה כלומר דהגס דהעטרה נמגלה עם חימוך עור הערלה וכבר נראית העטרה אבל אחתי צער העטרה לא נראית לעין אלא ע"י יסווי העור הדק המכסה את הצער ולכן צריך לקרוע העור הדק הזה כדי שיראה צער העטרה אבל כיון שאין צעור הזה חלק מן הערלה שהרי כבר נמגלה העטרה עם החימוך ולכן אין לחמכה אלא קורעו בצפורן כדי שיראה צער העטרה ומחזירו לכאן ולכאן זה צרור בס"ד.

ג) וקצת יש לדייק מש"כ חומכין את כל העור וכו' עד שמגלה כל העטרה ודייק שני פעמים כל ולכאורה הי' די לומר כיצד מוהלין

חומכין את העור המכסה את העטרה עד שמגלה העטרה או חומכין את כל העור וכו' עד שמגלה העטרה וכחב שני פעמים כל לדייק לפמ"ש הט"ז או"ח סי' תקפ"ב סק"ג בהל' ר"ה על מלוך על כל העולם כולו כפל לשון דכל משמע נמי רובו קי"ל דכולו ממש קאמר. וידוע מחלוקת רבנמינו מרן הגה"ק הד"ח והח"א אם חתך מעור הערלה עד שנתגלה רוב העטרה אי חוזר וחומך עד שמגלה כולה וי"ל דכוונת הרמב"ם להשמיענו דחומך את כל העור עד שמגלה כל העטרה כולה ולא רוב ועיין בנין אריאל פ' קרח כי כל העדה כולם קדושים ועיין הוריות דף ג' ע"ב א"ר הונא ה"נ מתסבבא דבכל המורה קי"ל רובא ככולו והכא כתיב כל עדת וכו' ודו"ק.

נתיב ב"ו

בדבר המתחדשים במצות מילה לחתוך עור הפריעה

א) אחדש"ת. ראיתי להעיר קצת צמה שהציא מנהג המתחדשים בהלכות מילה בסימון ל"ב בספרו ח"ל והנה אם כי רבנמינו הראשונים והטור והשלחן ערוך כתבו כולם בלשונם שחומכין את כל עור

י"ד לחדש הרחמים התשל"ד בני"א
יצו"א
מע"כ ידידי הרה"ג ור"ח נר"נ אי"א
בנש"ק וכו' כש"ת מוה"ר אשר אנשיל
כ"ץ שליט"א, בעמח"ס נחל הברית
ב"ח על הלכות מילה

המחפה את העטרה ואחר כך פורעין הקרום הרך שלמטה מן העור בצפורן ומחזירו לכאן ולכאן עד שיראה בשר העטרה משמע שהפריעה הוא אחר החימוך וגם שהפריעה הוא בצפורן מ"מ אין הכרח דלקפיידא נקטו כן ד"ל כיון דלעשות מעשה המילה והפריעה ביחד א"ל רק לאומנים מומחים ונזכרים לזה גם מהכלים והמכשירים שלא היו מצוי בזמנם על כן נקטו אופן היותר מצוי ורגיל שחומכין הערלה ואח"כ פורעין בצפורן דבאופן וסדר זה יוכל כל אחד ואחד לקיים המצוה בלי שום קושיים ואומנות יתירה עכ"ל.

ותימזה גדולה הוא שח"ו לומר כן על רבותיו הראשונים ז"ל שלא דקדקו בלשונם ח"ו והלא על דקדוק קטן שבראשונים אכן בונים עליהם חלי חלי הלכות וכאן נאמר שכתבו כמה דברים בלי דקדוק ואם כי גם קצת מאחרונים ראו לומר כן ישחקע הדבר ולא הרמז"ם ולא כל הראשונים לא כתבו אפילו אות אחת בחנם וגם מה שרצה לומר דלעשות מעשה המילה והפריעה ביחד א"ל רק לאומנים מומחים ונזכרים גם לזה כלים מכשירים, הנה באמת גם זה אינו דהרי המציאות מורה דכל אחד ואחד יודע המומחיות הזאת ומה מומחיות הוא זה להוציא ב' העורות יחד ולחמכס ואדרבה יותר מומחה צריך

להיות שלא לחמוך ב' עורות ולפרוע. גם מה שכתב מענין כלים הנזכרים והמכשירים שלא היה מצוי להם. הנה לבד כי מדברי רב הא"י גאון לפי שהביאו המסתמכים עליו משמע דלא היה להם שום כלי מכשיר רק שהיה באמת מפסיק באכזב או בצפרניו ולזה אין צריך מכשירין ואם משום הסרן שהזכיר שם גם דבר זה אינו כלום שודאי אין זה מכשיר שצריך להיות מצוי שלא היה מצוי. אלא פשוט דהרמז"ם והטור ודעמייהו זכוון דייקו לכתוב דוקא אח"כ פריעה ולא בבת אחת וכ"ש שב"ה הבאנו דגם משה רבינו לא היה חומך עור הערלה עם הפריעה יחד אלא זה אחר זה מי לנו ממשה רבינו שקיים זה אחר זה ולשנות אופן קיומה של מצוה.

(ב) והנה מה שדחה שם דבריו לא אפלפל כעת רק מה שרצה להביא ראיה מדברי חיים דסבירא ליה דבעור הערלה אין צריך חימוך ודי בהסרה ודחיפה למטה מהעטרה א"כ על כרחך מה שכתבו חומכין את עור הערלה הוא לאו דוקא. דברים אלו באמת תמוהים דאטו רבינו אדמו"ר הגה"ק בעל ד"ח אינו מצריך לחמוך עור הערלה ואטו הוא חולק על הש"ס דאמרו בזמנה מוהלין ופורעין ופירש"י מוהלין חומכין עור הערלה וכ"כ הרמז"ם וכל הראשונים דלצריך לחמוך עור הערלה, וא"כ איך יאמר

והבאתי שם מכמה גאוני הזמן
ולדיקים שהסכימו שח"ו לשנות ירושת
אבות אפילו זיו כ"ש.

ד) ודע דבעיקר תשובת רב האי גאון
לשנונו ג"כ מבולבל שגראה
שאין זה לשון רב האי וכמ"ש
המעתיק בעצמו שהעתיקו מלשון
ערבי וז"ל, דע כי זה החוק יש בבבל
מהיום שנים רבות שמושך המוהל את
הערלה ומפסיק הקליפה התחמונה
בידו כדרך שהן יודעין עד שהיא
נפסקת ומאבד אותה עם הערלה
וחומך אותה צבת אחת ואם אינה
נפסקת ונפסקת באבצע או בצפורן
יהיה לו סרן הנקרא בלשון ערבי
מרור ופסקו בו וחומך הכל צבת אחת
ושפיר דמי ואין ראוי לחמוך בשני
פעמים אבל ראוי להיות המילה
ופריעה צבת אחת וכשנעשית שחיהן
יאל עד הנה.

והנה הרואה יראה ללשון זה אין לו
מוצן ולקוי הוא בחסר ויחיר
חדא מה שכתב ומפסיק הקליפה
התחמונה בידי וכו' עד שהיא נפסקת
מאי כוונתו בזה ואם כוונתו שמתפרידה
מן הגיד היל"ל ומפריד הקרום
התחמון ומה זה לשון קליפה גם לשון
ומאבד אותה עם הערלה וכמ"ע
הביא קצת שינוי ומחבר אותה עם
הערלה וגם לשון וחומך אותה צבת
אחת היל"ל בלשון רבים וחומך אותן

דמה שכתבו חומכין את עור הערלה
לאו דוקא, ואטו ס"ל גם למעלתו
דאין צריך לחמוך הערלה וא"כ זה
קשה מן הראשונה.

אבל פשוט דגם מרן זל"ל אינו מחיר
מילה בלי חימוך אלא שס"ל
לרבינו הד"ח שאם חיסר ולא חתך כל
עור הערלה כשר בדיעבד וכמ"ש
באות שלום סימן רס"ד סק"י"ו רק
שלא חייב לחזור ולחמוך במקום
שחיסר קצת.

ג) ואם באנו לדייק לשון הרמב"ם
לפי שיטת מרן הד"ח גם זה
היה אפשר לומר דהרמב"ם שכתב כל
העור היינו רובו דקיי"ל כל במקום
רוב אם באנו לדייק דוקא אבל לא
צריכין לה עכ"פ ודאי דלכתחילה
צריכין לעשות כמ"ש הרמב"ם ולחמוך
כל העור החופה את העטרה ואח"כ
לפרוע הקרום בצפורן עכ"פ לא
ראיתי בזה שדחה דבריו שם ממה
שהביא מקונטרס שערי הלכות כדי
דחיה והגם שכתב שם דלכתחילה נכון
להדר למו"ל כן, ולפענ"ד אין זה הידור
ולא לכתחילה אלא מעיקר דינא ואין
לשנות בזה זיו כ"ש, ודאי היכא דא"א
באופן אחר נדקו דבריו דמה יעשה
אם א"א באופן אחר, אבל ודאי בלאו
הכי מדינא אסור לעשות כן.

וב"ה וב"ש בספרי ח"ו הארכתי בזה

צבת אחת דהרי קאי על עור הערלה והפריעה א"כ הו"ל שמים ולי חותך אותה משמע רק אחת. גם מש"כ ואם אינה נסקתה ונפסקת באצבע או בצפורן סדק זה מאן דכר שמי' וגם מש"כ ואין ראוי לחתוך צב' פעמים דמי זה שאמר דלריך לחתוך שני פעמים לדידן אין חותכין עור הפריעה כלל וגם לדידיה מה זה שיצטרך לחתוך שמי פעמים והלא בפעם אחת הוא כורת שתייהם.

(ה) ולולא דמסתפינא הייתי מפרש פירוש אחר בהשו' הנ"ל והוא דלכאורה אפשר שיחתוך את הערלה הנמשכת מחוץ לגיד ואינו מושך הערלה כלל ושם נמצא הקרום התחתון סגור ואף נקב אין לו כמעט אלא מעט מועיר כידוע ולכך קאמר שמושך את הערלה ומפסיק הקליפה התחתונה כלומר הקרום התחתון הוא מפסיקו ונפסק ונסקת קצת ואם אינה נסקתה ונפסקת באצבע או בצפרנו אזי מכניס שם הסרן והוא כמו המחט הכספי שיש למוהלי זמנינו שמכניס לפתוח הקרום ואז חותך אותה צבת אחת כלומר חותך הערלה וממילא הפריעה נופלת כיון שנסקתה ונפסקתה קודם החיתוך באצבעו וצפורנו ונמצא מילה ופריעה נעשין צבת אחת לפי שקודם החיתוך סדק בצפרנו וא"כ עכשיו א"צ רק לחתוך אצל אינו חותך עור הפריעה. ומיהו אכתי אין מיושב

לשון ואין ראוי לחתוך שני פעמים דמאי ס"ד לחתוך צ' פעמים. ואפשר כוונתו שאם לא ימשך הערלה רק יחתוך המקצת הנמשכת מחוץ לגיד יצטרך אח"כ לחתוך פעם שנית עד שתחגלה על העטרה כולה וא"כ כוונתו ואין ראוי לחתוך צשני פעמים היינו עור הערלה אלא ימשוך אותה ויחתוך הכל בפעם אחת ועור הפריעה מפסיק היינו שחותך ממנה ולשון יפסיק פירושה מלשון פסיקת הגרגרת ולא כמ"ש האחרונים מלשון פירוש אלא כוונתו שע"י הצפורן הוא מסדיק ומפסיק כלומר שכורתה צידים מן עור הערלה ואח"כ חותך עור הערלה צבת אחת.

(ו) גם לשון אצל ראוי להיות מילה ופריעה צבת אחת צ"ע מנ"ל הא והרי צש"ס ופוסקים מצוהר היפוך זה וכמ"ש ולדידיה לכתחילה אין לעשות בזה אחר זה אלא כשנעשות שתייהן יצא משמע דיעבד. גם לשון כשנעשות שתייהן יצא הו"ל וכשנעשית זה אחר זה יצאו לשון וכשנעשית שתייהן אין לו מובן סוף דבר או שלא הועמקה תשובה זו על נכון מלשון ערבי ללשון עברי וממילא ליכא למשמע מינה כלום או שלא כתבה רבינו האי גאון מעולם אלא מוהלי שאלוניקי המציאו תשובה זו שרצו להחזיק אופן מילתם שהמציאו אז בסאלוניקי.

כמו שאמרו ציטמות פרק כ"ד ואי
 כתיבא להיתרא מי הוה סמכי עליהו
 אטו מר צריה דרבינא חמיס עליהו
 עכל"ק. הרי שכתבו שיש צידס תשובה
 מר' חננאל גאון מ"מ לא אמך על
 דצריהס שאולי לאו חמיס עלה וכ"ש
 כאן שבדלמי לא רב האי גאון חמיס
 עלה רק העתיק מן ההעתק של לשון
 ערבי מי יודע מבטן מי יאלו הדברים
 ותלו צוקי סריקי צמרן רב האי גאון
 ז"ל וכיון שמנהג ישראל היפך וכל
 הפוסקים לא הביאוהו ואדרבה כתבו
 היפך מזה פשוט דלא סמכינן על
 דברים כאלו לשנות, וזה לפענ"ד ברור
 מאד.

(ח) ובמלחמות ה' לרבינו הגדול
 הרמב"ן ז"ל סוף
 פ"ב דסוכה כתב וז"ל ואין לסמוך על
 התשובות אלא"כ הוזק עכ"ל ואין לך
 ריעותא גדולה מזו שלא שמענו ולא
 ראינו לא צימי הראשונים ולא צימי
 הגאונים ולא צימי ראשוני האחרונים
 ז"ל וכ"ש דידן מדידהו וז"פ.

והנה ידעתי גם ידעתי כי פירושי
 דצברי רה"ג דחוק ומעולם אין
 דרכי להכניס פילא בקופא דמחטא
 אמנס להיות אם נגיד שזה תשובת
 הגאון כדי שלא לשוי חולק על כל
 הפוסקים ועל המקובל לנו דחקתי
 בעלמי כפי האפשר וכ"ש שלפענ"ד
 אין זה לשון רב האי אלא העתקת
 המעתיק, פשוט שאין לן לפשוט מיני
 ד"ל דלישניה דהגאון לא היה כן.

(ז) ועיין שו"ת הרשב"א ח"א סי'
 אלף קס"ו שכתב וז"ל ומה
 שאמרתי שיש צידס תשובה מהגאון
 רב חננאל ז"ל שאין חוששין לעדות
 פסולי דרבנן בגירושין כלל, אותה
 תשובה לא ראינו ולא שמענו ולא
 הגיעה לידינו מעולם ואין לנו יודעין
 אם הרב ז"ל חמיס עליה וצדברים
 כאלו אין סומכין עליהם בלא ראייה
 ברורה והרבה תשובות נכתבו ויאלו
 עליהם שם אחד מן הגדולים אשר
 בארץ ואולי לא אמרוס מעולם ואלו
 תממה שאפילו בתלמוד יארע ככה

נתיב ב"ז

ביאור דברי רב האי גאון ממהר"ן חיות

בתשובה (ח"ב סי' ס') כבר דן בזה
 ופי' פירוש אחר דצברי רב האי גאון
 ועיינתי שם ומלאתי וז"ל ע"ד שאלתו

(א) שוב העיר לי ידידי היקר הרב
 הגאון מוה"ר יעקב טרויבע
 שליט"א דבספר מהרי"ן חיות

ואינה נסדקת בצפורן אזי פוסק בסכין
 עור הדבוק על העטרה וגם אלזנו
 הדבר נוהג כשהפריעה קשה ודבוקה
 אזי קורעין בסכין מעט אבל הפריעה
 לנלדין עד שתתגלה העטרה בזה גם
 רב האי גאון מודה דלריכה דוקא
 בצפורן והיינו כמ"ש בשם מוהל
 מומחה אחד דיש לער גדול לחיטוק
 בדבר להחמסק בסכין או במספרים
 משא"כ בהחמסק ציד המוהל יודע
 בנפשו איך להכביד או להקל במשמוש
 היד למען לא יתרבה לערו של ילד
 הרך הנימול עכ"ל.

(ב) הנה מצואר מדברי הגאון מהר"ץ
 חיות ז"ל דמפרש דברי רב
 האי גאון נמי דלא כהנוועים ורואים
 לשנות אופן המילה אלא כפי מנהגו,
 איצרא כשדקדקמי בדברי רבינו האי
 גאון לכאורה אין להם מוצן כלל במה
 שכתב וז"ל ואין ראוי לחתוך בשחי
 פעמים והדברים מרפסין איגרי דמי
 הוא שאומר לחתוך שני פעמים או מי
 הוא שחותר שני פעמים והלא לכ"ע
 החיתוך אחד הוא אלא שאין פורעין
 אח"כ בצפורן ולא חותרין כלל ומה זה
 שכתב ואין ראוי לחתוך שני פעמים
 גם לשון ואם אינה נסדקת ונפסקת
 באצבע או בצפרנו יהי לו סרן וכו'
 מהו לשון נסדקת ונפסקת דמשמע על
 פיסוק העור והלא אגן על פירוד
 העור מן הגיד כוונתו והיל"ל ואם
 אינה נפרדת ונבלת מן הגיד באצבע

אם פריעה המילה צריכה להיות דוקא
 בצפורן או יכולה להיות ג"כ ע"י כלי
 וכו' ומ"ש ר"מ בשם שו"ת שערי
 נדק ח"א סי' ו' חשובה מרבינו האי
 גאון אשר נראה בעליל כי מותר
 לפרוע המילה ע"י כלי וז"ל ודע כי
 זה החוק יש בצבל מהיום שנים רבות
 שמושך המוהל את הערלה ומפסיק
 את הקליפה התחתונה צידו כדרך
 שהם יודעים עד שהיא נפסקת ומחצר
 אותה עם הערלה וחותר אותה עם
 הערלה וחותר אותה בבת אחת ואם
 אינה נסדקת ונפסקת באצבע או
 בצפרנו יהיה לו סרן (נ"ל סכין)
 הנקרא בלשון ערבי מדור ופוסק בו
 ופיר דמי ואין ראוי לחתוך בשני
 פעמים אבל ראוי להיות מילה ופריעה
 בבת אחת וכשנעשים שתיים יאל
 עכ"ל רבינו האי גאון.

והנה שו"ת הגאונים אינם ת"י אכן
 כפי מה שהעתיק ר"מ פירושו
 דיש שני עורות עור ערלה הוא
 למעלה מן הגיד עור הפריעה מן
 הנלדדים סביב לגיד והמנהג לחותר
 ראש הערלה המכסה הגיד והנלדדים
 פורעין לכאן ולכאן עד שתתגלה
 העטרה והחוק אשר בצבל שמושך עור
 הערלה עד למעלה היינו גם עור
 הפריעה מן הנלדדים מושך צידו עד
 למעלה מן הגיד למען יחותר עור
 הערלה ועור הפריעה בבת אחת ואם
 עדיין עור הפריעה דבוק בעטרה

כמין פתח להכניס האפרנים ולפרעו
ובלשון האחרונים קראו לו חלון הידוע
למוהלים. ונחלקו בזה אי שפיר דמי
למול ולעשות חלון כזה או לא.

והנה לפעמים אם לא יוכל לפרוע
מחמת שלא חתך קצת מעור
הפריעה והוא שם סגור ומסוגר לריך
לחתוך פעם שנית ולפתוח העור
הפריעה שיהא ראוי לו לפרוע בצפרנו
ולפ"ז שפיר מוצינים דברי רבינו האי
גאון ז"ל דזה הי' מנהג מוהלי צבל
שמוסף את הערלה ומפסיק את
הקליפה התחמונה פי' שהיו מפסיקין
העור התחמון מן העליון בידו או
בצפרנו עד שהיא נפסקת מן הערלה
ועשה פסיקת עור או סדק כדי שיוכל
לפרוע לאחר שיחתוך ואחר כן מחבר
אותה עם עור הערלה וחותך אותה
בצמ אחת ואם אינה נסדקת ונפסקת
באצבע או בצפורן שהעור הפריעה
הוא חזק ואינו נפסק באצבעו או
בצפרנו יהי' לו סרן ופוסק בו ושפיר
דמי וע"ז קאמר ואין ראוי לחתוך הכל
אלא בפעם אחת והפריעה בצפרנים
לא מקרי חותך שני פעמים דפריעה
רק לגלות הוא וזה כוונתו נמי במה
שכתב אבל ראוי להיות מילה ופריעה
בצמ אחת כלומר החיתוך שצריך
לחתוך לעשות נקב בעור הפריעה כדי
לפתחו שיהא ראוי לפרוע יהי' בצמ
אחת וזה לפענ"ד פי' מחזור בדברי

או בצפרנו וכו'. גם מה שכתב
ומפסיק את הקליפה התחמונה בידו
כדרך שהם יודעים עד שהיא נפסקת
אין לו מוצן דמאי פסיקה איכא
ופסיקה הוא מלשון פסוקת הגרגרת
שהיא נפסק ונחתך זה מזה ולא שיך
לומר לשון פסיקה על הפרדה והצדלה
זה מזה. גם לשון יהי' לו סרן וכו'
הנקרא בלשון ערבי מדור ופוסק עמו
מהו לשון ופוסק עמו היל"ל ומפריד
בו.

ג) אבל האמת יורה דרכו ללאחר
בקשת אלף סליחות
האחרונים ז"ל צביאור לשון רבינו האי
גאון לפענ"ד ברור דהכי פירושא
דשמעתתא דידוע דעל הגיד ישנם צ'
עורות העליון הנקרא ערלה והתחמון
הנקרא עור הפריעה, והנה עור
הערלה בשיפולו מתכפל ונכנס ונדבק
עם עור הפריעה שהוא הקרום
התחמון, והחותך עור הערלה ואינו
מושך עור הפריעה קצת ימצא שעור
הפריעה הוא סגור ומסוגר למעלה
על ראש הגיד וכמעט א"א לפרעו
שאין לו פתח פתוח לפרעו עם
הצפרנים הנקרא קנעפעלא אלל
המוהלים, ולכן נהגו כמה מוהלים
למשוך עור הפריעה קצת עם עור
הערלה שיעלה למעלה וכשיחתוך
יחתוך קצת מן עור הפריעה עם עור
הערלה ואז יסאר להם בעור הפריעה

רב האי גאון ולפ"ז אדרבה ראי מדברי רב האי גאון נמי להפריעה אחר החיתוך הוא בצפורן ודו"ק.

יהיה איך שיהיה פשוט דאין לנו ללמוד מקטע הנמצא בתשובות הנ"ל בלשון ערבי דלאו מר בר רב אשי חתום עלה ולא מובן כלל מה כוונתו ואפילו לא היה מנגד למנהגו וכ"ש שהוא מנהג למנהג המקובל לנו מימות משה וכן מבואר בכל הפוסקים דקודם חתוך ואח"כ פריעה וכמ"ש מהרי"ל וע"ז באמת אנו מצרכין אקב"ו להכניסו בצריתו של א"א והלא למ"ד לא נתנה פריעה לא"א אין זה בצריתו של א"א אבל לפי מנהגנו אתי שפיר דאחר החיתוך מיד מצרך האב אקב"ו להכניסו וכו' דהחיתוך הוא שנצטוו א"א ואח"כ המוהל פורע

לאחר שבירך וזה כבר הוא מנצות מילה שהמוהל צירך, וכבר כתב החו"א ז"ל דאין לסמוך על הקטעים הנמצאים בזמנינו מראשונים ולכן אני חוזר דח"ו לשנות אופן המילה כפי המקובל לנו איש מפי איש עד משה רבינו. ואי"ה לכשאפנה אוליא בזה קונטרס למען מצות מילה להצהיר הענין עם החשו' שכתבנו בזה כדי שלא לשנות מצוה יקרה זו שקבלו עליהם בשמחה מעולם. וצווח מילה מכה לצאת גואל דקד בצ"א.

אלו דברי ידידו דרשה"ט וש"ת והנני חוזר מעין הפתיחה, וי"ר שיזכה ללמוד תורה לשמה וללמדה לאחרים עד ביאת בר נפלי, המברכו בברכת כוח"ט בלב ונפש,
מנשה הקטן

נתיב כ"ח

לא נמצא בשום מקום בפוסקים מענין מילה שהיו עושין מילה ופריעה בב"א

שראיתי כי לפלפולא יש חלוקי דעות, מ"מ למסקנא נתקיים את והב בסופה שג"כ מסיק ח"ל דאין לשנות מן המנהג שאת הפריעה עושים בצפורן דוקא, ומנהג ישראל תורה הוא, וזאת בנער גדול שאי אפשר לעשות הפריעה בצפורן יש לעשות הפריעה

(א) בעת הדפסת הספר מחדש הראה לי חתני כבני הרה"ג מוה"ר צבי האגער שליט"א תשובה מיד"ע ויד"נ הגאון המופלא כל רז לא חניק ליה מוהרע"י שליט"א בשו"ת יביע אומר (ח"ו יו"ד סי' כ"ב) שהאריך בזה הלכתא והגם

באיזמל או במספרים וכן פסק בשו"מ אחיעזר ח"ג (סי' ס"ה אות י"ג) עכ"ל. וכיון דלמסקנא ג"כ מסיק שהפריעה עושים בצפורן דוקא ומנהג ישראל תורה הוא ודאי אין לשנות.

ורק הערה אחת הנה צדיע אומר ח"ז בסק"א הביא דעת הרמב"ם פ"ג מה"מ ה"ג ופסק הש"ע יו"ד סי' רס"ד ס"ג וסמך דצריהם מירושלמי פ' ר"א דמילה ה"ב המול ימול מכאן לשתי מילות אחת למילה ואחת לפריעה וכן בירושלמי פ' הערל ה"א חתן דמין למולות מכאן לשתי מילות אחת למילה ואחת לפריעה, וצ"ע השירים רבה אמר ר"ב משה היה מוהל ואהרן פורע וי"א יהושע היה מוהל ואהרן פורע, וצ"ע תהלים איתא על הפסוק כל עצמותי תאמרנה ה' מי כמוך אמר דוד רבש"ע אני משבחך בכל אברי ומקיים צהם המנחות צפרנים לעשות פריעה ומליקת העוף, ולהסתכל צהם בהצדלה, וכן בספר האשכול ה"ל מילה עמוד קכ"ג כתב מוהלים ופורעים פ"י חותכים כל הערלה המכסה את העטרה בסכין ואח"כ פורעין את הקרום הרך המכסה את העטרה, וכדאיתא במדרש צפרנים לעשות צהם פריעה, ומליקת העוף, והביא גם מספר המנהיג וא"ז ויצינו יערב הגוזר כללי המילה עמוד ט"ז וכולם כתבו בפשיטות שאחר המילה יעשה

הפריעה בצפורן המתוקן לך. ובשום אחד מהפוסקים לא מצינו שיאמרו לחתוך גם עור הפריעה. שוב הביא חש' רב האי גאון הובא בשערי צדק ח"ג סי' ו' ודע כי חוק זה יש בצבל והארץ בצקיאאות צלשון פרוע מה היא ושהוא ענין גילוי.

(ב) ולעצם פי' פריעה צס"ד הבאתי מגמ' יצמות כ"א ע"א קשה עונשן של מדות וכו' רב אושעיא אמר מהכא פרעהו אל תעבור זו שטה מעליו ועבור. ופרש"י פרעהו הגילהו (ס"א מגדלהו) לאיסור והוסיף עליו כדי שלא תעבור זו כמו גדל פרע. הנה ביאר לן ר"א דפרעהו הוא מגדלהו לאיסור והוסיף עליו כדי שלא תעבור כמו גדל פרע והנה הפריעה בצפורן הוא כדי לגלות העטרה ולהחזיר סביב גדר עם עור הפריעה שנשאר על הגיד ומניחו אילן ואילן כדי שיגדל עם העור הנשאר וממילא נשאר כעין גדר וחומה סביב העטרה יהי' מאיזה טעם שיהי' מ"מ מפורש דפריעה הוא גילהו או מגדלהו כעין גדל פרע באשה ולא לקון את העור כמו באשה שמגדלת שיערה או צהנים ומיר גדל פרע נמצא בעצם שם פריעה שנחנו לו חו"ל הוא כדי לגלות שאינו קוץ העור אלא מגדלהו וזה שכתבו כולם ואחר כך פורע בצפורן הקרום הרך ומניחו לכאן ולכאן שיסאר וימגדל יחד סביב העטרה על

הגיד וזה צרור ומדוייק צפי שכתבו פורע את הקרום בצפורן ומחזירו לכאן ולכאן, דחמ"ל דמנזה לחתכו דמחזירו לכאן ולכאן למ"ל ואדרבה היל"ל פורע את הקרום הרך בצפורן וחתכו ולמ"ל להחזירו לכאן ולכאן אבל האמת כי אדרבה זה הענין של פריעה שיסאר וישתכלל על הגיד וז"פ וצרור בס"ד.

ג) והנה לא מנאמי בשום מקום בצפרי הקודש מימות אברהם אבינו שננטוה על המילה ואח"כ קבלת התורה שננטונו במנות מילה ע"י משה ובינו לא מנינו שדברו או מדברים ממנות מילה לא בש"ס ולא בראשונים ולא באחרונים שיזכירו מנות מילה שאפשר למול ולחתוך שני עורות יחד כלומר של ערלה ושל פריעה לחתוך וצבת אחת, עוד לא מנינו בשום מקום מכל הפוסקים שיאמרו כלל על עור הפריעה שנכון לחתוך כמו עור הערלה אפי' לא צבת אחת, הגם שפלפלו אם נחתך בטעות, מה דינו, וגם מעב"ג שהעתיק התחיל ברמב"ם וטוש"ע וירושלמי ומדרשים וספר האשכול וכו' הכל כאשר לכל כולם כאחד הודו ואמרו חותכים את הערלה ואח"כ פורעין בצפורן את הקרום הרך מלמטה, ולא יזכר ולא יפקד בשום פוסק עכ"פ להעלות צבת בין להמיר ובין לאיסור אלא כלם יחד

הודו שהפריעה הוא לאמר החיתוך, חוץ מאנשי סאלוניקי שהנהיגו על דעת ענמם כן ושוב עשו להם סמוכין מכתב יוני שנעתק מלשון יון ובשם רב האי גאון שאפשר למול ולחתוך עור הפריעה צבת אחת עם עור הערלה, וגם הא תשובה גופה יש מפקפקין בפשט התשובה לצד מהפקפוק אם מפי רב האי גאון יצאו הדברים כלל תשובה זו שקמכו עליה אנשי סאלוניקי, וגם לא הוצא בשום מקום לא בראשונים ולא באחרונים הקודמים לא בדרך רמז או עכ"פ לציין שיש תשובה כזו. והגם שיצא לפרש פירושים שכן יש משמעות בירושלמי על אופן כזה אבל כאמור כבר דחה האשכול פי' זה, ולכן ודאי מה שלא נמצא כזה בשום מקום הוה ראוי דכה"ג לכ"ע לא ראינו הוה ראוי.

ד) ואדרבה לדעת התשובה הנ"ל ואנשי סאלוניקי שזה הי' מנהג בני צבל למול כה"ג תמיה ענומה האיך מנהג שנהוג בכל יום והוצא מרב האי גאון לא יהיה לו שום זכר ורמז בכל הפוסקים הראשונים קרובים לזמן הזה ולא מזני צבל ולא מזני ארץ ישראל ולהיפוך נמצא בכל הפוסקים א"כ פשוט מאד שדבר שמפורש בכל נושאי דגלה התורה רבותינו הראשונים ואחרונים ובעלי ש"ע כולם כתבו דפריעה בצפורן דוקא ולאחר החיתוך עור הערלה

האיך נוכל ע"פ הלכה להסכים ולשנות
 מצות פריעה בכלל וגם להחיר חבלה
 בדרך הנימול ולחמוך חלק מגופו
 ולחבול בו מה שאינו מצוהאר בשום
 מקום שמוחר לחבול בו ולחמוך העור
 הרך, וכ"ש בשבת שהוא איסור
 סקילה. ובאות צ' בסופו סיים ו"ל
 ומ"ש הרמב"ם והטוש"ע שפרוע
 בצפורן לאו למימרא שיהיה דבר זה
 לעיכובא אלא אורחא דמילתא קאמרי,
 אבל ודאי כל שחתך העור העליון עם
 הקרום הרך צבת אחת שפיר דמי
 וא"ל יומר מזה.

(ה) ראבי בער ולא אדע דא"כ אמאי
 שבק הרמב"ם עיקר קיוס
 מצות מילה שהוא לדעת רב האי גאון
 למול צבת אחת ולא הזכיר כלל עיקר
 מצות מילה ועכ"פ הי"ל להזכיר
 כשאמר כיצד מוהלין, תותכין את כל
 העור החופה את העטרה צבת אחת
 עם העור הרך שתחתיו עד שתתגלה
 כל העטרה, ואם לא חתך רק עור
 הערלה לצד מיד יחמוך את הקרום
 התחתון או יפרע את הקרום התחתון
 בצפורן לאו הי' משמעות שני דברים
 אבל כיון שבא ללמוד ולפרש כיצד
 מצות מילה א"כ עכ"פ הי"ל להזכיר
 שיש אופן יותר נכון ועכ"פ כמוהו,
 וכמו שהתחיל שם צריש ההלכה
 באגשים שמוחרין למול ואח"כ בכלים
 ו"ל, ובכל מלין אפילו צורר ובזוכוכית
 ובכל דבר שכורת ולא ימול בקרומית

(ו) עוד רגע אדבר מה שכחב שם
 הנחל אשכול דמ"ש בספר
 מורת שבת דצפריעת המילה ציד ליכא
 מלאכה דאורייתא כיון שעושה
 החבורה ציד ולא בכלי, דדמי לנטילת
 שער ציד, טעום הוא ממ"ש רבינו
 בעל הלכות גדולות והשאלמות שצריך
 פסוק להחיר פריעה בשבת דמקיש
 סוף מצוה לתחילתה, דכתיב ושזב מול
 את בני ישראל שנית דהיינו פריעה
 מה תחילתה מילה דוחה שבת אף סוף
 מילה דוחה שבת, ועוד דלא דמי
 לנטילת שער שדרכו בכלי ולא ציד אבל
 פריעת המילה דרכה ציד, וממילא לא
 מקרי כלאחר יד, והרי מצינה היא
 מלאכה דאורייתא כמ"ש בשבת קל"ג

ב' אע"פ שנעשית צפה והיינו משום שדרכה צדק וכו'.

ולפענ"ד משה אחה אוחז החבל משני ראשים אם עבירה יש כאן והוא בכלל חובל דאורייתא בשבת צמי שעושה פריעה ציד משום שדרכו לפרוע ציד ולא בכלי א"כ כבר קבענו והחלטנו דבכל מקום פריעה ציד הוא ובצפורן הוא דאל"כ לא הוי דרכה צדק אלא בכלי וכמוהלי סאלוניקי, ושוב הו"ל חובל דרבנן, א"כ אפי' נימא דדחיית הנחל אשכול הוי דחוי' ופריעה נמי חילול שבת הוא אבל בע"כ שמעינן מינה דפריעה בצפורן דוקא הוא ולא נחתך יחד עם עור הערלה, דאל"כ פריעה נמי אין דרכה ציד אלא בצדקין, גם הראי' דמקיש סוף מצוה לתחילה דמה סוף ותחילה יש כאן והלא צבת אחת הן נחתכות והכל אחד ואין שני וקשה נמי לשון מול אח צני ישראל שנית, גם מה שדחה ממצינה דהוי מלאכה דאורייתא, אע"פ שנעשית צפה, לדעת המוהלים הללו מי הגיד לן דמצינה צפה הרי הם גם צוה אינם מודים וא"כ אפשר מצינה דוקא בכלי דאורייתא אבל צפה לא לפי שיטתם וסבירא, וע"כ דהנחל אשכול אזיל לפי האמת שהמהל מל וחותך עור הערלה בצדקין ופורע עור הפריעה ציד ומוצץ צפה ושפיר דוחה את

חידושו של תורת שבת, וא"כ כבר יש לן ראי' מש"ס דידן דקרי ליה למצינה שאנן מוצצין צפה שדוחה שבת ע"כ שכן דין המצוה דאל"כ גם פריעה וגם מצינה אין דרכם ציד אלא בכלי ופשוט. (ועלה במחשצמי דשאני פריעה בצפורן מסתם קריעה ציד דקריעה בצפורן ילפינן דהוה דומיא דמליקה ומליקה הימה בצפורן במקדש נמצא דהיי' מלאכה במשכן ובמקדש במליקה בצפורן ולכן שפיר פריעה בצפורן הוה מלאכה דאורייתא שכן הימה במשכן.

(ז) ומציצה צפה נמי חשצתי דיש לחלק בין פריעה בצפורן לפמ"ש הרמב"ם שם צה"צ ואח"כ מוצץ את המילה עד שיצא הדם ממקומות רחוקים כדי שלא יצא לידי סכנה, ולכאורה מה הוסיף רבינו טעם שיצא הדם ממקומות רחוקים וכחצמי במקום אחר דהדם שממילא יוצא ממכת החימוך אין צוה חובל וא"כ אם רק מוצץ דם זה שהיי' ממילא יוצא מהחימוך ליכא צוה חילול שבת ג"כ וכמ"ד דם מפקד פקיד, וכיון דבגמ' אמרו דהוה חילול שבת ולכן דייק מינה הרמב"ם ז"ל דלרץ למצוץ הדם ממקומות רחוקים וזה א"א רק צפה והו"ל חובל בשבת ולפ"ז יש לחלק בין מצינה לפריעה לפי הצבת דפריעה לא צעי דוקא ציד. ואגב מה שהביא שם

עוד משו"מ אגרות משה (יו"ד סי' קנה) שפי' דברי הירושלמי (ס"פ ר"א דמילה) שבזמנם היו אומנים גדולים והיו יודעים לחמוך באופן שגם עור הפריעה היה יורד ונפל בחימוך האזמל של המילה וקא מצעיא ליה להירושלמי אס עשה כן בשתי פעמים. ולפענ"ד ז"ע דאס היו עושין כמוהלי סאלוניקי אין כאן אומנות גדולה והרי רואין שכולם יכולים למול כן ואדרבה טוענים המחדשים שככה יותר נח להם לחמוך הכל צמח אחת מלפרוע בצפריניים וכן אנחנו רואין שכלם רנים אחר אופן זה ואין צוה אומנות ימירה ואדרבה ובעוה"י הנני ג"כ מוהל עכ"פ מכיר אני בעוה"י את המלאכה וז"ע.

(ח) ומעתה נבא ונדייק בלשון רבינו הגדול הרמב"ם ז"ל שכתב בפ"ב מהל' מילה ה"א ד' עינים וז"ל א) הכל כשרין למול ואפילו ערל ועבד ואשה וקטן מלין במקום שאין שם איש וכו'. ב) ובכל מלין ואפי' צור וזכוכית ובכל דבר שכורת, ולא ימול בקרומית של קנה מפני הסכנה, ומנוה מן המובחר למול בצרזל, בין בסכין בין במתפרים, ונהגו כל ישראל בצסקין. (ה"ב ג) כיצד מוהלין חותכין את כל העור המחפה את העטרה עד שחמגלה כל העטרה. ואח"כ פורעין את הקרום הרך שלמטה מן העור בצפורן, ומחזירו

לכאן ולכאן, עד שיראה בשר העטרה, וכו'. (ה"ג ד) יש לציין המעכבין וכו' ויש לציין שאין מעכבין וכו'.

והנה הרואה ומדייק בלשון רבינו שהביא כאן ד' דברים בקיום מצות מילה אחד) באשים, כלומר מי ראוי למול ומי פסול והלך ופרט בפרטיות הראוים למול לכחילה, והראוי דיעבד וכלם הם חמשה ע"ש. והשני) ביאר בכלים הראוין למול בהן וג"כ השב ופרט מהן לכחילה ומהן דיעבד ומהן אפי' דיעבד לא ומנוה מן המובחר, והמנהג שנהג עלמא, ס"ה ששה מיני כלים ומכשירים. והשלישי) ביאר במילה עצמה אופן קיומה ועשייתה, ובהא לא השב רק אופן אחד כמו שאין עושין חמוך עור הערלה, ואח"כ פריעה בצפורן, ואח"כ מניחה וכו'. ד) לציין המעכבין ושאין מעכבין, ומעתה חימה גדולה אח"ל דס"ל להרמב"ם ז"ל דפריעה נמי בסכין צמח אחת מצוה מן המובחר אמאי לא זכר גם אופן זה, ועכ"פ אס תרוייהו כאחד טוובים הי"ל להביא ולכתוב ולפרט צדין כיצד מוהלין ושיש אופן לחמוך צמח אחת עור הערלה והפריעה, וגם יש אופן לחמוך עור הערלה ואח"כ עור הפריעה, וגם יש חותכין עור הערלה ועור הפריעה קורעים בצפורן, וגם בעצם לחמוך עור הפריעה או להניחה שג"כ מותר אפילו הניח עור הפריעה שלא תימא

אחרים כיצד מוהלין, רק כפי שהוא לפנינו וכמו שאנן מוהלין ופורעין ומוצין ובשאר דינים חשב ופרט כל המציאות, ע"כ מוכרח ללמוד א"א באופן אחר רק עור הערלה בחמוך באזמל ועור הפריעה בקריעה בצפורן ולהחזירו ולשכללו בחוך הגיד ולכן לא חשב דרך אחר ללמוד לפי שבאמת אינו זה ברור בס"ד.

דכמו צעור הערלה צריך דוקא לחמוך הכ"נ צעור הפריעה כיון שכשר יחד לכחילה לחמוך צבת אחת. וגם שיתן העור שפרע אם לא חמך יחזור ויתן לכאן ולכאן, והי' לו לומר איזה מצוה מן המוצחך כך וכך ועכשיו נוהגין כולי עלמא בחמוך עור הערלה ובקריעת עור הרך בצפורן, ומדלא חשב הרמב"ם כפיצד מוהלין אופנים

נתיב ב"ט

בענין עשה דמילה דוחה ל"ת דצרעת מבני הרה"ג ר' עמרם שליט"א

פרע כאילו לא מל. והוכיח מזה שכל שמחעסק במצוה ענמה חשיב שפיר בעידנא, ולא ממעטינן אלא כגון ההיא דשבת (קל"ב ע"ב) דפריך ויקוץ בהרמו ויעבוד עבודה, ומשני דלא הוי בעידנא, ומשום שבשעה שקוץ בהרמו אינו מחעסק בגוף מצות העבודה. ע"ש. אולם בחוס' גיטין (מ"א ע"א) דד"ה לישא שפחה אינו יכול, ואם תאמר לימי עשה דפריה ורביה ולדחי לא תעשה דלא יהיה קדש. וי"ל דהכא כי מעקר לאו לא מקיים עשה, משום דזהעראה עובר בל"ת, ואין עשה דפריה ורביה מחקיים אלא בגמר ביאה דחזיא להתעבר. ע"כ. נמצא שהחוס' חולקים על סברת הר"ן. ולפי דברי רבינו האי גאון נחא שבזמנא היו בקיאים ויודעים להקפיד בכה"ג

(א) עוד הביא שם רא"י מנמק"י ב"מ ל' ע"א והערת הר"ן ולפי שבני הרה"ג מוה"ר עמרם שליט"א מצא צוה להעיר הנה אציג פה מש"כ ואם חכם בני ישמח לבי גם אני.

בדברי הגאון הגדול מרן זעל יביע אומר שליט"א שכחצ בספרו שו"ת יביע אומר (ח"ו או"ח סי' כ"ב, והעמיקו גם בספרו מאור ישראל עמס' חגיגה) והנה הנימוקי יוסף (ב"מ ל' ע"א) הביא הערת הר"ן בהא דאמרין (כחובות מ'). שאין עשה דוחה לא תעשה אלא היכא דבעידנא דמעקר לאו מקיים עשה, כגון מילה בצרעת, והרי בשעה שקוץ בהרמו לא נגמרה מצות מילה עד שיעשה הפריעה, דהא קי"ל מל ולא

(ג) ואחר כחצי זאת מנאמי לי בפירוש כן בדברי הנמוקי יוסף הנ"ל ואעתיק הלשון ויחווירו הדברים כשמלה ד"ה ועל הא דאמריין דאין עשה דוחה עשה ולא מעשה איכא דמקשו לה למה לי מהאי טעמא חיפוק לי דאפי' ליכא גבי טומאה אלא לאו גרידחא לא דחי לי עשה דאצידה דהא קיי"ל (שנת קל"ב ע"ב) דלא דחי ליה אלא כגון מילה בצרעת וסדין בנייית דבעידנא דקא עקר ללאו מקיים ליה לעשה אבל הכי אפי' עומדת על פתח בית הקצרות כי מטמא עבר לי ללאו ולא מקיים לי לעשה עד דמהדר לי למרה וחירו' דלרווחא דמילתא קא אקשו והרנב"ר ז"ל חירץ דהכא נמי בשעת דעבר אלאו קיים עשה כמילה בצרעת דהא מתעסק הוא במנות השבה בשעת עקירת הלאו ואף עפ"י שלא גמרה מה בכך גם מנות מילה לא נגמרה עד דפרע דקיי"ל מל ולא פרע כאלו לא מל ולא ממעטין אלא כההיא דאמריין בפרק ר"א דמילה (קל"א ע"ב) ויקוץ בהרתו ויעבוד שצשעה שקוץ בהרתו אינו מתעסק בגופה של מנה דהיינו עבודה אלא במכשיריה דהוא ז"ל סבר דגוף עיקר העשה מתחיל משעת ראייתה הלכך אם הוא מכוון לגזלה או לילך לו מיד עבר העשה כמו שכח ז"ל אבל הרב רבי יהוסף ז"ל בלשונו בנימוקיו דשאר המפרשים ז"ל לא סברי הכי דיכולים

לקפוץ עור המילה עם הקרום הרך צנת אחת, ונמלא שעשה גם הפריעה עם כריתת עור המילה, והוי שפיר בעידנא לכ"ע. ואף הר"ן יודה דצכה"ג שפיר מקיים המנה אלא דס"ל דלאו כ"ע גמירי למעבד הכי וכו'.

(ב) ולאחר בקשת מחילת כ"ח הרמה צמה שכתב שהמוס' חולקין על סברת הר"ן אין הדמיון עולה יפה ולמעוטי במחלוקות עדיף והנה חילוק גדול יש בין קיום פרי' ורבי' לבין עשה דמילה דהנה מנות השנת אצידה וכן חיתוך דמילה הם בעצם התחלת המנה דהיינו מי שמואל אצידה כל זמן שמתעסק בהשבת דהיינו שראה אותה ולוקחה לביתו וכל הזמן הוה לי' מתעסק בהמנה רק שאין זה גמר מנותה וכעין שאמרו במס' קוטה י"ג על משה רבינו חכם לב יקח מנות שלקח עצמות יוסף הגם שלא הביאו לארץ ישראל מ"מ התעסק בהמנה והכ"ג צוה בשעת התעסקות להשיב האצידה הו"ל ממש עושה מנה וכן במילה הגם דמל ולא פרע כאלו לא מל מ"מ אחר הפריעה גם החיתוך הוא חלק מהמנה משא"כ בפרי' ורבי' דהעראה אינו מנה כלל והמנה הוא רק גמר ציאה ושם הוה התחלת המנה עד שיהי' לו בן קיימא וממילא לא נחשב מתעסק במנה כלל.

לומר ללא דמיה למילה דמילה כל מה שנעשה צה הוא גוף המצוה עצמה ואם לא גמרה לא נעשית אלא חזי המצוה כמו שלא הטיל צינית אלא בשחי כנפיו וכן בחקיעות שופר אם לא השלים החקיעות אבל גזי השבת אצידה עיקר גוף המצוה השבת צבית בעלים שזה עיקר גוף כוונת המצוה והשאר הוא כעין מכשירי מצוה וכו' עכ"ל הנמו"י הנ"ל. הרי דהרנב"ר והרב יהוסף פליגי אי כבר בראיית האצידה הוא עיקר המצוה או דהוה רק מכשירי המצוה ולדעת הרנב"ר הו"ל משעת האצידה גוף מצוות השבת ומשו"ה דוחה ולדעת רב יהוסף אינו עיקר המצוה ואינו דוחה וזה שהק' הוא לרווחא דמילתא כדמוכח שם אבל לדעת תרומיהו הוא רק משום דהוה ל"י גוף המצוה ממש ומשו"ה דוחה וגם לדעת רבי יהוסף החתמת המצוה דוחה ל"ת כמו שכתב צפי"ד צינית הראשונים ומיתוך בלא פריעה הוא גוף המצוה רק חזי של

המצוה וכו"ל אבל המחמיק במכשירי מצוה לכו"ע לא דמי.

הלא מוכח מדבריו דדוקא משום שלגבי מילה והשבת אצידה מתחלת המצוה ע"י ראייתה וכן במילה משעת מיתוך הצהרת מתחיל המצוה אפי' צלי פריעה כמו החתמת החקיעות ולא גמרה משו"ה דוחה משא"כ לגבי ציאה דהערה הוא אינו רק כמכשיר למצוה (וכמו ראיית אצידה והצאתה לתוך ביתו לדעת הרב רבי יהוסף) ולא החתמת מצוה דגמר ציאה הוא החתמת המצוה דפ"ו וממילא אינו דוחה. וממילא לא פליג החוס' כלל על ש"י הר"ן וכמבואר וממילא גם לש"י החוס' לא קשה דמיתוך הוא החתמת המצוה ומשו"ה דוחה וק"ל ולא צריכי כלל שעשו כמו שהביאו בשם רב האי גאון שעשו מילה ופריעה צבת אחת וצפרט לדעת הר"ן כאן משמע צפירוש שלא עשו צבת אחת שהרי לא חירצו צהכי.

נתיב ל'

אברהם אבינו עומד ע"פ של גיהנם
וכל הנימול מצילו

כאשר צוהו, וצגמו' אותו ולא אותה
מכאן שנשים פטורות, ועיין חוס'
קידושין מה שהקשו דהא הו"ל מ"ע

וימל אברהם את יצחק בנו בן שמונת
ימים כאשר צוה אותו אלקים,
ו"צ מאי כאשר צוה אותו ודאי עשה

שהז"ג ולמה לן קרא לפטור נשים, ועיין חוסי' רי"ד שם.

והנראה דהנה דהמע"ה בתהלים ובתפלה שחרית רוממות אל-בגרונוס וחרב פיפיות צידס לעשות נקמה בגוים ול"ב, ובזמ"א דאיזמל יש לו שני פיות, ונראה לפ"מ שאמרו ז"ל (עירוזין י"ט ע"א) א"א עומד על פתחו של גיהנם וכל בר ישראל שבא לשם והוא מהול אינו מניחו לגיהנם לבר מבן ישראל הבא

על ארמיית דמשכה ערלתו ולא מבסקר ליה כלומר אינו מכיר שהוא נימול. והנה אמרו ז"ל דמלאך המות יש לו חרב של שני פיות וזה לעומת זה לזו ז"ל למול באיזמל של שתי פיות זה לעומת זה, ולכן רוממות אל-בגרונוס וחרב פיפיות צידס שכיון שהם מקיימים מצות מילה בחרב פיפיות עי"ז רוממות אל-בגרונוס שאינם יורדים לגיהנם, ורק הבא על ארמיית ועי"ז לעשות נקמה בגוים והצן.

נתיב ל"א

פריעה בידיים מציל מיד הישמעאלים

ומבואר דהכח של ישמעאלים הוא בשביל מילה אבל ישראל שפורעים צידים דוקא ימשלו צישמעאלים ויד כל צו, וזה דוקא בשביל הפריעה ציד ודלא כאותם שחוחכים עור הפריעה עה עור הערלה יחדו וליכא לפרוע כלל שאז נוחנין כח ח"ו לישמעאלים למשול בישראל, והבן את זה.

ומזה מדויק בזה רוממות אל בגרונוס וחרב פיפיות צידס כלומר שהחרב פיפיות ויש עוד צידס שעושים הפריעה צידס, וכיון שעושין הפריעה צידס לעשות נקמה בגוים, שע"ז

והנראה עוד צס"ד לפמ"ש בקדושת לוי דהישמעאלים יש להם כח על בני ישראל שישמעאל נמי מל וכות המילה עומדת לו, וכן מבואר בזה"ק דגדולת ישמעאל הוא בשבילו, והנה צרית נקרא כל נמבואר בשערי אורה, וזו ידו לשון ממסלה בכל, ומיהו יד כל צו כי באמת הישמעאלים הם בלא פריעה, אבל אנו זרע ישראל במילה ופריעה. והנה במילה יש שתי ענינים החימוך בכלי ופריעה ציד, והו הרמו ויד כל צו הם זרע ישראל שהם בפריעה ציד, והו יד כל הרמו על הצרית כנ"ל צו ימשול צישמעאל ע"ש ועיין לעיל נתיב מ"ז.

יוכלו לעשות נקמה ולמשול בהם ולעשות בהם משפט כמוצ.

והגה אברהם אבינו לא נטוה על הפריעה, וכחצו המוס' דאפילו הכי פרע ובמקום אחר כתבתי על קושיית האחרונים כיון שקיים אברהם אבינו כל המורה כולה קודם שנתחייב א"כ למה לא קיים גם מנות מילה, ואמרתי בס"ד דהנה ידוע דאברהם שלט על כל אבריו לא עשו ידיו מה שלא נטוה ולא הי', ועיין דברי מנחם להגה"ק מרימונוב עה"פ וישלח את ידיו ויקח את המאכלת לשחוט, וא"כ הכי נמי אברהם אבינו רצה למול את עצמו אבל התחיל ולא יכול לו שלא רצו אבריו לעשות ולחתוך, וא"כ שפיר לא מל עצמו, מקודם.

ויש לדייק לשון עקב אשר שמע אברהם בקולי וישמור משמרתי מנותי חקותי ותורותי, הרי אכתי לא נטוה והאריך אשר שמע אברהם בקולי איכא, ולאחר ששמענו קולות וברקים על הר סיני יש לומר שמע בקולי אבל א"א קודם מ"ת לא נטוה על המנות וברפט שמבאר אפילו ע"ת שהם מדרבנן.

וביארתי במקום אחר בס"ד דבאמת בשמים הוא למעלה מן הזמן ואין שם זמן מוגבל וקולות וברקים של קבלת התורה ואנכי ולא

יהי' לך וכל התורה ודאי ג"כ כבר הי' ויהי' שהרי הוא למעלה מן הזמן אלא שעל הארץ לא נשמע עד שמן השמים השמיים שמיע את קולו, האמנם א"א ע"ה ברוב קדושתו שהעלוהו למעלה לא מן האלטרנינות שלך ויואל אותו המורה למעלה מן הארציית ושמע שם כבר קול של קבלת התורה וכל פרטיה ודקדוקיה אלא שלא נטוה עליה, ו"ש עקב אשר שמע אברהם בקולי, כלומר ששמע קול ה' בשמים וישמור משמרתי ואפילו ע"ת.

והגה א"א לא נטוה על הפריעה ובחוס' יצמות כתבו דפרע א"א, ולכאורה כיון דלא נטוה על הפריעה מנ"ל דיש מנהו כזו ונ"ל כיון ששמע בקול ה' וידע אפילו ע"ת מה שתלמיד ותיק עמיד לחדש א"כ הכל בכלל, ונמצא וימל אברהם וגו' כאשר נזה אותו אלקים ואפילו פריעה.

א"י שהרי חנן כשמלין וחוסכין מן העור יש לומר שחוסך קצת יומר מן העור או קצת פחות כי אין צדינו לכיון ממש כחוט השערה, אבל א"א שאבריו לא עשו רק מה שמנהו ממש דבלא"ה לא הי' ידיו חוסכות, ו"ש וימל אברהם את יצחק בנו כאשר נזה אותו אלקים, ולאחרים אי אפשר זה ממש כאשר נזה כי יפחות או יוסיף אבל אלא א"א כאשר נזה אותו ממש.

משהו שאצרו לא היו יכולין לא להוסיף ולא לגרוע אלא ממש קולע אל השערה כאשר נזה ה' והבן. וזה נמי בדוד ורגלי מוליכות אחי לביהמ"ד.

וזה אפשר ביאור מ"ש בהעלותך ויעש כן אהרן כאשר נזה ה' את משה ופרש"י להגיד שבחו של אהרן שלא שינה, ומה שבח הוא, ולהנ"ל אחי שפיר שבחו הוא שלא שינה

נתיב ל"ב

עוד ראוי דאין לחתוך עור הפריעה

ועלה איהו נחש איהי לילית ופריעה הוא ס"מ ואטיפו דמא לכוול הרע שבנוגה ועור של הפריעה נקרע ונשאר דבוק מעט ביסוד אלא שמגלה העטרה אבל העלה שהיא הנקבה קשה מצעלה צריך ליתן לה עפר לחמה.

והנה דבר מפורש דעור העלה שיהו הנחש צריך לחתכה ועור הפריעה נקרע ונשאר דבוק ביסוד אלא שמגלה העטרה אבל לא מעברין ליה מאחריה אלא מגלה העטרה ונשאר דבוק ומשכלל ביסוד ע"ש ובמה שעושה פריעה ומטויף דם ניצל האדם מחרבא במלאך המות, ומי שהוא חותך עור הפריעה הרי הוא לוקח המציל ומשליך את האדם לפני חרבא דמלאך המות.

ועיין מ"ש צפ' חקת מה שכח צריעא מהימנא פ' זו (כ"ט)

ובדבר שכחצמי צענין מצות פריעה שהוא מצוה צפני עצמה ואין לחתוך או לכרות את עור הפריעה יחד עם עור העלה, הנה כעת הראה לי חכ"א בחקו"ו תקל"ז עם פי' כסא מלך וו"ל ת"ח יומא חדא שאילנא לאליהו, ערלה אחי שוינן במאנא בעפרא. א"ל שמענא במתיבתא דערלה איהו נחש, וכיון דעברין ליה מאחריה צריך למיהב ליה מזוניה, וה"ד (ישעיה ס"ה) ונחש עפר לחמו ובודאי צרי דא אשחויז צ"נ מדינא דחבטו הקצר, ודמא דאטיפין מפריעה למיהב מזונא לההוא כלבא דאיהו רוצח, ודא אשחויז צ"נ מחרבא דמלאך המות, וע"ד אמר אדם קדמא קמי קב"ה מי מציל בני מחרב המהפכת א"ל חרבא דמילה כד"א עשה לך חרות צורים (יהושע ה') וחרבא דקב"ה י"ו פיפיות לקבל מילה ופריעה ומצוה וי"ג צריחות שנכתו עליה. ופי' בכסא מלך אות צ'

מחבלא אלא ע"י מלאך דרחמי, וכו' ע"ש ות"ח אינן טעונין שחיטה כל עיקר עיין תקו"ו תכ"א (נ"ט ע"א) נמצא דיש ג' מינים, דומין לבהמה שנשחטין ע"י המ"מ בסכין פגום ונעשים נבילה, ב' אדם שמיחם ע"י מלאך קדוש של רחמים וניזולין ע"י מילה ופריעה, ג' ת"ח שאינן נשחטין כלל והם בצחינת חיים לאחר מיחם ואינן מטמאין כלל וכמ"ש הרמב"ן ז"ל כאן, ולפ"ז אחי שפיר לשון הרמב"ן ז"ל שכחב כי האדם המת והשוחט, והכוונה על שני מיני מחים אחד המת והוא ע"י מ"מ בסכין פגום ואחד השוחט בסכין שאינו פגום אבל תרוייהו טמאין טומאת שבעה, ולא הת"ח שאינם מטמאין כלל והבן.

א' אדם ובהמה תושיע ה' (תהלים ל"ו ז') יושיע ליה ממלאך המות דיש מחין דשליט עליה המלאך המות ושחיט ליה בסכין פגום דליה וכל מאן דשחיט בסכין פגום נבלה איהו דאחמר ביה לכלב תשליכון אותו דאיהו ס"מ. אך הניזולין מחרבא דמלאך המות נשחטין בסכין כשר ע"י מלאך קדוש והם ניזולין ע"י מות מילה כד"א עשה לך חרות זורים, וצויה"ק פ' תרומה וז"ל כל אינון מחין דעלמא כלהון מחין ע"י דמלאכא מחבלא וכו' כל אינון מחין די בארעא קדישא לא מחיין על ידו, אלא ע"י דמלאכא דרחמי דשליט בארעא, וכל אינון דנפקו נשמתייהו בארעא קדישא לא על ידי דההוא

נתיב ל"ג

פי' ותגע לרגליו ועשתה לו פריעה

והבה מבואר דלמילה איכא תרי דברים מילה ופריעה וכל שלא פרע כאילו לא מל ופריעה הוא מילתא אחריתא ולא צדדי מילה, וכבר הארכתי בזה נגד המשחיתים שמלים וכורחים עור הפריעה יחד עם המילה צבת אחת ומחחרים מנזח פריעה לגמרי.

"ותגע לרגליו ותאמר כי חתן דמים אמה ל"י (ד: כה). בפירושים ופסקים לרבינו אביגדור ז"ר פתי פי' ותגע לרגליו פעם שנייה ועשתה לו פריעה ואז וירף ממנו כשגמרה המנזח וזה למולות משמע תרי מילה ופריעה ומיכן פסק מל ולא פרע כאילו לא מל דהא במילה לבדה בלא פריעה לא הרף ממנו.

ועיין ירושלמי נדרים פ"ג ה"ט ותגע
לרגליו ר' יודא ור' נחמיה ורבנן
חד אמר לרגליו של משה וחרנה אמר
לרגליו של מלאך וחרנא אמר לרגליו
של חינוק וכו' מן דאמר לרגליו של
חינוק נגעה בגוף החינוק והיינו
לעשות פריעה בצפרנים בלא סכין
דפריעה אינו לכרות אלא לגלות
ועכ"פ מפורש דאיכא שמי מילות
מילה ופריעה והם שני דברים נפרדים
והארכתי בזה בכמה מקומות.

גם עור הפריעה הפורע כראוי עור
הרך ואינו חומכה היא סגולה
לצנים ולכן נקרא מיד אחר החתונה
אז"ך נעשה אז בשביל ר"ך כלומר
שעשו לו הפריעה כמו שננטוה בקבלה
ומבואר ברמב"ם (פ"ב מהל' מילה
ה"ב) כיצד מוהלין חותמין את כל
העור המחפה את העמרה עד
שמחגלה כל העטרה. ואח"כ פורעין
את הקרום הר"ך בצפורן ומחזירו
לכאן ולכאן ודייק פורעין את הקרום
ובצפורן, ומחזירו לכאן ולכאן פי' לשני
ידי הגיד ושיחזור ויתקשר ויתחבר
לבוש ועור הגיד והוא העור הר"ך
שאסור לחתכו ולזרקו, שאין זה חלק
לס"א אלא מחובר לקודש וע"י העור
הפריעה נעשה אז שזכה לצנים וזה
אז-ר"ך.

ומעתה ראה ראה דבר פלא החשובי
צנים בעונ"ה נחרבו בזה"ל
שצאו מוהלים חדשים מקרוב צאו

ראוי לו למוהל שעל ידי שכורת עור הפריעה עם העור הע"ב יחד לא די שגורם חבלה ללא צורך וחייב על החובל בחצירו על חימוך עור הפריעה עוד גורם לזה הנימוק לעשותו כרות מצנים שלא יוליד ודמיו ודס זרעיו שהי' ראוי להוליד זועקין אליו ואם גרם להתגרש המזבח מוריד עליו דמעוה ומעכב את הגאולה שהרי אמרו אין בן דוד בא עד שיכלו כל הנשמות שבגוף וכלל ישראל סובלים חטאו שגרם על שחתך עור הפריעה וכל זה לפי ששינה ממה שקבלו אבותינו וקלקל מצות מילה.

ומה"ט בעונ"ה נתרצו מחלוקות בין איש לאשתו מה שלא הי' מעולם ככה ובעולם שצאו פרוצים ובטלו מצות פריעה ר"ל ורצו המריבות והקטנות ואין שלום בית ר"ל וכיון שזה לא זמו רב שהתחילו להשחית ועד הזמן הזה היו גמולים צברית חותמך כראוי ולכן אלל הזוגים הצעירים ח"ו נתרצו הקטנות וחשוכי בנים הביטו וראו שרובם שאין להם שלום בית הוא מאותן שהשכיחו מהם הפריעה בשעת מילה וחתכו עור הפריעה יחד עם עור המילה.

וידוע הסוד על הפסוק הנה ה' רוכב על ע"ב ק"ל, דא יו"ד ה"א וא"ו ה"א ועוד ע"ב דא ק"ל

והנהיגו בעצמם לחתוך עור הפריעה יחד עם עור הערלה ולרקו ולאחר שחתכו עור הפריעה לא נעשה אב כלל ואינו מוליד, וכריחת הערלה למעט החטוה אבל לא ימיתנו לגמרי ע"ד שמאל דוחקו וימין מקרבו וכיון שחתכו ימיתנו לגמרי ואינו מוליד, ויש בזה סוד ע"פ נגלה וע"פ נסתר ואין לגלות יותר.

ובמדרש חזית אל גינת אגוז ירדתי לראות באב"י הנחל רומז על מצות מילה מה אגוז יש בו שתי קליפות אחת עבה ואחת רכה כך המילה יש בה שתי עורות אחת אב ואחת ר"ך ציאר הדברים שהמילה צריכה כוונה גדולה שיגולה הש"ע נהורין ועולמות העליונים ע"י יסודות אבא ואמא לעולמות התחתונים להחלצת הזעיר ונוקבא הרגלים שלהם שלא ינק מהם הקליפה הנקרא ע"ש וס"ם ובמצות מילה מגרש אותם הקליפות אם עושה בכונה ומגלה הש"ע נהורין ואז יש שלום רב בעולם ח"ש כך המילה יש בה שתי עורות אחת ע"ב ואחת ר"ך כי שם ע"ב לעולם נדבר בפרסוף של אבא ואילו הר"ך אורות אינם יורדים רק דרך יסוד דאבא לכך אמר אחת ע"ב ואחת ר"ך, והואיל ויוסף הצדיק הוא בסוד צרית קודש לכך קראו לפניו א"ב-ר"ך.

לעולם נדבר בפרטוף של אבא, ואילו
הר"ך אורוח אינס יורדים רק דרך
יסוד דאבא ולכן אמר אחת ע"ב
ואחת ר"ך וזה סוד רוכב על ע"ב
שהוא הערלה ק"ל הוא עור הרך
שהוא בגימ' ר"ב ע"ב ק"ל מאתן
ומרין במושבן ר"ב אנת הוא רב
למעלה ואנת הוא רב למתא. וק"ל.

יו"ד יו"ד ה"א יו"ד ה"א וא"ו יו"ד
ה"א וא"ו יו"ד ה"א אמון קדמאין
סלקין לע"ב אמון דאינון מולדין
דלהון סלקין ק"ל ע"ב ק"ל מאתן
ומרין במושבן ר"ב אנת הוא ר"ב
למעלה אנת הוא ר"ב למתא ומי יכול
למתוח צידך מה שאתה עושה. וז"ש
במילה יש בה שמי עורוח אחת ע"ב
ואחת ר"ך כי שם ע"ב שהוא ע"ב

אוסף פסקי תשובות מגדולי הדורות לדורותם לעשות החיתוך והפריעה בוא"ז

נתיב ל"ד

תשובת מרן הגר"י אלטר זצ"ל האדמו"ר מגור
ועוד גדולי ישראל בצוקלה"ה

דברתי תשובה מכ"ק אדמו"ר
הגה"ק מרן מגור (שליט"א)
בעל בית ישראל זצ"ל ע"י ידידי ר'
אברהם פאלוך (נ"י) ע"ה והסכים
לכל מה שכתבנו ואמר ודאי ודאי
לאסור בכל אופן ולא לשנות. וכן
דברתי פה עם ידידי הגאון הצדיק
מוהר"ר יעקב קאמינעצקי (שליט"א)
זצ"ל וגם כן הסכים ואמר לי שזה
יותר מעשרים שנה שהעיר מזה ומקן
כן אצל מוהל שלו בטראטנטא. וכן

דברתי עוד עם ידי"נ הגה"צ המפוי
ח"פ מוה"ר לוי יצחק גרינוואלד
(שליט"א) זצ"ל אב"ד ור"מ דקהל
ערוגת הצוסס, ועם ידי"נ הגה"צ
המפוי ח"פ מוה"ר יוסף גרינוואלד
שליט"א אב"ד ור"מ דק"ק פאפא
ועוד עם כמה גדולים וצדיקים וכולם
הסכימו דח"ו לשנות קיום מצות מילה
ממה שנהגו אבותינו ואבות אבותינו
המקובל לנו מדור דורות עד משה
רבינו ולכן ח"ו להקל בזה.

נתיב ל"ה

רבינו הגדול הבה"ג

דאיך לעשות חיתוך ופריעה בב"א

שבת ילפינן בהיקש סוף מילה למחילת
מילה ואי נימא דחומך ופורע צבת
אחמ א"כ ליכא כאן מחילה וסוף אלא
הכל אחד הוא דהוי צבת אחמ הוא
כורתו אבל פשוט דא"א רק זה אחר
זה וזה צמיתוך וזה צפריעה.

עושיך כל זרכי מילה בשבת מוהלין
ופורעיין ומוולצין וכו' ומנלן
דפריעת מילה דחיא שבת שנאמר צבת
ההיא אמר ה' וגו' מקיש סוף מילה
למחילת מילה מה מחילת מילה דוחה
את השבת אף סוף מילה דוחה את
השבת. והנה עיקר פריעה שדוחה

נתיב ל"ו

דעת הר"א ממין

דפריעה מצוה בפני עצמה

לא משני דקטיעא צ"ש כשנפל על
רישא דעורלמיה וקטעה הכ"נ שקטע
עור הפריעה עם עור הערלה יחד
ובפרט צאדם גדול שכזי עור הערלה
נקלף מהגיד שצנקל אפשר למשוך שני
העורות יחד ולקטעם. ונראה פשוט
דס"ל דעור הפריעה אסור לחמוך רק
עור הערלה וע"כ ה"י צריך למי
דבגדול אין צריך לפרוע הגס דאין לא
קיי"ל הכי כמבואר בפוסקים ודו"ק.

דעת הר"א ממין דאין לחמוך עור
הפריעה וצמ' יראים להר"א
ממין מלוא י"ט הקשה אהא דאמר
צפ"ק דע"ו צקטיעא בר שלום נפל
על רישא דעורלמיה וקטעה אמר
יהבית מיכסא חלפית ועברית והקשה
הרא"מ ז"ל מהא דתנן מל ולא פרע
כחילו לא מל והוא לא פרע ומי' דכיון
שהי' גדול לא הי' צריך לפרוע
כדאשכחן בא"א ע"ש. ולכאורה אמאי

נתיב ל"ז

פסקי רי"ד

שעושין חלוק כדי להגן על העטרה

העור לכסות את הגיד.

והנה במס קורא לעור החיצון ערלה
ו"ש מלין חומך את הערלה,
ופורעין קריעת העור המכסה ראש
הגיד וזה אינו חומך ולזה עושין חלוק
שהעור הזה שהוא עור הפריעה לא
יחזור והוא משנה מפורשת ופשיטות
הגמ' ומצואר דזה הימה דרכס למול.

וד"ל פסקי הרי"ד דף מע"א עושין
כל זרכי מילה מלין ופורעין
ומוצין וכו' אין עושין חלוק לכחילה
פי' מלין חומך את הערלה, ופורעין
קריעת העור המכסה ראש הגיד
ומוצין את הדם דאע"פ שהוא עשיית
חבורה וכו' חלוק כעין כיס קטן דחוק
היו עושין ומלציסין את ראש הגיד עד
העטרה וקושרין שם כדי שלא יחזור

נתיב ל"ח

אורחות חיים (לוניל) דעושים פריעה בפנ"ע

הקרום שלמטה מן העור ומחזירו
לכאן ולכאן כדי שיראה בשר העטרה
ואח"כ מוצין המילה כדי שיגא הדם
מן המקומות הרחוקים ע"כ.

ובס' ארחות חיים (לוניל) ה"ל מילה
(עמ' 5 מדפי הספר) כי"ד
מלין חומכין את העור החופה את
העטרה עד שמגלה העטרה ואחר כך
פורעין את העור הרך בצפורן והוא

נתיב ל"ט

דעת רבינו יעקב הגוזר דפריעה בצפרנים דוקא

כרת ואע"ג שלא נתנה פריעה
לאצרהם אבינו ואפילו הכי דחיא שנת

ובכללי המילה לרבינו יעקב הגוזר
גרסינן בירושלמי תניא וענוש

סמוך לנפורן נקרא זין ולגבי זינית נמי אמרינן אין זינית אלא ענף וכן הוא אומר ויקחני בזינית ראשי פי בקצוות תלתלי ומכאן אנו לומדין לפריעה שהיא קריעה ממש וכל העושה פריעה בלא קריעה אינו אלא טועה לפי שלא עשה לקוטי בשר למילה הנקראין זינית ללא עשה פריעה כהלכתה. ויש אומנים כשעושים פריעה קורעים העור על בשר האצבע ולא זין הצפרנים לפי שאין יכולין לכוין תכיפות העור זין הצפרניים אבל אני קבלתי לעשות הפריעה זין הצפרניים וכו' ע"ש.

הבה מצאנו מדברי הר"י הגוזר שהי' קדמון מצעלי המוס' שקבלה בידו פריעה בצפרנים דוקא ושפריעה היא קריעת העור ולכן נקראין זינית ואפילו לקרוע על בשר האצבע אסור שהוא נגד הקבלה שלו וכ"ש לכרות עור פריעה לגמרי עם סכין שקלקל במילה וחסר מצות פריעה לגמרי. עכ"פ מפורש דהקבלה היא לפרוע כמנהגינו ולא ח"ו לכרות עור הפריעה ולבטל מצות פריעה לגמרי ולא מנינו בשום מקום שיאמרו לחתוך עור הפריעה עם עור הערלה וזה פשוט וברור מאד.

כדאמרינן בפרק הערל אמר רב נחמן בר יצחק אמר רב לא נתנה פריעת מילה לא"א עד שבא יהושע וקיים מצות פריעה וכו' א"כ מאי שנית זו פריעת מילה ומקיש סוף מילה לתחלת מילה מה תחילת מילה לכרות הערלה דוחה שבת אף סוף פריעת מילה דוחה שבת. הנה כתבו תחילת מילה לכרות הערלה וסוף מילה פריעת מילה וזה לאו לכרות, עוד כתב שם ח"ל וכה"ג מצאתי שנתנה מצות פריעה למשה במצרים א"ל הקב"ה ליהושע תני למהלינהו כי היכי דמהלו במצרים משום דלא נתנה פריעה לא"א אלא למשה נתנה ואי ס"ד פריעת מילה נתנה ליהושע וכו' ע"ש.

עוד שם בעמ' 19 ח"ל אבל פריעתינו היא כשרה והגונה לפי שאין לשון פריעה אלא לשון גילוי כעין קריעה כמו גדל פרע, ופרע ראש האשה, ופרע לא יסלחו, וראשו יהיה פרוע, ובכל מקום דומה פריעה לקריעה כמו און מכאן ומכאן וכו' ומסקנא דמילתא דבעינן קריעה ממש מדקתני מתני' אלו הן זינין המעכבין את המילה על שם שהעור נקרע לכאן ולכאן ודומה לו צפ' המנייע זינין שפירש לו מן היד פי' עור היוצא

נתיב מ'

דעת ר' משה קורדוורא
דפריעה מצוה בפ"ע הוא

דאלהים אחרים וכו' וכנגד השנית
שהיא פריעה הוא גורם ומקון צוה
אחר לשריא צו שכינתא דהיינו גילוי
אות יו"ד שהיא השכינה הנקראת זאת
אות הצרית וכו' ע"ש מבואר
דהפריעה הוא כענין צפני עזמו והיא
השנית, וכנראה להכוונה דהפריעה
דהיינו אות יו"ד והפריעה נשאר
שהוא כקונו של יו"ד שהוא חלוי
מלמטה מאחוריו והבן.

ובס' אור יקר לר"מ קורדוורא כרך
ג' דף רל"ב תיקוני זוהר -
פקודא דצריית מילה בגזירו דערלה
ופריעה וכו' ופי" הרמ"ק בגזירו
דערלה ופריעה כלומר היא נחלקת
לשני חילוקים וכן ראוי שיתבאר
שניהם בסוד המזוה ושכרה הא' גזירו
דערלה והשנית פריעה וכנגד הא'
שהוא גזירו דערלה הנה הוא גורם
דמעבר מההוא אבר כל אלן קליפין

נתיב מ"א

פירוש הלבוש בדברי הריקנטי
דאין לעשות חיתוך ופריעה בב"א

ולהכנס תחת כנפי השכינה בעטרת
הצרית בהעברת זוהמת הערלה
שסביבומיה ורוחות הטומאה נוטלין
חלקם בערלה וכדס הנוטף מן הצרית
וכו' זכאין אינון ישראל דעבדין קרבנין
לקצ"ה דמקריבין צניהו לח' יומין
לקרבנא כד אימגורו עאלו צהאי
חילקא טבא דקצ"ה דכמיב ודדיק
יסוד עולם כיון דעלו צהאי חולקא
דדיק אינון כולם דדיקים וכשפורעין
או נכנסה בקרבת העלי' הנקרא חי

וכרגע ראיתי בלבוש אורות פי'
הריקנטי פי' לך לך (דף כ"ג
מדפי הספר) וז"ל ספר הזהר (ח"ג
דף קמ"ב ע"א) כיון דאמגלי יו"ד
פומי' דאמה אימגליא חסד עלייה
וכו' ולא אקרי חסד עד דאמגליא יו"ד
דהוא אמה וכו' וצריך אמה להמבונן
על סוד הפריעה שאמרו רבותינו ז"ל
מל ולא פרע כאילו לא מל. כי הערלה
שהוא סביב לצרית רמז לכרות
הטומאה וכו' ועל כן צריך להסירה

העולמים וכו' ע"ש. ומבואר נמי דהני תרי מילי מינהו ועלין בתרין עלוין תחילה עולין בתולקא לדריק

וכשפורעין נכנסה צברית העליון. אבל לא הייתה העלי' צבת אחת כשם שלא הייתה העשי' צבת אחת וז"פ מאוד.

נתיב מ"ב

דעת האר"י הק' ור"ח ויטאל
דאסור לכרות עור הפריעה

ולכן פורעין אותו ומגלים היסוד האמיתי הקדוש שהיא חסד והתגלותו יצא אורו לחוץ ויצרמו החיצונים מלהתאחזו בעור הפריעה האמצעי כי אין בהם כח להציט אל אור יסוד הפנימי הרב ע"כ.

הגה כתב מפורש דעור הערלה היא כורחין אותה ועור הפריעה היא קדוש ולכן אין כורחין אותו אלא פורעין ועיין שם שמחלק בין ערלה שזה נקרא מילה וזה פריעה. והנה לן מפורש שאסור לכרות את עור הפריעה כפי הקבלה האמתי שקיבל מפי האר"י הקדוש שקיבל מפי אליהו זכור לטוב. ואדרבה הכורת ומשליך נמצא משליך קדשים ומצוה אותם.

ובזה"ק פ' אמור (דף ז"א ע"ב)
ואעבור עליך ואראך
מתבוססת בדמין וגו' בדמין ואי
תימא כד נפקי ישראל ממזרים דשכיח
בינייהו דם פסק ודם מילה כדין כתוב

זה לשון קדשו של רבינו חיים ויטאל
בס' שער המצות פ' לך (בד"ה)
עוד נבאר מצות מילה כי הנה
בתחלה כורחים את הערלה והיא עור
החיצון הכלי החיצון מג' הכלים של
היסוד מבחי' זמן העיבור ויען שם
אחזת החיצונים ולכן כורחין הערלה
היא ומשליכין אותה ואח"כ פורעין
העור שלפנים ממנו שהיא הכלי
האמצעי של היסוד מבחי' זמן היניקה
שהוא צבחי' אלקי"ם שהוא דין "אלא
שהוא קדוש" ולכן אין כורחין
ומשליכין אותה כמו עור החיצון.
אמנם כונתנו לפרוע כדי שיתגלה הג'
של היסוד שבכולם האמתי הנקרא
קדש הקדשים ובהתגלותו מתבטל
אחזת החיצונים וזה למה נבאר
האדם ערל וכו' וכשישלים העיבור
כורחים הערלה להורות כי נגמר
החיצונים בו ואח"כ כדי שלא יתאחזו
החיצונים צבחי' השנית שהוא זמן
היניקה שהיא דינים אבל להיותו דין
קדוש אין ראוי שיתאחזו החיצונים בו

ובמדרש רבה שה"ש פ"א ה"ג יפה
 רעייתי ה"ג יפה במזות ה"ג
 יפה בגמילות חסדים ה"ג יפה במ"ע
 ה"ג יפה במזות ל"ח וכו' ה"ג יפה
 במילה ה"ג יפה בפריעה ועוד בפ"ו
 אל גנת אגוז ירדתי וכו' ר' יהודה
 בר' סימון אומר מה אגוז זה יש לו
 שתי קליפות כך ישראל יש להן שתי
 מזות מילה ופריעה וזילקוט שמעוני
 משלי ס"י תתקס"ד הקב"ה נוזיל את
 ישראל לעוה"צ מגיהנס בזכות המילה
 אמר שלמה לא תירא לציחה משלג כי
 כל ציחה לבוש שנים מילה ופריעה
 כלומר אל תקרי שנים אלא שניים)
 צינית ותפילין וכו' ומצואר ג"כ דמילה
 ופריעה תרי מזוות ינהו.

בדמין חיי הכא מאי בדמין אלא תרין
 חד דמילה וחד דפריעה חד דגזירו
 דכנסת ישראל וחד דפריעה בלדיק
 יסוד עולם ואלין תרין דמין דבר נש
 קאים בגימיהו בקיומא דעלמא דאתי
 הה"ד בדמין חיי ע"ש, הנה כתב
 דמילה חד ופריעה חד ודמילה דגזירו
 כלומר כרותה אבל פריעה אינה גזירו
 אלא דפריעה בלדיק יסוד עולם
 (ובלקו"מ ח"א ס"י פ"ב) כי ע"י
 חתיכת הערלה מצטלן הג' קליפות
 הטמאות לגמרי שהם רוח סערה וענן
 הגדול ואש מתלקחת שהם השלש
 עורות החופות על הצרית ועל ידי
 פריעה מצטלן הקליפה הד' שהוא
 קליפת נוגה עור דק שהוא מעורב בין
 טוב לרע.

נתיב מ"ג

דעת הברית שלום

שאין לכרות עור הפריעה

לגמרי כי קליפה זו הוא הרע גמור
 שזהערלה וכו' ואין שייך אללו חבלה
 כלל, וקליפת ישמעאל הוא קליפת
 נוגה שזערלה ואין שייך אללו חבלה
 וכו' פריעה לגלות את המוחין בחינת
 פרע י-ה לגלות כי השי"ת וכו' וע"כ
 אומר שני פעמים בדמין חיי כנגד
 חימוך וכנגד פריעה ע"ש.

ועיין צרית שלום על מילה מהרה"ש
 ר' נחמן ז"ל דהערלה כלולה
 מצ' קליפות שהם עשיו וישמעאל צ'
 ענינין סמכסין על עינין ועל כן
 צריכין חימוך ופריעה דייקא שניהם
 כדי לבטל שניהם. ואם לא קיים
 שניהם הרי כאילו לא מל וכו' ועל כן
 בראשונה צריכים לחמוך את הערלה

נתיב מ"ד

דעת היש"ש דפריעה דוקא לקרוע העור

אלא דוחהו למטה עד שעי"ז נתגלה
 העטרה לעולם והג"ל אף דלהרא"ס
 י"ל דשפיר דמי דמ"ל בגדול שנתמעך
 ע"י תשמיש או בקטן ע"י אומנות
 המוהל נדחף עור הפריעה למטה
 ונשאר כך לעולם אבל מ"ש דהיש"ש
 דהלמ"מ דוקא לעשות איזה קרע
 בעור הפריעה ודאי ראוי שלא לשנות
 ממנהג רוב המוהלים שקורעין עור
 הפריעה ע"כ. והרי שכתב דלריך
 דוקא לקרוע עור הפריעה ולהחזירו
 לאחוריו.

בספר משכן בללאל על הריקנטי סי'
 תקנ"ח כחב לפמ"ש היש"ש
 (יבמות פ"ח סי' ג') דממ"ש התוס'
 דא"א פרע מילתו דגם בגדול לריך
 פריעה דלא כהר"ס אלא כסתם
 מתניחין דמל ולא פרע כאילו לא מל
 משמע דגם בגדול הלמ"מ הוא וז"ל
 לדבריו דאף דבגדול מתגלה העטרה
 גם בלא שיפרע מ"מ הלכה למ"מ
 לריך לעשות קרע בעור הפריעה
 דאל"כ לא יצויר שום מעשה צפריעת
 גדול. והנה שמעתי ממוהל מומחה
 שהתפאר שאינו קורע עור הפריעה

נתיב מ"ה

דעת רבינו האוה"ח הק'
דאין לכורת עור הפריעה

כבשר שאין בו חיות ועור הפריעה
 אינו חוזר וחופה עור העטרה והמציאה
 הוא דם המזוהם של צ' בחינות אלו
 ערלה ופריעה לצד היומה חלק אחד
 מגוף יש להם חלק בדם האדם וכו'
 ע"ש. הנה מצואר עכ"פ דשלשה
 דברים הם צמזות מילה ומילה הוא
 כריתת הערלה ובשר הוא הפריעה
 וא"ל לכרות עור הפריעה ח"פ.

בס' אוה"ח הקדוש פ' תוריע ח"ל:
 יתבאר ע"פ מה שהקדמנו כי
 הערלה היא בחינת הקליפה רמו
 הכתוב כאן כי לריך לעשות ג' דברים
 צמזות המילה והם מילה פריעה
 מציאה, מילה היא כריתת הערלה והוא
 אומרו ימול פי' יכרות, הפריעה הוא
 מה שפורע עור הדק וא"ל לכרות
 והוא מה שרמו צאמרו בשר פי' יעשו

נתיב מ"ו

דעת ספר פלאים דפריעה לאחר מילה

תחילה ואחר כך האב אומר ואפ"ה
הוי עובר לעשייתן כיון דלא פרע
עדיין ומיושבת נמי תמיהת המוס'
דאלטריך לאשמעינן דין זה כדי שנדע
דאב יכול לזרף לאחר המילה קודם
הפריעה ע"ש וא"כ לדעמי הוא
מוכרח בגמ' והבן.

ועי' יד אליהו (לובלין) סי' נ"א דג"כ
הביא המדרש משה מל ואהרן
פורע ויהושע משקה ומינה מכריח
נגד הש"ך ושמותר למוול שחי מוהלין
ביו"ט ע"ש.

ובן מנאמי בספר פלאים לבנו של
בעל חוס' שבת הגהות בסופו
סי' רס"ה בש"ך סק"א הלכך מזכרין
אחר המילה קודם הפריעה וחשיב
שפיר עובר לעשייתן כחז ג"כ וזוה
מיושב קושית המוס' שבת קל"ז ע"כ
ד"ה מל ולא פרע תימא אמאי
אינטריך למיתנא האי. ומי' דלכאורה
תקשה האיך יזרף אבי הבן להכניסו
אחר המילה הא צעינן עובר לעשייתן
לכך מביא הש"ס מתחילה האי פסקא
דמתני' מל ולא פרע כאילו לא מל
ואמי שפיר במאי דתני רבנן המל ימול

נתיב מ"ז

מספר קדושת לוי

דפריעה דוקא ביד למשול בישמעאל

ופריעה ביד וזהו הרמז ויד כל זו הם
זרע ישראל שהם צפריעה ביד וזהו יד
כל הרמז על הצרית כנ"ל זו ימשול
בישמעאל. ומבואר דע"י הפריעה
שפורעין ביד ובצפרנים דוקא הוא
הנותן כח בישראל למשול בישמעאל
ולזה הפריעה דוקא ביד ומרומז
במורה ביד כל זו.

בקדושת לוי פ' לך ידו בכל ויד
כל זו הכלל צעוונותינו
הרבים גדולת ישמעאל מחמת המילה
וכן מבואר בזה"ק והנה צרית נקרא
כל כמבואר בשער אורה וזו ידו לשון
ממשלה בכל יד כל זו כי בצאת
הישמעאלים הם בלא פריעה אבל אנו
זרע ישראל במילה ופריעה והנה
במילה יש שחי ענינים החימוך בכלי

נתיב מ"ח

דעת ה"פרי אדמה" מחכמי ספרד
דפריעה דוקא בצפורן

הלכות מילה

ביצד מוהלין כו' ראיתי לגלות דעמי
יען ראיתי מי שירצה לומר ח"ו
כי הפריעה הניחנה לנו עם בני ישראל
אינה נריכה אלא גילוי עטרה לבד
ומ"ש רבינו ואח"כ פורעים את
הקרום כו' היינו כמו ופרע ראש
האשה דר"ל לשון גילוי שהרי דרשו
מכאן לבנות ישראל שגלוי הראש גנאי
להם וכו' ולימא חדא כי אדרבה רש"י
ז"ל פי' שם סותר את קליעת שיערה
ומומר היינו קרוב ללשון קרע והיינו
כי השער שהיה עשוי קליעה והיה
כארוג יחד מפרידו זה מזה והו
שאמרו כאן פורעים את הקרום כו'
בציפורן ומחזירו לכאן ולכאן נראה
בהדיא דהקרום עלמו קורעו לשנים
ועל ידי זה שייך לומר מחזירו לכאן
ולכאן ועיין לשון הזוהר פ' לך לך דף
ז"ג ע"ב וז"ל ולא אחפרעו ולא
אימגליא כו' ועד דאחפרעו ואימגליא
כו' וע"ש.

ועיין בערוך ערך פרע הציא ההיא
דאלו טרפות דקאמר מאי
מפרעתא כי פרעי טבחי ופי' דהיינו
פוחחים הטבחים כו' והתם היינו ע"י

קריעה ואף על גב שכמז רש"י במ'
זרכות דף יו"ד ע"ב כליה פרועה כו'
פי' ז"ל גלויה שנטלה תקרה שלה
אדרבה משם נראה דהסרת דבר
המכסה מקרי פריעה דאי לא לימא
הכי לימא שלא היה לה תקרה מעולם
וכן מ"ש רש"י ז"ל בשבת דף קל"ז
ע"ב פרע גילה כו' רוצה לומר כיון
דלא קרע העור הנו' אינו מחגלה
העטרה דלא איירי שחופלו למעלה
כמו שסבר הח' הנו' וכן יש לדייק
מפירש"י דקל"ג ופורעין את העור
המכסה ראש הגיד שאם פורעים היינו
מגלין וקאי לעטרה מה שייך לומר
פורעים את העור הרי הגילוי שייך
לעטרה אלא ודאי נראה דמעשה
הפריעה היינו קריעת העור הנו' וכן
כתב רבינו ז"ל בפ"י המשנה דף קל"ג
וז"ל פורעין הוא כאלו אמר קורעין
הקרום שעל הערלה ע"כ גם הטור
י"ד סימן רס"ד נמשך אחר דברי
רבינו וכתב פורעים את הקרום
בציפורן ומחזירו לכאן ולכאן כו'
דנראה כמו שכתבתי ועיין בפ"י רש"י
על הרי"ף פ' ר"א דמילה וזה לשונו
מוהלין חותך הערלה ופורע קריעת
העור המכסה את העטרה ומה שאמר
הר"ן ז"ל שם פריעת העור כו'.

ובן מלאמי צסידור קטן של האשכנזים
 קדר המילה והפריעה, וכמו שם
 צדפוס זה לשונו ויתפוס ג"כ צציפורן
 השמאל הקרום ההוא וימשכנו צב'
 ידיו קנת אליו ויקרענו הנה והנה כו'
 הרי צהדיא דהכי נראה ודאי לצריך
 לקרוע הקרום ההוא צציפורן ויען
 ראיתי שם איזה דברים נצרכים
 ומורזים אפי' למוהל מומחה אמרתי
 להעמיק דבריו הנה.

וזה לשונו, ימשמש צאצר מעט כדי
 שיתקשה הגיד ויאל האצר מן
 הגוף מוצה ויועל לן שיצחין עד היכן
 מגיע העטרה ואז יתפוס צג'
 אצבעותיו הערלה מתחת העטרה
 וכשיחמוך יחמוך סמוך לאצבעותיו רק
 יהיה זהיר לתפוס הערלה בכל כחו כי
 לפעמים נשמט הערלה מידו ויכול
 לצוא לידי סכנה ח"ו אם אינו מהיר
 ורזי צמלאכתו לתפוס ולתמוך במקום
 חתך הראשון גם יהיה זהיר צחיתוך
 שלא יטה הסכין למעלה סמוך לצטן
 החינוק גם יכרות הערלה צפעס אחת,
 צכדי שלא יחמוך הערלה ויגיע
 החיתוך עד הכיס וגם יהיה המוהל
 זריז ונשכר להתחיל החיתוך קנת מן
 הצד כי אז נשמר מכל דבר רע אך
 יעשה עבודתו צוריות ואל ירך לצבו
 צשום דבר ואחר שעשה החיתוך ימהר
 ויזרוק את האיזמל אשר מל צו מידו
 וגם הערלה וימהר לעשות הפריעה
 קודם שיכסה הדם את נקב הפריעה

ויתפוס צידו השמאלית את האצר עד
 שיתן צפורן הימנית ואחר כך יקח גם
 צידו השמאלית ויתפוס גם כן צצפורן
 השמאלית הקרום ההוא וימשכנו צב'
 ידיו קנת אליו ויקרענו הנה והנה.

ויהיה זהיר מאד לעשות הקרע ההוא
 למעלה על העטרה עד
 שתתגלה העטרה לעיניו ולא יקרע
 למטה כלל וכלל כי צקל יוכל לעשות
 החינוק כרות שפכה וזהו אשר נצטוה
 יהושע צמדצר ודבר זה צריך התמדת
 הראיה והלימוד כי לפעמים כשהחיתוך
 קטן או עור הפריעה מכוסה כולה.
 ולא נראה ליה כי אם נקב מכווץ והוא
 לצן ומוהל שאינו צקי מכניס צפורניו
 שמה ומופס צכח העור והצצר מהגיד
 וצרוצ צהילמו וקרענו וקנת הצצר
 שצנקצ הגיד צכח וגורס כאצ גדול
 צחיתוך וגם ריציו דס ויכול לצא לידי
 סכנה ע"כ צריך לזה אומנות גדול
 וצריך לידע לאמן את כח ידיו וכן
 לפעמים נעשה החיתוך גדול עד
 שנחתך קרום הפריעה צמקנת ונעשית
 עור הפריעה על העטרה כמו שפה
 לנקב והוא לצן אצל כשמכסהו הדם
 לא נודע איה מקומו לכך ימהר אחר
 החיתוך לתפוס עור הפריעה כמ"ש
 לעיל ואם נמהוה לו שכיסהו הדם
 ימצנו ויתראה העור גם לפעמים יש
 אצר קטן מאד ואחר שנעשה החיתוך
 נשמט האצר מחוך הנקב ותקנתו ליתן
 אצבעו תחת הכיס שהוא נגד האצר

להבחין בין עור לבשר גם קבלתי שכל מוהל צריך להיות זהיר שלא לתחוב בצפורניו תוך הנקב ביחד לעשות הפריעה כי אם בזה אחר זה והעושה כן יטמטם לבדו ולא יהיה לו לב להבין ולהשכיל ולבו אטום ויהיה ע"ה ח"ו.

מציצה אחר הפריעה מיד יכניס האבר לתוך פיו והוא צריך למנון עד שירגיש שיצא הדם ממקומות אחרים וכל נוי שאינו מונח כראוי מעבירין אותם כי הוא סכנה כדאי"פ ר"א אמר רב פפא כו' ויש מוהלין אחר המציצה שגומעין יין עם הדם שבפיו וממהרין מריקה צפיהם על המילה לרפואת הנימול גם יש לזה סוד במריקת היין שנוצא מין את מינו ונעור גם אינם רוחצים את המינוק כי אם לעת ערב והכל לפי היום בקץ ובחורף כו' ומה שכתבתי לא עשיתי כי אם לשמו הגדול כו'. עכ"ל.

למעלה ויתפוס עור הערלה בידו השניה ויעשה הפריעה גם לפעמים עור הפריעה מקלפי גילדי גילדי ולרוב פעמים סבר המוהל שכבר נעשה מצותה ואינו כן ולפעמים לא נודע והוא בלתי פריעה ומל ולא פרע כאלו לא מל.

ולכן צריך בזה עיון רב ולימוד במעשה ורגיל בעבודה זו ושומר מצוה לא ידע דבר רע וענה טובה קמ"ל לילך אלל הילד יום קודם המילה ויראה בעיניו ערלתו כי יש הרבה שינוים ואין כל האמצעות שוות כי יש קטן שיש לו ערלה גדולה ויש שכמעט אין לו כלל ולפעמים נמצא שהוא כמו מהול וחומר גדולה היא לעשות החיתוך וכשיצא לידו בשעת המילה פתאום אזי נפחד ונבהל ויצא לידי קלקול משא"כ כשהוא מקדים וגם יש חילופים בערלה יש מהם שהיא קשה ויש מהם שהיא רכה וטוב

נתיב מ"ח

דעת רבינו הגר"א ז"ל
שאסור לחתוך עור הפריעה

אממר לא יהי לך אלהים אחרים על פני והאי אות לא ירמין ליה אלא ישראל דלית אות ברית עד דעברין מנייהו אלין קליפין דאינון ערלה

בתקוני זוהר תקון ל"ו וז"ל בראשית איהו ברית ודאי כד איהו בלבושין דאלין קליפין דאינון ערלה ופריעה צריך תמן דחילו ועלייהו

דא) והוא שלש שנים יהי' לכם ערלים
 וצריך לאבד אותם אבל שנה הרבעית
 שהוא הפריעה א"ל לחתוך ולאבד אלא
 להפריש ושחלול בצער והן ד' קליפין
 רוח סערה ועמש"ל ועל יו"ד ב' והנה
 כתב מפורש רבינו הגדול מלאך אלקי
 הגר"א ז"ל דעור הפריעה אין לחתוך
 ולאבד אלא להפריש מן הגיד ושחלול
 בצער והוא הוא מש"כ ריבזמינו
 הראשונים ובעלי ש"ע דעור הפריעה
 מחזירו לאחוריו מכאן ומכאן.

ופריעה באטופי דמא תלת קליפין
 אינון בערלה לקבל תלת קליפין
 דאגוזא ועלייהו איממר והארץ הימה
 תהו וזוהו וחשך וכו' ותלת אלין דא
 על גב דא לקבל תלת גוויי דעיני' וכו'
 ועלייהו איממר תלת זמנין כל גויס
 וכו' כי אמילס וכו'.

וכתב שם רבינו הגר"א ז"ל תלת
 קליפין וכו' ר"ל בערלה לבדו
 יש ג' קליפין זה על זה כגלדי צללים
 (כוונתו עמ"ש ותלת אלין דא על גב

נתיב ג'

דעת הדרך פקודיך שאסור לחתוך עור הפריעה

קליפות הללו והם צריכים כריחה
 וביטול לגמרי ומי שעושה דבר אשר
 לא תעשה ע"פ חוקי התורה וממשיך
 על עצמו הקליפות הללו וכו' ועבור
 זה נצטוו להכריח לגמרי מהאבד
 המוליד האדם הג' קליפות הללו,
 והעור הד' הוא נגד קליפת נוגה אשר
 היא מרניית בין הקדושה להקליפה
 והיא נקראת תקילא בזוהר הק' לשון
 משקל וכו' ועבור זה נצטוו לפרוע
 העור הד' הרך ולהטותו אל העטרה
 ע"כ. ומבואר דעור הפריעה שהיא
 מרניית בין הקדושה לבין הקליפה אין
 לכורחה היא המשקל בין הקדושה
 לטומאה והיא הגדר ביניהן ודו"ק.

בד"פ מע' ב' (מילה) חלק המעשה
 אוח ג' כי"ל הוא המילה
 חותכין את העור המכסה את העטרה
 עד שתתגלה העטרה וכו' אוח ה'
 הפורע לא יקרע העור היטב רק
 סמוך לראשו ומן הצדדים וכו'.

ובחלק המחשבה שם אוח יו"ד
 המקובלים הראשונים כתבו
 טעם למצוה הזאת שנצטוו לחתוך
 העור העב ובעור הרך לפורעו עד
 העטרה להיות בעור העב יש ג'
 גלדים והם נגד ג' הקליפות הטמאות
 אשר כל חיות הג' דברים הטמאים
 והאסורים ע"פ התורה הוא מג'

נתיב נ"א

דעת הבנין ציון

דפריעה בצפרנים היא קבלה מסיני

הכי מנהגם של ישראל תורה וכו' ומה שהקשה חתני נ"י מנ"ל להרמב"ם והפוסקים אחריו דפריעה בלפורן וכו' אמנם למה נזכר ראי' על אופן קיום המצוה שלא פסקה מימות משה והלא כל אופני קיום המצוה לא נדע רק מדרך קבלה למשל מאין נדע דאחרוג הוא פרי עץ הדר וכו' אבל שאינו לימינו ופומרננין ואפפעלוינן לא נדע מהדר וכו' וע"כ לא נדע המצוה רק ע"ד קבלה איש מפי איש עד משה רבינו וכמו שכתב הרמב"ם דהל"מ היא וכמו באופני קיום שאר המצוה וכו' דאופן קיום הפריעה ע"י לפורן הי' כן מפורסם ומקובל בכל ישראל ודאי שכן קבלנו ממו"ר וכמו שכתבתי (סי' כ"ג) לענין מצוה ולא נזכר ראי' לזה.

והבנין ציון בשו"ת סי' פ"ח כתב וז"ל על דבר אשר שאלתי הנה חדשים מקרוב באו לעשות מצוה יהודית מבושסת וכן גרנס להחעולל על מה שאמרו ודברו רז"ל עד אשר נגעו בצרית קודש להסיר המצוה וכו' ועתה דבר חדש גזרו המחדשים בצרפת לבלתי העשות עור הפריעה בצפרנים כי אם ע"י כלי אשר המצוה רופא בצפריז דהיינו אחר חיתוך הערלה יתחוך עור הפריעה בכלי ויחזירה לאחוריה אם מותר לעשות כן ואם לא צריך להעביר מוהל שעושה כן כמו באומנא דלא מייך.

תשובה יפה דבר חתני שאף שלא הזכר בגמרא צפי' לעשות הפריעה בצפרנים מ"מ כבר כתבו כן הרמב"ם והסמ"ג והטוש"ע ובלאו

נתיב נ"ב

דעת הגר"א וואסערמאן זצ"ל

דפריעה בצפרנים דוקא

ח' וז"ל משמע מסוגיין לאפשר לפרוע בסכין דהא בגמ' מוקי קרא

ובקובץ שיעורים להגר"א וסרמן ז"ל יצמות פסי' ס"ד אות

דעשה לך חרבות נורים לפריעה
 והרמז"ס כתב דפורעין בצפורן
 ומקורו באגדה דלפריים להסתכל בהם
 בהבדלה ולפריעה וז"ל דזה אינו אלא
 מדרכני דומיא להסתכל בהן בהבדלה
 ע"כ. למדנו מדברי הגר"א ז"ל שני
 דברים חדא דמה שכתב הרמז"ס
 דפריעה בצפורן דוקא קאמר, וכמ"ש
 בס"ד כמה פעמים, והשנית דס"ל

להגר"א דמה"מ אפשר פריעה אפילו
 בסכין ומדרכני שאין לפרוע אלא
 בצפרנים דומיא להסתכל בהן
 בהבדלה והנה פשוט דאם יבא מי
 שהוא לבטל בהבדלה הסתכלות
 בצפרנים הו"ל עצריין גמור וכ"ש שכן
 הוא עכ"פ ס"ל להגר"א ז"ל דפריעה
 צעי בצפרנים דוקא ולעיכובא.

נתיב נ"ג

דברי בעל השפת אמת שאין לכרות עור הפריעה

עוד ראיתי להגאון הגדול בשפת אמת
 פ' תלא (תרג"ו) במדרש הגולד
 מהול וכו'. דכתיב המול ימול ד"א ב'
 מילות מילה ופריעה וכו'. ויש ערלה
 שנריכין להסיר לגמרי וזה חיתוך ויש
 פריעה כי האדם כלול מכל העולמות
 ויש עולם עשי' שהרע גובר ביותר וזה
 עור החיתוך ויש עולם שהרע צוה
 ונריכין לפרוע ולהכניע הרע אל הטוב
 ויש אטיפא דמא שהיא קצת פסולת
 ואחר כל המילות אלו מתגלה סוד
 המילה שהיא פנימיות הטוב צלי רע
 ומילה כולל כל מ"ע ול"ת ובהסרת
 הערלה הוא בחינת שמור שס"ה ל"ת
 והתגלות צרית מילה הוא זכור רמ"ח
 מ"ע ע"ש. והנה שכתב נמי דעור
 הפריעה כיון שהרע צוה אין לחותכו

אלא להכניע הרע אל הטוב. וזהו
 טעם הפריעה שמחזירו לכאן ולכאן
 כמ"ש הרמז"ס ז"ל כדי להכניע הרע
 אל הטוב וכנ"ל.

ועיין שפת אמת שבת קל"ז ע"ב
 במשנה מל ולא פרע נראה
 לפרש דלא קאי על הפריעה מה
 שקורעין עור השני אלא על עור
 העליון וקמ"ל דלא סגי במה שחותך
 מלמעלה אם נשאר עדיין עור מונח
 ומכסה את העטרה וצריך למול כל
 העור שעל העטרה וכן בתוס' יצמות
 ע"א ד"ה מ"ט וכו' אכן הר"ח פי'
 ולא פרע כלומר לא קרע את העור
 וקאי על העור השני דצעי קריעה
 ומצואר דעור השני עכ"פ קריעה צעי

לכו"ע ולא חיתוך ובמג"ש כתב ג"כ
 בפשיטות דבגמ' שם מיירי בצשר
 החופה ולא בפריעה כלל דצשר
 החופה הוא שנשאר מן המילה שלא
 חתך עור הערלה כולה ע"ש אצל
 פריעת העור החתחון הוא ענין אחר
 ועיין תו"ט פס.

נתיב נ"ד

פסק בס' כורת הברית
 נגד חיתוך עור הפריעה

שנ"ג ובאחרונים לכשאין אחר מותר
 לתקנס חוץ ג' ימי אכלו וכ"ש בצבוע
 שחל בו ט"ב ותוה"מ שמוחר אף
 כשיש א' במתוקנים וחוך ל' לאצילות
 כה"ג זע"ק עי' משבצות סי' תקנ"א
 ס"ק י"ג ועי' תת"ש או"ת סי' קנ"ח
 דיש מקילין גם בחספורת אז ככה"ג
 דמוהל שהוא רופא לא שייך לומר
 שיעשה על ידי אחר כי לא מכל אדם
 זוכה להתרפאות כמבואר ציו"ד סי'
 של"ו עיי"ש, ועכ"פ בצפרנים לכ"ע
 יש להתיר כנלפענ"ד.

ועכ"פ תלילה לנו לשנות מנהגינו
 ולפרוע דוקא בשני צפרנים
 כי יש מקור לזה מפוסקים וממקובלים
 [ועי' בס' גליא רזיא דאחיזת החינוים
 יוחר בצפרנים וע"כ יבא הקליפה
 בעצמה שהוא הנפורן ויקרע הערלה
 לבטל כחה כמ"ש מהרמ"ק ומחריצין
 ממך יאלו ע"ש] וע"כ כ"ש כי ת"ו
 לשנות מנהג ישראל מכל וכל ולחתוך

בספר כורת הברית סי' רס"ד נחל
 הברית אות י"ג כתב חו"ל:
 בצפורן, ראיתי בס' מכשירי מילה בשם
 של"ג מנהג סאלוניקי לעשות הפריעה
 ביד א' דהיינו שאותו צשמאלו הגיד
 בצוקה וסוחס הוריד שהדס יולא משם
 ובימינו פורע וחוזר העור לכאן ולכאן
 וזהו שאמר ומחזירו לאפוקי מקומות
 שפורעין בשתי ידים ומסכנין הולד
 ברבוי דס ע"ש. ולפעד"נ דשגה בזה
 דלשון ומחזירו בלשון יחיד קאי על
 הקרום וגם לשון בצפורן קאי על כל
 זל צפורן א' ובס' האשכול סיים
 כמ"ד במדרש [שוח"ט ל"ה ובמדרש
 שלפנינו אינו ועי' ילקוט תהלים
 תשכ"ג] צפרנים לעשות מליקה
 ופריעה ולהסחכל זהם להצדלה הרי
 דעל שתי צפורניו צמשמע, וכ"כ בס'
 יסוד יתק דע"פ קבלה דוקא בשני
 גודלין ועי' ריעצ"ן בצדורו מה
 שהמתיק סוד בענין צפורן מלא
 וצפורן חסר ועי' הגהות רמ"א סי'

עור הפריעה במספרים כאשר חדשו
המתחכמים בדור עני הזה דאף על
מנהג מנדין עי' פסחים נ"ד ועי'
יבמות ק"כ אם יבא אליהו ויאמר
חוללים במנעל שכבר נהגו.

ועי' בבבין ליון סי' פ"ח שהתמיד
בזה בקטן ועי' אור זרוע
ורמב"ם בפיה"מ פורעין כמו קורעין
וקריעה משמע בידיים ולא בכלי וכ"ש
שיש בזה הרבה טעמים ע"פ הקבלה
כנ"ל חייבים אנתנו לקבל ושמעתי
שנדפס כבר ספר חרבות לורים להחיר
הפריעה באיזמל ולא ידעתי טעמו
דהלא גם לפי האומנות הידוע הלא
יותר טוב לפרוע בצפורן ועי' מ"ש
ברס"ג ס"ק ט"ו ובספרי באוהל ים
המלך אות ג' זולת במל גדול ועור
הפריעה נעשה חזק וא"א לקרעה
בצפורן מפני שהיא עזה [או כשאין
למזוא מזהל בצפרניים לעשות פריעה]
אז אינו מעכב דהוי כדיעבד וחסכנה
במספרם או באיזמל וראי' מיהושע
למ"ד ביבמות ע"א שפרעם כן
מדכחיב שנית [עי' מהרי"ל דשנית
בגימ' פריעת] ועי' מהרש"א סנהדרין
ז"ד ומ"ש לעיל ס"ק י"ד ועי' בנחל
אשכול דבנער בן ה' שנה עשה כן
ומילתא דמסתבר הוא כי בכה"ג יש
חשש סכנה להנער עי' אור זרוע סי'
ז"ט כ"ש וכ"ש הי חלילה לנו לשמוע
ולעשות כמ"ש בספר מהשירי מילה

בשם מנהג סאלוניקי שמצטלים
הפריעה ואין פורעין כלל. והיינו שאם
נקב הערלה רחב קצת דוחקין הערלה
למטה מן העטרה והעטרה יוצא דרך
הנקב כאלו הוא מהול ואח"כ חוזר
הערלה למקומה ע"ג העטרה כמו
שהיתה ותוכיין אותה ומיכף יוצא
העטרה לחוץ פרועה וכשהנקב של
הערלה נר עד שאין העטרה יוצאת
דרך שם דוחק את הערלה בין שתי
אצבעותיו עד שמרגיש שנפרד העטרה
מן הערלה וחוזר לאחוריו ואז חותך
הערלה ויוצא העטרה לחוץ פרועה
באופן שאין נריך לפרוע בימיו רק
נפרע מאליו ואין טיפת דם יוצאת
ואין זה ענין למל ולא פרע דהוי כלא
מל דדוקא בנשאת העטרה מכוסה
כן ולא בכה"ג כי פרועה היא ע"ש
שהאריך וע"כ לשונו.

ראם אמנם דדיעבד מי שעשה כן
יבא וכ"ש כשלא במחויין נחתך
כל עור הפריעה דיבא אבל לנחמילה
חלילה לנו לעשות כדבר הרע הזה
שהוא היפוך מש"ס ופוסקים חוה"ק
[בהקדמה] דף י"ג ובמקובלים
שמשמע בפירוש לעשות הפריעה אחר
המילה וגם דא"כ מה יעשה ברכת
להכניסו למנהגינו לברכה אחר המילה
קודם הפריעה וכ"כ במכשירי מילה
בעצמו בשם הנ"ל שכן מנהג סאלוניקי
ומעשה סתראי נינהו וע"כ דהאי

מנהג לעשות שמהן ע"י חיתוך לאו מנהג ומיקין ורואה מפורשת לאסור לעשות כן מן התורה לכתחילה דאל"כ לא היינו ממירין לחלל שבת בשני פעמים למול ולפרוע אח"כ ורק הי' צריך לעשות הכל בפ"א כמנהגם ועי' לבוש ססי' רס"ו ודו"ק.

מיהו נלפענ"ד דמאן דעביד כן בשבת או כשיש צרעת בכדי שיהיה בעידנא דמעקר לאו מקיים עשה עי' רס"ו סק"א אין מוחין בו.

ובמ"ש מיהו נלפענ"ד מאן דעביד כן בשבת או כשיש צרעת בכדי שיהי' בעידנא וכו' לפענ"ד לבני לא כן ידמה ואדרבה בשבת גרע מינה ולא מיבעיא למ"ש בספר תורת שבת הציא דבריו הגאון עצמו בסמוך שם (דף ע"ז) דבפריעה צלפרנייס ליכא מלאכה דאורייתא כיון דעושה החבורה ציד ולא צכלי ודומה לנטילת שער ציד עי' שבת ז"ד א"כ פשוט דכיון דאפשר לו לפרוע צלי חילול שבת דאורייתא ודאי דאסור לו לכרות העור הפריעה ולחלל שבת דאורייתא דכיון דמילה דחוי' יש להדר כל מה דאפשר שלא לחלל וזה פשוט מאד.

והגם דנחל אשכול על ס' האשכול תמה על התורת שבת הנ"ל ממ"ש דלריך קרא לדחות שבת יפה

דחה הנחל צרית בעצמו דלריך קרא היכי דא"א צלפרנייס וכגון בגדול או בקטן באופן שא"א לפתוח עור הפריעה רק צסקין ואח"כ לפרוע אבל על עגס הקיום צלפרנייס אין בו חילול שבת וגם מה שדחה שס הנחל צרית דלא דמי לשער שדרכו צכלי ולא ציד משא"כ פריעה דדרכה ציד, ולפענ"ד דחי' זו חוזר ונראה דודאי לחבול אין דרכו צלפרנייס כלל אלא חותך צסקין רק בכאן שמצוה לפרוע צלפרנייס עושה ציד אבל שאר חובל לא הוא ציד כזה אלא צכלי ושפיר לא הוא צלאו דחובל כלל ולא דמי לקורע דפטור דהו"ל מקלקל וקורע בחמתו או לצבלו הגם דהוא מלאכה קלקול מ"מ כיון דהו"ל מצוה חייב עי' תוס' שבת (ק"ד) דהתם עכ"פ קורע כדרך הקורעים אלא דתלוי במחשבה ושפיר מחשבת מצוה עושה צל"ג אבל הכא עגס המלאכה הוא שלא כדרכה ואין המצוה עושה אותה כדרכה.

ודוגמא לדבר עיין מנחות ז"ט יו"כ שחל ע"ש השעיר של יו"כ הצבליים היו אוכלים אותו כשהוא חי ואפ"ה לא קיימו המצוה של ואכלו אותו עיין רש"ש שם ועוד אחרונים משום דהוה שלא כדרך אכילתו ואכילת מצוה אינה עושה אותה דרך אכילה והגם שבמקום אחר ישבתי זה מ"מ נראה דכל שאינו דרך מלאכה

בכל המצוה אינו עושה דרך מלאכה
בכך ח"פ לענ"ד דלפ"ז אסור לחמוך
משום חילול שבת.

שמוחר לחמוך וחומך עור הפריעה
שלא נזמה התורה לחמוך הו"ל בכלל
חילול שבת שלא לצורך מצוה וחייב
עליה ח"פ לפענ"ד, והארכמי בזה.

אלא אפילו נימא דנכפורן נמי איכא
חילול שבת מ"מ לחמוך כל עור
הפריעה וכו' דאינו זריץ לחמוך ולא
אמרה תורה רק לגלות העטרה ולא
לחמוך עור הפריעה א"כ הו"ל חובל
שלא ברשות בשבת וכמו הכורת זמורה
וצריך לכרות אחת בשביל חולה וחמוך
שמים חייב על אחת בשביל חילול שבת
והכ"נ כאן כשחומך עור הערלה

ודע דאמרו ז"ל עבירה גוררת עבירה
ואותן המוהלים אין מוציין צפה
כלל ולפעמים כשרואין שמשחכלין
עליהם או שמבקשים ממנו למנוץ
מראה עצמו כאילו מנוץ ואינו מנוץ
צפה וא"כ בשביל זה עצמו נמי
מעצירין אותו מאומנותו וכמ"ש
רבותינו.

נתיב נ"ה

פסק הקהילת יעקב

נגד העושים חיתוך ופריעה בב"א

החותרך עור הפריעה עם עור
הערלה הוא הפקירות גדול
ומי התיר לשנות מצות מילה הנהוג
בכל ישראל, וגם יש בזה משום חובל
שלא לצורך ובשבת משום חילול שבת,
ומה שטען אחד שזה ממעט הנער גם
זה שקר כי המציאות הוא שהיחד
שמקובצ והצבת שאוחז בו מנער

המינוק הרבה יותר, ואפילו אלו הי'
ממעט הנער אין לשנות המנהג גם
הם ידעו מזה וכמ"ש הרמב"ם וכבר
נהגו ישראל בסכין וכו'.

ע"כ דברי הגה"ק חוצצים להצות אש
שח"ו לשנות אופן המילה ממה
שמקובל עלינו מאבותינו הקדושים.

נתיב נ"ו

דעת ערוה"ש

שהפריעה יהי' דוקא בצפורן והמציצה בפה

ודע שיש בזמנינו שאומרים שיותר טוב לעשות המציצה לא בפה אלא באיזה ספוג שמספג את הדם ולא באיזה להם ולא נשמע להם ורבותינו חכמי הש"ס היו בקיאים ומחוכמים יותר מהם וכו' וכ"ש מה ששמענו לאבדון לבנינו שבאיזה מדינות יש שגם הפריעה אין עושין ע"י הצפרנים אלא ע"י איזה מכונה קטנה עושה הפריעה ודאי דמילתא דתמיה הוא ואין לנו לחדש חדשות כאלה ונהי' כאבותינו וצמדינתנו לא שמענו זה עכ"ל. הנה כתב ג"כ מפורש דלא מיבעיא שלא לכרות עור הפריעה אלא שלא לפרוע בצפרנים אסור ואין לנו לחדש חדשות מה שלא עשו אבותינו וצמדינות ליטא ופולין ואונגארן וטשעכין לא שמעו מזה מעולם.

ובערוך השלחן יו"ד סי' רס"ד סט"ז כיצד מלין דע וכו' (סי' י"ז) שיש על הצפר הזה (העטרה) שני עורות אחת עב הניכר היטב וזוהי התורה לחתוך העור העב הזה עד מקום העטרה וכו' (סי"ח) ואחר שנגמר החיתוך יעשה הפריעה והיינו שיש עוד על הצפר קרום רך למטה מהעור שנחתך ומוחב צפרניו בין הקרום להצפר וקורעו לכאן ולכאן עד שימראה צפר העטרה כללו של דבר החיתוך הוא שמתגלה על העטרה והוא מקום סיוס הצפר והתחלת הגיד יתגלה וינא מעורו העב, והפריעה מגלה כל הצפר שעד העטרה וינא מקרומו הרך המודבק לצפר וכו' ואחר הפריעה יעשה המציצה וזהו לתקון התינוק וכו'.

נתיב נ"ז

דעת מהר"ם שפירא זצ"ל

להעביר מוהל שאינו עושה פריעה בצפורן

ובשו"ת אור המאיר סי' נ"ח ע"ד שאלתו בדין מנות פריעה אשר מוהל אחד בקהלתו עושה הפריעה בלי קריעה בצפרונים רק

הנדיק עליו הדין שמתה צמו ר"ל על
 ששנה מנהג באמירת פיוט וכמ"ש
 בה' יוה"כ ע"ש וכן הב"ח ז"ל בא"ח
 סי' ס"ח כ' שאחד לא הוציא את
 שנתו שציטל הקרובין וכו' וצפרט
 אחרי שציארנו מדברי חז"ל שהדין כן
 דיפרע ע"י קריעה וכו' ושור"ר בתשו'
 להגאון מהר"י עטלינגער וכו' וע"ע
 בלשון הרמב"ם ז"ל הל' מילה פ"ב
 ובטוש"ע סי' רס"ד לפורעין בצפורן
 ויותר מזה מבואר ברמ"א יו"ד סי'
 שצ"ג דמותר לתקן צפרניו בימי אבולו
 ר"ל וגם יש לו מקום בקבלה להצפורן
 יצטל הקליפה וכו' ורואה אני
 פריצותא יחירא צהאומריס לעשות
 חדשות ואם צדון יעשה ודאי על
 הב"ד להעבירו מאומנתו אבל אם
 צגגה הוא מלפנינו תעמידהו על
 האמת ע"ש.

חומך באופן זה שצקל נחגלה אח"כ
 העטרה, תשובה הרמב"ם צפיה"מ
 שבת קל"ג ע"א כ' פורעין הוא כאלו
 אמר קורעין הקרום שעל הערלה
 וכ"כ ר"ח מי שמל ולא פרע את
 המילה כלומר ולא קרע את העור
 וגילה עטרה והר"א מנרצונה צס'
 האשכול ה' מילה כ' ג"כ לפורעין
 היינו קורעין והציא ראי' מהמדרש
 צפרניס לעשות פריעה וכן נוטין דברי
 הזה"ק וכו' וצכן חלילה לשום מוהל
 לשנות מקבלה שצדינו ואפילו אם לא
 הי' זה מנד הדין אלא מנהג בעלמא
 חלילה לשום צר ישראל לשנות מנהג
 ישראל.

ובש"ס דפסקיס (נ' ע"ב) מבואר
 דיס צו משום אל חטוש
 חורת אמת וכו' וכמה חשו רז"ל לכל
 מנהג ישראל עד כי המהרי"ל ז"ל

נתיב ג"ח

שו"ת חלקת יעקב
 פריעה בצפרנים דוקא

הצחי ידיס אחר החיתך ג"כ א"א כיון
 שהדס שומח ועוד דטעם נקיון שייך
 עוד יותר לענין פריעה וא"כ צאנו
 לדון לעשות הפריעה צכלי ולא
 בצפרניס כמבואר ברמב"ם וטוש"ע
 והפוסקים ודבר זה כבר מחו להו

ובשו"ת חלקת יעקב ח"ג סי' פ"א
 לידדי הגרמי"י צרייס ז"ל
 כתב מי שרופה למול צצחי ידיס
 מטעם נקיון צודאי עושה הפריעה
 ג"כ צאחה כלי מספריס או אחמל
 בצפרניס א"א לעשות וכמוצן ולחלוץ

כמוסים וסודות נשגבים עפ"י הקבלה
 וצפרט מלות מילה הדומה לקרצן
 כמוצא בספרים דברי חז"ל דפרקי
 ר"א וצילקוט פ' לך רמו פ"א שכל מי
 שהוא מגיש בנו למילה כאלו כה"ג
 מקריב מנחתו ונסכו ע"ג המזבח וכו'
 ובדאי מה שנמסר לנו מדור דור
 אופן קיום מלוא נשגבה הלזו יש בזה
 סודות נפלאים וטעמים כמוסים שאין
 לשנות מהן אפילו ז"ו כ"ש. והאריך
 שם עד מסקנא דמילתא שאין לשנות
 אפילו ז"ו כ"ש בקיום מלות מילה ואף
 מי שירצה לדחות חד מהני טעמי
 דלעיל פשו לן הרבה טעמים שלא
 לשנות כלל מנהגי ישראל משנים
 קדמוניות עכ"ל ע"ש.

אקדקדם בספר בנין ליון להגאון ר"י
 עטלינגער סי' פ"ח וכו'.

כמה חרדו ורעדו הרבנים הגאונים
 שצדור הקודם שלא לשנות
 מלינה צפה ובשד"ח יש קונטרס
 מיוחד לזה אי הוה צכלל דבר שנאסר
 במנין או משום דברים המותרים
 ואחרים נהגו צו איסור ומהר"ם שיק
 סי' רמ"ד כתב כיון דנוגע לפירצת
 המתחדשים הו"ל כמו שינוי צערקתא
 דמסאני סנהדרין ע"ד שהוא צכלל
 יהרג ואל יעבור וכולם פה אחד שלא
 לנגוע ולשנות אפילו ז"ו כל שהוא
 ממלות מילה הנהוג אללנו מדורי
 דורות וחוץ מזה שצכל מנהג ותיקון
 במלות מילה יש צו עוד טעמים

נתיב נ"ח

פסק הגה"צ אבדק"ק צעהלים זצ"ל
 דפריעה בציפורן דוקא

צקדושה נחפשטו צכל הגולה וכל
 גדולי הדור חרדו לקראתו ומאן חשוב
 ומאן ספון צדורנו לחלוקן עליו והוא
 האריך לצאר שעניני עשיית המילה
 דהיינו אופן עשייתה צריך להיות
 דווקא בצפריים והוא צקבלה לנו
 מאבותינו ומאבות אבותינו עד מש"ר
 ע"ה כמו שיש לנו קבלה מה הוא
 אחרוג וכו' וכ"כ אופן עשיית המלוא.

ובשו"ת מגלות מרקחים סי' פ"א
 חשובה לועד הרבנים
 דצאלטימור צענין החדשות אשר נעשה
 ע"י מוהל אי לעשות המילה ועי"ז
 נחתכו שני העורות ציחד וא"ל לעשות
 הפריעה צצפורן וכו' פשיטא
 דלכתחילה צריך לעשות הפריעה
 בצפריים דווקא כמו שהאריך לצאר
 הגאון בנין ליון אשר הוראותיו

לו עשה כך כדאימא בשבת ק"ה ע"ב
 ע"כ זריכין אנו למסור נפשנו על כל
 מנהג ישראל וכש"כ במנהג של מצוה
 ומכש"כ מלשנות ח"ו אופן עשיית
 מצוה ובפרט מצות מילה שאופן
 עשייתה נמסר לנו מאבותינו ואבות
 אבותינו עד א"א ע"ה ובג"ד שיש
 לער גדול להתינוק בלא"ה יש איסור
 לער בחנם ילד ישראל ועובר על כמה
 לאוין כמבאר בד"ח וחושש אני זו
 אס הוא מנפשות עמלק ימ"ש ולדעמי
 יהא מתרה אוחס שאס יוסיפו לעשות
 ככה שיפסלו לעדות כמו המכה איש
 ישראלי.

ועוד נ"ל דלריך לעשות פריעה
 בצפורן מהנמק"י וכו' סוף דבר
 שבדאי איכא מצוה וחיוב לעמוד נגד
 המתחדשים האלה בכל מאמצי כח
 והשי"ת יהי בעזרכם ויעמוד לימין
 דקמכס ע"ש. הנה מפורש מגאון
 וקדוש מצעהלים שהי' פוסק מובהק
 בדורנו שפסק שח"ו לשנות פריעה
 בצפורן וחייב למסור נפשו על זה.

ובן מוכח לשון הרמב"ם והשו"ע בה'
 מילה דכתבו ז"ל ואח"כ פורעין
 הקרום הרך שלמטה מהעור בצפורן
 ולכאורה מאי קמ"ל האיך וצמה
 לפרוע והלא בחתיכה כתב בכל מלין
 בין בצור בין בזוכית חוץ מבקרומית
 של קנה והו"ל בכל פורעין ויותר יש
 לדקדק שכתב הרמב"ם והשו"ע ומצוה
 מן המובחר למול בצרול ונהגו למול
 בסכין למה לא כתבו נמי פורעין בכל
 ונהגו בצפרנים ופשוט דודאי לחתוך
 חותכין בכל ומצוה מן המובחר בצרול
 והמנהג בסכין משא"כ בפריעה
 שעיקר המצוה צפרנים ולא רק מצוה
 מן המובחר ואחי שפיר דיוק הנ"ל
 ע"כ חלילה לשנות אופן עשיית המצוה
 ממה שראינו מאבותינו ומאבות
 אבותינו. ועוד הא ידוע שכל המצות
 הם קולם מוטב ארצה וראשו מגיע
 השמימה וכו' וכ"ז אס נעשה באופן
 שקבלנוהו מאבותינו אבל לא בעושה
 מצוה באופן אחר וכבר כ' הח"ס חדש
 אסור מה"ת וזה מאומנתו של ינה"ר
 היום אומר לו עשה כך ולמחר אומר

נתיב ס'

פסק בעל שבט הלוי

נגד העושים חיתוך ופריעה בב"א

יו"ד סי' קל"ב ע"ד המתחדשים
 והמציאו מכונה לעשות ע"י מילה

בשו"ת שבט הלוי לידי הרב הגאון
 מהר"ש וואזנר שליט"א

מה"מ לא נחשב קיים המצוה אם שינה צמה שהוסיפו חז"ל כיון דשינה מצורת המצוה ומכ"ש צשינה בחלק הדאורייתא של המצוה ועיין כיו"ב צבנין זיון ח"א סי' פ"ח והכא לורת המצוה מוהלין פורעין ומוזכרין כדתן שבת קל"ג ע"א ופרש"י מוהלין חותך את הערלה ופורעין את עור המכסה, והיינו חותך או צסכין או כל דבר שיש לו דין סכין ואח"כ פורעין צידים ע"י צפרנים וכו' ע"ש.

ופריעה צדרך חדש לגמרי וכו' והנה פשוט אצלי צביעתא צכותחא דאסור לשנות מן הדין לורת המצוה כפי שנמסרה מפי משה ומדור דור, וכל המשנה קרוב לומר דלא ילא. וצהא דהכא נהי ודאי דערל לא הוי כיון דהסיר הערלה ועורי הפריעה מ"מ מהול הוא ואפילו שרף הערלה או כיו"ב, מ"מ מצות מילה לא קיים. וצתוס' סוכה ג' אם כך היית נוהג לא קיימת מצות סוכה מימך פי' שאפילו

נתיב ס"א

עור מבעלי הקבלה שלא לחתוך עור הפריעה

כידוע מסוד הצפרנים וההסתכלות צהם צמוז"ש והקליפה הזאת נשארה שמה כענין רשע מכחיר את הנדיק ולתוספת ציאור הציא מצעל קרבן שבת צפרק ה' ס"צ שהציא צשם חולעת יעקב עיי"ש צאריכות עד ומעמה נלכה נא להצין טעם עשיית הפריעה דוקא צצפורן ולא צכלי דאע"ג דמורי כמוהרי"ד ז"ל צז"א ח"ג סימן קל"צ (כוונתו זרע אמת מחצרו הגאון ר' ישמעאל כהן ממודינא) פסק דאינו לעיכובא מ"מ אף הוא שנה ופירש דהיינו דוקא צדיעצד כשאירע דעור הערלה נחתך גם עור הפריעה אצל לנתחילה ודאי נכון לעשות הפריעה צצפורן.

ועתה נצא מפי הקבלה הנה כתב צדרך פקודין חלק המחשבה אות י' דעור הפריעה אין לחתוך מפי בעלי קבלת הראשונים ז"ל, וכן מצאתי צספר זכר דוד הספרדי מאמר א' זכ"א דעל דרך האמת ראוי הפריעה לעשותה צצפורן שיציא הצפורן שהוא הקליפה ויקרע הערלה ויצטל כמה וכו' וכן מצאתי צילקוט ראובני וכתב הרב צית הלוי צ"י פי"ג כי הערלה חופפת ומכסה היו"ד הזאת היא הקליפה ולכן צריך לכרות אותה ולתת אותה צעפר משום ונחש עפר לחמו ומפני זה כורתים אותה צצרוז אמנם הערלה השנית דקה אנחנו מסלקים אותה צצפורן אשר הוא קליפה דקה

וגם בהגהת חלמיו שם הביא דברי הפרי אדמה ה"א ה"י מילה קרא ערער על מנהג שאלוניקי ופשוט דברי הפוסקים מורה כהרב פרי האדמה עיי"ש וכן כתבו עוד שאר אחרונים, ועיין ספר כורת הצרית בשם ספר יסוד יחזק דע"פ הקבלה דוקא בשני גדלין. והיעב"ץ בסידורו סוד צענין הנפורן מלא ונפורן חסר ובספר גליא רי"א דאחיזת החינוים יותר בצפריים ועל כן יבא הקליפה בעצמה שהוא הנפורן ויקרע הערלה לבטל כחה כמ"ש מהרס"ן ומחריצין ממך ילאו וחלילה לנו לשנות מנהגינו לפרוע דוקא בשני צפריים וכ"ש כי חו"ש לשנות מנהג ישראל מכל וכל ולחמוך עור הפריעה.

והנה כתבו הפוסקים דכל מקום שנמצא הקבלה חולקת עם הגמרא הלך אחר הגמרא והפוסקים ואם אין מזכר בגמרא ופוסקים הלך אחר הקבלה עיין רדב"ז ח"א סימן ה' ול"ו ומ"ט ופ'. וכ"כ בספר יחסין והר"י הלוי בתשובה סי' מ"א בשם הר"ש הלוי ז"ל דכל שהורה אינו חולק עם הגמרא נקטינן כוחיה עיין חכ"ל סימן ל"ו וש"ע או"ח סי' כ"ה במג"א שם ובש"ע הרב שם ובכנה"ג א"ח סי' כ"ה בשם הרא"ש והצ"ח ז"ל הוסיף בסי' קמ"א דדין העולה למורה אם צריך לקרות כתב

וה"ל מאחר שלא מזכר זה בתלמוד בהדיא לא שבקינן דברי הזוהר מפני דברי הפוסקים וכ"כ בצ"ח סו"ס ל"א והמש"ח בנימין ז"ל סי' ס"ג כתב וז"ל הדרך השני לילך אחר רוב בנין ומנין הרי לפניך ספר הזוהר שהוא שקול יותר מכל המחברים שאחר חתימת התלמוד ואם כן יהיו כל המחברים בכף מאזנים אחד וספר הזוהר יכריע את כולם והרי עדיף מרוב בנין כמ"ש צ"י דאולינן בחר הזוהר נגד שאר המחברים עכ"ל. ועיין ר"מ א"ה שם סי' קמ"א אות ב' שחולק על הצ"ח שאין לזו מדברי הפוסקים ואף אם יהיו דברי ספר הזוהר חולקים עליהם ועיין שאילת יעב"ץ ח"א סי' מ"ז דוקא במקום שא"א להשוות התלמוד עם המקובלים קיי"ל בתלמוד אבל במקום שהתלמוד סמוך וסובלים פירושים שונים והמפרשים פ"י באופן אחר שלא ראו ספר הזוהר ועכשיו זכינו לדברי הזוהר שמפרש פירוש אחר בגמ' ודאי קיי"ל בהקבלה נגד המפרשים ועיין שו"ת מנח"א ח"ב סי' מ"ח.

וא"כ מאן ספון לעקור מצוה המצוהרת בש"ס ופוסקים ובמדרשים וע"פ קבלה דוקא הכי הוא ולעיכובא ואפילו יתקבצו כל חכמי ישראל לא יוכלו לעקור ח"ו מצוה פריעה בצפורן וזה פשוט מאד.

תשובות שונות בעניני מילה

נתיב ס"ב

אי יש מצוה למול בבית המדרש דוקא

למול צביהכ"נ יעשה כמש"כ הרשב"א,
ובאות שלום סי' רס"ה ס"ק כ"ה לא
הרגיש בדברי הרשב"א אלו.

עוד ראיתי באות שלום הנ"ל אמה
שכתב בזה"ק בחיקונים מיקון
ע' (דף קל"ב ע"ב) כל פקודא
דהלוכא חליין צרגלין כגון הלוכא לצי
כנישחא הליכה לצרית מילה וכו'
עכ"ל, ולמה איזו הליכה הוא
דקחשיב וכו' אלא ודאי דדרכס הי'
למול צביהכ"נ צימי חז"ל, ושזכר
די"ל אילו מיירי שהולכים למול
לצביהכ"נ א' שהיא קרוב לצימו אס כי
דרכו להחפול לצביהכ"נ אחר הרחוק
מצימו אך מפני הקור קרובה הוא מל
צנו צביהכ"נ הקרוב לצימו, וכו' ע"ש.
ולפענ"ד דצריו הק' נפלאים דדברי
התק"ז כפשוטו דהליכה לצי כנישחא
הי מצוה כשהולך לצביהכ"נ להחפול
וההולך לצרית מילה נמי הוא מצוה,
ומי ליכא מוהל שהולך מעיר לעיר
לצריה מילה וגם סתם צני אדם
שהולכים ובאים לצרית ממקומות
אחרים והגם שהצרית צני כנישחא הם
לא באים לצביהכ"נ אלא לצרית, וזה
פשוט מאד.

מע"כ הרהגה"צ וכו' כג"ת מוה"ר
בנימין זילבער הי"ו

אחדשכ"ג זידידות נאמנה. בספרו
אז נדברו סי' ע' ד"ה
עד בית הכנסת כתב מעכ"ג יש
מדקדקין מזה שמלין צביהכ"נ או
צביהמ"ד דוקא היכא מקום שמחפלין
וכו' ואין רא' מכאן דזה משום דהיו
רגילין למול אחר החפילה שאז מצוי
עשרה צביהכ"נ ובזמנינו אנו רואין
שאין מדקדקין בזה עושים הצרית
באולמות עכ"ל.

ולכענ"ד ממה שרואים בזמנינו אינו
ראי כלל שבזמנינו אין
קובעים הלכה אלא הולכים באולמות
ועושין צבית מחמת הנוחיות אבל
ערבים עלינו דברי רבותינו הראשונים
שהצרית עושין דוקא צבית הכנסת
וח"ל רבינו הגדול הרשב"א צת' חלק
שביעי סי' תקל"ו ומה שנהגו למול
צבית הכנסת משום דכתיב ויכרתו
צרית לפני ה' ואין צרית אלא מילה
וכו' ע"ש והנה סמך רבינו הרשב"א
ז"ל למול צביהכ"נ על קרא דויכרתו
צרית לפני ה' ודאי מי שיש צידו

גם המהרי"ל ה' ט' באב כתב וז"ל מילה שחל בט"ז היה נוהג מהרי"ל כשסיימו הקינות טרם שהיו מתחילין לומר איוב וירמיה הולכין אבי הבן ובעל ברית והמוהל לצייתם ומחליפין בגדיהם לבגדי שבת אך לא לבשו לבנים, וחזרו לביה"כ והיו מדליקין הנרות וכן הוא בספר פרנס ומציאין הנער ומוהלין ואחר המילה פושטין הנ"ל בגדיהן אשר החליפו וכו' משמע נמי דפשיטא ליה דברית מילה צביהכ"ג. וגם דברי הרמ"א יו"ד סי' רס"ה סי"א שהאשה מציאה התינוק עד בית הכנסת ואז לוקח האיש ממנה הכונה פשוט דמנזה למול צבית הכנסת ולכן קאמר עד בית הכנסת רק במקום שא"א להציא לבית הכנסת א"א אבל ודאי מנזה למול צבית הכנסת ולא במלונים או צבית רק במקום שאין עירוב בש"ק, וגם בזה במדינתינו היו מקילים להציא ע"י עכו"ס מטעם זה כיון דבמקום מנזה ואיסור דרבנן לא גזרו אמירה, עכ"פ ודאי אין לנו לשנות מנהג קדמונינו הראשונים ז"ל שהוא דאורייתא או עכ"פ אסמכוהו אקרא והוא ודאי מנהג ותיקין. ולא נבטל מנהגינו בשביל המתחדשים של זמנינו.

ומה שטען מעכ"ג שיש בזה יבא שכרו בהפסדו שבאים לידי שיחה בטילה ולדברים בטלים ולפעמים גם לשחוק וקלות ראש כשממתינים על

הברית הנה באמת שאלו דברים אין להם שחר ודאי שזה איסור בפני עצמו ואריך להזכיר על זה כמו בכל המצות אבל מ"מ ח"ו לבטל מנזה בשביל זה ויבטלו גם תפילה צניבור מפני שיש משיחין בתפילה ואני אומר עוד הפעם שהעולה לא מתמעטת על ידי זה אבל בשביל זה לבטל מנזה ומנהג לא שמענו ויפה העיר גם מחוס' פסחים ק"א ע"א ד"ה דאכלו ושמו וגם מדברי הפרדס לרש"י עמוד ע"ה ומי לנו שלא יחוש להני תלמי עמודי עולם ושאר ראשונים והובא ברמ"א ומנהג ותיקין למול צביהכ"ג ולפענ"ד ח"ו לשנות בזה.

וברגע ראיתי בתשצ"ך קטן תלמיד מהר"ם סי' שצ"ז וז"ל אינו נראה לי כלל מנהג כשר שנוהגין ברוב מקומות שהאשה יושבת צבית הכנסת עם האנשים ומלין התינוק בחיקה ואפילו אם בעלה מוהל או אביה או בנה דלאו אורחא ליכנס אשה מקושטת בין האנשים ובפני השכינה וכו' ומי שיש צידו למחות ימחה והמחמיר תבא עליו ברכה ושלוש מאיר צ"ר ברוך זלה"ה ע"כ, והנה שהי' מלין בכל מקום צבית הכנסת אלא שאז גם ברוב מקומות היו נוהגין שהאשה יושבת להיות סנדק ומיחה על זה וקרא על המחמיר תבא עליי ברכה אבל לא אמר שלא ימולו צביהכ"ג אם יש שם נשים באים לביהכ"ג אלא

יש לו לזאת ולא להיות מסייע ידי
עוברי עבירה, והזאתי מדברי
החשב"ץ הנ"ל וכ"ש העושים צרית
צבית והמקום דחוק, ולא כן צביה"מ
שיש עזרת נשים, וכמה פעמים קרא
לי שאלו ודחקו נשים בין האנשים ולא
מלמי החינוך עד שיאלו הנשים משם.
ואנחנו הנמשכים אחרי אבותינו מלין
צבית הכנסת כן יתן ה' וכן יוסף
מעשה ועד עולם.

ובזה הנני ידי"ג המחכוה לישועת ה'
כהרף עין בלב ונפש,

מנשה הקטן

שאמר לומר לנשים לזאת ולא להצריח
מילה להוציאו ואפילו לפי מה שהוסיף
שם באשר כתב מורנו לעקתי ימים
רבים ולית דמשגח כי נראה מכווער
הדבר מאד וכו' וכל איש הירא דבר
ה' יש לו לזאת מצית הכנסת פן יראה
כמסייע ידי עוברי עבירה וכו' ע"ש
מ"מ לא אמרו לאסור למול צבתי
כנסיות בשביל העול אלא אמרו לגרש
את העול אבל בשביל זה לבטל מנהג
ישראל שהוא תורה בנוי על מקרא
ואפילו כאסמכתא לא אמרו וכן נמשך
המנהג עד כהיום.

וכבר כתבתי במקום אחר שאם יש
תערובות נשים ואנשים צבית

נתיב ס"ג

על מה סמכו להביא חינוך ע"י עכו"ם בשבת

עכו"ם לצרית מילה מ"ט לא עבדין
כן בשאר מצות ושכן שמע בשם
הרהגה"ל מצלחשעב זל"ל, והלא
אפשר למול צבית, ואמאי סמכין
לומר לעכו"ם להציא החינוך.

הנה מ"ש בשם הדיק הנ"ל שאינו
נכון ליתן מצוה גדולה זו להציא
החינוך למול ע"י עכו"ם, כגון זה
לפענ"ד העכו"ם אינו עושהו אלא
מעשה קוף בעלמא שהרי אם לא ימול

באשמורת הבוקר א' לסדר ויהי איש
מצליח בני יצו"א

מע"כ ידידי הרב הגאון ור"ח נו"נ
כש"ת מוה"ר חיים יעקב טויבער
שליט"א דומ"ץ קהל באבוב בני

אחדשכ"ג צידידות נאמנה. אמש
צהייתנו צוותא תדא
העיר מעכ"ת צדון שנהגו אם חל יום
שמיני בשבת שמציאים החינוך ע"י

רק צבית הרי א"י לטלטול הילד כלל וא"כ מהלך דרך זה לא הי' כלל בנמצא והילוך שאינו צריך ואפשר לבטל אינו פוסל אפי' בקדשים, וכשצא לביהכ"נ הרי להגיש יש שם הקואטער שהם מגישים להסנדק או למי שהוא שם מכובד ללקחו, והאמת שבעונ"ה אפי' בחול כאן רוב צאים עם אחות נורסעם בלע"ז ומביאים ונוטלין בחזרה החינוק ע"י האחות, וגם שאר מצות מכבדין גוים לעשותם, למשל עשיית סוכה שמפורש שלא יעשו עכו"ם ואפ"ה כמדומה לי ברוב מקומות כהיום נותנים לעכו"ם ואפילו לנקות ביהמ"ד לכבוד שבת ולכבוד היום כולם עושים ע"י עכו"ם וידוע מה שמציא הס"ח מאצו של רש"י הקדוש מה נאמר, ומיהו לעצם הענין ודאי נדקו דבריו לנרץ להשתדל לקיים מצות ע"י ישראל בכל מקום שאפשר.

ומשבה אני מנהג אבותינו שתקנו עירוב להוצאה בשבת ואפי' רק בשביל מצוה זו שיצאו בנ"י הרך הנימול לצרית דיינו, ולעומת זה הנה מבואר בתיקוני זוה"ק תיקון ע' (דף קל"א ע"ב) דהליכה למצוה כמצוה עצמה וז"ל כל פקודא דהליכא חליין ברגלין כגון הליכה לבי כנישתא הליכה לצרית מילה וכו' פי' דההולך לעשות מצוה יש לו מצוה בהילוך רגליים, ונתן דוגמא הליכה לבי כנישתא

כלומר שהולך לצית המדרש להחפלה, וכעין שמצינו בזהוא אלמנה שהלכה בכל יום לצית מדרשו של ר"י ושאלה וכי אין ביהכ"נ בשצבותה והשיבה רבי שבר פסיעות ובגמ' אמרו למדנו שבר פסיעות מאשה, וא"כ בהליכה לציהכ"נ איכא מצוה או בכלל ההולך לציהכ"נ שהרי הוא מארבע מדות הולך ואינו עושה ע"ש, והשנית הולך לצרית מילה, שיש לו שבר על ההליכה, וכבר הבאתי מחלוקת המשב"ץ סי' כ"א והריב"ש ז"ל סי' ק"א בעולה לארץ ישראל אי מצוה הילוך לארץ ישראל גדול ממצות ישוב ארץ ישראל אבל לכ"ע הילוך הו"ל כמצוה עצמה.

וראיתי למרן כ"ק אדמו"ר ממונקאטש זלוק"ל באות שלום סי' רס"ד אות כ"ה על מה שכתב הרמ"א שאשה מוליכה עד ביהכ"נ דנראה מזה דמלין בביהכ"נ והקשה מה שבי' המג"א סי' של"א סק"ה דאסור בשבת להביא החינוק לציהכ"נ דרך חצר שאינה מעורבת אפי' ע"י עכו"ם דהא יכולין למולו צריתו והרבה פעמים מלין צרית כשיש שם לינה והשוה הדברים וכתב ומה שזיין לסי' תרכ"ב ס"ב היינו משום דמבואר במחבר דצויה"כ במקום שנרץ לנחת מביהכ"נ מלין אחר חזרת ס"ח (הרי דמלין מחוץ לביהכ"נ) מיירי משום שאין שם עירובין דאסור לישא חינוק אפי' ע"י נכרית, כד'

דמה שחששו הוא שלא יאמרו לגוי להביא משום אמירה לעכו"ם אפי' במקום שאין רה"ר דאורייתא אבל הביא מעצמו ודאי דמלין צביהכ"ג, בקיצור כ"ע מודים דברית מילה הוא צביהכ"ג אלא לפעמים יש סיבות שאינו יכול להביא לצביהכ"ג, או מלין גם צבית, וכדעת המג"א, או מפני שיש איסור הוצאה לפניו, אינו יכול להוציא, או שאין לו עכו"ם שיאמר לו להביא, או מטעם דמג"א דאפי' יש לו עכו"ם נמי לא החירו אמירה לעכו"ם להביא אפי' בדרבנן, או פשוט מפני הקור והחוס שא"א להוציא הרך הנימול מציתו מותר למולו במקום שהוא, רק שיהי' מקום קבוע, וראי' ממשה רבינו ויהי' בדרך צמלון והבן. ומיהו כנראה דגם שם צרוב עם כפי האפשר. ותודה רבה על ההערה ומגלגין זכות ע"י זכאי וע"י נחרצו ונחזרו עוד כמה ענינים בס"ד.

איברא דאפי' נימא דברית מילה מצוה על האב ויכול למול צביתו מ"מ דוחה שבות דאמירה לעכו"ם להביאו לצביהכ"ג כיון שהוא מצוה למול צביתו ולפני ה' צביהכ"ג, וכעין זה מצונו בחקיעת שופר שהגם שמצוה על כל יחיד ויחיד לחקוע שופר מ"מ מותר לומר לעכו"ם להביא שופר לצביהכ"ג מקום שמחפלים שם עיין ש"ע א"ח סי'

המג"א ומקורו מהגה"מ ומיושב בזה דברי הא"י הגדול (ה"י מילה סי' נ"ו אות ד') והביא שם דברי הוזה"ק ונתקשה בלשון הליכה לבי כנישתא הליכה לבית מילה שהוא לכאורה אחד ודחק עצמו ולפענ"ד להם שני דברים וכמ"ש אלא דקמ"ל דכל הליכה לדבר מצוה מצוה. ולמען האמת גם האו"ש לא הרגיש בדבר הרשצ"א הנ"ל שהרי לא ציין עליו. בכל אופן מצוה צראשונים דברית מילה מקיימין צביהכ"ג דוקא. עוד הביא שם מדברי המדרש רבה (אחרי פכ"א) וז"ל כי בתחבולות מעשה לך מלחמה רגלים ממהרות לרוץ לרעה היו רץ אחר המילה שהיא בן הצרכים עכ"ל, הרי שהוא חיקן לרגלים להיות רץ אחר המילה כנגד מה שהי' מקודם רגלים ממהרות לעצירה.

איברא דאפילו להמחמירין כמג"א אין הטעם משום שאינו נכון שגוי יביא הרך הנימול לבית מילה שחששו משום אמירה לעכו"ם אפי' בשבות דשבות, אבל בלאו הכי כ"ע מודי דהצבית צביהכ"ג, ובמקומות שיש עירוב פשוט דמלין צביהכ"ג וגם היכא דליכא עירוב אם הי' אופן שהעכו"ם לצורך עצמו הביא הילד לצביהכ"ג, כגון שהי' הגוי משמר עליו ומחמת איזה טעם הלך לצביהכ"ג לשמרו שם ושם אביו ואמו ודאי היו מלין אותו לכ"ע הגם שהנכרי הביאו,

התלמידים ילדה אשמו בר"ה והצריח
הי' ציה"כ והוא גר קצת רחוק מבית
המדרש אז סדרנו אללי צנית מקום
להיולדת והילד ועשו הצריח צנית
המדרש שלנו בס"ד.

ובזה הנני ידירו דושכ"ח בידידות
נאמנה ובלו"ג,

מוגשה הקטן

תקפ"ו סכ"א ועיין ד"מ שזין עליו
צבאה"ט, ומש"כ המג"א בס"י של"א
סק"ה הנה כנראה דהאחרונים חלקו
ועיין כת"ס א"ת ס"י מ"ט עכ"פ כן
נהגו בכל מקומותינו, במקומות שלא
הי' עירוב. וכפי שבאמת גם מעכ"ג
העיד שכן הוא המנהג.

וזו לפני כ"ג שנים קודם שהי'
עירוב צבארא פארק אחד מן

נתיב ס"ד

מראה ירוק אם צריך
לבדוק ע"י לאבאראטאריא

צמראה עיניו אם הוא בקי בדבר
ומונע בזה נער לינוקא נכדי וכבר
כתבתי בכיוולא בזה דמי שאינו צריך
אסור לו להקיז דם מפני שהוא נער
שלא לצורך ואסור לחבול בעצמו וכ"ש
בחבירו וכיון שהבדיקה הוא להנזיח
דם א"כ הוא בכלל חובל בחינוק ואם
אפשר וזולתו הו"ל חובל שלא לצורך
ח"ו.

ואל תדמה בעצמך שזה איסור קל
לנער אחריים שלא לצורך והוא
רוצה לקיים עשה ועובר על לאו של
לא תחבול (ועיין צ"ב ע"ג ע"ב) כי
אחאי לקמיה דר"א אמר לי עתידין
ישראל ליתן עלין את הדין ופרשצ"ס

לכבוד ידידי היקר וכו' הי"ו

אחדשה"ט. ומה ששאל בענין אי יש
לשפוט להמוהל צמראה
עיניו המראה זהוב או יעשה בדיקות
בלאבאראטאריא.

הנה לפענ"ד נראה דמי שהוא בקי
למראה עיניו ישפוט ואינו טועה
יכול לסמוך על זה ובאמת בחורה לא
מצינו ענין של בדיקת דם וזה רק
בשנים האחרונים המליאו והגם שהוא
דבר טוב שאין לפקפק בדבר מ"מ מי
שהוא בקי ולמראה עיניו ישפוט נראה
דיש לסמוך על זה כמו שעשו אבותינו
ולפעמים אולי גם זה עדיף שיבדוק

שכחטאתם מתעכב משיח ויש להם
 צער בעלי חיים לאותן אווזין מחמת
 שמנן ופוק חזי עד כמה עמידין ליתן
 הדין על שיש צער על ידן וגרם צער
 לאווזין השם ירחם, ומיהו מי שאינו
 בקי בדבר ויוכל לטעות אז ודאי

שעדיף לעשות צדיקת דם כי לרפואה
 ליכא איסור משום צער וכדי לדעת
 כדת מה לעשות הוא לנזרך המינוק
 הרך יכול לעשות צדיקות דם.

דושה"ט בלב ונפש,

מנשה הקטן

נתיב ס"ה

קטן שיש לו מראה צהבת
 אי מותר למול

ו' לחודש הרחמים התשנ"ג בני
 יצו"א
 מע"כ ידי"ג הרב הגאון ה"ג המפורסם
 ור"ח בנש"ק פרי עץ הדר שבחו מי
 ימלל אין גומרים עליו את ההלל ה"ה
 כש"ת וכו'

ראשונה אומר כי דבר גדול הוא
 מאד להחעמק צענין זה
 ולהוציא לאור דבר צרור ואמת אגיד
 כי זה כמה שנים שכחתי מזה וכמה
 פעמים כתבתי והנס מפוזרים הדברים
 בספרי הדלים אחת הנה ואחת הנה
 וכמעט אין לי להוסיף וגם מה
 שלדעתי ההלכה בזה להחמייר צדיני
 נפשות ופק"נ ולא להקל צמזמות חבלה
 ולצטל המצוה לגמרי אמנם ליהוי ידוע
 לכ"ת שצעוני"ה הדור לא אפשר
 והקבלה נחמעתה וכל אחד הולך אחר
 ההרגש שלו וההרגש בני צעיקר אחר
 התקדמות הזמנים ובאשר הרופאים
 קובעים בכל דבר, וכמעט ח"ו אין לנו
 תורה כי אם מה שהמדע של
 הרופאים קובע. אבל האמת כי זאת
 התורה לא תהא מוחלפת ולא תהא
 תורה אחרת מאת הצורא ית"ש.

אחד שב"ג שליט"א, קבלתי את
 מכחצם מכ' בסיון
 השתא וראיתי שמגלגלים זכות ע"י
 זכאי שהנכם מטפלים כעת להוציא
 לאור ספר צעניני הלכה למעשה
 אקטואליים ואחד מהנושאים הוא
 מהמצוה הראשונה מצות מילה וקודם
 לה אם כמראה צהבת נראה צמינוק
 אשר הוא מצוי מאד ויש בזה מחלוקת
 לענין למול ביום השמיני ועכשיו רוצים
 להוציא לאור מה ששנו בפרשה זו
 וביקש ממנו לחוות דעתי העני'.

דאס צא לאחר לידה א"כ הוא מחלה
ודאי שהרי לא נולד כן אלא שחלה
א"כ יש לדונו כשאר חולה וספור
למולו עד שיחזור למראה כל תינוקות.
והארכתי גם בזה כבר.

וראיתי למע"כ שהאריכו הרבה
במהות הנהגת שדרכם של
הרופאים לברר החזק של המחלה
בדיקת דם ולברר כמה הדם הוא
אינו נקי ונקרא הבדיקה זו בליירובין
טעסט ויש ישיר ולא ישיר והנה
האמת כי דברים אלו הם נריכים
לעניני הרפואה אמנם ידוע שהנהגת
צא מפני שע"פ רוב הכבד בתינוק
אכתי לא נמשלה היטב ואינה פועלת
כדרכה לנקות הדם ולהפריש את
הפסולת שיוצא דרך דרכי המרה אל
מחוץ לגוף בצואה ובשתן ולכן צא
הנהגת, והוא באמת כעין צהבת אצל
גדולים שקורין (געלצוכט) אלא שאצל
תינוק כיון שהוא קטן ורך דרכה של
הכבד שלו להסתמח יותר מהר מאצל
אדם גדול ולכן חוזר לאיתנו יותר
במהירות.

וידוע מה שאמרו חז"ל צ"מ ק"ז
ע"ב והסיר ה' ממך כל חולי
(דברים ז') ר' אלעזר אמר זו מרה
תניא נמי הכי מחלה זו מרה ולמה
נקרא שמה מחלה שהיא מחלה כל
גופו של אדם דבר אחר מחלה
ששמונים ושלשה חלאים תלוין במרה

וראיתי שהצאתם מחלוקת בנהגת
הנמצא בזמנינו אצל הרבה
ילדים אם זה מראה ירוק שבגמ'
(שבת קל"ד ע"א) במעשה דר' נתן
הצבלי דאמר רבי נתן פעם אחת
הלכתי למדינת קפוטקיא ובאת אשה
אחת לפני שמלה בנה ראשון ומת שני
ומת שלישי הביאתו לפני ראיתי שהוא
ירוק הצבתי צו ולא ראיתי צו דם
ברית אמרתי לה הממתיני לו עד שיפול
צו דמו, והמתינה לו ומלה אותו וחייה.
ודעת החכ"א כלל קמ"ט ס"ד
ערוה"ש יו"ד סי' רס"ג מהר"י
אסאד יו"ד סי' ר"מ ומהר"י הגוזר
כללי המילה עמ' 56 ו-120, ומגדל
עוז. וי"א דהאי צהבת הוא האי ירוק
דעלה אמר ר' נתן הממתיני לו עד
שיפול צו דמו, וי"א שמראה הירוק
אינו צהבת דמראה הירוק יש לו
רפואה ואילו מראה צהבת אמרו על
ריאה שמראה צהוב בגמ' חולין (מ"ז
ע"ב) שהוא טריפה, א"כ צהוב לאו
היינו ירוק אלא דא"כ צהוב חמור
וגרע מירוק לענין מחלה נפש חי' סי'
ע"ד טוטו"ד ק' יו"ד רכ"ב ועוד.
יש מי שדן להסיר למול תינוק
שמראהו צהבת משום שאינו בכלל
ירוק (הר"א חריף בשערי תורה ח"א
סי' ע"ב) ורבו עליו חבדיו וחלקו עליו
ודחו דבריו.

והנה צהוב צבא לאחר הלידה
אדרבה הצ"פ מחמיר צו יותר

וכו' ואולי זה בכלל, בכל אופן כל המחלואות שבגוף מקורן בדמים וכל שהדמים אינם נקוים יהיה מאיזה טעם שיהי' הגוף הוא חולה בלי ספק.

ולפ"ז הוא ממ"נ אם הנהגת הזה הוא בכלל הא דרבי נתן שהוא ירוק א"כ הרי אסור למולו עד שיפול בו הדם כדרבי נתן, ואם הוא מחלה אחרת נהגת מהכבד א"כ גרע הוא וכ"ש הוא מהתם להכא הרי חלה כל הגוף, ובאמת כי כבר כתב לי אחד הרופאים המומחים חרד לדבר ה' שהגם שלענין מילה אם שואלים לרופאים הם מקילין למול אפי' יש לו נהגת עד סימן מוגבל מ"מ אם למשל יטורך הילד לנתוח רציני לא יעשו לו ניתוח עד שיעבור לו וישב לאיתנו ככל הילדים ורק אז יעשו לו ניתוח ושאלתיו דא"כ אמאי סמכו למול ואמר כי הם סוברים שמילה הוא ניתוח בלתי חשוב וליכא סכנה, ומבואר דגם הם יודעים דתינוק שיס לו נהגת הוא מחלה אלא שאין מתחשבין לענין שזה יקרא פק"נ אמנם חז"ל לא כן חשבו אלא כל שהוא מחלה לרחותו ממילה כי אפשר למול אחר זמן וא"א להחזיר נפש אחת מישראל.

עוד ראיתי להעיר כאן להמקילין למול

עד צילי רובין גבוה כחמש עשרה וכיוצא בו הנה פשוט דכל מחלה יש לה תחילה ותחילתה היא רך וסופה מתגברת ופשוט דכל שראינו שהנהגת עולה מעלה מעלה ממספר א' עד לעשר או יותר הרי יש לפנינו מחלה בתינוק שצריך לשמור עליו שלא יבא לידי סכנה וצ"ס ז"ך אליעזר ח"א עמוד רפ"א המיר להוציא דם מהתינוק בשבת ולערוך בו בדיקה מעבדית בשבת לברר אם יש צורך טיפולים מיוחדים למנוע סכנה וא"כ כל בר דעת יודע שאם נשכר הגיע לי"ג או י"ד או ט"ו שהוא בספק סכנה א"כ לפני זה היא חולה שאין בו סכנה אבל חולה יש כאן שהמחלה אינה מתחלת במספר י"ב אלא מתחיל לעלות מעט מעט ממספר א' וכל זמן שהוא בעלי' הוא מתגברת ואם היא במצב אחד אז המחלה לוחמת עם בריאת התינוק זה לעומת זה וכשמתחיל לירד אז גבר הגוף על המחלה ומי שאומר שהמחלה מתחילה כשהוא כבר בנקודה של חמש עשרה או יותר או שהוא ע"ה במחלואות או שהוא בכיון רוצה להשלות את מי שאינו יודע, בקיצור הנהגת היא מחלה אלא כל שלא הגיע למצב ארממי גבוה אין כאן סכנה וא"כ כיון שהוא חולי פשוט דאין מליץ תינוק חולה והוא מבואר בש"ע יו"ד שם.

נתיב ס"ו

מילה ביום השמיני ומחלת צהבת
איזה מהם נדחה

וכתב הריטב"א ז"ל דמי שאינו רוצה להיות סומך על מה דדשו רבים ופמאים ולסמוך על הפמאים להכניס בנו בסכנה ציומא דעיבא או ציומא דשומא בגלל שומר פמאים הרשות בידו שלא למו"ל וכ"ש בשבת ועתה הגע עצמך בחו"ל שרוי הימים מועננין הם ונגיד למשל בצריטאניא וכיוצא בו ואם נוסף על הציומא דעיבא עוד חינוק חולה באין בו סכנה וגם בחולה נהגת כמעט לא ימולו רק אחת מכמה צומנו ומיהו וכי בשביל זה נכניס את הילד בסכנה אם התורה אמרה כן אנחנו בשם ה' אלקינו נלך. וכ"ש שעל הילד אין דין ביום השמיני כלל אלא על האב אם הבן הוא בריא מקיים בו מצוה וכי בשביל שהאב רוצה במצוה יכניס את בנו בסכנה מה שלא ע"פ התורה.

ועוד דכה"ג אם החינוק הוא חולה או ספק סכנה למו"ל גם לא קיים מצוה והו"ל בכלל חובל שלא לנזרך ועובר בלאו ולא קיים המצוה כלל ואדרבה עוד בטל המצוה שא"א לקיימה עוד דאטו יחמוך מהגיד אח"כ והטפת דם צרית שנית הארכתי

רמה שיש טוענים דאם לא ימולו החינוקות עם נהגת אז רוב חינוקות לא ימולו בשמיני, לא ידענא מה טענה הוא זו ואם כך נותה התורה לא ימולו בשמיני ואפילו ספק וס"ס של סכנה דוחה כל התורה כולה וכמ"ש תוס' יומא פ"ה ע"א ד"ה ולפקח את הגל דאומר ר"י דהיינו טעמא דאין הולכין צפק"ג אחר הרוב משום דכתיב (ויקרא י"ח) וחי זהם ולא שימותו זהם שלא יוכל לבא בשום ענין לידי מיתת ישראל ע"ש, וכמ"ש הרמב"ם פ"ה מהל' מילה הל' י"ז-י"ח אפשר למו"ל אחר זמן ואי אפשר להחזיר נפש אחת מישראל לעולם, והוצא בש"ע יו"ד סי' רס"ג, ואין לחסיד להתחסד בזה, כמ"ש המאירי חולין מ"ז ואם במדבר לא נשבה רוח נפוגית ולא מלו ארבעים שנה. ומעיקר דינא הלא אמר רב פפא (יבמות ע"ב ע"א) דציומא דעיבא וציומא דשומא לא מהלינן ביה ולא מסכרינן ביה ופרש"י יומא דעיבא יום המעונן ויומא דשומא יום שרות דרומית מנשבת והוא קשה מכל הרוחות אלא דהאידינא דדשו בה רבים שומר פמאים ה'.

ואין שליח לד"ע וחייב המוהל ואם הוא שבת ולא קיים המצוה הרי חובל בשבת וחייב חטאת בשוגג וסקילה אם הוא צמוד (וכבר הבאתי כן בשם יד"ע ויד"נ הגאון מוהר"ש אלישיב שליט"א בירושלים עיה"ק) ונפסל לעדות ואם העיד על קידושין הקידושין בטלן ולא הו"ל א"א ואם העיד על הגט אינו גט ואם נשאת בגט זה הולד ממזר וכל כאלו וכבר הארכתי בכיוצא בזה בספרי מל ולא פרע וכל הני דכתבתי שם איתניהו גם כאן אם לא קיים המצוה כמזומה.

במקום אחר אם נריך כה"ג, והמוהל שאל הוא החייב משום חובל כיון דאין שליח לדבר עבירה ואציו עובר משום לפנ"ע.

לא מיבעיא לדעת הש"ך ודו"ק הקצוה"ח ודעימייהו (עיין ח"מ סי' שפ"ב) לליכא שליחות כלל במילה א"כ לעולם המוהל עובר משום חובל בחצירו שלא לשם מצוה ולא האב אלא אפילו לפ"מ דקיי"ל דיש שליח למילה מ"מ דוקא כשהוא מילה במצומה אבל כה"ג לליכא מצוה א"כ הו"ל חובל

נתיב ס"ז

חילוק בקביעות ההלכה ע"פ התורה או הרופאים

שימות רק ארבע מאלף ולכן נקרא זה ניתוח מוצלח מאה אחוז רק לא אלף אחוז, שאלמתי עוד ומה אם יהי זה הבן אדם שהוא עכשיו הולך לניתוח אחד מהארבע ח"ו וימות ואלתה הצטחתי לו שזה מוצלח מאה אחוז, השיב לי אז לא יהיה לו מזל כשימות, אמרתי לו להרופא ראה החילוק מתורתנו הקדושה לחכמת הרפואה, אללינו בתורה הקדושה מסתכלים על הד' שמתיים ח"ו ואין הולכין אחר הרוב אלא מתחשבין אם יש מיעוט או מיעוטא דמיעוטא אפילו אחד מיני

והנני קצת להסביר החילוק בין מה שקבעה ההלכה לקביעת הרופאים דרופאי הזמן קובעים ע"פ סטאטיסטיקה שלהם, ואכתוב כאן דוגמא פעם דברתי עם רופא מומחה גדול בענין ניתוח על חוט השדרה ואמר דהניתוח שהוא מוכן לעשות לאיש פלוני הוא מוצלח מאה אחוז, שאלמתי אם אין שום מניאות בעולם למכשול השיב יש ארבע מאלף שלא עוזרים הניתוח ומתיים, אז שאלמתי שוב א"כ למה זה אומר שהוא מוצלח מאה אחוז השיב לי כיון שבמאה ליכא

אלף אז זה כבר מקרי ח"ו ספק סכנה ודוחה כל התורה כולה ואין מלין ואללכם ההיפוך מסתכלין אחר העובדין וממילא לעולם רוב אינם מחים ונשאר בלי תשובה וזה בס"ד ברור מאד.

קיצור הדברים אין לסמוך על הרופאים אלא להתמיר כגון שאומרים שיש כאן ספק סכנה אף אם אין אנתנו רואים הסכנה סמכינן עליהו ודוחים את הברית עד שיאמרו שעברה הסכנה אבל אם אנתנו רואים שהחיותוק הוא להוב או ירוק וכיוצא בו מה שקבלנו ע"פ ההלכה שזה מקרי ירוק דוחין את הברית ללא ספק ואין שומעין להם כלל שלא תהא תורה שלמה שלנו כדברים בטלים שלהם, ורק באחי להעתיק כאן מדברי רבינו הרא"ש בתשובה.

וה"ק בתשובה כלל (תמשים ותמשה סי' ט') לחכם אחד רבי ישראל שמו שכתב לרבינו הרא"ש ז"ל שחי הנחות מי שיכול לפסוק בתקנת הנישואין, אחד שיהיה בעל סברא נכונה והשני שיהא בקי בלשון ערב, וכתב עליו רבינו הרא"ש ז"ל על הצעת הסברא תהלה לא-ל חנוני אלקים ויש לי כל בסברא אמיתית של תורת משה רבינו ע"ה ככל חכמי ספרד הנמצאים בימים האלה, ויאף על פי שלא ידעתי מתחמה תלונת שלכם

ברוך רחמנא דשזבן מיניה", כי בא האות והמופת להדיח האדם מיראת השם ותורתו, וכל לשון ערב האמיתית שאיני בקי בה על מי יש לסמוך אלא עליך שאין בקי בו כמוך כי כל תצורך על דרך לשון הערב ועל נוסח תרגומך שתרגמת לשון ערב וכו' ולא ראיתי בכחך הראשון גם בשני גם בשלישי גם לא שמעתי מפיך סברא שיש בה ממש ועל זה יוכיחו הראוים והשומעים וכו'.

והמש"ך שם עוד ח"ל ועל שכתב מגורת השכל וגורת הדת מה אשיב על זה לא תהא תורה שלנו כשיטה בטלה שלכם חכמת הגיונס אשר הרתיקו כל חכמי הדת נביא ממנה אוח או מופת לחייב ולזכות ולאסור ולהחיר והלא חוצבי מקורה לא האמינו במשה ובמשפטים ובחוקים נדיקים אשר נתנו על ידו בכח ובקבלה ואיך שואבי מימיה יביאו ראוי מהם לתקים ומשפטים של משה רבינו עליו השלום ולפסוק דינים במשלים שהורגלו בהם חכמת הגיונס, אף אין זאת וכי צימי ובמקומי יפסקו הדינין על פי המשלים "ח"ל בעודי חי עוד יש תורה בישראל להביא ראוי מהמשנה וגמרא צבלית וירושלמית" ולא ינטרכו להביא משלים לפסקי דינים כי חכמת הפילוסופיא וחכמת התורה והמשפטים אינן על דרך אחת כי חכמת התורה היא קבלה למשה

מסיני וכו' והחכם ידרוש זה במדות
שנחנה לידרש בהם ומדנה מילתא
למילתא אע"פ שאין הדברים נמשכים
אחר חכמת הטבע אנו הולכין ע"פ
הקבלה "אבל חכמת הפילוסופיא היא
טבעית וחכמים גדולים היו והעמידו
כל דבר על טבעו ומרוצ חכמתם
העמיקו שחתו והוצרכו לכפור בתורת
משה לפי שאין כל התורה טבעית אלא
קבלה" ועל זה נאמר תמים תהי'
כלומר אפי' יאל לך הדבר חוץ
מהטבע אל מהרהר על הקבלה, אלא
בתמימות התהלך לפניו.

לכן אין להביא ראיה מדבריהם לעשות
אות ומופת וגורות ומשלים על
משפטי ה' הישרים ועל זה אמר
החכם כל צדיק לא ישוון "רונה
לומר כל הבא ונכנס מתחלה בחכמה
זו לא יוכל לראת ממנה להכנס בלבו
חכמת התורה כי לא יוכל לשוון
מחכמה טבעית שהורגל בה כי לבו
תמיד להמשך אחריה. ומחמת זה לא
ישיג לעמוד על חכמת התורה שהיא
ארחות חיים כי יהיה לבו תמיד על
חכמת הטבע ותעלה צרותו להשוות
שמי החכמות יחד ולהביא ראיה מזו
לזו ומתוך זה יעומ המשפט כי שני
הפכים הם נרות זו לזו ולא ישכנו
במקום אחד, ע"ש באריכות כי לא
רציתי להעמיק כל החשובה.

בזמנינו אנו כי התורה הוא היפוך
הקבאל ובה אני מפרש מה שאמרו
כמה פעמים קרא למה לי קבאל הוא,
רונה לומר לכל מקום שיש קרא מזה
מוכח שזה היפוך הקבאל של בעלי
בתים ולכן מנריך קרא לזה ובמקום
קבאל אין נריך קרא, וזאת התורה לא
תהא מוחלפת מאת הבורא ית"ש,
וכתלי ההשכלה החריבו בית ישראל
בשפאליא אז ואח"כ בגערמאניא
הארורה בזמן ואח"כ בליטא וצרה"מ
תחת הקאמוניסקים ופה בצרה"ב.
ולא נשאר רק יחידים אודים מוצלים
נאמנים לה' ולתורתו. וכולי האי ואולי
כי כבר אמרו חז"ל כי המפסיק
ממשנתו ולומד חכמה אחרת דומה
לחצית מלאה דבש הכניס בה רביעית
מים מוציא כל כך מן הדבש וכ"ש
שמכניס מ"ס מים שאובים מי צרות
סרוחין למעיו מחכמות חיצוניות כמה
מן הדבש נשאר אפילו למד הרבה.
וודאי לעניני הפראקטיקא נשמע
להרופאים אבל בעניני ההלכה והיאך
לפסוק בעניני פק"נ וכדומה אין לנו
לזו אפי' זו כל שהוא מרבותינו ועל
הראשונים ועל האחרונים אנו סומכין
ולא על הרופאים אשר גדלו ועשו פרי
על ספרי ההשכלה ומינות מה
שקוראין לה טבעונים וכיוצא בה.

אלו דברי ידידכם המצטער בצערן של
ישראל ומצפה לראות בנחמתן
ומתפלל לבריות גופן ונהורא מעלין

והנה כמ"ס רבינו הרא"ש בזמנו כן

ובזכות מצות מילה ישלח לנו משיח
צדקנו במהרה בימינו ונזכה לכוח"ט

בספרן של צדיקים גמורין עבד נרצע
לאדוניו החותם בידידות ובלב ונפש,
מנשה הקטן

נתיב ס"ח

מילה לתינוק החולה בחולי הצהבת (געל זיכט)

חשון התשל"ג בני יצו"א
מע"כ הרהגה"צ כקש"ת וכו' שליט"א.
אחד שב"ק צדידות נאמנה,

הסרכות וכל המראות הפוסלים בריאה
וכן הדרוסה ואחרים שאין ספק שהם
מלעיגים בנו עליהם יזק זהב רומח
למון פיהם ע"ש ובהקדמה לספרי
משנה הלכות לח"ג הארכתי בזה.

במ"ש צענין תינוק שה" חולה
הנקרא געל צלע"ז למולו
כשהוא געל ורופאי הזמן מנחקים
מזה ואומרים שאין זה מחלה הנה
מאלד לזקו בזה דברי כ"ק כי לא
מפיהם אנו חיים וכבר הבאתי משו"ת
הריב"ש סי' תמ"ז שכתב שם שאין לנו
לדון בדיני תורתנו ומלותיה ע"פ
חכמי הטבע והרפואה שאם נאמין
לדבריהם אין תורה מן השמים חלילה
ואם תדין בדיני הטריפות ע"פ חכמי
הרפואה שבר הרבה טעול מן הקצבים
כי באמת נהפכו רובם ממות לחיים
ומחיים למות ויחליפו חי במת כי אין
ספק בניטלה הכבד ונשאר זה כוח
שאנו מכשירים הם יאמרו שימות
לשעתה והן בחרומה צדי שמים וכמה
וכמה אחרים שאנחנו אוסרים כמו כל

והנראה דהנה ציו"ד סי' רס"ג ס"א
קטן שהוא ירוק סימן שלא
נפל בו דמו ואין מלין אותו עד שיפול
בו דמו ויחזיק מראהו כמראה שאר
הקטנים ובגמ' שבת קל"ד ע"א וחולין
מ"ז ע"ב ויו"ד סי' ל"ח ריאה אדומה
כשרה מדר"נ ירוקה כשרה מדר' נתן
וצריאה מראה כשרה הינו מראה גרין
ירוק ככרתי אבל מראה געל הוא
טריפה ותמה בטוטו"ד קמא סי'
רכ"ב דהאיך יש להמיר במראה געל
לענין מילה גם בשו"ת מהרי"א אסאד
יו"ד סי' ר"מ פסק להחמיר במראה
געל שלא למולו ובשו"ת בית יצחק
יו"ד ח"ב סי' ז"א אות ו' כתב
דמראה געל אס לא חזר ציוט השמיני
יש להמתין ז' ימים מיום הבראתו אבל

ביום השמיני אם חזר למראיתו ימול מיד ובאות שלום להגה"ק אדמו"ר ממנוקאטש הביא מקונו נוזר הצרית שבקוף שו"ת פני לוי אות י"ח ומשמרת שלום (קידונוב) סי' י"ז וכחצ להכריע שאם הוא געל ממש בכל גופו אז אין למולו לח' גם אם חזר לבריאתו ונריך להמתין ז' ימים מהבראותו ואפילו בחול משא"כ בספק מראה געל ועל פניו בלבד וכיוצא בו כיון שחומרת הטוטו"ד אינו מבואר בש"ע יש לזדד להקל למולו ביום השמיני כשחל בחול.

עוד כתב שם דכמעט אינו בנמצא חינוק שיהא ירוק גרין רק געל ע"ש ולפענ"ד האמת שנמצאו מיעוט ילדים שהם ירוקין גרין או בלו גרין בלע"ז ונקרא פה (בלו בעצו) והוא מחלה ידוע ר"ל שיש לו לולד עם הדמים ובדאי שלזה כיוונו חז"ל ומיהו במראה געל שכתב הטוטו"ד הנה באמת שיסנם שני מיני מראה געל יש מראה שבאמת אינו כלום כלומר שאינו חולי הגוף בעצם ולחולי זה כל שהלך לו החולי אפשר מיד למול אמנם יש חולי אחר שהוא ג"כ מראה ירוק געל והוא בא מחמת שאין הדמים של האב והאם שוים ומתאימים והוא הנקרא (אדוונדעס בלע"ז) ועד לפני עשרים שנין לא ידעו רפואה לזה ואם עלה הירוק עד יותר של עשרים וארבע נקודות אז לא

ואני דברתי פה עם רופאים ואמרו לי שבחינוקות כאלו לאחר שמתעבור הירקות ימתנו איזה ימים לעשות הצרית ולפענ"ד דצירקות כזה שבא מחמת המחלה הזו ודאי ימתין ז' ימים מעל"ע ואח"כ ימול שהוא חולי כל הגוף והגם שימצאו רופאים שיאמרו למול מקודם לא מפיהם אנו חיים כי בזה אכן אתורתינו סומכין דבחולי כל הגוף נריך להמתין ז"י מעל"ע ובדידי הוה עובדא שרופא אחד רצה דוקא שאמול החינוק וצ"ה

דברתי עם צ' רופאים אחרים ואמרו שלא אשמע לו ושהצדק עמי כי יש סכנה בדבר וצריך להמתין אחיז ימים לאחר המחלה, ולכן פשוט ולפענ"ד דצירוק הבא מחולי זו אסור למולו עד שיעברו ז"י מעת שעברה המחלה כלומר שירדו (הצילי רובין) לגמרי ואח"כ ימול וכן עשייתי מעשה אלל בני

שיחי' לאוי"ט אמן. והירוק סתם לאחר שעברה ואין צו חולי יכול למול מיד כנלפענ"ד.

אלו דברי אדם מועט לעולם הטרוד בעבודת הקודש בכחף ישאו החותם ברעדה בלב ונפש,
מגשה הקטן

נתיב ס"ט

איסור למול ילד שהוא ירוק עד ז' ימים

בסי' ע"ד מילה בילד שהוא אדום או ירוק מאסוף שיטת הפוסקים והביא דעת היד הקטנה הלי' מילה בדאדום וירוק נמי צריך להמתין ז"י מעת לעת וכן שמע דבשו"ת בית יצחק הורה להמתין ז"י וצדעת רבינו הגדול הגר"א ז"ל מספקא לי' דציו"ד סי' רס"ג סק"א אמה שכחז בש"ע וצריך לחרה מאד צ"ן כמ"ש בסי' רמ"ב ס"ב והתם מיירי דימתין ז"י מעל"ע שוב כחז דיש לפרש בחרי אנפין ומדברי הרשב"א יצמות בשם גאון (דף ע"א ע"א ד"ה מה) משמע דס"ל דאינו צריך להמתין וכ"כ המאירי שבת קל"ז ד"ה קטן נימול לשמיני ובס' תמים דעים סי' קע"א מבואר להדיא דצירוק א"צ להמתין וכ"מ לשון הב"ח הגם שיש בלשונו גמגום והאריך קצת.

ולפי שמעכ"ק כנראה אין לו ספר בית יצחק שכחז ושמעתי וכו' ולכן אמרתי להעיר קצת דבשו"ת בית יצחק הנ"ל (יו"ד סי' ז"א אות ו' ח"ב) הביא דברי הרשב"א ודברי בתמים דעים הנ"ל והביא שט ויכות מהגאון מהרש"ק בטטו"ד סי' ר"כ והגאון בעל חסד לאברהם בדברי הרשב"א ובגרש"ק פסק כהיד הקטנה דצריך להמתין ז"י מעל"ע והחסד לאברהם חלק עליו וצ"ב יצחק ז"ל יצא כמכריע ציניהם דאם כבר נדחית המילה מזמנה צריך להמתין ז"י מעל"ע ואח"כ ימול ואם הוא ציוס השמיני אז ימול חיכף ולא ימתין וציארו צוה לשון הב"ח המגומגם ושנתקשה בו גם מעכ"ג והביא שם גם דברי המאירי וא"כ כבר ראו האחרונים דברי הראשונים הללו וחלקו

לפמ"ש הריטב"א והגמק"י יבמות
הנ"ל דמה שאמרו חולי עינים מיד
כשחוזר לבריאותו מלין אותו הוא רק
כשליכת חולי גדול אבל בכאב עינים
גדול נמי ממתינין ז"י לאחר שהוציא
וכ"פ הרמ"א בס"י רס"ג בהג"ה שם
א"כ ה"ה בלא נבלע בו דמו נמי
דג"כ חולי כל הגוף הוא שוב העיר
ה' עיני וראיתי כן בשו"ת טוטו"ד
הנ"ל ר"כ ומינה פסק דבעינין ז"י
מעל"ע ודלא כחכמת אדם והבית
יחזק ס"ל לדוחק נמצא עכ"פ דא
הוא מחלוקת האחרונים וכיון דחמירא
סכנתא מאיסורא הי"ל ליכך לחומרא
לכאורה. ובפרט כי ראו האחרונים את
דברי ראשונים הנ"ל.

איברא דכבר אמרתי בזה בס"ד
לחדש דבר דגמ' חולין מ"ז
ע"ב [ריאה] ירוקה כשרה מדרבי נתן
דתיא ר' נתן אומר פעם אחת כו'
ושוב פעם אחת הלכתי למדינת
קופטקיא באתה אשה לפני שמלה בנה
ראשון ומת שני ומת שלישי הביאתו
לפני ראיתי שהי' ירוק הלכתי בו ולא
הי' בו דם ברית אמרתי לה בתי
המתיני לו עד שיפול בו דמו כו'
ופרש"י ירוקה כמו עשבים כדלקמן
או כעשבים או כחליר ומבואר מדברי
רש"י דהאי ירוק דר"ג הוא ירוק גרין
או בלו גרין והירוק שבקטנים שלנו
הוא מראה געל ולא כעשבים או
כרקיע וכבר עמד על זה הגרש"ק

עליהם. ובנוב"ת ס"י קס"ה כתב
מדעת' דנפשי' וז"ל ושנוה ר"נ
להמתין בודאי ג"כ הזהיר שיהא בריא
וחזר שמסתמא לא באותו רגע
שיפסק האדמימות התיר למול אותו
דמן הסתם הוא חלוש עדיין כיון שלא
נבלע דמו עד עתה ופלא שלא הרגיש
בכל הנ"ל.

ובאות חיים ושלוש להגה"ק
ממונקאטש ס"י רס"ג אות א'
האריך ג"כ והביא כל הנ"ל וכתב
דשבת שחל בו יום השמיני וחזר
המראה געל למראיתו ולא עברו עדיין
ז"י מעל"ע אין למולו בשבת דודאי יש
לחוש לספק חילול שבת ואם הוא געל
ממש גם בחול אין למולו כשחזר
לבריאותו אלא ימתין ז"י מהבדלתו
רק כשיהי' ספק במראה ועל פניו
בלבד יש לצדד להקל ע"ש.

ובתחלת עיוני עלה במחשבתי דמ"ש
בחמים דעים ורשב"א הנ"ל
דא"ש להמתין ז"י מעל"ע לפי שהם
ס"ל דרק בחלנתו חמה צריך ז"י
מעל"ע ולא בשאר מחלואות ואפילו
חולי כל הגוף וכן נראין דברי רש"י
יבמות ע"א ד"ה דכאיב וז"ל ואין
נותנין שבעה ימים אלא למי שחלנתו
חמה ע"כ וכ"כ המאירי שם וז"ל
ולמדת מוז שני דברים כו' והשני שאין
נותנין שבעה אחר שנתרפא אלא
באחזתו חמה וכן הלכה ע"כ. אבל

ובאות חיים ושלוש הנ"ל וכתבו דע"כ
 לומר דבזמנינו נשתנו הטבעים ולא
 שכיח מראה גרין בחינוקות רק געהל
 ע"ש. אלא דא"כ לכאורה אין לזה
 שייכות עם מראה ירוק שבש"ס, מלבד
 כי במקום אחר הארכתי דהוא
 מחלוקת הפוסקים אי אמרינן נשתנו
 הטבעים עיין א"ע סי' קנ"ו ס"ד גבי
 יולדת לט' ובציאור בגר"א שם
 ובמג"א א"ת סי' קע"ג ועיין חוס'
 ספ"ק דמ"ק גבי כוירי ויומא ע"ז
 ע"ב ד"ה משום שיבתא וחולין מ"ו
 ד"ה כל הני ובע"ז כ"ז ע"ב ד"ה
 פרה ומיהו בשו"ת ת"ס יו"ד סי'
 ק"א כתב דיש לדחות מכל הני
 מקומות ועיין ריב"ש סי' תמ"ו אין
 לנו לדון בדיני תורב ומנזתיה ע"פ
 הטבע והרפואה שאם נאמין לדבריהם
 אין תורה מן השמים תלילה כו'.

שלנו שמראיהם געל יש להם דם כמו
 שאר חינוקות ואם ימולו אותם יא'א
 דם ואדרבה צדיקן החשש שינלו דמים
 מרובים ולא יוכל לעכבן וימות הולד
 וא"כ האי ירוק ודאי לא הוא משום
 טעם רש"י וע"כ האי ירוק מה שאנן
 קורין געהל אינו הירוק שבגמ' וגם
 אין לומר שהאי ירוק שאנן קורין
 געהל הו"ל אדום שלא אמרה אדם
 מעולם וגם טעם השני א"כ שוב ליכא
 לפרש"י שפי' דהני תרי טעמי הא'
 בזה תליא דע"י שאין לו דם ולא יא'א
 בשעת מילה ולכן נמי מסוכן הוא
 ומלוש שהרי תלה זה בזה שכחז ו"ל
 ומשום חולשא שלא נוצר בו דם עדיין
 והרי בחינוקות דידן אן ראינו שנוצר
 בו דם והחוש מעיד שיש להם דם כמו
 לשאר חינוקות לא פחות ולא יותר
 א"כ ע"כ לאו היינו ירוק בזמן הגמ'
 אלא דבר אחר הוא.

עוד יש להקשות דרש"י שבת קל"ד
 ע"א ד"ה לכרכי הים כתב ו"ל
 ה"ג ראיתי שה"י ירוק הלכתי בו ולא
 הי' בו דם ברית תרתי לגריעותא תדא
 דאי מהיל ליה לא נפיק מיניה דמא
 והטפת דם ברית מנזיה כדכתבי (זכרי'
 ט') גם את דם בריתך ועוד דמסוכן
 הוא ומשום חולשא שלא נוצר בו עדיין
 דם ע"כ. מבואר דבתסרון הירקון הוא
 בתרתי תדא שלא יא'א דם בשעת מילה
 ועוד דחלוש, והנה פשוט וזכור
 דהטעם שלא יא'א ממנו דם לא שייך
 בחינוקות דידן ואדרבה הני חינוקות

וכתבתי בזה בס"ד בספרי משנה
 הלכות ת"ו ש"י קע"ט דודאי
 מה שאמרו ז"ל ירוק הוא ירוק
 כעשבים שקורין גרין או בלו גרין
 בלע"ז ודברי רבינו הגדול רש"י ושאר
 פוסקים עיין חוס' חולין הנ"ל בערוך
 פי' וכו' דבריהם אמת וליב ונמנאים
 חינוקות מעט מוצר שולדים כה
 שהם נראים ממש בלו גרין והשפמים
 שלהם הם בלו גרין וגם צידים וכל
 הגוף ובעממי ראיתי חינוק שהי' כבר
 כבן עשר שנים והי' ממש נראה בלו

הולד כלומר מוציאים כל הדם של
התינוק מאד אחד ומכניסים בו דם
אחר וככה עושים ב' או ג' פעמים או
אפילו יותר ובעזה"י אם יצליח אז
ישאר התינוק בחיים ויבריא.

והגנה פשוט להתינוק או בסכנה
גדולה והוא חולה בכל הגוף
והדמים שבו נחלשו וחולים הם מחמת
המלחמה שלוחמים אלו כנגד אלו וזה
גורם הירקון שקורין געל זוכט עכ"פ
הוא חלק ממחלת הגעל זוכט של
אנשים גדולים וגם נקראת צפי
הרופאים בשם זה (דואוינדיס בלע"ז)
ולהמדידה קורין ביילי ריבי קאונוט על
שם המלחמה של הני חלקים בדמים
ולכן לפענ"ד כל זמן שהמדידה לא
עלה וליכא סכנה בזה יש לומר דהו"ל
כחולי קצת וכחולי עיין אבל אם
המדידה עלה למעלה יותר אפילו
מעשר לפענ"ד פשוט דהו"ל בכלל
חולי כל הגוף שהוא חולי גדול וממילא
צריך להמתין ז' ימים מעת לעת, כפי
מה שפסק רבינו הרמ"א ז"ל ועיין
שו"ת יד הלוי (במזבג) יו"ד סי' מ"ז
שכתב בפשיטות כשהתינוק חלוש אין
למול קודם ז"י מעל"ע ואין לשמוע
להרופאים בזה. ועכ"פ פשוט דעלם
המחלה זו הוא מחלה שיש בה סכנה
אלא שתלוי בחוזק המחלה ובשיעור
וכנ"ל. ואשמח מאד לשמוע חו"ד
קדשו בזה.

גרין ונקרא כאן בלשוננו בלו בעבי
בלע"ז כלומר שהוא תינוק שהוא בלוא
והוא ידוע ותינוק זה הוא בלוא באמת
לפי שיש לו חסרון בדמים אלא שזה
לא שכיח רק מיעוטא דמיעוטא
ולפענ"ד לזוה כוונו חו"ל במראה
ירוק ועל תינוק כזה הניץ בו רבי נתן
וראה שלא נפל בו דם והרי הוא חלוש
ג"כ מפני שאין בו דם, אמנם הירוק
שאנו רואים היום אצל הרבה תינוקות
לאחר הלידה הוא מחלה אחרת והוא
בא מחמת חולי הכבד שהכבד עדיין
לא נגמרה כל צרכה או מה שהוא
סיבה אחרת ולכן הדמים אינם יוצאים
כדרכם ומובלעים במקומם ונעשה
מלחמה מה שקוראים לו (ביילי רובין
בלע"ז) והמחלה בואת נקראת
(דואנדייס או געל זוכט בלע"ז) והוא
כמו שיש באנשים גדולים שבא מן
מחלת הכבד כמו כן הוא צילדים
קטנים ג"כ והוא באמת מחלת כל
הגוף והוא סכנה גדולה אם ח"ו
יתגבר המחלה ולכן עכשיו מודדים את
זה וכפי הידוע לי קצת עד עשרה
נקודות לערך אין הולד בסכנה אבל
אם עולה המספר של המדידה יותר
כבר הוא בסכנה ואם יעלה עד כ"ב
כ"ג כ"ד אז ח"ו ימות הולד או אפילו
אם יחי' יזיק את המוח וישאר בעל
מוס לעולם ח"ו ולכן הרופאים
כשיראו שעולה במדידה יותר מ"ז
י"ח נקודות אז מחליפים הדמים של

להלכה להמתין ז"י מעל"ע ויש לזה ראיות גדולות וברורות להמתין וקשה להקל בספק סכנה וכ"ש שאין כאן שום מקום לעבור על דבריהם יאדרבה אי נימא דנריך להמתין ומל אז אפשר דאינו יוצא מנזות מילה כלל וכמו המל את החולה דאז פטור ממילה.

והגני שולח גם למעבג"ק קונטרס קטן מה שכחתי בענין עירובין פה בנזות יארק ואשמח מאד אם מעבג"ק יעיין בו ויכתוב לי חו"ד קדשו לענין תקון עירובין בעיירות גדולות בכלל ובברוקלין בפרט כי הוא מוקף משלש רוחות במחיצות של מים ונעשו סביב המחיצות הללו ע"י בני אדם כדי שלא יעלו המים.

ובזה הגני מחוה קידה אוהב נפשו קשור בזהבחו אהבם תורה ויראת שמים והיות כי ימים הנוראים ממשמשין ונאים אבקש שלא יקפיד האי נדיק בהטריחו להזכירנו בחפלתו הזכה לכוח"ט שאזכה עוד ללמוד תורה לשמה וללמדה ושלא אכשל ח"ו בדבר הלכה ולא יהי' ח"ו חטא הרבים תלוי בי וכבר אמר בצבו נפשאי לקטלא אויל ולואי שמהא יציאה כביאה ומה נאמר אן ושמעתי בשם בעלי מוסר ששאלו נו ווער הייטט דיר געהן ומי' אין אדם נוקף אצטו וכו' - מען טרייבט ארויס.

עוד הבאתי דבר חדש מצעל צפנת פענח זצ"ל שהעלה דהיכא דהירקות באה אחר לידה כלומר שנוול בריא ואח"כ נשתנה מראיתו למראה ירוק געה"ל בלע"ז אז לכ"ע נריך להמתין דזה מקרי חולה שנחלה לאחר לידה ונריך להמתין ז"י אבל אם נולד ירוק אז מיד שנחפכה מראיתו למראה שאר חינוקות אפשר למולו, וידוע שהמראה געה"ל ברוב חינוקות הוא לאחר ג' ימים באה א"כ לכ"ע נריך להמתין ע"ש.

ובני היקר עדיו לגאון (הב") מוה"ר עמרם הי"ו הראה לי מש"כ בספר אור י"ד החיים (גאבד"ק בוסקא) אות קנ"ז ח"ל עיין ירושלמי סוכה (פ"ג) שמלת ירוק הוא גרין וירוק געל נקרא ירקק ומוזה ראי' לחש' טוטו"ד שבירוק געל נריכין להמתין ז' ימים מעל"ע לאחר שפסקה המראה, רק שמנאחי בספר זכרון לראשונים שאין חילוק בין גרין לגעל, והנה בשנה תרל"ב כחבתי חשובה לש"כ הג' מלבוז ז"ל והסכים ג"כ שנריך להמתין ואמר לי אדמו"ר ש"צ הגה"ק רשכבה"ג ר' יהושע זלה"ה מצעלזא שכן הי' נוהג אביו הגה"ק רשכבה"ג זלה"ה מצעלזא עכ"ל.

והנה לן עדות על הגאון בעל שו"מ והגאונים מצעלזא שהיו נוהגים

החותם מעין הפתיחה בתורה רבה על
מתנתו וברכתו וברכת צדיק כג"ק
והמברך יתברך אלף פעמים ככה
ובברכת כוח"ט בספרן של צדיקים
גמורין המתאבק בעפר רגלי צדיקים
בלב ונפש,
מנשה הקטן בן רחל לאה

נתיב ע'

המל תינוק שהוא ירוק
אי צריך להטיף דם ברית לכשיבריא

למול במראה געל וכנ"ש זכמה
מקומות בספרינו הדל, וגם כהיום
ראיתי בס' מנחת שלמה ח"ב סי' ז"ו
סקי"ז במילת הירוק שכמו הרמב"ם
(פ"א הי"ז מהל' מילה) ירוק ציומר
והשו"ע השמיט חיבת ציומר וכחז
שהטעם שהשמיט חיבת ציומר משום
שלמעשה קשה להכריע מה נקרא
ציומר ולכן משום חומרא דפק"ז
השמיט חיבת ציומר וגם בס' בית
יחזק יו"ד ח"ב סי' ז' כתב כיון
שהשמיט המחבר חיבת ציומר אין
למול מספק אפילו אם אינו אדום או
ירוק ציומר וכן הביא מס' בית ישראל
שכסוף חכ"א וכחז דהגם שזכ"ג
שואלים הרופאים אמנם הואיל ולא כל
הרופאים הם מומחים וצקל עלולים
לטעות ולסכן ח"ו אם הולד ומביא
שם מעשה ח"ל, ועודא ידענא שלפני
שבועיים אמר שני רופאים צני צרק
למול את התינוק אע"פ שהי' עדיין

מרצש"ק פ' אמור ל"א למטמוני"ם
התשנ"ט בני"י יצ"א
מע"כ ידידי הרב הגאון וו"ח כש"ת
מוה"ר שלמה הכהן גראס שליט"א
דומ"צ דקהל בעלזא בני"י יצ"א
בעמח"ס ספרים חשובים

אחדשכ"ת צידודת נאמנה בדבר
שנשאל מאחד האזכרים
שעשה צרית מילה לבנו והמוהל לא
הודיעו שזשעת הצרית הי' התינוק
ירוק (געל בלע"ז) עם מספר גבוה
של צילי רובים ולאח"ז נחזר לו
ונפשו בשאלתו אי כיון שנימול בשעה
שהי' אסור למולו נמצא דפטור הי'
ולכן אי עכשיו שהצריא אי צריך
להטיף דם צרית כדן מי שנימול
בשעה שהי' פטור וכגון בתוך שמונה
ימים וכיוצא בזה.

והנלפענ"ד הגם כי אין אני מקיל

והנה למדנו מדבריו ז"ל חדא שאין לסמוך ולמול מינוק שהוא ירוק געל כמו שעשו אבותינו וכמו שכתבתי כמה פעמים וגם אין לסמוך על זה ברופאים, ומיהו למדתי נמי מדבריו ז"ל שאם מל קיים המצוה שהרי כתב באותו ילד שמהלו אותו נקוה לה' ששומר מצוה לא ידע דבר רע וכו' נראה דחשביה לשומר מצוה שלא ידע דבר רע הגם שהי' אז ירוק. עכ"פ כיון דספיקא הוה לכ"ע אין לזער הילד עד שיגדל ואם ירנה אז ויסקים להטיף דם ברית בידו הוא.

בידידות החותם בלב ונפש,

מגשוה הקטן

ירוק במקצת ועכשיו הרופאים שבתל השומר (בית חולים) מתפללים מאד על זה הילד חולה והוא בטיפול נקוה לה' ששומר מצוה לא ידע דבר רע ויחלים ויבריא במהרה ולכן נכון יותר לענ"ד לא למול בשום פעם כשהמינוק עדיין ירוק ולא לסמוך בזה על רופאים וצפרט שמלשון הרמב"ם והשו"ע שכתבו עד שיחזור מראשו כמראה הקטנים הבריאים משמע שאם הי' ירוק כזה שאין למולו הננו מחויבים להמתין עד שמראהו ישתנה ויהי טוב לגמרי, ולא ידענא מהיסוד למה שהציא כז' שהמהלים אינם נוהגים להקפיד על כך, עכ"ל"ק.

נתיב ע"א

מציצה אי הוה חלק ממצות מילה

ימול מכאן לשתי מילות אחת למילה ואחת לפריעה. וכל זה במצות מילה ופריעה אבל ענין המציצה שהוזכר במשנה ובגמ' ובפוסקים אין לה ענין ושייכות למצות המילה שנגטוינו במורה רק הוא מצד הרפואה והוה ידוע לחז"ל וכו"ה צדוק ומנוסה לכל אלה הבקיאים במלאכת הרפואה דאם לא נמנץ הדם לאחר המילה יש בו סכנה לכן הנימול וכדאיחא שבצמ דף קל"ג אמר רב פפא האי אומנא דלא

הראוני בקובץ "דם ברית" לעניני מילה פריעה ומציצה שפלפלו אי מציצה הוא חלק מהמצוה או רק בשביל רפואה, ואם הוא רק גדר של רפואה א"כ י"ל דחלו ברופאי הזמן כמו כל מיני רפואות, ושם (דף ל"ג) הביא דעת מהר"ש הכהן מו"ל דוילנא ז"ל לאחר שהאריך שמצות מילה מפורשים במורה והם שתי מצות מילה ופריעה ובירושלמי פ"ח דשבת הלכה ב' ובמדרש רבה בראשית פמ"ו המול

פריעה כידוע והגם שהאריך לזכר באותות ומופתים ובעדי שקר שמצות פריעה אינה מצוה ואין דבר כזה אלא שהעטרה תהי' מגולה ויחמוך עור הפריעה יחד עם עור הערלה והוא הנכון והמצוה בהידור אצלו, וכן מצות מציצה יבטלו אלו בחלוי בזמן ורפואות, ומצות פריעה יבטלו אלו ת"ו, וצין כך וצין כך יבטלו מצות מילה, אבל האמת שיש כאן שלש חלקי מצוה מילה ופריעה שהוא חמוך הערלה ולקרוע בצפרניו הקרום הרך ולא לתחכו אלא לשכללו סביב הגיד ויחזור ויחגל, וכן יש גם מצות מציצה וכלשון המשנה ולשון הרמב"ם וכל המשנה צוה הרי זה משנה ממצוה הנחונה למשה מסיני.

גם מצות מציצה דינה הכי, כפי המקובל עלינו. ואם נאמר כפי קצרת הגאון ז"ל שלא מבוחר בקרא א"כ הוא מהלכה למ"מ כיון שנהגו כן כל זמן שנחייבו ישראל במצות מילה. ובאמת כי מבוחר בספר הקנה ובזוה"ק דמצות מילה יש ג' מצות מילה ופריעה ומציצה, וידוע דבעל ספר הקנה הי' קדמון וקבל מאליהו ולדעת כמה הי' מחנאית וגם בשאר מקובלים מבוחר שהוא חלק מהמצוה, אלא שהחילוק דמל ולא פרע כאילו לא מל ומל ולא מצץ לא אמרינן כאילו לא מל אבל חיסר מצות מציצה, ואלו לפמ"ש ז"ל תמורא סכנתא מאיסורא

מייץ סכנא היא ועברינן ליה וכ"כ הרמב"ם בפ"ג מהל' מילה ה"ב ואת"כ מוצץ את המילה עד שיצא הדם ממקומות רחוקים כדי שלא יצא לידי סכנה וכל מי שאינו מוצץ מעברינן אותו עכ"ל הרי דעיקר המציצה להעביר הסכנה ולפי שהמציצה רק לסלק הסכנה ולכן לא מוכר בשום מקום דב' מו"ל באחה אופן תהי' המציצה ולפי שנשתנו טבעי אנשים כן בעניני הרפואה. ומוה מע"כ תמה עלי דא"כ מה הרע"ש שהרבנים פלוני ופלוני תקנו שבצית הכנסת שלהם לא יעשו מציצה הרופאים בזמנינו כשמוהלים הגוים לא עושים מציצה כלום רק כורכים עם אספלאניס [בענדענזש בלע"ז] ואינו סכנה וא"כ נחזיר דבזמן הזה ליכא סכנה שלא למוצץ, ועושים סמים אחרים.

אהובי ידי הרבה צער נטערתה על מוהל אחד אשר לערך ארבעים שנה יצא לעקור מצות פריעה ר"ל ומציצה צפה זה כבר אצלו דבר של העבר ורק ריחו עצמו על מצות פריעה לעקרה ר"ל ושבו יסכימו כלם על מילה כלומר חמוך עור הערלה שהרי מל ולא פרע כאלו לא מל ועל זה כבר השטן והמקטריגים יסכימו שאפילו גוים כהיום חוחינן עור הערלה, ועשה חיבור גדול והעלה חרם ת"ו להציא ראי' לבטל מצות

פפא בעצמו שאמר במל ולא פרע אנא
עבדי פלגא דמנזיה ופלגי אחריתי לכו
אחון ועבדי כאן מודה דדוקא האומן
חייב למנזך והוא ברור והבן מאד.

ועיינן רמז"ם בהקדמה לפיה"מ על
מס' זרעים לענין שנחלקו
חכמינו ז"ל מה הוא אחרוג והקשה
אטו מסופקין היו בעצם האחרוג מהו
ובקיום המנזיה, וכי לא נטלו אחרוג
עד החס וגם אם הי' עולה להם
שחבוש הוא אחרוג וכי היו משנים
הקבלה ותי' דח"ו אלא חקרו אם
אחרוג שקבלנו בקבלה מבואר בקרא
ואם לא ימצאו לו מקרא מפורש אז
נאמר שהוא הלכה למשה מסיני כיון
שכן נהגו ישראל לכל הדורות וכן קבלנו
ע"ש. ולכן כל דבר שנהג בכל בני
ישראל ודאי שהוא מפורש בחורה או
בהלכה למשה מסיני.

רא"ת מפני הטעמים הרבה טעמים
יש על כל מנזיה ועיינן גמ'
עירובין (כ"א ע"ב) אמר רב המנונא
מאי דכתיב וידבר שלשת אלפים משל
וגו' (מלכים א' ד') מלמד שאמר
שלמה על כל דבר ודבר של חורה
שלשת אלפים משל על כל דבר ודבר
של סופרים חמשה ואלף טעמים, ולכן
אפי' נימא דמנזיה רפואה היא יש
עוד ארבעה ואלף טעמים לצד מטעם
זה אם מנזיה הוא מדרבנן ואם היא
דאורייתא א"כ יש עוד אלפים חשע

א"כ מל ולא מנזך חמור ממל ולא
פרע ולכן בשאר חלקי מילה כמוהל
שמל ולא פרע לא אמרו מעבירין
אותו אלא אדרבה אמרו בגמ' (שבת
קל"ג ע"ב) מהלקטין את המילה ואם
לא הלקיט ענוש כרת, מני אמר רב
כהנא אומן, מתקיף לה רב פפא אומן
לימא להו אנא עבדי פלגא דמנזיה
אחון עבדיהו פלגא דמנזיה אלא אמר
רב פפא גדול וכו'.

והנה רב פפא שהוא בעל השמועה
דהאי אומנא דלא מיין סכנה
הוא ועבירין ליה ואמאי לא אמר נמי
במל ולא פרע מעבירין ליה אלא דחה
דברי רב כהנא בתי' אומר להו אנא
עבדי פלגא דמנזיה אחון עבדיהו פלגי
ועוד הרי כאן נמי איכא סכנה שמל
ולא פרע וכ"ש שלא מנזך אלא מל
והניח לאחר החיתוך ואומר להם אנא
עבדי פלגי הכ"נ יאמר להם אנא
עבדי מילה ופריעה אחון עבדי מנזיה
ואמאי החס רב פפא ניחא ליה שלא
להעבירו וכאן בלא מיין נזה להעבירו
וע"כ דמנזיה הוא דוקא ע"י המוהל
והוא ענין רוחני שהמוהל שפרע ימנזך
אלא גם יש בה סכנה ואמר משום
סכנה אלא דאי משום סכנה לחוד
נימא להו אנא עבדי מילה ופריעה
לכו אחון עבדו מנזיה ושלא תהא
סכנה ובפרט שנק"נ הוא מנזיה על
כל ולפמ"ש מיושב דסכנה זו רק ע"י
המוהל אלא ולא ע"י אחר ועכ"פ רב

כדי שיצרך בנקיות אלמא שהיו מוציין
 צפה דאל"כ למה צריך לרחוק הפה
 וכן משמע להדיא מדברי הט"ו או"ח
 סי' תקפ"ד בשם הגאון ר' פייוש
 מקראקא שלא קנה פיו אחר המילה
 צר"ה לערצ דם מילה בשופר הרי
 שהיו מוציין צפה וכן הי' נהוג בכל
 המקומות ובכל מקום מושבות ישראל
 בעולם עד שזה קרוב לעשר שנים
 ויותר הי' הסכם מכמה רופאים
 שצריך לשנות המצינה שלא למצוך צפה
 רק בסמרטוטים המתוקן להם והחזיקו
 המוהלים בכמה קהילות בהמצאה
 חדשה זו ואפשר שבאיזה מדינות
 אחרות יש להם המצאה אחרת צענין
 המצינה ע"פ מה ששמעו מהרופאים
 המומחים דלשם ודבר זה אינו שייך
 לרצנים רק לרופאים המומחים ולכן
 אין להשיב על שאלתו כי איני יודע
 עד מה צעניני רפואה וחתם שלמה
 הכהן מו"צ דפ"ק ווילנא ע"כ לשון
 הגאון ז"ל ע"ש.

הנה לפנינו עדות הגאון ז"ל צעמנו
 דעד לפני כעשר שנים נהג
 עלמא בכל העולם כולו צמצינה צפה
 מימות אברהם אבינו עד עכשיו והוא
 הי' הרפואה הבדוקה בכל העולם
 ובכל האקלומים ולא חששו מהשתנות
 העמים והאקלומים ושללא להשתמש
 ברפואות של חכמי הש"ס ומלפניהם
 ואחריהם, וגם לא מצאו סיבה לפקפק
 בעצם הרפואה כדי שנטרך לחפש

מאות ותשעה טעמים לצד מטעם של
 רפואה ופשוט מאד. ואם נסמוך על
 הרופאים שכר הרבה יכול שהם
 יעקמו את המישור והגם צעניני
 רפואה להם שומעין אלל יש ויהי
 רואה אתה ואני ואחרים ששלשת
 אלפים שנה מיום שננטוו בני"י על
 המילה קיימו בני"י המצוה צמצינה
 צפה ולחמו בשביל זה וכמו שהבאתי
 במקום אחר שלחמו על מצות מצצינה
 בכל העולם כולו וינא פס"ד מצ"ד
 הגדול שבירושלים שח"ו לבטל מצות
 מצצינה, ולא לשמוע לרופאי הזמן
 שהיום אומר עשה כך וכו' ואפי' הי'
 אמת כדבריהם לא שמעיין להו לבטל
 קבלת אבותינו בשום דבר וכ"ש צמצינה
 יקרה כזו.

ולכן נמי הנני צתמהון להצין דברי
 הגר"ש זצ"ל ודבריו תמוהים
 מכמה טעמי חדא דאם כדבריו דמנות
 מצצינה הוא רק מדין רפואה
 והרפואות משתנות וכבר כתב
 הרשב"א דצומן הזה אין להשתמש
 ברפואות שנהגו בהם צומן הגמ'
 וא"כ היאך ואמאי עשאו מצצינה צפה
 עד לפני כעשר שנים של הגאון ז"ל
 וכמו שכתב שם צעמנו חז"ל וכן
 ברפואות המצינה לפי הנראה דמעולם
 נהגו למצוך צפה וכמו שנראה מכמה
 ספרי אחרונים ומהם ממה שכ'
 הרמ"א ציו"ד סי' רמ"ה וכשמוהל
 מצרך צרכה זו רוחץ תחלה ידיו ופיו

סכנה אם לא ימנע, ועכשיו הרופאים אומרים שאין שום סכנה אם לא ימנע, ואם יאמר שגם בזה נשתנה מאז זמן הגאון א"כ ח"ו כל התורה נשתנה ובמשך שלשת אלפים שנה לא נשתנה כלום ורק במשך חמשים שנה כל העולם כלו נשתנה וע"ז קורא אני המקרא אני ה' לא שניתי ואחם בני יעקב לא כליחם, ואין שינוי טובל לפני הקב"ה.

איברא דהח"ס ז"ל בתש" יו"ד סי' רמ"ה הקשה אמה שאמרו חז"ל (גיטין נ"ו) כי עליך הורגנו כל היום אמר ר' יהושע בן לוי זו מצות מילה שניתנה בשמימי ופרש"י דזימנין דמיית והקשה מרן ז"ל דהא עינינו רואות שאפילו אחד מאלף אינו מת מחמת מילה, ומי' דמצוה מגינה ומצלי אצל ע"פ דרך הטבע היו מיעוט מחיס ח"ו, ולפ"ז אכתי מנ"ל דסמרטוטים נמי מהני אפי" לואתו מיעוט דהרופאים רק ע"פ דרך הטבע אומרים דלהוציא מידי סכנה אפשר גם ע"י סמרטוטים אצל מעיקר החשש שיצאו מדרך הטבע אין ציד הרופאים ולשון חכמינו מרפא שאפי' המיעוט לעולם לא יימתו וזה לא מהני ע"י הסמרטוטים רק כשעושים כפי תיקון חז"ל ולפי שיצאו הדברים מפיהם ז"ל למנען צפה כמו שקבלנו מאבותינו.

חרופה אחרת מהמצילה צפה, ומה פתאום אשר כלפני עשר שנים נשתנו העמים והרפואות מפני כמה רופאים שהמציאו שגם סמרטוטים מועילים להוציא מסכנה נניח בשביל זה הרפואה הצדיקה לנו משלשת אלפים שנה ועפ"ז אנחנו נשנה רפואה הצדוקה לנו יותר משלשת אלפים שנה כרפואה צדוקה להמצאת אחיה רופאים להחליף הרפואה בסמרטוטים שהיום אומר כך ומחר אומר כך ומי יודע שיצטרך באחיה ימים מאחיה רופא שהסמרטוטים הם מוזיקים למצילה, ואפילו היו אלו כאלו ממש לא הי' לנו לעוזב הרפואה שקבלנו ונהגו בה מעולם ובכל העולם מפני הסמרטוטים, לא חדא.

והשבית כי הרפואה שלנו המקובלת לנו היא רפואה צדוקה ונמצאת בכל העולם ובכל מקום שיש מוהל אצל הסמרטוטים והשפופרת וכיוצא בו לפעמים נמצא ופעמים לא נמצאים ונמצא יבטלו מצות מצילה לגמרי. וכמו שראינו בעונ"ה המציאות וכמו שהעיד בשם השני רבנים שתקנו שלא למנען ולזה גם הגאון ז"ל מודה שאין לבטל שהרי כתב שזה צדוק ומנוסה שהמצילה סכנה להולד גם בזמנו וגם בזמן הזה, וא"ת מאי איכפת לן הרי על זה גם הגאון ז"ל העיד כי צדוק ומנוסה שמצילה הוא

שכתב ואח"כ מוֹנֵן את המילה עד שיצא הדם ממקומות רחוקים כדי שלא יבא לידי סכנה והנה הני מציבות עד שיצא הדם ממקומות רחוקים הם מיומרים והם צאמת דברי הרמב"ם ז"ל ומנ"ל הא דבעי שיצא הדם ממקומות רחוקים ולא די צמה שיפסיק הדם על אחר ויתן סמים לרפואה וכמו על כל חתך שיש לו לאדם ליכא מצוה למנון הדם עד שיצא ממקומות רחוקים בשביל רפואה, אבל הרמב"ם דייק כן מדקאמר דמומר לחלל שבת וסכנא הוא ע"כ שהמציאה הוא שיוציא הדם ממקומות רחוקים וזה בכלל חובל בחצירו ומחלל שבת אלא שמומר משום מצוה, ושפיר אומנא דלא מייך סכנתא הוא ועבריין ליה, ומיהו פשוט נמי לפ"ז דמצינה בסמרטוט או בשפופרת לא סגי לה דמן יימר דמוציא הדם ממקומות רחוקים כמצינה הפה.

ומה שכתב הגאון ז"ל דמצות מצינה אינו מפורש כחלק מן המצוה אלא חלק מרפואה, א"כ מ"ש שאמרו האי אומנא דלא מייך סכנה הוא ועבריין ליה, ופריך פשיטא מדקא מחללי עליה שבתא סכנה הוא מהו דתימא האי דם וכו' ודומיא דאספליית וכמון מה אספליית וכמון כי לא עביד סכנה הוא אף הכ"נ כי לא עביד סכנה הוא, ופרש"י מהו דתימא מתניין לא אשמעינן דמחלל

ובמקום אחר הקשתי מיוצתא כלפי שונאי המצינה לפני דרכס שהמצינה אינה אלא מגדרי הרפואה ובמקום שהרופאים מחליטין שאפשר צאופן שלא להיות סכנה הכ"נ דמומר צאופן זה א"כ תמה אקרא היאך התיירו למנון בשבת צפה או בשפופרת שהוא חילול שבת גמור וכמו שאמרו בגמ' להדיא מהד"מ וכו' קמ"ל הנה דהמצינה הוא חילול שבת לכ"ע וא"כ איך אן עושין מצינה בשבת צוה"ז שהרפואה של מצינה לאו דוקא אלא כל מיני רפואה סגי א"כ יעשה רפואה אחרת ולא יחלל שבת צפרהסיא ע"י מצינה וא"כ לשיטתם לא זאת שמומר לעשות רפואה אחרת אלא אדרבה לדעתם יאסרו לעשות מצינה צפה בשבת עכ"פ.

איברא דאפילו בחול נמי כיון דמצינה צפה הו"ל בכלל חובל וא"כ בחול נמי הו"ל חובל בחצירו וכיון שמצינה ע"י חבלה לאו דוקא אלא אפשר לו לרפואת המינוק בלי חובל והמרפה וחובל צו הרי הוא בכלל חובל בחצירו ועובר בלאו ונפסל לעדות נמצא לפי זה כל מוהל שעושה מצינה צפה או אפילו בשפופרת הרי הוא בכלל חובל בחצירו וחייב מלקות במזיד והתראה ונפסל לעדות אמתה. אבל פשוט דמצות מצינה הוא צפה.

ומה מדויק צוה לשון הרמב"ם ז"ל

שנת עלה דדס מיפקד פקיד מופקד ועומד שם כנתון בכלי ובמנינה אין חבורה ואין כאן איסור חורה ומשום הכי שרי ולא משום סכנה ואומנא דלא מייך בחול לאו סכנתא הוא ולא ניעבדי, קמ"ל דדס חיבורי מיחבר, כשיוצא ע"י מנינה ואפילו הכי שרי משום סכנה מדקתני במתני' גבי איספליגית וכמון.

של סכנה ופק"נ ורפואה וגם אדם אחר יכול וחייב לעשות מדין סכנה ופק"נ אבל מנינה שייך לאומנא שהוא ימוץ וכבר נחלקו בזה רבותינו האחרונים ז"ל אי יכולים לכבד במנינה לאדם אחר צי"ט החכמ"א והאמרי"ם א"ש אר"ח סי' י"ח ומרן החת"ס על הגליון יו"ד ס"ל דאסור והארכתי בזה. ועיין ר"ח שנת הנ"ל עושין כל צרכי מילה בשבת מוהלין ופורעין כו' אמרינן כי מכדי קתני מוהלין ופורעין ומוצין כו' כל צרכי מילה למה לי לאתויי הא דתנו רבנן המל כל זמן שעוסק במילה. גם מדקאמר האי אומנא דלא מייך ולכאורה היל"ל האי מינוק דלא מייצי סכנה אלא דהמנוה על האומן למוץ, שוב ראימי בשם הגאון מוה"ר יצחק זאב הגה"ק מצריסק זצ"ל שדייק כן שהי' אצל ברית ורצו לכבד מי שהוא למנינה והשיב הגאון ז"ל דמנינה שייך למוהל מדאמרו האי אומנא דלא מייך מעבדין ליה. ולעיל הרהרתי קצת ממה שאהרן ויהושע.

איברא דאפילו נימא דמנינה צפה אינו מה"מ למנוץ רק משום סכנה ומ"מ כיון דכן נהג כולי עלמא כל הני שני מימי אברהם אבינו עד היום בכל העולם כולו וכמ"ש הגאון ז"ל בעצמו דעד לפני כעשר שנים כולי עלמא היו מוצין צפה וא"כ דבר שהי' נהוג יותר משלשת אלפים שנה

אינו צפוי ודומיא דאיספליגית נמנא לאומנא שאינו משים איספליגית כ"ש שמעבדין ליה וא"כ אמאי לא אמר בגמ' האי אומנא דלא מייך ולא משים איספליגית וכמון מעבדין ליה, וגם מעולם לא שמענו כן.

וי"ל אי נימא דמנינה אינו בכלל המנוה אלא משום סכנה א"כ מאי ס"ד דמהו דתימא האי דס וכו' ומנינה אין זה חבורה ואין כאן חורה ומשום הכי שרי למנוץ ולא משום סכנה דאי לאו משום מנוה הוא וסכנה ליכא כדס"ד א"כ למה מנוץ בכלל ומאי ס"ד דבעי מנינה בכלל. וע"כ דהמקשן ידע דאומנא צריך למנוץ משום מנוה ושפיר אמר מה"ד, עוד יש לדייק דאי מנינה הוא רק ענין של סכנה א"כ מ"ש אומנא דלא מייך הא על פק"נ כלם מנוים ואם לא ימוץ המוהל ימוץ אחר ומ"ט מעבדין, ועוד כיון דמתוך קמ"ל חיבורי מיחבר ודומיא דאיספליגית נמנא לאומנא שאינו משים איספליגית כ"ש שמעבדין ליה וא"כ אמאי לא אמר בגמ' האי אומנא דלא מייך ולא משים איספליגית וכמון מעבדין ליה, וגם מעולם לא שמענו כן.

אבל נראה דאיספליגית הוא נמי ענין

במנוה היאך נוכל לשנות מנהג העולם מפני כמה רופאים, ואכתי רפואה זו מהני, וכבר כתבתי כעין זה לענין פריעה שהמציא מוהל אחד (רמזתי עליו לעיל) לחמוך עור הפריעה ולא לפרוע כמו שעשו עד היום בכל תפוזות ישראל ואני שאלתי היאך הוא נימול בעירו ואיך מלו את רבינו החפץ חיים ושאר נימולים בעיר ראדין וכל העיירות ולא הי' לו מה להשיב, והנה חלה עצמו בתשובה אחת שמאלו בכתב יון ולא מפורש שם כלל שא"צ פריעה אלא שכתוב שם בענין אשר לא נודע לן מה זה והרואה יפרש כרצונו יפרש אלא שאנשי סולניקי היו עושין כן אבל גם עליהם הכו על קדקדם וצטלו מנהגם כידוע שכל העולם מוהלין ופורעין ומי נתן רשות לשנות קיום מנוה ממנה שנהגו כל העולם כולו.

ובדרך אגב ראיתי שכתב דבמנוה מילה אנו רואים בחוש כי הוא דבר שיש בו סכנת נפשות ממש וכדאיפסיקא בש"ע א"ח סי' שכ"ח ס"ו למכת ברזל מחללין עליו את השבת מ"מ אם עושים אותו משום ציווי השם אז אמרינן שומר מנוה לא ידע דבר רע ולא יאונה כל און. ומשם נקח ללמוד על כל מנוה שידע בנפשו כי משמירת התורה לא יפקיד לעולם אף אם לפי הטבע נראה כי רעה נגד פניו בעשיית ציווי ה' ורמו לו ירושלם ר"ת שומר מנוה לא ידע דבר רע.

ולפענ"ד הגם שאין משיצין על דברי אגדה מ"מ כיון שנוגע להלכה שגה צוה שהרי צמילה עצמה קיי"ל דמי שמתו אחיו מחמת מילה פטור מלמול ולא סמרינן אשומר מנוה לא ידע דבר רע והלכה מפורשת דהיכא דשכיח הזיקא שאני ופק"נ דוחה כל התורה כולה דכתיב וחי בהם, ואפי' ספק פק"נ דוחה כל התורה כולה וכבר אמר שמואל הנביא איך אלך ושמע שמואל והרגני ופריך ומשני היכא דשכיח הזיקא שאני, ועיין יצמות י"ב ע"ב שלש נשים משמשות במוך שמה תתעבר והמה תמות, וחכ"א שומר פתאים ה' ועיין יצמות ע"ב דציומא דעיבא אין למול משום דלא נשצא רוח נפונית ומיהו האידנא כיון דדשו צוה רבים אמרינן שומר פתאים ה' ועיין ריטב"א שם דמי שאומר איני רוצה לסמוך על שומר פתאים אינו מל ציומא דעיבא אפי' היום וכ"ש בשבת ע"ש.

ואדרבה הרי אמרו צמינוק שהוא חולה ומלו בשבת חייב לחילול שבת כמו שפרש"י יצמות ואפי' חולה כל דהו אין למול וכמ"ש הרמב"ם ו"ל דאפשר למול לאחר זמן וא"א להחזיר נפש מיראל. וכבר הארכנו צוה הרבה במקום אחר.

ומה שאמרו שומר מנוה לא ידע דבר, הנה כבר הבאתי בשם

כק"ו צנית שערים ז"ל דיש ג' ענינים שכיח הזיקא, שומר מצוה לא ידע דבר רע, שומר פתאים ה', והיכא דשכיח הזיקא לא אמרינן שומר מצוה לא ידע דבר רע ולא שומר פתאים ה' ואדרבה הסומך עצמו ומכניס עצמו בסכנה הרי הוא בכלל מאבד עצמו לדעת אם קרא לו אסון ח"ו, ושומר מצוה לא ידע דבר רע אמרינן היכא דההיזק בא מן השמים צדק עונש או סגולה כגון יצמה שמחו לה שני צעלים ונפלה לשלישי ולמ"ד מזל גרם כה"ג אמרינן לא ידע דבר רע שהרי מן השמים סיבצו לה לישא ליבם זה א"כ מן השמים לא יענשו אותו כיון שסיבצו לו סיבה שמת אחיו שישאנה.

בקיצור שומר מצוה לא ידע דבר רע לא נאמר אלא היכא דההיזק לא בא ע"י אדם, וגם לא שכיח. ושומר פתאים ה' הוא במקום שבמציאות יש היזק אבל לא שכיח היזקא אלא אחד מיי אלק או כיוצא בו שיארע היזק כזה אבל מ"מ רוב העולם לא מהירים בזה וכשאחד עושה כן וסומך ואומר אם כל העולם עושים והם פתאים אה"י כמותם וע"ז אמרו שומר פתאים ה' והבן, אבל פשוט דדבר שהוא סכנת נפשות ממש ח"ו לסמוך על שומר מצוה והמל ילד שהוא חולה וסומך עצמו על שומר מצוה ומל עובר על מצות מילה ואם מת הולד הרי הוא בכלל רוצח ואם הוא בשנת חילול את השבת ולא קיים המצוה ופשוט.

נתיב ע"ב

עוד בענין מציצה
אי הוי חלק ממצות מילה

בספק חילול שבת או יו"ט וידוע שמרן הח"ס ז"ל כתב לצנין שאם יהי להם ספק בהלכ' שבת וכיוצא בו יעיניו ויסמכו על החכ"א וכן ראיתי לרבינו מרן הבית שערים ז"ל.

ולפענ"ד נראה לדייק כן מלשון הגמ' כהחכ"א שאמר רב

איברא דבאמת מצאנו בזה מחלוקת דהחכמת אדם ס"י קמ"ט סל"ו כתב דאפילו במקומות שמכבדין שני מוהלין למול בשבת לכבד ג' למצינה לא יעשו כן אלא הפורע ימאץ ע"ש והערון השלחן יו"ד ס"י רס"ו סכ"ד מתיר ולפ"ז לכאורה תלוי במחלוקת ומי יקל ראשו נגד החכ"א

ציו"ד שכתב על הרמ"א שהחיר צניח מוהלין בשבת וכתב הח"ס ומ"מ אסור ליתן לשלישי למנוח דלא שייך בזה ברוב עם הדרת מלך וכ"כ בספר חכ"א עכ"ל מרן הח"ס ז"ל ועיינתי בספר חכ"א וכו' אבל המציאה שאינה רק מפני הסכנה יעשה הפורע שכבר ניתן שבת לדחות אללו אלה דברי הגאונים ז"ע עכ"ל.

ומעתה הרי לן החכ"א ומרן הח"ס והאמרי א"ש והגאון ד מארגארעטן ז"ע שכולס הסכימו דאסור להיות לאחר מציאה ורק למי שפרע יעשה מציאה בשבת ויו"ט עכ"פ א"כ בטל דעת הע"ש צמיעטו נגד הני גאוני עולם וח"ו להקל בזה ליתן לאחר ומה"ט מעולם לא ראינו לעשות כן גם בזמננו אלא שר' פייבוש מקראקא שהי' המוהל בעצמו ופרע ומנץ דמי המילה עשה אשר עשה אבל לאחרים אין בזה היתר ופשוט.

איברא לפני דברי רש"י הג"ל לפענ"ד לומר דבר חדש דאפשר מה"ט מלות מציאה חלק ממלות מילה הוא משום דהטפת דם ברית מצוה הוא ועוד יש בו משום סכנה והני תרי טעמי שכתב רש"י ז"ל כתבו חז"ל האי מוהל לא מייך סכנתא הוא דיש בו משום סכנה ויש בו משום מלות דם ברית והבן כי זה לפענ"ד טעם חדש על המציאה והגם

פפא האי אומנא דלא מייך סכנה ומעבירין אותו ומעולם לא הבנתי הגמ' למה יעבירו המוהל אם הוא לא מייך ימנוח אדם אחר שהרי לפי הס"ד מציאה אינו חלק מהמילה אלא הוא משום סכנה וא"כ לאחר המילה שנכנס המינוח בגדר סכנה כל אחד מחויב למנוח ולהצילו מסכנה ויאמר המוהל אני עשימי המצוה ואני מצילתו מסכנה ועיין כעין זה שם מהלקטין את המילה ואם לא הילקט ענוש כרת מני א"ר כהנא אומן מתקיף לה רב פפא אומן לימא להו אנא עבדי פלגא דמצוה אלא אמר רב פפא וכו' והשתא לפי מה שפררך רב פפא צמהלקטין ליפרך רב פפא לנפשיה אמאי מעבירין אותו ולימא ליה אומן אנא עבדי מצוה של מילה ופריעה ואסתון עבדי מצוה דמציאה של סכנה ופק"נ וכ"ש שזה הוא מימרא דרב פפא אמאי אמר רב פפא מעבירין אותו לימא אומן אנא עבידנא המצוה ואסתון עבדין המציאה והצילתו מסכנה ומדלא קשה ליה לר"פ ע"כ דפשיטא ליה דמציאה שייכא למוהל דוקא.

לאחר חימוס שטרות העיר ה' עיני ומנאמתי לרבינו מאיר עיני חכמים צשו"ת אמרי א"ש סי' י"ח שנשאל מהגאון אבד"ק מארגארעטן אי מותר לכבד במקום שנהגו לכבד שני מוהלים לכבד אחר למציאה בשבת והשיב שמאל בגליון מרן הח"ס ז"ל

פריעה לא"א כדאימא (יבמות פ' הערל) וגם איך דחי שבת הא לא נכרתו עליה י"ג זריחות וגם איך מצינו כרת על הפריעה וזאמא כי כבר הארכתי בזה במקום אחר.

ברם מרגלא בפומי בס"ד לומר בזה דזאמא לא מצינו בשום מצוה שמזכירין למי נתנה המצוה רק אשר קדשנו במצותיו וזונו וכל המצות נתנו מרועה נאמן משה רבינו ע"ה ואדרבה הרי מבואר בפיה"מ בפ' גיד הנשה דהחיוז להאמין שכל המצות אפילו אלו שנתנו לאבותינו כמילה לא"א וגיד הנשה ליעקב אבינו ומעשר ליתחק וכיוצא בו אין החיוז שאנחנו חייבים לו הקצ"ה ומקיימים אלא משום שכך זונו משה מפי הגבורה צהר סיני ע"ש וא"כ איך תקנו כאן להכניסו בצריחו של אברהם אבינו.

אבל האמת יורה דרכו דהאי זכרתי לאו זכרת המצוה הוא דזכרת המצוה אשר קדשנו במצות וזונו על המילה וזה עושים קודם המילה עובר לעשייתן אלא דלאחר החיתוך מיד תקנו זכרת הודאה אשר קדשנו במצותיו וזונו להכניסו בצריחו של אברהם אבינו וכיון דאברהם אבינו לא נטוה אלא חיתוך הערלה ולא על הפריעה ולכן כשגמר החיתוך אומר ההודאה אשר קדשנו במצותיו וזונו להכניסו בצריחו של א"א שזה הייתה

שעם החיתוך יצא דם אצל מ"מ יש מצוה דוקא להטיף דם זרית ומה שעושה בחיתוך הוא אינו מכויין להטפת דם זרית אלא הדם ממילא יוצא ע"י החיתוך או אם יחמוך באופן שלא יוציא דם מקיים מצוה חיתוך אצל מצוה דם זרית נרין ע"י מצינה דוקא וכמ"ש הרמב"ם שימאוך עד שיעורר דם כל גופו לזאת וזה מצוה בפני עצמה.

נמצא עוד טעם של מצינה משום הטפת דם זרית שצא אחר הפריעה וי"ל דהדם שיוצא מהחיתוך קודם פריעה לא הוה בכלל המצוה כמו דקיי"ל מל ולא פרע כאלו לא מל הכ"נ אם יצא דם קודם הפריעה אינו מן המצוה להטפת דם זרית ונרין לשם הטפת דם זרית ואחר פריעה וזה דוקא ע"י מצינה ומוציא דם מגופו וכל גופו כורת זרית וצעי דוקא מצינה ממקומות הרחוקים וכ"כ רמב"ם במורה נבוכים שמואץ שיהא הדם מתעורר לזאת מכל הגוף וא"כ ע"כ שזה חלק מחלקי המילה והבן כי הוא דבר חדש בס"ד.

ובדי להראות חציבות דברי הגאון אפלפל קצת עוד בדבריו הקדושים צאות י"ט שם הציא קושית מרן הח"ס יו"ד סי' רמ"ט איך מזכרין אחר המילה להכניסו בצריחו של א"א קודם הפריעה הא לא ניתנה

מנות מילה של אברהם אבינו אבל מנות שלנו הוא גדולה ונמשכת יותר שהוא הפריעה והמניעה. ואין לחשוש מטעם הפסק דהרי המוהל עשה ברכתו לפני המילה וברכת להכניסו האב מברך ואפילו היכי דהאב מוהל מ"מ לא הוי הפסק כיון שהכל מנות אחת ליכא הפסק כלל ומה נעים בזה שהיכי דאב מוהל מברך שתי ברכות לפני המילה ואח"כ מל ועכ"פ בכל אופן אין בזה משום הפסק.

והנה אין בכחי להאריך יותר והשם ית"ש יעזור שתזכה ללמוד תורה לשמה וללמדה לאחרים מתוך נחת והרחבת הרעת שמחתי מאד על השמיעה אשר ב"ה בכולל מתנהג כהוגן ולומדים בהתמדה כה יתן ה' ביתר שאת ונזכה במהרה להרמת קרן התורה בביאת משיח צדקנו כעתירת ידידך הנאמן דושכ"ת וכל הנלוים עלינו בידירות ובברכת כוח"ט בלב ונפש,

מנשה הקטן

נתיב ע"ג

מציצה אי שייך דוקא למוהל שמל

ובראה לחת טעם אמאי מניעה שייכא דוקא למוהל או משום דהוא הציאו לידי סכנה עליו החיוב למנוח או מטעם שאחרים אינם בקיאים היאך למנוח שגם זה לרייך בקיאות וכמ"ש הרמב"ם במורה עד שימנוח דמו מכל הגוף ולאו כל אדם בקי בזה אלא האומן שלמד זה, או משום סכנה שעד שילך הוא ויצא אחר למנוח שזה יקה עכ"פ כמה רגעים וברגעים אלו החינוק יזוב דם ויזער ואסור להשהות אפי' רגע אלא ימנוח מיד כל זמן שלא סילק ידיו ולכן אין ליתן מניעה לאחר, וכדעת החכ"א, יהיה מאיזה טעם שהוא עכ"פ מצוה בגמ' שם דהמוהל

חייב במניעה ואין להאריך יותר בזה. וכבר הארכנו בזה אמאי לא כתבו בזה הראשונים ז"ל למול ע"י ג' מוהלים בשבת ואחד מנוץ ונחלקו האחרונים בזה אי מותר לחלק פריעה ומניעה וליתן פריעה לאחד ומניעה לשני, ועיין שו"מ שכתב שודאי שאם לא מנץ המוהל או ימנוח אחר דפק"ג דוחה שבת האמנם היכא דאפשר נדחה לאחד אמאי ידחה ויחלל גם השני.

גם כי בעצם ההלכה אולי לא נאמרה רק למוהל בעצמו ולא לאחרים ולא ראינו לרבנן קשישאי שעשו כן ולא שמעתי והגם שהציא בשם (נט"ג וכן

ההדס מצאנוהו כחוב ר"ל זהו שענה וכל דבר שלא נמצא איתו כחוב צבאור לחכמים שהוא מותר נשאיר איתו על גבולו בלי תוספות ולא גרעון מפני שאין הפרש אצלנו בין התוספת על הדבר המוגבל או בין החסרון ממנו וכשלא נעשה אלא שני צדים קיימנו מצוה מן המוצחר ר"ל שאין זה חשש תוספת ולא גרעון זו היא דעמינו ומי שרונה להלך אחריה ילך ע"ש. והנה כיון שלא ראה אצל רבותיו הגט שאינו יודע איסור נניח על גבולו בלי תוספות ובלי גרעון. וזה בין לחומרא ובין לקולא, ויש הרבה טעמים בדבר שלא לשנות ועכשיו כלם חושבים שאכשיר דרי וכל אחד רונה להוסיף ולחדש משלו ואנן ישן נושן נאכל ואין הז"ג גרמא להאריך ואולי אי"ה עוד חזון למועד מועדים.

והנני בזה לברכו בגמח"ט ומודה על הברכה ומשיב ברכה וי"ר שיחתם בספרן של צדיקים גמורין ויזכה להרביץ תורה ברבים עדי יבא יגון ולו יקתה עמים יד"י"ג המברכו ומעתיד בערו לטובה כל הימים בלב ונפש, מנשהו הקטן

הוצא גם בחקי חיים יו"ד סי' ל"ג אוח ז') אולי לא שמע השומע עכ"פ לא שמענו דבר כזה שהוא דבר חדש ואפילו בעצם הא דר' פייבוש שדא ביה הנוצ"י נרגא משום חליצה ועכ"פ הבו דלא לוסיק עלה ועיין ברכות ל' ע"א רב אשי מצלי בהדי צבורא ביחיד מיושב כי הוה אחי לצימיה הדר ומצלי מעומד א"ל רבנן וליעבד מר כמרימר ומר זוטרא א"ל טריחא לי מלחא וליעבד מר כאבוב דשמואל א"ל לא חזינא להו לרבנן קשישי מינן דעבדי הכי, ועיין רש"י שם ובתוס' ד"ה אבוב, והרי שהתפלל ביחידות ובישיבה משום דלא ראה רבנן קשישא, ועיין רא"ש יומא פ"ח סכ"ח ולא שמענו מרבתינו שהיו עושין זה כלן עיקר ואף אחס כו' ולא תשנו ממנהג הישיבות, ועיין רמב"ם בתשו' (מקל"ג) תש"ך סי' שי"ג) למר יוסף בן גאביר מאנשי באגדאד צענין להוסיף ערבה יותר מצ' ערבות, וכחצ ואמנס הערבה אני רואה שאין ראוי להוסיף זה על שני צדים וכו' וחולתינו מן הגאונים מחירים הוספת הערבה כמו שמוחר להוסיף בהדס. ואנחנו אין דבריהם אצלנו חזק אלא הוספת

נתיב ע"ד

שו"ט בדעת הבני ציון
בענין הנ"ל דפריעה ומציצה מה"ת

כתב צ"כ בני ציון סי' של"א, וז"ל
ציו"ד סי' רס"ד סכ"ד מנהג
שאלוניקי לעשות הפריעה ביד אחד
דהיינו אחר שמתך הערלה אוחז ביד
שמאל המילה בשתי אצבעותיו תחת
הגיד בחזקה וסותם הורד שהדס יוצא
דרך שם וביד ימינו פורע וחוזר העור
לכאן ולכאן, וז"ש רבינו ומחזירו לכאן
ולכאן לאפוקי משאר מקומות שראיתי
שפורעין בשתי ידים וקורעין העור
כקורע בגד למר והדס שותם ויורד
כדס פרים וכבשים ומסכנים הילד כי
הדס הוא הנפש, ובשאלוניקי מעולם
לא ירד טיפת דם מילה בפריעה וכ"ש
כשאין עושין פריעה כלל כמו שאכתוב
בסעיף שאחר זה.

ובסעיף שאחר זה כתב ונראה הא
דיש סכנה אם לא מנץ היינו
כשנתעורר הדם ללאת דהיינו שפורעין
בשתי ידיו, אבל אם לא נתעורר הדם
ללאת דהיינו שפורש בידו אחת ובידו
אחרת סותם תיכף ומיד פי הורד
כמו"ל אין בו סכנה דומיא מ"ש הרב
המפה לעיל סכ"ב דאם לא יצא דם
אין חוששין לשחיטת הורדין דהא לא
נתעורר הדם ללאת, לכן אי לא מנץ
אין מעבירין אותו.

ובראותי הדברים תמהתי הרבה,
חדא מה שכתב דהמל
ופורע ביד אחד כיון שלא נתעורר
הדם ללאת אם לא מנץ אין מעבירין
אותו, אדרבה עיקר שצריך למנץ כדי
לעורר הדם ללאת כמ"ש הרמב"ם
במורה נבוכים ועיין בסמוך, דא"כ
בגמ' שאמרו סתם (קל"ג ע"ב) אמר
רב פפא האי אומנא דלא מייץ סכנה
הוא ועבדין ליה ופריך פשיטא מדקא
מחללין עליה שבתא סכנה הוא מהו
דתימא דדם מפקד פקיד קמ"ל חבורי
מיחבר וכו' ע"ש. במאי קמיירי רב
פפא אם המוהל מל כמנהג שאלוניקי
אמאי מעבירין אותו הא בכה"ג אין
מעבירין וא"כ ע"כ דבזמן הגמרא לא
הי' מוהלין כמנהג שאלוניקי אלא
כמנהג דידן, וא"כ מי נתן רשות
למוהלי שאלוניקי לשנות אופן המילה
שמלו חכמינו ז"ל בימי הש"ס, ואח"ל
דמהלו כמנהג שאלוניקי ואפ"ה אמר
רב פפא דאם לא מייץ מעבירין אותו
א"כ נדחה חידושו דבידו אחת הפורע
ואינו מייץ אין מעבירין אותו והרי
גמרא מפורשת דמעבירין אותו א"כ
דבריו תמוהין ממ"נ. ועכ"פ מינה
מוכרח דבזמן הש"ס לא מלו כמנהג
שאלוניקי לדעתו, ואטו לא ידעו הם

מה שידעו מוהלי סאלוניקי, ח"ו מלומר כן.

שנית דלפי דעתו א"כ צימי הש"ס נמי פרעו בשחי ידים בצפרניים והיו קורעין העור כקורע בגד נמר והדם שותת ויורד כדם פרים וכבשים ומסכנים הילד כי הדם הוא הנפש, כי הרי הם לאחר המילה עשאו מניצה צפה ואם הם לא חששו לה מסתמא ודאי ידעו דזה הוא דרך המילה שקבלו ממשנה רבינו ע"ה להיות המילה כקרבן, ולא בחנם אמרו ז"ל שהמכנים צנו לצריחו של אברהם כמקריב קרבן שהדם שותת כדם פרים וכבשים וזה הוא מצותו, ומה שאמר שמסכנים הילד הנה אי צעינא אמינא דעל זה אמרו כי עליך הורגנו כל היום זו מצות מילה, ואם כן צוה השי"ת לסכן הילד כן נעשה צריון וצאהצה כמו שעשה אברהם אבינו ולא חשש, אבל האמת כי ח"ו אין זה סכנה יותר מדרכי המוהלים של סאלוניקי, ואדרבה דרכיהם יותר סכנה. כי ידוע דמדרכי הרפואה שכל חתך של ברזל יהי במקום שהוא הרפואה הכי טובה למצוץ הדם צפה ולהוציאו ולא להחזיקו ולהדקו כי אפשר שיצא לידי (בלוט פארגיפטונג בלע"ז) וזה ידוע ומפורסם, ועכ"פ פשוט דימי הש"ס מלו כמו שאנן ולא כמוהלי סאלוניקי לפי דעתו וסברתו.

גם לפי דעתו שכתב דבשאר מקומות באמת מהלו כמו שאנן מוהלין ואטו רק מוהלי סאלוניקי היו החכמים מכל אדם ומכל בני ישראל שידעו לשנות ולעשות להם מנהג צמילה מה שלא ידעו כל ישראל, ר"ל מהאי דעתא.

עוד צו שלישיה דבעיקר חידושו שינא לחדש דכיון שסותם הורד ולא נחשורר הדם לנאת לא צעינ מניצה וכאלו המניצה חלוי' נחשורר הדם לנאת או לא, ואני אומר דגם צוה לפענ"ד מצוה להיפוך מגמ' מהד"ת דדם מפקיד פקיד מופקד ועומד שם כנתון בכלי ובמניצה אין חצורה ואין כאן איסור תורה ומשום הכי שרי ולא משום סכנה ואומנא דלא מייץ בחול לאו סכנתא היא ולא ניעצרייה קמ"ל דדם חיבורי מיחבר כשיוצא ע"י מניצה ואפ"ה שרי משום סכנה הנה כתב דאדרבה דהיתר משום דדם חיבורי מוחבר ולא יוצא אלא ע"י מניצה דאפ"ה שרי משום סכנה דלרין למצוץ הדם ממקום רחוק.

ויותר מוז ביאר רבינו המאירי שבת קל"ג ח"ל כל מוהל שאינו עושה מניצה סכנה היא ומעצרינ אותו, והרא"י שהרי הותרה בשבת ואלמלא שהוא סכנה למה התרונה,

ואם מפני שהיא מפקד וכו' אינו כן
אלא חזרי מחבר כלומר שהוא יוצא
על ידי מצינה "שאיך הדם נחתק
ממקום חיבורו אלא ע"י מצינה"
ע"כ. מבואר דהמצינה הוא דוקא לדם
שלא נחתק לא נחשורר לנאת אלא ע"י
מצינה ואפ"ה החירוה משום סכנה
ולא כהש"ג דדם שלא נחשורר לא
בעי מצינה ואין מעבירין אותו. וכ"כ
הרמב"ם במו"נ למנוך הדם עד
שיתעורר לנאת ממקומות הרחוקים.

יהי' מאיזה טעם שיהי' עכ"פ מבואר
בגמ' דאומנא שלא מייך מעבירין
אותו, וע"כ דליחא לטעמא דיש אופן
שאם מל ולא מייך אין מעבירין דא"כ
הי"ל לרצ פפא להשמיענו זה, עוד
קשה מדקאמר בגמ' פשיטא מדקא
מחללי עליה שבתא סכנה הוא, אדרבה
הי"ל לפרוך מ"ט אי משום סכנה
הלא אפשר למול בידו אחת הדם ולא
יסתכן, ומאי פשיטותי' דר"פ דהאי
אומן דלא מייך איירי באופן שלא מל
כהוגן אלא קרע בשתי ידים והדם
שומת ויורד כדם פרים וכזשים וסכן
את הילד ולכן צריך למייך ועכ"פ ככה
הי"ל, האי אומנא דפשע ופרע בשתי
ידים והוציא דם הרבה ולא מייך סכנה
הוא ומעבירין אותו אבל סתם מוהלין
שעושין באופן שאין מסתכנין הילדים
אין צריכין למנוך ולא עוד אלא
שאסורין למנוך.

ועל הרביעים לו אשיב ולפי דעתו,
א"כ המל כמוהלי סאלוניקי לא
זאת שאין מעבירין אותו אם לא מל
אלא שאסורין למייך בשבת, שהרי
בגמ' פריך בפשיטות דמעבירין אותו
מדקא מחללי עליה שבתא סכנה היא,
וא"כ מצינה צפה היא חילול שבת
והמונך שלא במקום סכנה חיב, וא"כ
להני מוהלי סאלוניקי לפי דעתו של
בעל שלחן גבוה דסתמי מירי ואם לא
מייך לא הוי סכנה ואין מעבירין אותו
ע"כ אסור למייך שהרי יש כאן חילול
שבת שלא במקום סכנה, וא"כ לפי
דעתו המל שלא כמוהלי סאלוניקי הרי
הוא מחלל שבת שלא לצורך מצוה וזה
חס מלהזכיר.

וקרשיא זו באמת תקשה אבל
המתחדשים שרצו לומר
דצוה"ז המצינה אינו מעכב שנשתנו
הטובעים ואם לא מייך אין מעבירין,
א"כ הי' לו לאסור המצינה צפה
בשבת שהרי הא פשוט לכ"ע דהמייך
בשבת הרי הוא מחלל שבת אלא
שבמקום סכנה מותר לחלל שבת
כפשיטותיה דגמ', א"כ אם צוה"ז
ליכא סכנה אם לא מייך אסור לעשות
מצינה בשבת, וא"כ אפילו נימא דבחול
עושה שאין בו אסור מ"מ בשבת יהי'
אסור. וכלל אמר ר"ע כל מלאכה
שאפשר לעשותה מע"ש אינו דוחה
את השבת וכל מלאכה שא"ל לעשותה

ובין בחול ובין בשבת אסור לחבול אלא שחבול הוא אסור לאו ובשבת אסור סקילה, והאיך החיר למוץ כלל, וגם רב פפא והגמרא שמתהו צפשיטות שמעבירין המוהל שלא מייך אדרבה היה להם לתמוה באיזה מוהל קמיירי, אלא ודאי דמצינה גם בזמן הזה ובכל המוהלים שמוהלים כדת וכדין תורה סכנה הוא אם לא מייך ומעבירין אותו, וזה לפענ"ד ראי' ברורה בס"ד ולית נגר וצר נגר דיפרקוני'.

ועל החמישית אני תמה על הש"ג שמתה על מוהלי שאר מקומות הכשרים והחרדים לדבר ה' ומוהלים כקבלת אבותינו שכתב וז"ל לאפוקי משאר מקומות שראיתי שפורעין בשמי ידים וקורעין וכו' ויורד כדס פריס וכבשים ומסכנים הילד כי הדס הוא הנפש, וא"כ המל כמנהגינו שקבלנו מצות מילה מעולם לדעתי הוא מסכן הילד, א"כ הי"ל להעביר אותו המוהלים ולגזור עליהם שלא ימולו עוד לעולם שהרי אסור לסכן נפשות מישראל והם בשט נפש עוברין על לא תעמוד על דם רעיך וחוצלין צהן ומוצלין את דמם שלא לצורך ח"ו ור"ל מהאי דעתא. אבל פשוט דנהפוך הוא דמוהל שאינו מוצף מסכן את הילד וכמ"ש בגמרא פשיטא ומה שפשוט להו לחז"ל פשיטא ליה להש"ג להיפך וודאי שבקינן פשיטותיה דש"ג ומצטלינן אותו נגד פשיטות חז"ל.

בע"ש דוחה את השבת. ועוד אמר ר"ל כל מקום שאתה מוציא עשה ול"ת אם אתה יכול לקיים שניהם מוטב ואם לאו יבא עשה וידחה ל"ת (שבת דף קל"ג). והכ"נ כיון דאפשר בלא מצינה לפי דעתן הנפקדת היאך יחלל שבת במצינה, וע"כ דא"א בלא מצינה.

איברא דאפילו בחול נמי לפי דעתן אסור למנוץ דהרי יש להצין מה שאמרו פשיטא מדקא מחללי עליה שבתא ומאי חילול שבת איכא במצינה, והאמנם פשוט דהחילול שבת במצינה הוא שעושה חצורה בשבת וכמ"ש רש"י מהו דתימא דדס מיפקד פקיד מופקד ועומד שם כנחון בכלי ובמצינה אין חצורה ואין כאן אסור תורה ומשום הכי שרי ולא משום סכנה ואומנא דלא מייך בחול לאו סכנתא היא ולא ניעבדיה קמ"ל דדס חיבורי מוחבר כשיוצא ע"י מצינה ואפ"ה שרי משום סכנה ע"כ.

מבואר דהמוצף צין בחול ובין בשבת עושה חצורה דדס חיבורי מוחבר ומ"מ משום סכנה התירו בשבת למייך ולחבול ובחול נמי מותר לחבול בחינוק ולמייך משום סכנה ואם לא מייך מעבירין אותו שהכניס החינוק בסכנה ח"ו. ומעתה אי נימא דצוה"ז ליכא סכנה אם לא מייך א"כ נשאר באיסור חצורה שאסור לחבול

שהוא יותר קל לחתוך הכל ביחד צבת אחת מלפרוע אח"כ, וגם צאמת למה הניח למוהלים למוול בסאלוניקי ולפרוע עכ"פ ציד אחד כיון שלחתוך את הכל לדעתו הוא המוצח וזו וזנה הדם הוא הנפש ובקריעת עור הפריעה יוצא הנפש ולא בחיתוך, ולמה לא גזר עליהם שילמדו אופני המילה שהוא מן המוצח, ועכ"פ היאך הניח לקרוע עור הפריעה שצבת אחר החיתוך אם הי' יכול לחתכו צבת אחת ולא לחלל שבת פעמים לפי שיטתו, וגם היאך הניח להם לפרוע ולטעות מצינה ולחבול חבלה שאין צריך וכמ"ש לעיל.

האמנם מה שסיים להביא רא"י להעושה כן לא יצא י"ח מילה ומוזילנא ליה מנא לצי מסותא, הנה יפה ביאר הפרי האדמה דפרע פירשו לקרוע העור אבל בלאו הכי הרי בעוה"י הצאנו מכל הני פוסקים האר"י הקדוש והגר"ח וויטאל וכל הפוסקים שהפריעה הוא לאחר החיתוך ושצריך להשאר ולא לחתוך וכמ"ש, וח"ו לשנות ממנהג אבותינו אפילו זיו כ"ש, וכנראה צאמת דגם שם נחבטל מנהג זו ולא נשאר ממנו זכר רק בפוסקים ומקצת מתחדשים בזמנינו.

ודע דבאגרת הרמב"ם מאמר קה"ש הביא דברי חו"ל שישראל צימי משה קודם צאתם ממצרים לא היה

ובסעיף כ"ו הוסיף שנית ואמר ומנהג אבותינו בידינו בעיר סאלוניקי המוהלין הבקיאין שמוהלין ואין צריכין לפרע כלל לא ציד אחד ולא בשמים, והסביר שם אופן העשי' כמו שהצאתי בספרי מל ולא פרע, וסיים באופן להעושה אחד משתי הדרכים הללו אינו צריך לפריעה לא ציד אחד ולא בשתי ידים אלא נפרע מאליו ואין טיפת דם מתעורר לצאת, וכתב ובס' פרי האדמה דף ל' ע"ב קרא ערער על מנהגינו זה וכו', ברם אם הי' מציא רא"י להעושה כן לפרוע ציד אחד או שלא לקרוע כלל וכו' לא יצא י"ח מילה ומוזילנא ליה מנא לצי מסותא עכ"ל קיצור.

והנה הרואה יראה דגם בסאלוניקי לא הי' מנהג אחד אלא היו מוהלים שאלו ופרעו כמו שאנן פורעין אלא במקום שאין פורעין בשתי צפרנים וכמבואר ביעב"ץ ועוד היו בצפורן אחד, והנה בזה יש כבר לפלפל אי שתי צפרנים לעיכובא הם, כי אפשר דמעיקר דינא סגי בצפורן אחד הגם דכתבו כמה מקובלים דבעי דוקא צב' צפרנים ומלשון הרמב"ם שכתב קורעו בצפורן לכאורה יש לדייק דצפורן אחד נמי מנהג דלא כתב צפרנים אלא שהוא דבר של קבלה שגם בזה ודאי אין לשנות. אבל מה שכתב מנהג מוהלין הבקיאין אני חמה מאי בקיאות איכא בזה והלא ידוע לכל

חרצו על ירכו משה מל ואהרן פורע ויהושע משקה וכו', ועכשיו שהיו עומדים ליהרג לא רצו משה ואהרן שיהרגו בלא מילה ובלא קבלת מנזח ולכך הי' משה מל ואהרן פורע ויהושע משקה אחס עבור העגל שעשו כמ"ש ויקח את העגל וגו', ואחזה השקאה הימה להט בשעת מילה למות ולא לחיים ואנו אומרים השקאה זו של שעת מילה והפריעה יהי' לחיים וכו' ע"ש.

ולפ"ז אחי שפיר מאד דצמדרש שנמולו בשעת מיתה והיו עומדים ליהרג או ע"י ושימו איש חרצו או ע"י השקאת מי עפר עגל לא היה צריך אהרן למנוח שהמציאה היא לחיים לחינוק והוא משום סכנה, ולכן לא זכר כלל שהי' מציאה, והגם שיש עוד טעמים צמצינה בפה אמנם כיון עיקר המצינה הוא להוסיף חיים אין ראוי למנוח מפני הטעמים אחרים להרצות חיתם שהרי גם בזה יש צורך לו מיתה יפה שימותו במהרה, ולכן צמצרים שיצאו ממצרים לחיים ומלו או שהי' המילה לחיים, אז אהרן מונוח ואחי שפיר הכל בס"ד.

בהם מהול אלא שצט לוי בלבד עד שבאה מנזח פסח ואמר האל כל ערל לא יאכל בו (שמות י"ב מ"ח) וזוים בעשיית המילה, כך אחז"ל משה היה מל ויהושע פורע ואהרן מונוח ואספו ערלות חמרים חמרים והי' דם מילה מתערב עם דם פסח, וראיתי בשד"ח שהביא מקובץ דם צריח (לד 76) שהביא מהמדרש צמדבר משה הי' מל ואהרן פורע ויהושע משקה, והקשה למה לא הזכיר המצינה כלל, והשד"ח חירץ דכבר נתבאר בקונט' אות ט"ז דמשקה פירושו מונוח בפה, והרה"ג רשמ"ל מלונדון כתב שבאגרת הש"ג להרמב"ם ז"ל הביא המדרש משה היה מל ואהרן פורע ויהושע מונוח וא"ש עכ"ל.

ולפענ"ד לא ידעתי מה ניחוחא דאכתי המדרשים סותרין. אמנם לפענ"ד לא קשה מידי, והוא עפמ"ש דהמצינה הוא להציל החינוק מסכנה לבד מהטעמים אחרים, ואבודרהם הל' ברכות דף קע"ב ע"ב ד"ה אלקינו וכו' וז"ל ומנהג כשאומר ואומר לך בדמיק חיי נותן באצבע מן היין על שפת החינוק, והטעם משום דאמרינן צמדבר סיני רצה שימו איש

נתיב ע"ה

חתך עור הפריעה
מה שלא צריך לתיקון הברית

אסר עלינו אצמ"ה וכו', וכמו כן אין
אנו מליץ מפני שאצרהם אצינו ע"ה
מל עצמו אלא מפני שהקצ"ה ליה
אותנו ע"י משה רבנו שנמול כמו שכל
אצרהם אצינו ע"ה, וכן גה"נ אין אנו
הולכין אחר איסור יעקב אצינו אלא
מנות משה רבנו ע"ה, הלל תראה
מה שאמרו תרי"ג מנות נאמרו לו
למשה מסיני וכל אלו מכלל המנות.
ועיין עוד רמז"ס פ"ח מהל' מלכים
הי"א כל המקבל וכו' והוא שיקבל
אותו ויעשה אותו מפני שזהו צו
הקצ"ה בתורה והודיענו ע"י משה
רבנו שב"נ וכו', ומה שקשה קצת
ממה שכתב הרמז"ס שם פ"י הי"א
על ששה דברים ישבתי בס"ד במקום
אחר). ומעכ"ת תמה שאם צריך לומר
שלא לחתוך מעור הפריעה יותר
מעשיית חלון, למה לא הזכיר המחבר
מאיסור הזה כלום.

ולפענ"ד אי בשביל זה לדידי לא
קשיא, שהרי הא ודאי כ"ע
מודי דעור הערלה אסור לחתוך יותר
ממה שהוא מנות מילה, ומרן בעל
ד"ח כתב אמוהל שחותך מה שאינו
צריך הרי הוא מזרע עמלק, ואפ"ה
כתב הרמז"ס פ"ב מהל' מילה כיצד

א' בשבת לסדר אני יוסף אחיכם
התש"ס בבני יצ"א
מע"כ ידיד עליון וידי"נ רב האי גאון
וצדיק המפורסם כקש"ת מוה"ר יעקב
יצחק ניימאן שליט"א רב ור"מ
דחסידי בעלזא במאנטריאל יצ"א

אחדשכ"ק. בדבר חתוך עור
הפריעה או חלק הימנו,
שלפענ"ד אסור לחתוך אפילו חלק כל
מה שלא צריך לתיקון הברית, ומע"כ
הדרג"ק הביא לשון הש"ע שהם צ'
מנות מנות מילה ומנות פריעה,
ומנות מילה נטווה זה משה מסיני
ופריעה נטווה זה יהושע (ומ"ש
מעכ"ג דא"א נטווה על המילה
ויהושע על הפריעה, לכאורה נ"ע
ו"ל הרמז"ס פגה"נ בפיה"מ נוהג
בטהורה וכו' כתב הרמז"ס ו"ל ושם
לצד על העיקר הגדול הנכלל במשנה
הזאת, והוא מה שאמר מסיני נאסר
לפי שאתה הראת לדעת שכל מה
שאנו מרחיקים או עושים היום אין
אנו עושין אלא במנות הקצ"ה ע"י
משה רבנו ע"ה, לא שהקצ"ה אמר
זה לנביאים שלפניו כגון זה שאין אנו
אוכלין אצמ"ה אינו מפני שהקצ"ה
אסרו (אותו) לנח אלא לפי שמשנה

מוהלין חותכין את כל העור המחפה את העטרה עד שמחגלה כל העטרה. ולא כתב שאם חתך יותר מעור הערלה יותר משחגלה העטרה שעובר בלאו, כי זה פשוט ממילא והרמב"ם אינו בא כאן אלא ללמד אופן המילה ומצותה, ולא בא כאן ללמוד מלאו דלא יוסף, והכ"נ מה שממשיך הרמב"ם ז"ל חז"ק, ואח"כ פורעין את הקרום שלמטה מן העור בצפורן ומחזירו לכאן ולכאן. כוונתו על כל עור הפריעה ולא שיחתכנו, דזה ממילא מובן כיון שאין מצוה לענין מילה ממילא אסור לחתכו מדין צערא דינוקא ולא יוסף. ועל המקיל לחתוך בין עור הערלה ובין עור הפריעה הננו להביא ראיה שאסור עכ"פ מדדייק הרמב"ם ז"ל וכתב בחימוך שחותכין את כל העור המחפה את העטרה, מצוואר דכל השאר לא יחתוך וממילא אסור לחתוך, וה"ה מה שכתב אח"כ פורעין את הקרום משמע הקרום כולו כמו שהוא בלי חימוך, ואדרבה צריך הימך לחתוך מה שאמרו שלא לחתוך, אלא צריך לקרוע ולהחזירו לכאן ולכאן, והנה לא זכר כלום חתוך צעור הפריעה רק קרוע וע"כ חימוך אסור כמו כל חלק מחלקי הגוף של הקטן, וכלשון מרן בעל ד"ח על חותך מעור הערלה שלא לצורך כתב ש"צ הגאון מוהר"י גרינוואלד גאב"ד מצעהלעם זנוקלה"ה לגבי החותך עור הפריעה שמהל

שחותך מה שאינו צריך חז"ל וחושש אני אם הוא (המוהל) מנפשות עמלק ימ"ש, ולדעמי יתרה אומם שאם יוסיפו לעשות ככה שיפסלו לעדות כמו המכה איש ישראל, עיין שו"ח מגדלות מרקחים סי' פ"א, וזה לפענ"ד פשוט.

ובמה שכתב עוד הדרג"ק שכן שמע ממוהלים אחרים שכמעט אי אפשר לדייק לחתוך את עור הערלה כדינו וליזהר שלא יבא עכ"פ חלק מן הפריעה, ולפענ"ד אי צבציל זה טענה גדולה הוא, אבל לפענ"ד פשוט דהטעם הוא מפני שחסר צהאומנות, ומצוה מילה אומנות גדולה הוא וצריך ללמוד כיצד לקיים, ולא כמו שהוא בעונ"ה שכל מי שיש אחמל הולך ומל, ופעם שמעתי על גדול אחד שמל ולא הי' מומחה, והסנדק אמר לו שגם אני מוהל, ואמר המוהל להסנדק ולמה אין אחס מוהלים, ח"ל וייל איך קען נישט, אין איר קענט אויך נישט, ולא אכתוב השמות מפני הכבוד. ואדרבה המעיין בספרי ר"י הגוזר ושאר ספרי מוהלים מה שמביאין כיצד לדקדק בענין חימוך עור הערלה ולחפוס הכפתור מקום הערלה אהכ"נ דצריך ליזהר בזה, ועיין בספר כללי המילה לר"י הגוזר ובספר כורת הצריח סי' רס"ד אות י"ז אומנות הפריעה כך ובכל זה צריך התמדת הרא"י ולימוד מפי זקן ורגיל וכו' כי לפעמים

בשגגת לאו או בשגגת חנק, והכ"נ
במוהל שאם עושה כונה שצריך
ולפעמים לא נמצא מכויץ היטיב ודאי
הוא שגגת לאו וכנ"ל והתורה פטרתו,
אבל דוקא כשעושה ומכוין לצרכו אבל
אם לכתחילה מכויץ לחמוך מעור
פריעה שלא לצורך הרי הוא מויד
גמור.

רמ"ש שהזכרתי מדברי הגיעצ"ך ומן
הגר"א ז"ל, הנה דברי הגר"א
הם על תיקוני זוהר תיקון ל"ז שכתב
ו"ל בערלה לצדו יש ג' קליפין זה על
זה וצריך לצדד אותם, אבל הפריעה
א"צ לחמוך ולאצד אלא להפריש
ושתכלול בצשר ע"כ. והנה כתב
דהפריעה א"צ לצדד אלא להפריש
כלומר להפריד מהצשר ושמוכלל בצשר,
כלומר שיחזור ויתפאש ומעשה חלק
מהצשר, והנה מיירי מכל עור
הפריעה כמו שמיירי מכל עור
הערלה, והמהר"ם שי"ק כתב יו"ד
סי' רמ"ה כתב ומי עמד בצדוד ה',
וה' אמר לחמוך עור הערלה וזהו
הלכה למשה מסיני לפרוע את הקרום
הרך ושחין צריך לחמוך את הקרום
הזה אלא לפרעו. הנה כתב דהוא
מהלכה למשה מסיני לפרוע את
הקרום הרך ולא לחמוכו.

אבל מה לן לפלפל הרי קמן העולה
על כולם רצינו האר"י הקדוש
שכתב ולכן כורתין הערלה ומשליכין

החיתוך קצר אז כל עור הפריעה
מכוסה ונראה רק נקב לבן, ולפעמים
שהחיתוך גדול שנחתך קצת גם מעור
הפריעה וכו' ע"ש, ועיין גם בס' זוכר
הצריח סימן י"ג מהות חיתוך פריעה,
ומאי כולי האי והלא צידם לחמוך
יותר, וא"ת שלא ידעו ולא יצינו הרי
כבר ידעו מזה מוהלי סאלניקי שהיו
חכמים להרע, ולהכריח את כל עור
הפריעה, ובאמת כי מה שאינו צריך
לחקון הצריח ולגלות העטרה מאי
שנא האי חלק מהאי חלק אם אסור
לחמוך אסור הכל ואם מותר הכל, ומי
מבחין איזה חלק מותר ואיזה אסור.

ומה ששמע שטוענים המוהלים
שכמעט א"א לדייק לחמוך את
עור הערלה כדינו ולהזהר שלא יבא
עכ"פ חלק מן הפריעה, ע"ז כבר
כתבתי בס"ד דכל שעשה מה שצדו
די ולא ניתנה תורה למלאכי השרת,
אבל כל שצדו צריך להבחין ולדייק,
ולא גרע מרופא שעושה נימוח שודאי
אינו חותך חלק שאינו צריך להניתוח
וכ"ש הוא בעור הפריעה. וכבר אמרו
(סנהדרין פ"ד ע"ב) רב לא שביק
לצריח למיפתח ליה כוותא דילמא
חביל והו"ל שגגת איסור, ופריך אי
הכי אחר נמי, ומשני אחר שגגת לאו
בנו שגגת חנק. מבואר דאפילו
כשעושה מזה לפחות כוותא או ליטול
את הקקן וכל שהוא מזה מותר,
מ"מ כל שמוסיף על צרכו הרי הוא

נקב לבן כוון, ומוהל שאינו בקי מכניס לפרניו שם וכו' ולפעמים נעשה החיתוך גדול עד שנחתך גם קצת מעור הפריעה וכו', מבואר דכשהחיתוך קטן לא נחתך כלל מעור הפריעה, אלא אפי' כשהחיתוך גדול נחתך קצת מעור הפריעה ונעשה העור על העטרה כשפה לנקב וכו', עכ"פ מזהיר על המוהל להיות בקי מאד ואומן גדול להבחין בין החיתוך גדול והחיתוך קצר, אבל לחתוך בזיון את עור הפריעה, הרי מבטל בזה מצות פריעה שהמצוה על כל עור הפריעה, עכ"פ בכל מקום מצינו דחיתוך בערלה ופריעה הוא לשון קורע בקרום הרך, ולא חיתוך כלל אם אפשר, ומיהו כל הנריך להמילה יש להחיר אבל לחתוך לכתחילה מעור הפריעה, הרי זה מצות פריעה בשלמותה שנריך להיות על כל הקרום ולהחיר ולהכניע הרשע תחת הקדושה כנלפענ"ד.

ומה דקשה ליה מש"כ הגריעב"ן להמליץ על אלו שמפרידין את עור הפריעה, ולפי דברי אדרבה למה נריך להפריד ישאר כל עור הפריעה, ואודות החלון א"ל להפריד, ולפענ"ד הם שני ענינים דההפרידה שנתב, הוא בכדי שיהי' בנקל לקרוע את הקרום ולהפרידו למטה על הגיד מכאן ומכאן שישתכלל לצשר הגיד, כמ"ש שם ש כמה פעמים שהקרום הרך הזה

אומה ואח"כ פורעין העור, ואין כורחין ומשליכין אותה כמו עור החיזון מפני שהוא קדוש ע"כ (מהאר"י הקדוש ותלמידו ר' חיים ויטאל), והנה מטעם שנתנו דאין כורחין ואין משליכין אותה כמו עור החיזון מפני שהוא קדוש, מבואר דאפי' משהוא נמי אין משליכין דלטו חלק קטן מקדושה מותר להכריח ולהשליך ואפי' מקק סופרים אין משליכין לאיבוד, וכ"ש חלק קדוש מאות ברית קודש אלא ע"כ שכל העור הדק הוא קדוש. וגם כולם לא דברו מחלק הקרום אלא או כולו או בלא כלום, ובשפת אמת פ' תנא תרנ"ו המל ימול ב' מילות, ערלה שזריכין להסיר לגמרי וזה חיתוך, ויש פריעה שזריכין לפרוע ולהכניע הרע אל הטוב, והארכתי בזה, וכמה ראשונים ואחרונים שכתבו בפשטות כן.

ומה שהזכרתי למעכ"ג מהיעב"ן, כוונתי היתה על מה שכתב שם בהל' מילה אות ע"ד אחד החיתוך וכו' ועושה הפריעה מיד טרם יכסה הדם נקב הפריעה, ולשון נקב הפריעה משמע בראש הקרום וכו', ובאות ע"ה ונריך לזה התמדת הראי' והלימוד בצמעה והרגל ואומנות גדול ובקיאות לאמן ידיו, ושיהיו שם עוד מוהלים כי לפעמים כשהחיתוך קצר אז כל עור הפריעה מכוסה ונראה רק

ח"ו מת תחת ידו מחמת שרודהו
ללמוד פטור כמבואר בשילהי מכות
ובטש"ע יו"ד, האמנם מוהל שצא
למול, וחומך במזיד מה שהמורה לא
אמרה לחמוך ולא נזמה לו לחמוך,
הרי הוא סתם חובל במזירו שחייב
מלקות ואם הוא במזיד נפסל לעדות,
ובשנת ח"ו חייב סקילה.

והנה פשוט דהחובל בקטן חייב, והוא
משנה (ב"ק פ"ז) חרש שוטה
וקטן פגיעתן רע החובל בהן חייב והן
שחבלו באחרים פטורין, ועיין רמב"ם
פ"ד מה' חו"מ ה"ב, ועיין טוח"מ
סי' סכ"ד ס"ח החובל בחרש שוטה
וקטן חייב והם שחבלו באחרים
פטורין, והוא הלכה פשוטה לכ"ע,
ואין לי כרגע תחת ידי משו' מהרי"א
שזיין מעכנג"ק שמסתפק בזה לעיין
אבתרי' ול"ע. ועיין רמב"ם פ"ה
מהח"מ ה"א וז"ל אסור לאדם לחבול
בין בעצמו בין בחבירו, ולא החובל
בלבד אלא כל המכה אדם כשר
מישראל בין קטן בין גדול בין איש בין
אשה דרך נזיון הרי זה עובר בל"מ
שנ' לא יוסיף להכותה. ועיין כחובות
ל"ג וב"ק פ"ז ע"א, בעא ר"א מרב
החובל בבת קטנה של אחרים חבלה
למי וכו' ופרש"י דאין אדם רשאי
לחבול בבתו דהא ישראלית היא ועבר
על לא יוסיף פן יוסיף, ומבואר דגם
בקטן עובר בלאו או בחרי לאוין, ועיין
בזיוני הר"ן על הרמב"ם, וכיון

ידבק בצער העטרה וקשה להפרידו,
ולכן נתן ענה מה שנתן להפרידו אבל
לא לחכו, ופשוט דאם מפריד קודם
החיתוך קל לקרוע הקרום ולתקנו,
אבל אין ההפרדה בשביל לחמוך עור
הפריעה ח"ו כנלפענ"ד.

ורק להשמעשע בדבריו היקרים במה
שהעיר בדין חבלה בקטן אי שייך
חבלה בכלל, ואי שייך חובל בעור
הפריעה שאין מחזיק דם, וגם מה
שמוחר לחזור על זיזין שאין מעכבין
את המילה. והציא דעת מהרי"א סי'
רמ"א ורמ"ט שיצא לחדש דבקטן אין
דין איסור לא יוסיף עכ"פ לשיטת
המחבר, והיכא דכוונתו לטובה כגון
מלמד מותר להכות הקטן, א"כ הכ"נ
לטובה הילד אין איסור.

והגם כי העלה בזה דבר חדש מה
שיש לי ע"ז הרבה ענינים מ"מ
לא אוכל לעבור רק בקיצור, הנה
פשוט דכל מה שזריך למול את הקטן
ליכא בזה איסור רק אדרבה יש בזה
מזיה לקיים על הקטן, דהמורה
אמרה למול ולפרוע ואין בזה חולק,
ואם יש אב מזיה על האב או על
שלוחו, ואם אין אב מזיה על הצ"ד
ועל כל אדם היודע למול, ופשוט גם
כן מה שאינו נוגע למזות מילה אין לו
למוהל רשות על הקטן הזה אפי'
משהוא, ולא דמי למלמד שבידו הוא
ללמדו ולהכותו שילמוד, ואפי' אם

דקיי"ל דהחובל בקטן חייב כל שאינו מצוה לחבול בו מדין מצוה, א"כ פשוט דהרי הוא בכלל חובל בו והמהל חייב.

והנה כתב הרמב"ם בפ"ג מהחומ"מ ה"ו ח"ל אפילו חסרו כשערה מעור בשרו חייב בחמשה דברים, שהעור אינו חוזר אלא זלקת וכו' ועיין ה"ה. מנזאר מדברי הרמב"ם דכל שחסרו כחוט השערה שאינו חוזר הרי זו חבלה וחייב בחמשה דברים, ומעמה ה"ג החותך חלק או רוב וכ"ש כל עור הפריעה, אין לך חובל בחזירו יותר מזה, וחבול עובר בלאו ולוקה ובשבת במזיד ובהתראה חייב ח"ו מימה. וכיון דיטש לו דין חובל דאפי' על כל שהוא כשערה כל שאינו חוזר חייב כ"ש כשחותך כל עור הפריעה אשר אין עליו מצוה לחתוך רק לפרוע ולהניחו מחובר בגוף האדם, הרי מחייב בחמשה דברים, ואין זה בכלל מצוה דאין ציד כל אדם לעשות לו אפי' רפואה ליופי, ומה שכתב דלטובת הילד מותר, הנה זה דוקא אם צוה לו אצו לחבול לטובתו כגון ניתוח לרפואה, אבל זו אין זה לטובת הילד כי אין זה המצוה בכלל אלא אדרבה ממעטו ממצוה, ואדרבה גם לאב אין זה מצוה ואסור לחטבו, וגם זה פשוט דאם רופא ימצא מי שהוא ילד ברחוב, ורואה אצו מוס יופי אלל החינוק שאין לו רשות

ליקחנו ולחנקו והרי הוא בכלל חובל שהרי צלי רשות עשה, ומה שהציא בשם הלבושי מרדכי ועוד לענין מומי יופי באדם מה שמותר ומה שאסור הארכתי בזה בס"ד בכמה מקומות, אבל אין זה ענין למי שרוצה לתקן בעצמו מוס יופי שיש בו רק אסור משום לא תלבש, אבל בקטן שאין לו דעת, וחובל בו הגם שחובל בו לטובתו מפני שרוצה ליפוחו, מ"מ אם הוא צלי רשות חייב ובפרט שזה אינו ולהדיא אמרו שאם לאחר שהניח ציץ אין לחתכם אם אין מעכזין המילה וכ"ש כאן שהם מקלקלין למילה, כנלפענ"ד פשוט.

עוד רגע אדבר בענין המל את הגדול אי צריך פריעה דהנה היראים (מצוה י"ט) כתב בקטיעה בר שלום כיון שהי' גדול לא הי' צריך לפרוע ונחלקו בזה הפוסקים ובספר נחל צריח סי' רפ"ד הנ"ל כתב ח"ל דע דגם כשמלין גדול צריך פריעה כנ"ל דלא כמ"ש בסתם בשירוי כה"ג וריעב"ץ דכשמלין גדול א"צ פריעה כלל ונמשכו אחר דברי הרא"מ בספר יראים שהציא ראייה ממד"ר ס"פ לך שבאצרהס לא נאמר את לפי שנתמעך ע"י חשמים עור הפריעה וכן ממעשה דקטיע בר שלום ולפלא דהרי היש"ש יבמות פ"ח אות ג' חלק עליו וסתר ראיותיו ועיקר פירושו בהמד"ר דבאצרהס שנתמעך עיקר הטורח היה

רק החימוך אצל הפריעה בקל נעשה משא"כ דישמעאל עיקר טורח האער ע"י הפריעה. ונע"ק על דבריו ממ"ש תוס' יבמות ע"א ד"ה מאי טעמא בשם מגילת סתרים לר"נ אצל זה אמת דגם בגדול צריך פריעה ע"י יבמות שם ולעיל ס"ק י"ד.

ונראה ראייה ממד"ר גופיה צפ' בא וצפ' נשא משה מל ואהרן פורע שנראה דעל גדולים קאי רק דצריך להצין דברי המד"ר פ' לך וכמ"ש צ"צ לרמ"מ מלובאוויץ ז"ל ס"י ר"צ אות ט' דהלל עור הפריעה הוא תחת עור הערלה וא"כ כיון שעור הערלה לא נתמעכה ע"י משמיש אך יצויר שעור הפריעה שמתחיה מהיה מעוכה ע"ש ולפעד"נ צפשיטות דידוע דע"י רוב קשוי האבר נפרדת צמר העטרה מעור הפריעה

ומעור הערלה ע"י מ"ש לעיל מנהג קאלוניקי וע"כ לפעמים עי"ז ממדצק עור הפריעה לעור הערלה ותכלה וה"י לאחדים וע"כ באברהם כשחתך עור ערלתו חתך ממילא גם עור הפריעה כי לאחד היה משא"כ דישמעאל שלא נתמעך לא היה לו רצ קשוי ולא נפרד עור הפריעה ולא נמדצק עם עור הערלה ע"כ היה צריך לפרוע ג"כ אחר החימוך בצפורן או במקפריס וע"י מ"ש צט"י רס"א סק"ה.

והיות כי אין הז"ג ורק לכבוד מעכב"ק לקחתי קצת זמן להשתעשע בדבריו היקרים לי מאד, והנני בזה ידידו דבוק באהבתו כרע כאח לי המעתיר בעדו לטובה ולאריכת ימים ושנים עדי יבא ינון ולו יקחת עמים עבד נרצע לאדוניו בלב ונפש,
מנשה הקטן

נתיב ע"ו

בענין עור הנדבק על העטרה
אי צריך להורידו

אחדשכ"ת נילידות.

בדבר המעשה שאחד מהנעלי צמים
הניא לפניו בנו בן שש שנים,

ו' לחדש הגאולה התש"ס בני יצו"א
מע"כ ידידי היקר מאד נעלה הרה"ג
ור"ח כו' כש"ת איתן גנלם שליט"א
מוהל מומחה, וחבר הכולל במילוואקי

שעל זד ימין (כשעומד לפניו) יש קצת עור הנדבק על העטרה, והשיעור של הנדבק הוא כמו רבע של כל החוט הסובב העטרה, וגם בגובה העטרה אינו מכסה רוב גובהו של בשר העטרה אלא נדבק ונסרך קצת למעלה מהחוט, ושאל על המוהל שכל הילד ונודע לו שהוא מוהל באחד מעיירות הגדולות ומפורסם כמוהל מומחה וחשוב. ומע"כ י"א לדון במחלוקת החכם הספרדי שהביא הב"י ביו"ד סי' רס"ד והיד הקטנה צדין זי"ן המעכבין שאין כאן זי"ן המעכבין, ולשיטת החבו"ש שבת קל"ז מעכב, וזי"ן לט"ז א"ע סי' ה' ועוד פוסקים שפלפלו בזה אי היו רוב היקף דוקא או רוב גבה, וגם פלפל בזה אי מתחלה נחגלה העטרה ורק אח"כ נדבק עור הפריעה או מעולם לא נחגלה העטרה, ונהנתי מהפלפול אבל מה אעשה כי אין הז"ג להאריך ויען ויאמר סלחתי.

ולעצם השאלה הנה לכאורה דבר זה שכיח בילד שנמהל, והמוהל לא הניח העור הפריעה למטה תחת המחבוסת (באנדאוש), וי"א חלק למעלה ונדבק בבשר העטרה, וז"ל הרמב"ם בפ"ב מהל' מילה ה"ב כיצד מוהלין חותכין את כל העור המחפה את העטרה עד שחגלה כל העטרה, ואח"כ פורעין את הקרום הרך שלמטה מן העור בצפורן ומחזירו

לכאן ולכאן" עד שיראה בשר העטרה ע"כ. והנה דייק ומחזירו לכאן ולכאן עד שיראה בשר העטרה, ואז מניח המחבוסת וממילא העור הפריעה נשאר מחמת לעטרה ונשחלל שם ונעשה חלק מהגיד והוא קודש, כמבואר מהאר"י ז"ל וצוה"ק וצביאור הגר"א, והארכתי בזה במקום אחר דמה"ט אסור לחתוך עור הפריעה יחד עם עור הערלה או אפי' אחריו, כי בזה משחים חלק מהקדושה שצרא הקב"ה מלבד שעובר גם על לאו דחובל שהרי הוא חובל בקטן שלא לצורך דעור הזה אין לחתוך כלל, אבל לפעמים נמצא שהמוהל מחמת מהירות לא מדייק ונשאר קצת מן העור ונופל על העטרה ונדבק בבשר העטרה, ולזה נכון כשמורידין המחבוסת ביום שני או שלישי לצדוק אם לא נדבק, כי אז עדיין יכולים לקלף ולהוריד בנקל מקצת העור שנדבק שעדיין לא נדבק בכת, כמו כל חבורה שחתך בבשרו וחוזר ונתרפא הבשר, וכנראה שכאן ג"כ לא דקדק בזה וי"א חלק מהעור חוץ מהמחבוסת ונדבק על העטרה ולכן צריך לתקן את זה.

והנה לתקן זה לא צריך מוהל אל כל מי שידע יכול לתקן, והתקון לזה הוא כך, שיטפוס צידו השמאלי את בשר הגיד במקום העטרה, הצד שלא נדבק בו ויחזיקנו בכת, וצידו

הימנית באצבעו ימעך ויקלוף העור הדבק וימשוך באצבעתיו העור עד שיקלוף ויחזור מתחת החוט ומתגלה העטרה, והעיקר היא למעך בצער אצבעו האמן וא"ל לתחוב נפורניו או לחתכו בסכין, אלא ימשוך וימעך בכח העור מן העטרה לצד הגוף, כלומר למעלה לצד הגוף ויעשה כן פעם או פעמים בכח או כמה שצריך, וזוה ממילא יקלוף מיד העור הנדבק על העטרה ומתגלה העטרה צטיב, וצריך לזה שלא להפחד ורק ימעך עד שתתגלה וכן עשימי כמה פעמים בס"ד, והכל עלה כראוי בלי מכשול, ואין זוה שום חכמה ושום סכנה וגם אין צער גדול להמיוק אלא קצת אי נעימות, ולפעמים אף דם לא יאל כלל מהקליפה ולפעמים יאל קצת דם אבל לא יחוש לה, ויראה שיהיו הידים

נקיות שאם יראה קצת דם לא יזיק ח"ו, ואין להאשים המוהל על זה רק מהיום והלילה יש ליזהר בזה, ובעוה"י כשאני מל הנני רגיל לעשות כעין טבעת מן המתבוסת שמחזיק את העור הפריעה למטה וכנראה דכן עשו צימי חז"ל שאמרה אם אציי ע"ש, וצס' אות שלום (להגה"ק ממונקאטש) סי' רס"ד דף רפ"ז מדפי הספר האריך קצת בזה והביא גם ממהרי"ל ה"ל מילה צנער בן שנה שנחזרה עור הפריעה והי' שם מוהל אומן ר' זמלין והי' ממשמש צגיד וחזר העור אם יש לו הספר ע"ש.

ובזה הנני ידידו דושכ"ת ובברכת חג כשר ושמח בלר"ג,

מנשה הקטן

נתיב ע"ז

נמול ע"י מחלל שבת
לענין הטפת דם ברית

אחדשכ"ת צידידות, צדצר השאלה
צצחור שנתצבר לו
שהמוהל שלו הי' יהודי מחלל שבת אי
צריך לחזור ולהטויף דם ברית,
ומעכ"ת יפה ציין לרמ"א יו"ד סי'
רס"ד צמומר שמל י"א שצריך הטד"צ

כ"ח לחדש הרחמים התשס"א בני
יצו"א
מע"כ ידידי היקר הרב הרה"ג ור"ח
פרי עץ הדר כר' כש"ת מוה"ר חיים
דב משה הלפרין שליט"א רב ומרביץ
תורה בפילאדלפיה.

שבת שמל ילדים, אי נריך לתזור ולהטיף דם ואי יש לקנוס האב שלקת מוהל זה.

וז"ל שם לעיקר הדין דפסק כ"ג דהיכן דמל מומר אפילו צדיעצד חייב להטד"צ הגם שחושש אני להכניס ראשי בין ההרים הגבוהים שמה ירצו אח גלגלתי מ"מ כיון שנשאלתי פעם מחלמית שלומד בישיבה אחת כבן עשרים שנה והוא ת"ת ומדקדק במצות היות שכמדומה לו שאצלו עשה דאקטאר מחלל שבת הצריח וישנס כמה בחורים ת"ת במדינה זו יראים ושלמים ת"ת הצאים מבחים לא יראים בעוג"ה ומלו אותם ע"י רופא וע"פ רוב הם מחללי שבת אי נריך הוא ועוד אחרים כנגדו להטד"צ שנית ע"י מוהל כשר וצדיק, ולאחר התישבות אמרתי דכל שיתצרר לו שעשו לו ברית מילה ציוס השמיני כנהוג עם סעודה אז לא אוכל לפסוק לתזור ולהטיף ממנו דם ברית וצריכין לנו למשכן נפשינו אהרבה מאחינו בני הנדחים בעוג"ה בארץ זו ובשאר ארצות ומלין ע"י מוהלין כאלו.

והגה מוכרת אני קנת להאריך זהא מילתא הנה אדמו"ר מרן ממונקאטש צאות חיים ושלום סי' רס"ד כתב דהדאקטורים צומנינו פסולים למול וכ"ת הוסיף כש"כ צנ"ד דרופאי זמנינו הם מחללי ש"ק

וכן עיקר והפת"ש הביא פוסקים דא"צ הטד"צ ומע"כ יצא לדייק אי מומר לכה"ת ומחלל שבת דין אחד להם עוד הביא שיטת הגרע"א בהשמטות לסי' רס"ד דמחלל שבת צפרהסיא הוא בזמננו מאד לא מצוי שנריך להיות בפני עשרה בני ישראל שומרי תורה, והביא שם כמה ראיות. (ולכאורה צוה יש לומר כיון דאצל ברית לעולם שכיחי רבים ומינן מצוי א"כ מוהל המחלל שבת הו"ל אז צפרהסיא והבן וי"ל).

ולפענ"ד היות כי כבר נשאלתי צוה וכחצתי בכמה מקומות וכמעט אין לי מה להוסיף אלא צמה שכחצו האחרונים דצוה"ז מחללי שבת במדינות כארה"ב שנחגדלו בחינוך שאין חילול שבת עבירה גדולה יותר משאר עבירות ואדרבה הולכין בעוג"ה אחרי שרירות לבן ונחלש כח התורה ובפרט בעירות מתוך לנ"י וגם לפני כמה שנים שלא הי' כמעט יהודים שומרי תורה במדינה זו וכבר הבאתי מרש"י סנהדרין דף ס' ע"א ד"ה בזמן הזה, וז"ל שאנו בגלות ואין אימת צ"ד מוטלת עליהם לדון חייבי מיתות. והמצואר דבגלות כל שאין אימת צ"ד על האנשים מזוללים אפי' במיתות צ"ד ר"ל. ומה נאמר במדינה זו, ואתחיק לו מקנת ממה שכחצתי בספרינו ת"ה סי' קע"ט צענין זה לפני כמה שנים ברופא ישראל מחלל

ואפיקורסים בודאי צריך להטד"ב.
הנה בתשובה אחת כתבתי דרוב
הפוסקים ס"ל דמחללי ש"ק בזמנינו
דומין לחינוקות שנשבו וראשונה דיבר
בזה הבנין ציון סי' כ"ג דמחללי שבת
וזמנינו ובפרט בנייהם הקמים תחתיהם
דומין לחינוק שנשבה לבין העכו"ם
כמ"ש המציי"ט והט"ח עירובין ס"ט
כתב דאם הוא בוש מלפני נשיא
בישראל אפילו חילל בפני עשרה אין
לו דין מחלל שבת צפרהסיא והסקים
עמו צ"ר א"ח סי' שפ"ה ובס'
מחנה חיים ח"ב יו"ד סי' ג' וכ"פ
במ"א ובס' כף החיים א"ח סי' שפ"ה
ובשו"ת מהרש"ם ח"א סי' קכ"א
ובשו"ת זכר יהוסף א"ח סי' כ"א וכן
נראה דעת מרן הח"ס ח"ו סי' פ"ג
וכ"כ בשו"ת שארית ישראל א"ח סי'
כ"ב מנפשיה ולא זכר מכל הפוסקים
הנ"ל אמנם מרן בזמנח"א חלק עליהם
צ"ח ח"א סי' ע"ד וח"ג סי' כ"ד
גם בזמנהג א"ח שלו סי' שפ"ה חלק
עליהם ע"ש ומיהו גם מרן ז"ל מחלק
בין הדאקטורים במדינת טשעכין
ואונגארין ובין אותן בארצות המערב
כמו גערמאניא ימ"ש וארה"ב וכיו"ב
עיין בדברי תורה שלו כידוע וא"כ
עכ"פ נראה ללא גרוע רופאים
במדינה זו מרופאי מדינה טשעכיע
אלא דמ"מ הרי גם הללו אסורין לפי
דעת קדשו וא"כ אכתי היקש אית לי'
לכ"ת אם אין לו ק"ו.

ומיהו לעיקר דינא במדושי כתבתי
דדעת מרן הח"ס מבואר
היפך מדעת מרן ממונקאטש ז"ל
שכתב בח' למס' גיטין כ"ג דלדעתו
מומר הוה בן ברית למול דמילה
חמוס בו בצשרו וחלק שם על אבן
העוזר וכתב חז"ל וברמ"א יו"ד סי'
רס"ד ס"א פוסל מילת מומר ולפ"ז
אותן האומנים רופאים המחללים שבת
צפרהסיא בכתובה והצערת טאבאק
והם מוהלים צריך להטיף דם ברית
מהחינוק אמנם לפמ"ש אני ליחא
כי הוא בר חיובא ברית מילה עכ"פ
מהחינוק ומ"מ שומר נפשו ירחק
מהם ויראה למנוח דם אחר מילתם
וכ"ת רמז עליו אלף שהוסיף ד'
חיבות מה שאינו נמצא בח"ס שלפני
כי חיבות אלו והוה כהטפת דם ברית
ליחא בח"ס שלפני ומיהו אפילו לפי
מה שהביא כ"ת וחמה עליו דהמונח
דם אחר מילה הוה כהטפת דם ברית
והוא דבר חדש לדעתו.

ולפענ"ד דבר גדול משמיעני הנביא
מרן בעל הח"ס ז"ל והוא
לשיטתיה דס"ל דמילה כשרה וכיון
דס"ל דמילת מוהל מחלל שבת כשרה
היא א"כ אסור להטד"ב ע"י שיחמוך
בילד אח"כ שהרי אסור לחבול אדם
מישראל ועובר אלאו דפן יוסיף ועיין
ריש החובל ובגמ' צ"ק ז"א ע"א
וברמב"ם פ"ה מחובל ומזיק ה"א

הגה"ק ממונקאטש האריך לתמוה על הגרע"א וכתב עליו דברים חריפין ולשונות חריפות ושלל ילאו דברים אלו מפי קדשו אמנם הרי באמת גם מרן הח"ס כתב כהגרע"א בח' וכמ"ש וכיון דאית לן כל הני פוסקים דחולקים על אדמו"ר ממונקאטש ז"ל וס"ל דמילה כשרה היא ועומד נגדן לאו דלא תחבול שאם מילה כשרה היא אסור לחבול בעצמו וכ"ש באחרים מדאורייתא א"כ ודאי דשב ואל תעשה עדיף ואין צריך להטיף דם ברית וכיון דאין צריך ממילא אסור להטיף דם ברית כה"ג ומה"ט הוריתי לבחור הנ"ל דלא להטיף.

אלא לפ"ו צדיק נמי נדקו דברי האב דלאחר שמל אומו אכל רופא מחלל שבת ואינו רוצה להטיף ד"ב הרי יש לו על מי לסמוך ואטו משום דסומך אכל הני פוסקים אינו ציית לב"ד מקרי אדרבה אפילו עבריין אין לקרותו בשביל זה שהרי הוא ס"ל דמילה כשרה מל ולו ודאי אין רשות להטיף דם ברית מצבו ולעבור בלאו דלא תחבול ולדעתי אין לשום מוהל להטיף דם ברית כה"ג אפילו נימא דבעצמו אי ירצה לכשיגדיל ויטיף דבהא כבר איכא עכ"פ מחלוקת הפוסקים הוא שחבל בעצמו אי רשאי ואי הוא מדאורייתא וכה"ג שמסופק לו אם רוצה לסמוך ולעשות מעשה אין להזיזו אבל אחרים ודאי אסורים

אסור לאדם לחבול צין בעצמו וצין בחצירו ובטוח"מ סי' ת"כ הביא דעת הרמ"ה דבעצמו רשאי לחבול אמנם בש"ע שם סל"א פסק כרמב"ם וכן נראה דעת רוב הפוסקים ועיין מאירי צ"ק הנ"ל דהוי מה"מ מקרא דאך את דמכס לנפשותיכם אדרוש וצ"ש"ש צ"ק הנ"ל העלה דאפלו לצורך ממון וכיוצא בו אסור לחבול בעצמו אבל לחבול באחרים לכ"ע אסור מדאורייתא וכיון דס"ל להח"ס דמעיקר דינא מילת מחלל שבת כשרה היא א"כ אסור להטיף דם ברית משום דא אינו מצוה אלא חבלה בעלמא ועובר על לא תחבול והו"ל עבירה ולא מצוה ולכן שיכל את ידיו וכתב ויראה למצוך דם אחר מילתם דאז ליכא חבלה ואיכא הטפת דם ברית דסוף סוף הוציא דם ע"י מציצה כי עיקר המציצה הוא להוציא הדם וזה לפענ"ד ברור בס"ד ומה עמקו דברי רבינו הח"ס ז"ל.

והנה העומדים בשיטת מרן הח"ס נראה דעת החוס' וכמ"ש הגר"א שם דהחוס' חולקין על פסק הרמ"א ופר"ח צ"ב מים חיים הביאו הפת"ש וא"ע סי' קע"ט גם דעת הרמב"ם פ"ב מה"מ כתב הכל כשרים למול ואפילו ערל ועבד וכו' ומדכתב ערל סתם משמע ערל בכל אופן שהוא דהיינו אפילו מומר לערלות גם הגרע"א חמה על הרמ"א ובערוך השלחן פסק דלא כרמ"א והגם דמרן

לחבול בו ואין לומר דיבא ספק עשה וידחה ספק לאו דלרבו פוסקים הוא לאו ודאי ועשה אפילו לא ספק אלא חומרא או עכ"פ מדרבנן ודו"ק.

וידועים דברי מרן בעל דברי חיים מלאנו בתשובה ת"צ יו"ד סי' קט"ו שכתב דהיא דהמילה כשרה בדיעבד אין מנזה לחזור ולמול ואדרבה העושה זאת הוא רוצה וחושש אני בו אם הוא מנפשות עמלק ימ"ש אשר חתך מילות בני"י ולכן אל ישמע להם ולא ילך בדרכיהם שלא עפ"י תורה ולדעתי שיתרה בהם אם יוסיפו לעשות כן שיפסלו לעדות כמו המכה לאיש ישראל והי' שלם ובסוף סי' קט"ז כתב עוד שם ויש לסמוך על הש"ך ואפילו יאמר לי נביא לא צייחתיא ליה ומי שמוציא לע"ז על נימולי בני"י יחוש לעצמו עכ"ל קדשו ע"ש ומעתה כ"ש בדין שלכל גדולי הפוסקים האלו מילה כשרה במחלל שבת בדיעבד ורק הגאון ממונקאטש פסלן וכבר הראתי לדעת דאולי ברופאי מדינתנו גם הגאון ממונקאטש הי' מכשירן וכמ"ש שם בסמוך באות חיים ושלום ובד"מ לחלק בין רופאי טשעביע ואונגארן לרופאי אשכנז א"כ ודאי כיון דמילה כשרה בדיעבד החוזר ומל יש לחוש לו לדברי מרן רבינו הד"ח ז"ל ע"כ ע"ש.

והיום אי' משפטים בעיוני בתשובה זו

לפנינו נכנס אלי הרהג"ד שליט"א וזילום בידו מרבינו בעל דרך פקודיך במצות מילה אות י"ט וחשבתי סימנא מילתא הוא ולכן אעתיק הדברים כהוייתם וז"ל וזאת לדעת דבכל מצות התורה המוסרים והפיקורסים דינם כמומרים לכל התורה. המוסר מקרי כשמוסר ממון ישראל או גופו הן במעשה הן בדיבור. ואפילו בגורם למסור פרוטה אחת ממון ישראל ביד עכו"ם. אפיקורוס מקרי כשאינו מאמין בתורה שבע"פ אפי' על אי' מדברי חז"ל. ועוד הרבה ענייני אפיקורוס מצוארים צרמז"ם הלי' תשובה ע"ש. הנה ג"כ בנדון דידן המוסר והאפיקורוס שמלו נריך לחזור ולהטיף ממנו דם ברית.

הנה תדע הקורא נעים בעוה"ר שכיח הזיקא בדורות הללו עוקבת משיחא גמר הברור אשר בעוה"ר אינהו נפישי מינן, וקיימו עלן בכלי חמס כי כסלא לאוגיא והן המה לרישי עמא בקיומא סגיא, ומרביית העם נושאים להם פנים ומכבדים אותם בכבודא דמנזה זו (כלומר מצות מילה) ואין איש שם על לב שמעשיהם במנזה זו כמעשה קוף בעלמא וגרע ביותר. ע"כ הנימולים על ידם ח"ו גדולם בעון בני בלי שם, כי אינם חתומים בטבעת המלך ע"כ שומר נפשו ירחק מזה, ולא יכבד בכבודא דמנזה זו לכת הארורה הזאת.

הוצא לפני הילוס הזה מדבריו הקדושים ללא סיבה אחרת וכל ערום יעשה זדעת, ואולי אם מי שהוא זעזמו ברור שנימול ע"י מומר ואפיקורוס או מוסר אם רוצה זעזמו להטיף דם זרית ע"י מחט וכיוצא בו לזאת כל הספיקות מי יאמר לו מה יעשה או שלא יעשה, אבל לאחריים כיון שיש איסור חובל ועכ"פ ספק איסור חובל ימשוך ידיו הימנו כנלפענ"ד.

דברי ידידו בלתי מכירו המברכו בברכת צלח ורכב ומצטער על זילול הקודש מצוה ראשונה של ברית מילה שבזכותה נעשינו עם ישראל הקדושים והשי"ת שמו יעזור לנו בזכות קדושת שבת ומצות מילה הקדושה נוכח לביאת מש"צ החותם בלב ונפש,

מנשה הקטן

ובן לא יכזב במצוה זו להמוסרים ולהמוכסים, שזדורומינו נעשה כהיתר והן המה המיוחסים שזדור, והי צוים ומלעיזים בת"ח בני ת"ח וממעמעים דזברי חז"ל ודוחקים את דלת העם דוחקא זמר דוחקא באכזריות באף ובחמה ובקפץ גדול. "הן המה כמות הערב רב המזבוארים בזוה"ק" ותהי זאת נחמתינו בהמודע לנו שאין להם חלק ונחלה באלקי ישראל ובמורתו, ואינם בכלל ערבותינו, וכל בית ישראל יהיו נקיים לפני ה' עד עולם, וזמרה יגלה כבוד מלכותו ית"ש עלינו וירא כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עלינו וכהמם דונג מפני אש יאכדו רשעים מפני אלקים וזדיקים ישמחו ויעלנו לפני אלקים עכ"ל"ק.

העתקתי דבריו הקדושים כי כעוף הפורח מוליך את הקול

נתיב ע"ח

מהו לומר לעכו"ם
לתקן צפרנים בשבת

זשכחה ליטול הצפרנים זשבת ויו"ט אם מותרת לומר לעכו"ם שתטלם זה בכלי ע"י ט"ז ונה"כ וס"ט ולחם ושמלה שם ומג"א סי' ש"מ וכ"ש זנ"ד דיש להקל לשיטת המקילין אף

ראיתי לחקור כשאין מוהל צפרנים מחודדות לפרוע זשבת ויו"ט אם מותר לומר לעכו"ם שיחנקם לו בכלי ולכאורה י"ל דחלוי זפלוגתת האחרונים זיו"ד סי' קנ"ח ס"כ

מוחר זכה"ג לומר לעכו"ס שימקנס לו זכלין ועוד ל"ד לשער שדרכו זכלי ולא זיד משא"כ פריעה דדרכה זיד ע"כ לא מקרי כלאחר יד ע"י כתובות ק' חולב זיד חייב וזפה פטור שאין דרכו זכך ובמזלינה אמרינן בשבת קל"ג דהוי מלאכה דאורייתא אף שכפה כיון שדרכה זכך [וע"י זכור שור שבת ע"ג] עכ"ל נחל אשכול. ועיין חוס' יצמות ע"א ע"כ לא ניתנה פריעת מילה לא"א ומ"מ אברהם פרע מילתן ע"ש ודו"ק.

והדרכי משה (יו"ד סי' שצ"ג) הביאו וז"ל: וכמו עוד [בעל הא"ז] דמוחר לתקן זפרניו כדי למול התינוק שהוא דאורייתא ודוחה אבילות דרבנן, עכ"ל. והנה מזו"ר דפריעה זכפורן הוא דאורייתא דוקא דאל"כ אמאי יתקן הזפורן, יפרע זאופן אחר כגון זמספריים, או יתמוך גם עור הפריעה כדרך המתמזשים, ועכ"פ הול"ל אס יש לו מספריים או אופן אחר ואס אי אפשר זאופן אחר יתקן הזפורן, וע"כ דא"א זאופן אחר וק"ל.

זכלי זשאי אפשר לפרוע זמספריים ושז מלאחי זעקרי הד"ט א"ח סי' י"ד אות כ"ח שכבר תקרו זזה ע"ש וי"ל דכאן תמור מטבילה וע"י זזה"ג ושאלחות וספר האשכול דלמדנו פריעה שדוחה שבת מדכחיב שנייה מקיש סוף מילה לתחילה שדוחה שבת וזכ' תורת שבת כתב דזפריעה ליכא מלאכה דאורייתא כיון דעושה התזורה זיד ולא זכלי ומדמה לזטילה שער זיד ע"י שבת ז"ד וזכ' נחל אשכול על ס' האשכול חמה עליו דטעות הוא זמ"ש דלריך קרא לדחיית שבת [ולזה י"ל דלריך קרא זשא"א לו לפרוע זיד רק זכסין או זמספריים דזכה"ג מוחר גם זכלי או י"ל דלריך קרא להיכא דזשזרו זפרניו זשבת ולריך לתקנס כדי לפרוע אף זה דחוק דודאי הוי רק זכשירין כמו זחיפגס הסכין או שנאזד ועכ"פ לסבת זזה"ג דאף זמלאכה דאורייתא מוחר לומר לעכו"ס לעשות כדי למול ה"י זכה"ג אף י"ל דלזה מקרי שבות שיש זו מעשה כיון שעושה מעשה זגוף הישראל אמנס להסכמה האחרונים דחינה מלאכה דאורייתא לכאורה

נתיב ע"מ

מוהל שעושה ברית שלא כהלכה אם צריך למחות

זה א"א בשום אופן אז איים החייט
ש"אם לא יימתו למו"ל צביהכ"נ עם
המלך אז ר"ל ישחמד וילך לצי"ת ע"ז
ושם יהי' המלך הסנדק לפי עצדחס
ר"ל והדבר הצי"ר לו מאד להרצ ולא
ידע מה לעשות ושלח טעלעגראס
להרה"ק אדמו"ר מנאנו היות כי
הדבר נוגע ח"ו להשחמד משפתה
כולה אם יחיר לו שיהיה המלך הסנדק
צביהכ"נ.ס.

והגה"ק מרן אדמו"ר מנאנו השיב
בטעלעגראמע שייגע רייגע
כפרה טאפען אוינד ניכט צאשניידען,
בלשון הקודש אם ישחמד ישחמד ויהי'
כפרה ולא יתן למו"ל צביהכ"נ ואז
קרא הרצ את החייט והראה לו את
הטעלעגראמע ואמר שזה הוא הפסק
ואין לזוז אז הלך החייט אלל המלך
ואמר לו שלסיבות שהרצ אומר שע"פ
הדין אין להמלך להיות סנדק ולכן
הוא מוכן להשחמד וילך לצי"ת תפלות
שלהם ואז חייך המלך עליו ואמר לא
צריך שלא יהי' אללו הסנדק בחפלה
שלהם ונחטבל הדבר ולא נשחמד ועשו
הצרי"ת צביהכ"נ"ס והרצ הי' הסנדק.
וכמה יש ללמוד מפסק כ"ק אדמו"ר
מרן מנאנו הגם שהי' ענין של מלכות
ואמרינן דינא דמלכותא דינא אלל דין
חורה למעלה מכל.

ולא כחצתי זה רק לדעת שמנות
מילה גדולה הוא אללינו ומסרו

אחדש"ת צידידות. הגם שכבר
השצתי לו בקי"ור עש"ק
אמנם קבלתי צש"ק עוד גלוי' מה
שמלמד זכות על מוהל שעושה הצרי"ת
שלא כדין כי רוזה עכ"פ לזכותם
שיהא צרי"ת עכ"פ מהול מעיקר הדין
וכוונתו לטובה ולא לשם עקירת הדת
וגם הבעל צרי"ת כלומר אצי הבן ואמו
הם רק ע"ה ועושים כמו שהראציי
שלהם אומר והכל אשר לכל האשמה
על הראציי הנ"ל.

ולמען מנות מילה השצתי להשיב לו
עוד כמה מלים הגם כי אין
צידי לפלפל בזה כי זה דרך
המתחדשים הי' לעקור חלקי הדת
ר"ל בטענה להציל ולהציל ובסוף כולם
נפלו לרשעם, ואכחזב לו עובדא ידענא
דבעיר הצרי"ת וויען הי' חייט אחד
שהי' עושה מלצושים להמלך פראנך
יוזעף ונולד לו להחייט בן והלך וכיבד
להמלך שיהי' סנדק אלל בנו
ולהפחעתו המלך הסכים להיות סנדק
ומתוך שמחתו רץ ובא וסיפר להרצ
העיר שכיבד את המלך לסנדקאות
ולהפחעתו קבל המלך להיות סנדק
ושמת מאוד ושהרצ עכשיו יקבל את
המלך צבי"ת הכנסת שלו, הרצ צשמעו
מהמעשה אמר מה המעשה הזה
האיך אפשר שיהי' מי שאינו בן צרי"ת
סנדק והשיב החייט צמומו אלל רבי
הוא המלך החסיד והרצ שלא ידע
כדת מה לעשות אמר להחייט שלדעתו

עליה בכל הדורות וח"ו להקל כהני
מוהלים קלי הדעת שאומרים שכוונתם
לש"ש והם עושים מעשה זמרי

ומבקשים שכר כפנתם.

ידידו דושה"ט וש"ת בלב ונפש,

מנשה הקטן

נתיב פ'

סכנתא הוא ומעבירין אותן וביטול
מזות פריעה שזה דרכו של עמלק,
והדפסתי אז ס' מל ולא פרע במיוחד
לנידון הנ"ל. ואעמיק כאן בקיצור
מהמראה מקומות שהבאתי בפנים.

מוהל שחל עליו יום מילה בתוך ימי
אבלו בג' ימים הראשונים וכו' ואי
ליכא אומנא אחר אלא הוא ילך אפי'
ביום ראשון משום כבוד ציבור וכו'
והמוהל בתוך לי מותר לו לתקן
צפרניו שצריך לעשות בהם פריעה
לפי שמצותה דאורייתא ותספורת
דרבנן.

(אור זרוע הל' אבילות אות ת"מ)

(ציאת אבל מן הבית)

והדרכי משה (יו"ד סי' שצ"ג) הביאו
וז"ל: וכתב עוד (בעל הז"ן) דמותר
לתקן צפרניו כדי למול התינוק שהוא
דאורייתא ודוחה אבילות דרבנן,
עכ"ל. והנה מבואר דפריעה בצפורן
הוא דאורייתא דוקא דאל"כ אמאי
יתקן הצפורן, יפרע באופן אחר כגון
במספריים, או יחתוך גם עור הפריעה

וכדי להיות הדבר שלם הנני מציג
כאן כמה מראה מקומות וקול
קורא שיצא לאור למען מזות מילה
לזכות את הרבים למי שרצה שבנו
יהי נמול ע"פ המורה כדת וכדין
כדרך אבותינו עלי שום פקפוק.

לפני כמה שנים יצאו איזה מוהלים
וראו להכניס חדשות במזות
מילה ולשנות מזות פריעה ומציצה
צפה ממה שקבלנו מפי אבותינו
ורבותינו עד מפי משה רבינו ויהושע
ע"ה למול באיזמל ולעשות פריעה
צפרניים דוקא, והמתחדשים כורמים
עור הפריעה יחד עם עור הערלה
ומצטלין מזות פריעה צפרניים
לגמרי, וגם הרבה מן המוהלים
הפסיקו לעשות מציצה צפה. והבאתי
אז לנצל דצריהם שאסור לשנות אפי'
זיו כלשהו ממה שקבלנו, וכל המשנה
ידו על המחמנה ועמיד ליתן את
הדין על שפיכת דמים [שהחליטו
ופסקו לנו חכמי הש"ס עד אחרון
שבאחרונים דהאי אומנא (מוהל) דלא
מיץ כלומר שאינו עושה מציצה

כדרך המתחרשים, ועכ"פ הול"ל אם יש לו מספריים או אופן אחר ואם אי אפשר באופן אחר יתקן הצפורן, וע"כ ר"א באופן אחר וק"ל.

וליתא כי ארובה אמרו קורעין את הקרום בצפורן ומחזירו לכאן ולכאן, ווראי צריך לקרוע הקרום בצפורן. (פרי האדמה על הרמב"ם הל' מילה)

קבלה בירי לעשות פריעה בצפרניים וקא, וכל העושה פריעה בלא קריעה [בצפרניים] אינו אלא טועה.

גם בגרול צריך פריעה והוא הל"מ, ראף רמתגלה העטרה צריך לעשות קרע בעור הפריעה וקא.

(רבינו יעקב הגזור מבעלי התוס' עמוד י"ט)

(יש"ש יבמות, משכן בצלאל על הריקאנטי סי' תקצ"ה)

לכן כורתין הערלה ומשליכין אותה ואח"כ פורעין העור, ואין כורתין ומשליכין אותה כמו עור החיצון מפני שהוא קרוש.

על דרך האמת ראוי הפריעה לעשותה בצפורן שיכא הצפורן והוא הזקליפה ויקרע הערלה ויבטל כחה.

(האר"י הקדוש ותלמידו ר' חיים ויטאל)

(זכר דוד מאמר א' זכ"א וכן בילקוט ראובני)

פקודא רברית מילה בגזירו רערלה ופריעה, כלומר היא נזלקה לשני חילוקים וכן ראוי וכו' הא' גזירו רערלה והשנית פריעה.

אם נחתך עור הפריעה כריעבר א"א עור להרכיק העור ולעשות הפריעה בצפורן, אבל לכתחילה וראי נכון לעשות הפריעה בצפורן וזה פשוט מאד.

(הרמ"ק בתיקו"ז ח"ג דף רל"ב)

(הגאון רבי ישמעאל הכהן ממדינא בשו"ת זרע אמת יו"ד סי' קל"ב)

מצות מילה צריך לעשות שלשה רברים, מילה ופריעה ומציצה, מילא היא כריתת הערלה, הפריעה היא מה שפורע עור הרק וא"צ לכרות אלא יעשנו ככשר, והמציצה הוא רם המזוהם.

הפריעה תהי' רוקא בצפרניים, כ"כ הרמב"ם והסמ"ג והא"ז ומבואר בכמה מדרשי חז"ל. ואל תשגיח על החכמים בעיניהם לבטל שום מנהג ישראל כי כולם יסורתם בהררי קורש.

(אוה"ח הקדוש פ' תזריע)

(וזכר הברית סי' י"א אות ט"ז)

יען ראיתי מי שירצה לומר ח"ו כי הפריעה הנתונה לנו עם בני ישראל אינה צריכה אלא גילוי עטרה לבר,

הערלה כלולה מב' קליפות שהם עשו וישמעאל וע"כ צריכין חיתוך ופריעה,

מפורסם ומקובל בכל ישראל ודאי שכן קבלנו ממשה רבינו והמשנה משנה קבלת משה רבינו.

(הגר"י אטלינגר זצ"ל)

(בשורת בנין ציון סי' פ"ה)

המול ימול ב' מילות ערלה שצריכין להסיר לגמרי וזה חיתוך ויש פריעה שצריך לפרוע ולהכניע הרע אל הטוב. (שפת אמת פ' תצא תרנ"ו)

הערלה הוא הקליפה וצריך לכרות אותה ולתת אותה בעפר, אמנם הערלה השני' דקה מסוד צפרניים והקליפה הזאת נשאת שמה כענין רשע מכתיר צדיק.

(בית הלוי כ"י פ"ג)

במילה יש שתי ענינים החיתוך בכלי והפריעה ביד וכו' הם זרע ישראל שהם בפריעה ביד בו ימשול בישמעאל.

(קדושח לוי פ' לך לך)

טעם המצוה שנצטוונו לחתוך העור העב שהוא מג' קליפות וצריך כריתה וביטול לגמרי, והעור הז' אשר הוא מצרנית בין הקדושה להקליפה נצטוונו לפרוע ולהטותו אל העטרה. (דרך פקודין מצוה ב' חלק המחשבה אות י')

צוותה התורה לחתוך עור העב ואחר שנגמר החיתוך יעשה הפריעה

בראשונה צריכין לחתוך הערלה לגמרי, וקליפת ישמעאל הוא קליפת נוגה ואין שייך אצלו חבלה.

(הרה"צ ר' נחמן זצ"ל בס' בריית שלום)

חלילה לנו לשנות מנהגינו וצריך לפרוע דוקא בצפרנים.

(בורת הברית הל' מילה סי' רס"ד)

בערלה לבדו יש ג' קליפין זה על זה וצריך לאבד אותם, אבל הפריעה א"צ לחתוך ולאבד אלא להפריש ושתכלול הבשר.

(הגר"א בהגהות על תיקון ל"ז)

ומי עמד בסוד ד' וה' אמר לחתוך עור הערלה וצוה בהלכה למשה מסיני לפרוע את הקרום הרך וש"צ לחתוך את הקרום הזה אלא לפרעו.

(שורת מהר"ם שיק יו"ד סי' רמ"ה)

הרמב"ם כתב דפורעין בצפורן ומקורו באגדה וצריך לומר דזה מדרבנן דומיא דלהסתכל בהן בהבדלה.

(הגר"א וסרמן זצ"ל בקובץ שיעורים)

(יבמות ס"ד אות ח')

קרא דחרכות צורים על הטפת דם ברית נאמרה והפריעה היתה בצפורן באמת וזה ברור.

(מהר"צ חיות סי' ס')

אופן קיום הפריעה ע"י צפורן

בצפרניו, ויש שגם הפריעה אין עושין ע"י הצפרניים אלא ע"י איזה מכונה שעושה הפריעה ודאי מילתא דתמיהה הוא ואין לנו לחדש חדשות כאלה ונהי' כאבותינו ובמדינותינו לא שמענו זה.

(ערוה"ש יו"ד סי' רס"ד סעי' ט"ז)

החותר עור הפריעה עם עור הערלה בשבת יש בו משום חובל בשבת.

(הג"ר יהושע בוימזאל בשו"ת עמק הלכה)

אחיזת החיצונים יותר בצפרניים ולכן יבא הקליפה בעצמה שהוא הצפורן ויקרע הערלה לבטל כזה, וחלילה לשנות מנהגינו לפרוע דוקא בשני צפרניים.

(יעב"ץ בסוד ענין הצפורן מלא וצפורן חסר)

כבר אסרו גדולי עולם לפרוע במספריים והוא גורם אריכות זמן וצער להילד ובצפרניים הוא נעשה.

(הגה"ק אדמו"ר ממנוקאטש זצ"ל

באות שלום סי' ר"ס סי"ג אות ט')

י"ל דאיצטריך לתרבות צורים משום דבגדולים אי אפשר בצפורן והפריעה כשרה אף בכלי היכא דאי אפשר בצפורן, ממילא היכא דאפשר בצפורן אין הפריעה כשרה בכלי.

(הג"ר חיים עוזר זצ"ל

בשו"ת אחיעזר ח"ג סי' ס"ה)

פורעין שכתב הרמב"ם הוא קריעה בצפורן דוקא והלכה למשה מסיני, ואם לא קרע לא קיים המצוה ונסתר בזה מנהגי סאלוניקי.

(מהר"י דאנציג בשו"ת מהרי"ד יו"ד סי' י"ט)

בדין מצות פריעה בלא קריעה בצפרניים חלילה לשום מוהל לשנות מקבלה שבידינו ורואה אני בזה פריצותא יתירה, ואם בזדון יעשה ודאי על הב"ד להעבירו מאומנותו.

(הגר"מ שפירא זצ"ל מלובלין

בשו"ת אור המאיר סי' נ"ח)

המתחדשים לעשות פריעה בכלי ולא בצפרניים כמבואר ברמב"ם וטור שו"ע והפוסקים דבר זה כבר מחו להו על קדקדם בס' בנין ציון.

(שו"ת חלקת יואב ח"ג סי' פ"א)

בענין התחדשות אשר נעשה ע"י מוהל אחד לחתוך שני העורות ביחד וא"צ לעשות הפריעה בצפורן פשוט דעשיית פריעה צריך להיות דוקא בצפרניים והוא בקבלה לנו מאבותינו עד משה רבינו ע"ה כמו שיש לנו קבלה מה היא אתרוג, וחושש אני [בהמוהל] אם הוא מנפשות עמלק ימ"ש ולדעתי יהי מתרה אותם שאם יוסיפו לעשות ככה שיפסלו לעדות כמו המכה איש ישראל.

(הגה"צ מוהר"ל גרינוואלד גאב"ד דק"ק

ערגה"ב בשו"ת מגדלות מרקחים סי' פ"א)

מצות מילה המקובל ונהוג בכל ישראל.

(הגה"צ מוהרי"י קנייבסקי מסטייפעלע זצ"ל)

אין למסור בנו למוהל כזה רק בתנאי שיעשה כדינו. ואם עבר במזיד אין למסור לו עוד זולת אם יקבל לפני ב"ד שיקיים דברי משלחו.

(הגאון רבי יצחק יעקב ווייס זצ"ל)

(בשור"ת מנחת יצחק ח"ט)

נכון מאד שגדולי התורה יגערו באותם המתחדשים ולמונעם מעשות כדבר זה.

(הגאון רבי שלמה זלמן אויערבאך זצ"ל)

דבר נורא לשנות ח"ו במצות מילה, הגה"ק בעל דברי חיים התריע נגד המתחדשים במצות מילה.

(הגה"צ הרי"י הלברשטאם)

כ"ק מרן אדמו"ר מצאנו זצ"ל)

הישמע כזאת, ח"ו לשנות מה שקבלנו מדורי דורות במילה ופריעה, אין שום צד היתר לזה.

(הגאון רבי אליעזר מן שך זצ"ל)

(ראש ישיבת פונובז)

ח"ו לשנות ולחתוך עור הפריעה ולבטל פריעה בצפרניים, ופשוט מאד החותך עור הפריעה חייב משום

הגר"ש עהרענפעלד זצ"ל גאב"ד מאטערסדארף לא רצה להיות סנדק במקום שמוהל לא עשה פריעה בצפרניים.

ודאי שאסור לשנות אפי' כלשהו וכ"ש שלא לחתוך עור הפריעה ויש בזה משום חובל.

(הגה"צ מוהרי"י אדמו"ר מפאפא זצ"ל)

החותך עור הפריעה עם הערלה בבת אחת ביטל מצות פריעה, ואם הוא בשבת חייב כרת.

(הגר"י יודלביץ זצ"ל)

בשור"ת בית אב חמישאה

סי' רע"ו רע"ז)

אסור בכל אופן לשנות מצות מילה וח"ו לבטל מצות פריעה בצפורן.

(הגה"צ רבי ישראל אלתר)

אדמו"ר מגור זצ"ל)

מוהל שמבטל קבלת ומסורת אבותינו במצות מילה ופריעה ומציצה מעבירין אותו.

(הגרמ"מ עפשטיין מסלובדקה)

בשור"ת לבושי מרדכי)

החותך עור הפריעה עם עור הערלה ואינו עושה פריעה בצפורן הוא הפקרות גדול, ומי התיר להם לשנות

מל משנה הלכות ולא פרע רלא

חובל, ובשבת חייב סקילה במזיד ואין ספק בזה כלל, וח"ו לשנות אפילו כל שהוא.

(הגאון רבי יוסף שלום אלישיב שליט"א)

על דרך המתחדשים שהמציאו לעשות מילה ופריעה בדרך חדש, פשוט אצלי כביעתא בכותחא דאסור לשנות מן

הדין צורת המצוה כפי שנמסרו מפי משה בדור דור, וכל המשנה קרוב לומר דלא יצא שאפילו מן התורה לא קיים המצוה כיון דשינה מצורת המצוה אינו חותך בסכין ואח"כ פורעין בידיים ע"י צפרניים.

(הגאון רבי שמואל הלוי ואזנער שליט"א

בשו"ת שבט הלוי יו"ד סי' קל"ב)

קול קורא לעדת ה' שלא לשנות מצות מילה

באנו לעורר דעת הצבור החרדי בכלל והבני תורה בפרט היות כי בזמן האחרון איזה מוהלין שינו בסדר מצות מילה ממה שקבלנו ע"פ המסורה מפי משה רבינו ע"ה והיינו לחתוך את הערלה בסכין של ברזל ואח"כ לפרוע את עור הפריעה בצפורן ולהחזירו מכאן ומכאן ושתכלול בבשר [ולא לחתוך] ואח"כ למצוץ בפה, ועתה קמו איזה מוהלים שמבטלין מצות פריעה ומצות מציצה לגמרי, כלומר שחתוכין עור הפריעה עם הסכין בבת אחת עם עור הערלה וגם מבטלין מצות מציצה שאין מוצצין כלל שהם מעיקרי המצוה מה שאבותינו מסרו נפשם על זה, ובאו להנהיג זה בין אחינו בני", ולכן באנו לעורר דעת הקהל הזורדים ויראים למצות ה' הרוצים שלא יהיו בניהם בחשש מל ולא פרע שהוא כאילו לא מל.

לשאול את המוהל קודם שממנים אותו להיות שליח למול את בנו אם הוא מל ע"פ קבלת ומסורת אבותינו במילה ופריעה בצפורן ומציצה בפה, ואם לא יקח לו מוהל כשר ויר"ש כמבואר בש"ע יו"ד סי' רס"ד ברמ"א, וז"ל: ויש לאדם לחזור ולהדר אחר מוהל היותר טוב וצדיק (רמ"א בשם א"ז), ומוהל המשנה מצות מילה מהמסורת ומבטל מצות פריעה בצפורניים ומציצה בפה אינו לא כשר ולא צדיק.

ישראל שפירא	שלמה הברשטאם	משה טייטלבוים	יעקב קמנצקי
אדמו"ר מבלוז	אדמו"ר מבאבוב	אדמו"ר מסאטמאר	ראש ישיבת תו"ד

ישראל יצחק פיעקרקסי
גאב"ד פארעסט הילס

אלכסנדר אשר באב"ד
גאב"ד טארטיקוב

ישכר בער הלוי ראטענבערג
גאב"ד וואידיסלאב

אפרים פישל הערשקאוויטש
גאב"ד האליין ודומ"ץ קלויזענבורג

מנשה הקטן קליין
גאב"ד אונגוואר

חיים ישע"י קעניג
גאב"ד יאקא

משה שטערן
גאב"ד דעברעצין

יוסף דוד קליין
גאב"ד טאב מאנטריאל

שלום קרויז
גאב"ד אודווארי

יהושע העשל דייטש
גאב"ד פריימאן

שמואל אלכסנדר אונסדארפער
רב ור"מ מתיבתא ראשית חכמה מאנטריאל

יעקב יצחק ניימאן
גאב"ד בעלזא מאנטריאל